

Rafet Ballı

SOSYALİST SOL

KONUŞUYOR

cem yayınevi

Taner Akçam □ Mehmet Ali Aybar
Hüseyin Balkır □ Oya Baydar
Oral Çalışlar □ Atilla Coşkun
İlkay Demir □ Necmi Demir □ Paşa Güven
Ferit İlsever □ Ahmet Kaçmaz □ Sefa Kaçmaz
Mehmet Karaca □ Dursun Karataş
Atilla Keskin □ Haydar Kutlu
Ertuğrul Kürkçü □ Oğuzhan Müftüoğlu
Doğu Perinçek □ Osman Sakalsız
Nihat Sargın □ Veysi Sarısözen
İbrahim Sevimli □ TDKP Merkez Komitesi
Ercan Toprak □ Bülent Uluer
İrfan Yavru □ Ziya Yılmaz
R. Yürükoğlu

*Milliyet Gazetesi'*nde yazı dizisi olarak yayımlandığında büyük ilgi gören ve Türkiye'deki solun tarihiyle ilgilenenler için önemli bir kaynak olacağına inandığımız *Sosyalist Sol Konuşuyor*; içerdiği konularla ülkemiz soluna ışık tutuyor.

Gazeteci *Rafet Ballı*, kimi yurt dışında, kimi ülkede, kimi hapisanede yaşayan ve tümü de mücadelenin odağında yer alan sosyalistlere sorduğu solun temel sorunlarıyla ilgili canalcı sorulara aldığı yanıtlardan ve bu sorunlarla ilgili tartışmalardan oluşan yapıtını; ülkemiz siyaset alanında her zaman "günah keçisi" yapılan "Sosyalist Sol"un bugünkü "fotoğrafını çekmek" için gerçekleştirdiğini söylüyor.

Sosyalist Sol Konuşuyor'da, sosyalist solun dünü, bugünü, geleceği değerlendiriliyor. Yapıtta, sekiz yıllık suskunluk döneminden sonra geçirilen değişimler, gruplararası ilişkiler, grupların ortak ve farklı yanları, yasal parti, sosyalist demokrasi, ulusal sorun ve ağırlıklı olarak "solun birliği" konusu tartışılıyor.

Sosyalist Sol Konuşuyor'da, solun Türkiye'nin güncel sorunlarına bakışı, geçmiş muhasebesi, gelecek le ilgili tesbit ve önermeleri yer alıyor.

ISBN 975-406-090-8

SOSYALİST SOL KONUŞUYOR

RAFET BALLI

KÜLTÜR DİZİSİ

Kurucusu: OĞUZ AKKAN
cem yayınevi

Dizgi: Metin Dizimevi - Baskı: Gümüş Basımevi İstanbul, 1989
330 sayfa

GİRİŞ

Fransa'da Türkiye'den giden politik mülteciler anlatmıştı. Iraklı Kürt lider Celal Talabani ile bizim mülteciler Paris'te tartışıyorlar. Konu, Türkiye'deki rejimin niteliği. Mülteciler «faşist» diyorlar, Talabani «hayır!». Dayanamayan **Talabani** sonunda esprisini patlatıyor:

*«Kabul, sizde faşizm var. Ama 40 tane solcu, 2 tane de Kürt dergisi pekâlâ yayınlanabiliyor. Irak'ta ise bize otonomi verildi. Ama kimyasal bombalardan canımızı kurtarabilmek için sizin faşizme sığınmak zorunda kaldık. Vallah biz razıyız, **otonom/sizin olsun, faşizminizi bize verin.**»*

Bu olayı, sosyalist solda 1970'lere doğru ön plana çıkan klişelerle düşünme alışkanlığının hâlâ belli oranda sürdüğünü göstermek için aktardım. Ama bununla, sosyalist solda hiçbir şeyin değişmediği anlaşılmasın. O zaman ortaya şöyle bir soru geliyor: Solda neler değişti?

30'a yakın solcu liderle yaptığım görüşmeler boyunca bu sorunun cevaplarını yakalamaya çalıştım. Bu soruya bir değil, iki farklı cevabın verilebileceğini gördüm sonunda. Eğer 12 Eylül 1980 öncesinden günümüze bakacak olursak, hiç tereddüt etmeden «çok şey değişmiş» demek mümkün. Ama bugünkü solu, son 8 yılın dünyadaki ve Türkiye'deki olaylarını yaşamış olarak değerlendirmeye kalktığınızda, «**değişen çok az şey var**» diyorsunuz.

Bunları kısaca da olsa özetlemeden, neden böyle bir çalışmaya giriştiğimi anlatmak istiyorum.

NEDEN SOSYALİST SOL?

12 Eylül 1980'den önce sosyalist solda grup sayısı, mizah konusu olacak kadar çoktu. Sanki bölünme histerisine tutulmuştu sol. Bugün eski mensuplarına bile gülünç gelecek farklılık noktaları ayrılık nedeni sayılıyor, kimya formüllerinden daha anlaşılır olmayan grup adları dergi sayfalarını dolduruyordu. Kürt grupları dahil sayının 49'u bulduğu söyleniyordu.

O günlerin toz dumanı içinde çoğunun ne söylediği bile belli olmadan 12 Eylül'e girildi. Sol partiler ve dergilerin hepsi kapatıldı, mensuplarının çoğu hapse atıldı. 1960 sonrasında en uzun suskunluk dönemini yaşamak zorunda kaldı sosyalist sol. 12 Eylül'ün üzerinden geçen 8 yıl, toplumla birlikte, solda da yeni bir dönemi işaretledi, 10'a yakın grubun artık varlığının bittiği, kendisini sürdüren gruplarda ise bölünmeler döneminin esas olarak kapandığı söylenebilir. **Eski görüşlerinden pek çoğunu değiştiren** grup sayısı hiç de az değil. Yayınlanmaya başlayan sol dergi sayısı şimdiden 20'yi geçti.

Ama doğrusu, bırakalım Türkiye kamuoyunu, sosyalist çevreler bile solun geçirdiği değişimi bilmiyor yeterince. Sol dergilerin hepsini izlemek, uzmanı ya da ilgisinin bile altından kalkamayacağı ağırlıkta bir külfet. Buna zaman da, para da, sabır da yetiştirmek mümkün değil. Zaten, sol grupların liderleriyle görüşmelerimde ilk soru hep onlardan geliyordu: «*Diğerleri ne yapıyor?*»

«Sosyalist sol ne düşünüyor» sorusunun cevabını araştırırken, dergilere değil, grupların liderlerine ya da sözcülerine başvurdum. Belli başlı bütün gruplara Avrupa'da olsun, Türkiye'de olsun, ulaşmaya çalıştım. Ancak, bağlantı kuramadıklarım da oldu.

Görüşme metinleri okunduğunda da görülebileceği gibi, hemen herkese aynı soruları yönelttim. Belli temel konularda sol grupların ortak ya da farklı yönlerini ortaya çıkarmaktı amacım. **TBKP liderleri Haydar Kutlu ve Nihat Sargın, Devrimci Yol'dan Oğuzhan Müftüoğlu, Devrimci Sol'dan Dursun Karataş** hapisanede oldukları için, **İşçinin Sesi** lideri **R. Yürükoğlu** ise İngiltere'ye gitme fırsatı bulamadığımdan, sorularıma yazılı cevap verdiler. Bu yüzden, cevapları üzerine onlarla tartışma fırsatı bulamadım.

Sosyalist solun, bugünkü aşamada, en fazla suçlanan taraf olarak adı geçiyor Türkiye siyaset denkleminde. Ama en zayıf olduğu dönemde bile, sosyalist solun kendisini olmasa bile gölgesini görüyoruz büyük siyasi güçler platformunda. **SHP içine sızdığı ileri sürülen «aşırı uçlar»la ilgili tartışmalar** bunun göstergesi değil mi?

İşte, **bugün için kendisi henüz küçük ama adı büyük sosyalist solun 1988 yılı sonundaki fotoğrafını çekebilmek** için böyle bir çalışmaya giriştim. İlerde sosyalist solun tarihini yazmak, sol üzerine incelemeler yapmak isteyecekler başvurabilecekleri bir kaynak hazırlayabilmişsem, amacımı gerçekleştirdim sayarım kendimi. Zaten, soruların düzenlenişinde de görülebileceği gibi, sol grupların temel konulardaki görüşlerini onlarla tartışmaya değil, bunları yansıtmaya ağırlık tanıdım.

Çalışmamda **Türkiye kökenli Kürt sol gruplarına yer vermedim**. Milliyet gazetesinde yayınlanan bu dizinin ilk gününde de belirttiğim gibi, **bugün Kürt grupları Türk solundan bütünüyle ayrı bir realite olarak ortaya çıktılar**. Doğru ya da yanlış, Kürt gruplarının tamamıyla ayrı politikaları ve örgüt yapıları oluştu. Artık Türkiye'deki solla ilgili bir çalışmada onlara bütünüyle ayrı bir yer vermek gerekiyor. Bu yüzden, onları Türk soluyla ilgili bu çalışmamın dışında tuttum. Zaten, onlarla ilgili yayınlanmayı bekleyen çalışmalar da var.

ZEKİ MÜREN VE YENİ RAKI

Sosyalist solla ilgili değerlendirmelere geçmeden önce bazı gözlemlerini aktarmak istiyorum. Bu çalışmada yer alan solcu liderlerin çoğu ile Avrupa'da görüştüm. Gizlilik anlayışları Türkiye'ye göre daha «liberal» olduğu için, pekçok grubun liderini doğal ev ortamında izleme fırsatı buldum.

Türkiye koşullarına kıyasla daha «zengin» ve daha «modern» görünümdeki evlerinde değişmeyen iki misafir vardı: Yeni Rakı ve Zeki Müren. Artık sahne hayatını noktalamasına rağmen, Türkiye'de hâlâ nostaljiyle karışık bir duygu ile sevilen sanatçı Zeki Müren'in kasetleriyle, Tekel'in çıkardığı Yeni Rakı şişeleri salonlardaki vitrinlerin en itibarlı yerinde karşınıza çıkıyordu.

Türkiye'de ortadirek ailelerin binbir işlemeli arabesk vitrinlerinde içkilerin bir protokolü vardır. Başta viski, yabancı içkiler hep en itibarlı konumdadır. Ama Avrupa'daki solcu mültecilerin evinde bu gelenek tersyüz edilmiş. Vitrinlerin en ortasına, kaba etiketiyle Yeni Rakı şişeleri kurulmuş. Üstelik, yanında en basit düz camdan üretilmiş, fazlasıyla «memleket» kokan Paşabahçe'nin Yeni Rakı bardaklarıyla birlikte. 12 Eylül öncesinde, sosyalist gruplar içinde içki kullanmanın neredeyse «günah» derecesinde algılandığı dikkate alınır, bu, az değişiklik sayılmaz.

Müzik setleri yanındaki kaset harmanında ise başta Zeki Müren, hep Münir Nurettin Selçuk ve Müzeyyen Senar gibi sanatçıların eserlerine rastlamak, bir süre sonra şaşırtmıyor insanı. «*Memleket hasretî*» hepsinde ortak payda. Hele İstanbul, özel sohbetlerin değişmez övgü objesi. Paris'te 750 seneye tarihlenen bir kilise kalıntısının övgüyle sergilenmesi, İstanbul'un binlerce yıllık tarihi yanında, görmemişin oğluna benzetiliyor.

MÜLTECİ SOSYALİZMİ

Abdülhamit dönemindeki aydın göçüne yol açan sürgünleri birincisi sayarsak, Türk aydınları açısından üçüncü büyük mültecilik dönemi yaşanıyor bugün, ikincisi, Kemalist Türkiye Cumhuriyeti ile bir türlü barışamayan Osmanlı aydınlarının göçüydü. İlki, Türkiye toplumuna İkinci Meşrutiyeti getirdi, ikincisi bir varlık gösteremedi. Üçüncüsünün sonuçlarını hep birlikte yaşayacağız. Ancak, «üçüncü sürgündün Türkiye soluna, en azından Avrupa solundaki bir asırlık tartışmaları daha dolaysız taşıdığı söylenebilir. 12 Eylül'den sonra Avrupa ülkelerine yönelik olarak başlayan siyasi mülteci göçü, **Türkiye solundaki, daha çok aktarmacılığa dayanan fikir hayatını** bir ölçüde değiştiriyor.

Avrupa ülkelerindeki politik mültecilerin sayısı hakkında kesin bir sayı vermek mümkün değil. Ancak başta Almanya, Fransa, İsveç, Fransa, İsviçre ve İngiltere olmak üzere bütün Batı Avrupa ülkelerinde bir mülteci kolonisinin varlığından söz etmek, hiç de abartılı olmaz.

Türkiye'den giden mülteciler, Avrupalı solculara bazı «angarya»lar da getiriyor. Eskiden 300-500 kişiyle kutlanan 1 Mayıs'lar, bizim mülteciler yüzünden daha bir ciddiye alınır oluyor. Kurtuluş hareketinden Bülent Uluer'in anlattığına göre, 30 Nisan tarihlerinde Türkiye'den gelen mültecilerden, «yarın ne yapıyorsunuz» telefonlarını alan Avrupalı solcular, bundan pek de memnun değiller. Hatta, Türkiye'den Avrupa'ya zoraki militanlık aşısından bile söz ediliyor.

Türkiyeli politik mülteciler için işler 5-6 sene önceki gibi değil. Devrimci Sol'un Avrupa'daki eski önderlerinden Paşa Güven'in anlattığı kadarıyla, daha önce Avrupa ülkelerindeki işçilerimizle bazı bağlara sahip bulunan mülteciler, giderek içe kapanıyorlar. 12 Eylül'den hemen sonra yapılan protesto yürüyüşlerinde 20 bin kişiye kadar bir kitle toplayabilen mülteciler, şimdi 3-5 bin kişiyle yetinmek zorunda kalıyorlar. Bunu gördüğüm diğer bazı solcu önderler de doğruladı. Üstelik gelenlerin büyük bir çoğunluğu da mülteci.

Bir diğer gözlem de PKK ile ilgili. Birçok solcu çevreden, **Avrupa'daki yürüyüşlerde PKK'nin bütün sol grupların toplamından daha fazla insanı yürüttüğü** değerlendirmesini duyabiliyorsunuz.

Bütün bunlarla birlikte, mülteci çevrelerde üzerinde birle-şilen bir görüş var: Türkiye'deki hareketi Avrupa'dan idare etmek mümkün değil.

Ancak bu tutum, Avrupa'daki birçok çevre için saatlerin 12 Eylül 1980'de durmuş olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Yayınlarını, bildirilerini okuduğunuz zaman, bir an kendinizi 6-7 yıl öncesinde sanıyorsunuz.

NELER DEĞİŞTİ?

Gruplar dünyasına baktığınızda ilk dikkatinizi çeken şey, birlik konusundaki tutum değişikliği oluyor. 12 Eylül öncesinde hemen herkes, diğerlerinden neden ayrı durması gerektiğini, nasıl «farklı» olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Teorideki bu anlayışın sosyal pratiğe yansımaları, doğal olarak, sürekli bölünme şeklinde oldu. 1968'den 1988'e, en az bir defa bölünme geçirmemiş grup yoktur. THKP-C, Halkın Kurtuluşu ve TKP/ML gibi grupların ortalama 3-4 defa bölünme geçirmiş olması, doğal bir süreç gibi karşılanıyordu.

Türkiye sosyalist solunda uzun bir bölünmeler dönemi yaşandı. Gerçekten 1968'den 1987 Ekim'ine kadar olan dönemde sürece damgasını basan bölünmelerdi. **Halkın Yolu ve Kurtuluş Yolu gibi grupların bir kısmının Aydınlık'a, sonradan tekrar ayrılıp Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği adını alan çevrenin Halkın Kurtuluşuna katılması hariç tutulursa, solda 12 Eylül öncesinde birleşme örneği yoktur.**

Bölünme, 1987 yılı sonuna kadar sürdü. 7 Ekim 1987'de **TİP Genel Başkanı Behice Boran ile TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun** Brüksel'de iki partinin birleşeceklerini açıklaması, bir yerde, sosyalist solda dönüm noktası sayılabilir. **Solun son 20 yılında ilk defa iki parti «birleşiyoruz» diye kamuoyunun karşısına çıkıyordu.** Gerçekten, o günden bu yana solda ayrılıkla sonuçlanmış bir bölünme yaşanmadı. Ancak bu, solda bundan sonra hiç bölünme olmayacağı anlamına gelmez. Fakat, bu açıklamadan sonra sol gruplar içinde birlik konusu daha bir sıcak tartışılmaya başlandı.

Bundan bir süre sonra **TBKP ile TSİP'in birleşeceği** açıklandı. **Çoğunluğunu eski Aydınlıkların oluşturduğu SP ile Aybar çevresi arasındaki birlik görüşmeleri kamuoyuna duyurulacak noktaya geldi.** Yine Aybar'ın girişimiyle, en azından yasal bir sosyalist partinin gereğine inanmış grupların temsilcileri ortak toplantılar yapmaya başladı.

TKP/ML, 1987 sonbaharında kendisinden ayrılan DABK (Doğu Anadolu Bölge Komitesi - Denge Partizan) ile tekrar birleşebilmek için, oldukça esnek bir tutum gösterme ihtiyacını duydu. TSİP, geçmişte Sol Birlik içinde yer alan Özgürlük Yolu ve Emeğin Birliği gruplarına birlik önerdi.

İlk Dev-Genç'in en son Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü, Cephe geleneğinden gelen bazı çevrelerin birleşmesi için birtakım girişimleri olduğunu açıkladı.

Örnekler çoğaltılabilir.

Kısacası 1988, sosyalist grupların hemen tümünün, farklı yaklaşımlarla da olsa, birlik konusuna daha bir özel önem verdiği yıl oldu denebilir.

Birlik konusunun bu denli ısrarlı bir şekilde gündeme gelmesi, bazı çevrelerde, solun çok ufalanmış olmasına, hatta marjinal hale düşmesine bağlanıyor. «*Tekke kurmak için bile asgari güç lazım*» deniyor.

Bu görüş tartışılabilir. Hatta, hemen her grubun, 12 Eylül öncesine göre gücünün yüzde 90'ını kaybettiği bile söylenebilir. Ve buna, birlik eğiliminin daha çok tabandan gelen zorlamayla ortaya çıktığı da eklenebilir. Ama kaynağı ve sebepleri ne olursa olsun, birlik isteği, muhafazakâr olduğu ileri sürülen önderlikleri dahi zorlayan bir akım yaratmış durumda.

Gruplar arası ilişki alanı da, değişmelerden nasibini aldı. Sol gruplar arası çatışmaların geçmişte öldürme ve yaralamaya kadar vardığı hiç de sır değil. Bu olgu bugün kimse tarafından yadsınmıyor. Eskinin çatışma anlayışı yerine, herkes, seviyeli ve dostça bir ideolojik mücadeleyi öneriyor. Bunda 8 yıllık suskunluk döneminin rolü inkar edilemez. Ancak birçok grubun eski siyasi hattını terketmiş olmasının etkisi de büyük: Geçmişte, bazı grupları «*sahte sol*» ve «*Moskova'nın beşinci kolu*» diye niteleyen Aydınlık'ın tutum değiştirmesi, sözkonusu gruba yönelik olumsuz duyguları eritiyor. Aynı şekilde «*işçi sınıfının tek siyasi örgütü benim. Enternasyonalizmi sadece ben temsil ediyorum*» iddiasından vazgeçmesi, TKP çevresine yönelik eski olumsuz yargıları aşındırıyor. Sosyalist solda bugün, gruplar arası ilişki yönünden 1965'ler benzeri bir diyalog döneminin yaşandığı bile söylenebilir. İçinde bulunulan dönem bu yönüyle «altın fırsat» olarak niteleniyor bazı grup sözcüleri tarafından.

«*Maocu*», «*Moskovacı*», «*Enver Hocacı*» ve «*Kastrocu*» gibi sıfatlar, buna hedef olan gruplar tarafından dahi pek rahatsızlıkla karşılanmazdı eskiden. Şimdi sosyalist solun her grubunun bir dış merkez adıyla anıldığı ve «bir şeyci» olduğu dönemin de artık kapandığını söylemek fazla abartma sayılmaz. TKP Politbüro üyelerinden olduğu ileri sürülen Veysi Sarısözen'in de dediği gibi, bugün SBKP için bile «*Moskovacı*» demek mümkün değil. Çünkü bizzat SBPK'de dahi birden fazla eğilim su yüzüne çıktı.

«*Maoculuk*» için de benzer şeyler söylenebilir. 1976'larda «Maocu» olduğu iddiasını taşıyan en az 5-6 grup vardı (*Aydınlık, Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, Halkın Birliği, Partizan, Kawa* gibi). Bugün bir tek Doğu Perinçek grubuyla TKP/ML kaldı «*Mao'nun Marksizme katkıları*» vurgulayan. Enver Hoca'yı izlediğini söyleyen Halkın Kurtuluşu'nun ise, evrilmeden ne kadar gidebileceğini pratik gösterecek. «*Kastroculuk*», daha 1980 öncesinde sönen bir tutumdur.

Sonuç olarak, **sosyalist gruplar açısından rota ayarı için, uluslararası planda, yaşayan ve güvenilen bir merkez yok artık**. Herkes kendi kaptanlık hüneriyle başbaşa.

SOSYALİST DEMOKRASİ

Teorik plandaki en büyük değişim ise, sosyalist demokrasi ve buna bağlı olarak Stalin konusunda yaşanıyor. Bu konular uluslararası planda en azından 70 yıldır tartışılıyordu gerçi. Bu yüzden, Türkiye solunun hayli geç kaldığı söylenebilir. Ancak sözkonusu tartışmanın önder kadrolarla sınırlı kalmayıp sıradan taraftarlara kadar uzandığını tespit etmek, sağlıklı bir gelişmeyi işaretlemek olur.

Gelinen noktada kimse, **en azından lafız olarak, tek partili sosyalizmi savunmuyor**. Genelde eski görüşlerinde ısrarlı olan TKP/ML, Devrimci Sol ve Halkın Kurtuluşu gibi gruplarda dahi şartlara göre ve yasalara uymaları kaydıyla ittifak yapılan diğer güçlerin partilerine izin verilebileceği belirtiliyor. Kurtuluş, sosyalist demokrasiyi, birliğin olmazsa olmaz şartları arasında görüyor.

TBKP, Aydınlık, Aybar çevresi, bazı Devrimci Yol çevreleri «çok partili sosyalizmi» daha bir vurguluyorlar. Fakat, genelde bütün gruplar açısından, «*üretim araçlarının kolektifleştirilmesi esas olarak tamamlandıktan sonra sınıf olarak ortadan kalkacakları*» gerekçesiyle burjuvaziye siyasi özgürlük tanıma anlayışı yok. Bu yüzden, sosyalist partilerle de sınırlı olsa, onların çok partili sosyalizmlerindeki çoğulculuğun garantisinin ne olacağını anlamak zor.

«*Sosyalist olduğunu söyleyen ya da yasalara uyacağını belirten bir partinin, sen kapitalizmi istiyorsun diye suçlanıp kapatılması nasıl önlenecek*» sorusuna ikna edici cevap alınamıyor.

Bu noktada. Ekim Devrimi'nin ilk günlerinde gerçek birer iktidar organları olarak ortaya çıkan işçi ve köylü konseylerinin (sovyet-şûra) yeniden canlandırılması fikri, giderek taraftar topluyor.

Ameliyat masasına yatırılan diğer bir görüş de, «*monolitik parti*» anlayışı. Artık bu görüşü hemen hemen kimse savunmuyor. Daha canlı bir parti içi fikir hayatına doğru genel bir gelişmeden söz edilebilir. SP'de olduğu gibi bazı gruplarda parti içinde kanat ya da hizip olabileceği fikri kabul görüyor. (*)

Aynı şekilde, SBKP'nin 1956'daki ünlü 20. Kongresi'nden 30 yıl sonra da olsa Türkiye sosyalist solu geniş bir Stalin tartışması yaşıyor. Geçmişte ihtilalcilikle özdeş görülen Stalinizmin sol gruplar içinde savunucusu hayli azaldı. Stalin'i her yönüyle bir tek Halkın Kurtuluşu grubu savunuyor. Devrimci Sol'un esasta bir eleştirisi yok. Doğu Perinçek grubu ve TKP/ ML ise, ciddi hatalar tespit ediyor olmakla birlikte, Stalin'i genelde olumlu buluyorlar.

Sosyalist demokrasi, parti içi kanatlar sorunu ve Stalin konusu, aslında gruplar arası olmaktan çok, gruplar içi bir ayrışma yaratmış gözüküyor. Her üç konuda muhalefetler grup merkezlerine göre eleştirilerinde ve önerilerinde daha radikal değişimler getiriyorlar. Bu sorunlarda «daha tutucu» diye belirlemek mümkün merkezlerin konumunu.

(*) Perinçek ve SP yönetimi parti içinde kanatların varlığını kabul etmelerine rağmen, pratikte farklı gelişmeler yaşanıyor. SP içinde, Stalinizme daha köklü eleştiriler getirdiği iddiasında olan ve Sovyetler Birliği'ni artık sosyalist diye niteleyen muhalefetin bazı isimleri, Perinçek'in 2000'e Doğru'nun yönetim organlarında kendilerine çalışma olanağı bırakmadığı yolunda bir açıklama yaptılar.

TEK DOĞRU ARTIK «BEN» DEĞİLİM

12 Eylül öncesi sosyalist jargonda değişmez bir klişe vardı. Hangi grubun yayın organını açsanız, hemen her yazıda şu klişenin kullanıldığını görürdünüz: «**Proleter devrimciler, devrimciler, ilericiler, yurtseverler ve demokratlar...**»

Her grup için birinci sıfat tabii ki kendilerine aitti. Bunu kimseyle paylaşmazlardı. Yani, Türkiye'deki tek Marksist parti ya da grup kendileriydi. Şüphesiz konuya böyle yaklaşmayanlar da vardı. Ancak genel eğilim anlattığım gibiydi.

Değişme rüzgarı, «*tek doğru benim*» alanında da esiyor. Görüşme olanağı bulduğum gruplar (*) içinde Devrimci Sol, TKP/ML, Halkın Kurtuluşu ve İşçinin Sesi eski tutumlarında ısrarlılar. Diğerleri, lafzen de olsa, esnek bir tutum içindeler. «**Tek doğru benim**» anlayışı, yerini «**hepimiz doğrunun bir parçasıyız**»a bırakıyor.

Radikalizmin kolay geliştiği ve prim yaptığı diğer üçüncü dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de yasal (legal) mücadele, sosyalist bilinçaltında, açıkça ifade edilmese de lekeli bir alan şeklinde algılanırdı. Gizlilik, 1968 gibi çok geç bir tarihten itibaren yaşanmaya başlanan devrimci romantizme de denk düşüyordu. 1980 öncesinde faaliyet gösteren irili-ufaklı gruplardan sadece 6'sı yasal parti kurma yolunu tercih etti (sırasıyla TSİP, TİP, SDP, VP, SVP ve TİKP). Diğerlerinin bir kısmı da koşulları uygun görmediğinden yasal parti olayından uzak durdular.

Şimdi, Aydınlık TİKP çevresi zaten SP ile ilk adımı attı. TKP ile TİP, TBKP olarak yasal/aşmak çabasında. TSİP, TBKP'yi bir an önce yasal parti kurulması noktasında zorluyor. Aybar ve SDP çevresi hem SP, hem de «geleneksel sol» diye adlandırılan çevre ile yasal parti için dirsek temasında.

Devrimci Sol, TKP/ML, Halkın Kurtuluşu ve İşçinin Sesi grupları bugünkü şartlarda yasal parti denemesine bütünüyle karşılar. Devrimci Yol içindeki bazı çevreler ile Kurtuluş ise legal parti konusuna sıcak bakıyorlar.

(*) Zaten giriş bölümündeki bütün değerlendirmeler, görüşme yapılabilen gruplarla sınırlıdır.

MİLLİ MESELE

İstisnasız bütün gruplar «*milli mesele*» konusunda «*ulusların kendi kaderini tayin hakkı*»nı savunuyor. Yine genel bir tutum olarak, «*milli meselenin çözümünü devrime bağlama*» eğilimindedir.

Ancak bu konuda 1980 öncesiyile temel bazı farklılıklar oluşuyor. Bir kere, «*ezilen taraf eğer devrimden önce ayrılmak isterse*» fikrini, teorik bir ihtimal değil, pratik bir sorun olarak görmeye başlamışlar. «*Bu durumda karşı çıkmayız*» görüşü yaygın.

En önemlisi de, ortak değil de «*ayrı örgütlenme*» konusu, eskisi gibi peşinen suçlama nedeni olarak görülüyor. «*Görüşüğüm herkes, ilke olarak "ortak örgütlenme"den yana*. Ama ayrı örgütlenmeyi de, 1980 öncesindeki tersine, aforoz etme nedeni saymıyor. Görüşüğüm çevrelerde ayrı örgütlenmenin bir realite olarak kabul gördüğü de söylenebilir. Gelişmelere göre bu çevrelerde giderek daha esnek tutumlar beklenebilir.

PKK, bütün gruplar için bir realite. Onu çok ağır şekilde eleştiren TKP/ML bile, bazı yönlerde temkinli konuşuyor. Yine bazı eylemleri ve bölgedeki birtakım devletlerle ilişkileri eleştirilmekle birlikte, PKK için oldukça olumlu düşünenler de yok değil.

HANGİ VADİDE OLMAK GEREKİYOR?

Perinçek'in son dönemde altını çizerek vurguladığı bir husus var: Bugün iki vadi bulunuyor. Birincisi 55 milyonun «*Türkiye vadisi*». Diğeri de «*sol grupların kapalı devre vadisi*». Grup sözcülerinin cevapları incelendiğinde anlaşılacağı gibi, birçok sol grup hâlâ «*Türkiye vadisi*»ne sırtını dönmüş durumda.

Birçoğunda tartışırken, politika belirlerken «*55 milyon ne der*» kaygısından çok, «*tabanım nasıl karşılar*», «*diğer sol gruplar ne düşünür*» kaygısı ön planda.

Ancak bunun yanı sıra, başta sözkonusu gruplar olmak üzere her çevrede «*milli çapta politika izleme*» ihtiyacının ortaya çıktığı görülüyor. Kiminde az, kiminde daha belirgin olmak üzere bu ihtiyacı karşılama çabası var.

«Giriş» bölümünün başında da belirttiğim gibi, ben bu çalışma ile sosyalist solun 1988 yılı sonundaki fotoğrafını çekmek istedim. Soruların düzenlenişinden de görülebileceği gibi, grup sözcüleriyle tartışmaktan çok, onların düşüncelerini aktarmayı tercih ettim.

Son söz olarak, bu çalışmada yardımlarını gördüğüm kişilere teşekkürlerimi bildirmek istiyorum. Her şeyden önce, bana bu diziyi gazetede yayınlamak üzere hazırlama fırsatı veren **Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Doğan Hepar** ile teşviklerini eksik etmeyen Haber Müdürü Yurdakul Fincancı ve Yazışleri Müdürlerinden Zeki Sözer'in adlarını anmak isterim. Bağlantıları kurmamda büyük yardımları olan dostlarım Necmi Demir, Atilla Coşkun ve Ali Bucak'ın katkıları olmasaydı, kuşkusuz çok zorlanırdım.

Ve tabii, teşvik ve desteğinin yanı sıra, onunla paylaşmam gereken zamanı kendime ayırmama göz yuman eşim Tülay'ın gösterdiği anlayışa da az borçlu değilim.

Mart 1989 İstanbul

KONUŞULAN LİDERLER

Doğu Perinçek
Oral alışlar
İlkay Demir
Necmi Demir
Dursun Karataş
Oğuzhan Mũftũođlu
Taner Akçam
İbrahim Sevimli
İrfan Yavru
R. Yũrũkođlu
Bũlent Uluer
Ferit İlsever
Mehmet Ali Aybar
Haydar Kutlu
Nihat Sargın
Osman Sakalsız
Mehmet Karaca
Veysi Sarısũzen
TDKP Merkez Komitesi
Atilla Keskin
Ercan Toprak
Hũseyin Balkır
Sefa Kaçmaz
Ahmet Kaçmaz
Ertuğrul Kũrkũ
Oya Baydar
Atilla Coşkun
Ziya Yılmaz
Paşa Gũven.

Türkiye solunun

TKP TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
(Mustafa Suphi-Dr. Şefik Hüsnü)

1955

TSEÇP
TÜRKİYE SOSYALİST
EMEĞÇİ ÇİFTÇİ PARTİSİ
(Dr. Şefik Hüsnü-20 Haziran
1946'da kuruldu. Aynı yıl
kapatıldı.)

TİP
TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
(Mehmet Ali Aybar-13 Şubat
1951'de kuruldu. 1971'de
kapatıldı.)

1966

PDA
PROLETER DEVRİMCİ
AYDINLIK
(Doğu Perinçek)

1974

TİP (Behice Boran-
30 Nisan
1975'te kuruldu.
16 Ekim 1981'de
feshedildi.)

TİHKP
1971
(Türkiye İhtilalci İşçi Köylü
Partisi' davası)

SDP
SOSYALİST DEVRİM PARTİSİ
(Mehmet Ali Aybar-30 Mayıs
1975'te kuruldu. 16 Ekim
1981'de feshedildi.)

1972

TKP/ML-TİKKO
TÜRKİYE KOMÜNİST
PARTİSİ/MARKSİST-
LENİNİST TÜRKİYE İŞÇİ
KURTULUŞ ORDUSU

TSİP TÜRKİYE
SOSYALİST İŞÇİ
PARTİSİ
(Ahmet Kaçmaz-
16 Haziran 1974'te
kuruldu 16 Ekim
1981'de feshedildi.)

TKP
TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ
PARTİSİ
(Doğu Perinçek-30 Ocak
1978'de kuruldu. 16 Ekim
1981'de feshedildi.)

**KURTULUŞ
YOLU**

1976

**HALKIN
BİRLİĞİ**

**İŞÇİNİN
SESİ**

1979

TKP (8)
TÜRKİYE
KOMÜNİST
PARTİSİ
(BİRLİK)

**MÜCADELE
BAYRAĞI**

**I. Konferans-
1981**

1978

**DEVRİMCİ
HALKIN
BİRLİĞİ**

**TBKP TÜRKİYE BİRLEŞİK
KOMÜNİST PARTİSİ**
(Haydar Kutlu-Nihat Sargin)-
1988

1988'de
birleşme
kararı
aldılar

SP
SOSYALİST PARTİ
(Ferit İlsevel-1988)

1987

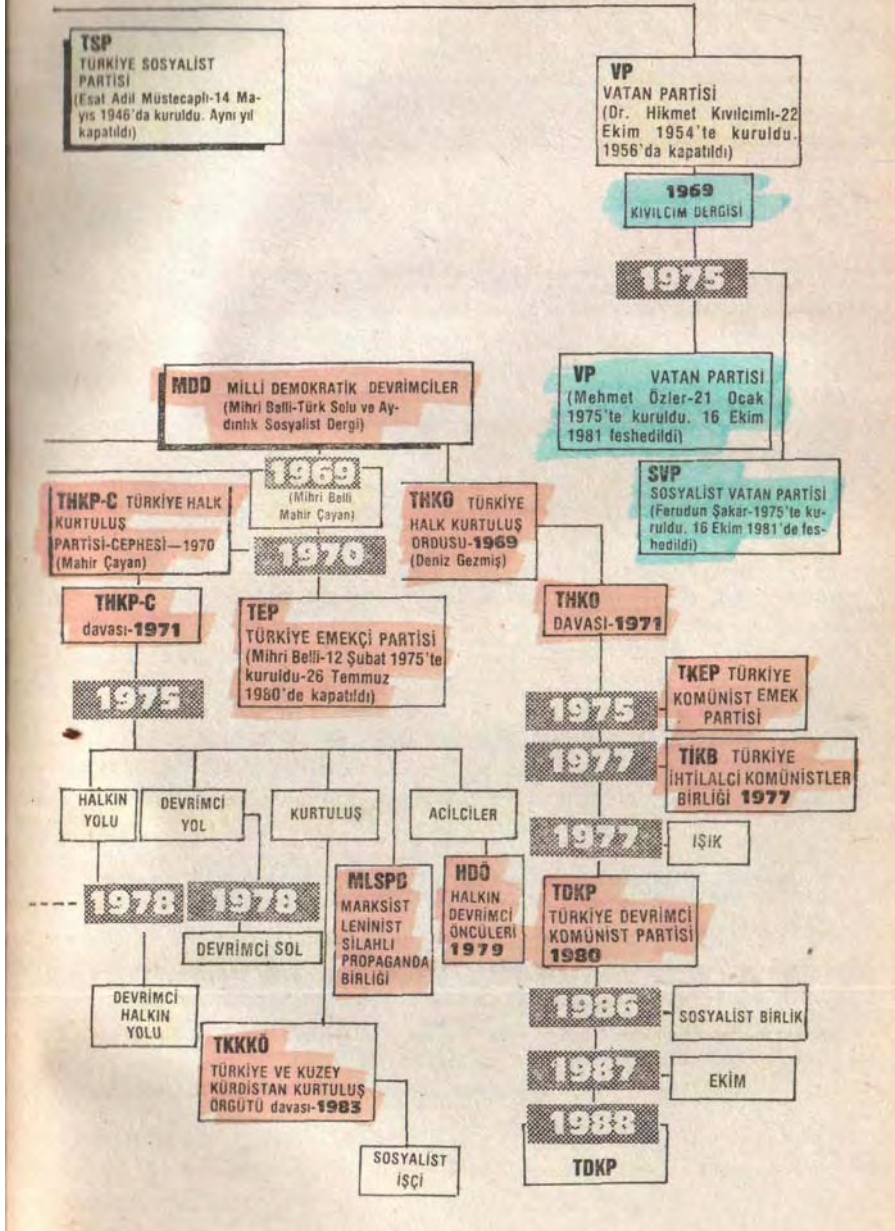
SPARTAKUS

DABK

**DOĞU ANADOLU BÖLGE
KOMİTESİ-1987**

TKP/ML-TİKKO
(Partizan)

70 yıllık soyacağı

İÇİNDEKİLER

Giriş. 5

AYDINLIK-TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ

Doğu Perinçek, 21

Oral Çalışlar, 39

İlkay Demir-Necmi Demir, 48

DEVİRİMCİ SOL

Dursun Karataş, 53

DEVİRİMCİ YOL

Oğuzhan Müftüoğlu, 76

Taner Akçam, 83

İbrahim Sevimli, 99

İrfan Yavru, 115

İŞÇİNİN SESİ

R. Yürükoğlu, 124

KURTULUŞ

Bülent Uluer, 130

SOSYALİST PARTİ

Ferit İlsever, 143

SOSYALİST DEVİRİM PARTİSİ

Mehmet Ali Aybar, 152

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ

Haydar Kutlu - Nihat Sargın, 174

Osman Sakalsız - Mehmet Karaca, 197

Veysi Sarısözen, 211

TÜRKİYE DEVRİMCI KOMÜNİST PARTİSİ

TDKP Merkez Komitesi, 235

Atilla Keskin, 245

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ/MARKSİST-LENİNİST

Ercan Toprak - Hüseyin Balkır, 253

Sefa Kaçmaz, 264

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ

Ahmet Kaçmaz, 277

SOSYALİST AYDINLAR

Ertuğrul Kürkçü, 290

Oya Baydar, 305

Atilla Coşkun, 320

Ziya Yılmaz, 324

Paşa Güven, 329

DOĞU PERİNÇEK (TİKP/TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ GENEL BAŞKANI)

DOĞU PERİNÇEK

1942'de Gaziantep'te doğdu. Dedeleri PTT memuru ve öğretmen. Babası yargıç ve milletvekili, ilkokuldan üniversiteye kadar öğrenimini Ankara'da yaptı. 1964'te Hukuk Fakültesini bitirdi ve kamu hukuku kürsüsüne asistan oldu. 1968'de hukuk doktoru oldu ve Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF, sonradan Dev-Genc) Genel Başkanı seçildi. Mihri Belli'nin önderliğinde millî demokratik devrim aşamasında olduğumuzu savunan TİP muhalefet hareketinin önderlerinden. Aydınlık dergisi ve İşçi Köylü gazetesinin kurucularından. 1970'te Proleter Devrimci Aydınlık grubunun önderi. 1972'den 1974'e kadar Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) davası nedeniyle hapse kaldı, 20 yıla mahkûm oldu, genel aflu salındı. 1974 Eylül'de Aydınlık dergisini yeniden yayınlamaya başladı, Kıbrıs harekâtından sonra sıkıyönetime karşı çıktığı için üç yıl arandı, sonra beraat etti. 1978 yılında Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin kurucusu ve genel başkanı. Günlük Aydınlık gazetesinin başyazarı. 12 Eylül döneminde dört yıla yakın tutuklu kaldı ve mahkûm oldu. 1987 Ocak ayından beri 2000'e Doğru dergisinin genel yayın yönetmeni. Eşi Şule Perinçek, iktisatçı ve gazeteci. Çocukları : Zeynep, Kiraz, Mehmet. Uluslararası Siyasi İlimler Derneği Türkiye Bölümünde dört yıl, Türk Hukuk Kurumu'nda iki dönem yöneticilik yaptı. Çok sayıda kitap, broşür ve yazısı yayınlandı.

AYDINLIK-TİKP (TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ)

28 Ocak 1978'de Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından kuruldu. Kurucular tarafından genel başkanlığa Perinçek getirildi. Ocak 1980'de Ankara'da toplanan birinci kongrede Perinçek yeniden genel başkan seçildi. **Partinin son Başkanlık Kurulu üyeleri Doğu Perinçek, Gün Zileli, Oral Çalışlar, Hasan Yalçın, Mustafa Kemal Çamkıran, Mehmet Bedri Gültekin ve Hüseyin Karanlık idi.** Parti, 12 Eylül'den sonra 16 Ekim 1931'de diğer tüm siyasi partiler gibi feshedildi.

Parti merkez komitesi üyeleri 12 Eylül'den sonra yargılanıp mahkûm oldular. TİKP iddianamesine göre, parti aslında 1969'da kurulan Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi'nin yasal olarak kurulmuş şeklidir. Perinçek ve arkadaşları 1968'de eski TİP'in yönetimine karşı Mihri Belli önderliğinde mücadele veren milli demokratik devrimi savunan kanat içinde yer aldılar. Ortaklaşa Aydınlik Sosyalist Dergi'yi çıkardılar. 1970 yılı başında Perinçek ve arkadaşları Belli'den ayrılıp Proleter Devrimci Aydınlik'ı (PDA) çıkarmaya başladılar. İşçi Köylü adlı 15 günlük gazete de bu çevre tarafından çıkarıldı. 12 Mart'ta gizli TİKP'yi kurmaktan yargılandılar. 1974 affıyla dışarı çıkınca Halkın Sesi adlı haftalık, Aydınlik adlı da aylık dergiyi yayınladılar. Kamuoyunda adları «Aydinlikçi» olarak bilinir. Aydınlik, 1978'den 12 Eylül'e kadar günlük gazete olarak çıkarıldı. Perinçek ve çevresi 1985'ten sonra «birleşik sosyalist parti» tartışması başlattılar. Sonuçta, eski Aydınlikçuların çoğunlukta olduğu Sosyalist Parti kuruldu. TİKP, Sovyetler Birliği'ni sosyal emperyalist diye nitelmesi ve Mao'nun fikirlerini benimsemesiyle tanınır. Son dönemde eski Aydınlik çevresi içinde fikir ayrılığı çıktı. Eski merkez komite üyelerinden Zileli, Çalışlar, Oktay Kutlu ve İlkey Demir'in de aralarında bulunduğu bir çevre eski politikaların birçoğuna karşı çıkıyor. Kendilerini «Birlikçi» olarak adlandıran bu çevre, Sovyetler Birliği'ni sosyalist görüyor ve diğer tüm gruplarla birleşmeye yönelik bir politika öneriyor. Stalin konusunda daha eleştirel tutum alıyorlar.

Soru: «Konuşmaya sizinle de geçmişin değerlendirilmesi ile başlayalım isterseniz. Değerlendirmeye 1960 sonrası ile başlasanız, bilançonun aktifinde neleri sayarsınız?»

Perinçek: «1960'larda Yön dergisinin ordudaki 'ilericilerin' darbesine bel bağlayan milliyetçi çizgisine karşı TİP'in emekçi sınıflarla yönelen ve partili mücadeleyi savunan çizgisi, sosyalist birikime katkıda bulundu. Arkasından, doğrudan sosyalist devrim görüşüne karşı Türkiye'nin milli demokratik devrim aşamasında bulunduğunu saptayan görüş, yalnız Türkiye gerçekleriyle değil, dünya sosyalizminin deneyimleriyle de doğrulandı. Parlamentarizme hapsolmek yerine kitle inisiyatifini temel almak, bireysel terörü esas alan 'öncü savaş' teori ve pratikleri yerine kitleleri seferber etmeye yönelen devrimcilik geleceğe ışık tutuyor.

Uluslar arası merkezlerin ideolojik dümen suyuna girmek yerine 'omuzlarımızın üzerinde kendi kafamızı taşımak', muhasebenin aktif hanesinde yer alıyor. 'Sivil toplumculuk' akımında en yoğun ifadesini bulan evrimci ve reformcu hayalciliğe karşı ancak devrimci gerçekçilik, Türkiye'nin emekçi radikalizmiyle birleşebilir. Sosyalist sol içinde kapalı devre dönüşçülüğünün de Türkiye platformunda büyük güçlerle mücadele perspektifiyle aşılacağı anlaşılıyor.»

GEÇMİŞİN MUHASEBESİ

Soru: «Aynı bilançoğu kendi hareketiniz, Aydınlık-TİKP çizgisi için yapacak olsanız, neler söyleyebilirsiniz?»

Perinçek: «TİKP'de örgütlenmiş Aydınlıkçı gelenek, 1977 yılına kadarki hatalarının kapsamlı bir özeleştirisini yapmıştı. Aşağı yukarı 5 yıllık bir araştırma-tartışma çabasının ürünü olan bu **özeleştiri, ideolojik alanda dogmatizm, siyasal alanda öznellik ve acelecilik, örgütsel alanda dar-kapıcılık** hatalarını saptıyordu. Özeleştiri metinleri o dönem birkaç kez yayınlandı.»

Soru: «1978 sonrası için neler diyacaksınız?»

Perinçek: «1978-88 dönemini ise, 12 Eylül sonrası ve öncesi olmak üzere iki başlık altında tartışıyoruz. 1989 yılı içinde muhasebeyi formüle edeceğiz. 1978 sonrasında muhasebemizin aktifinde; sosyalizm döneminde geriye dönüş tehlikesini dikkate alan bir sosyalizmi inşa programı; Sovyetler Birliği'ne eleştirel bakış açımız; emekçi sınıflarla birleşmede ısrar eden partili sosyalizm; kitle çizgisi; Türkiye platformunda büyük güçlerle mücadele; haklı zeminde, kuvvet toplayan ve fırsat kollayan bir mücadele anlayışı; kendi içimizde bir gelenek haline gelmiş ve kurumlaşmış olan demokrasidir. Türkiye'nin birleşmeye yönelen sosyalist akımına bunları katabiliriz ve katıyoruz. **Ancak, artık 'Aydınlıkçılığı sürdürmenin, bu birleşme sürecinde bölücü bir tavır olduğu kanısındayız.** Bu nedenle yeni bir 'biz' tarifi yaptık. 'Biz' artık, Türkiye'nin bilimsel sosyalistleridir.»

Soru: «Ya hatalarınız desem, neleri sayacaksınız?»

Perinçek: «1978'den sonraki hatalarımızın merkezinde, milli çelişmeyi esas alarak cephemizi Sovyetler Birliği'ne dönmemiz bulunuyor. Sovyetlerin hegemonyacı bir devlet olarak 1975 sonrasında inisiyatifi ele alması, bizde sübjektif ve Türkiye açısından abartmalı değerlendirmelere ve bundan türeyen bir dizi yanlış tavra ve politikalara yol açtı. Biz Sovyetler Birliği'nin 1980'den itibaren inişe geçeceğini önceden gördük. Ama bu yüzden, **daha da saldırganlaşacağı varsayımını temel aldık. Bu yanlış çıktı.** Türkiye sosyalistlerine tavırlarımızda da ciddi hatalarımız vardı. TKP, TİP ve TSİP gibi Sovyetlerin etkilediği örgütlere 'sosyal emperyalizmin beşinci kolu' ve 'halk düşmanı' dedik. Yine zaman zaman halkla karşı karşıya gelen bireysel terör hareketlerine bakarak, **birçok devrimci sosyalist örgüt veya grubu, özellikle 1 Mayıs 1977'den sonra 'sahte sol' olarak niteledik. İkisi de yanlıştı.** Oysa bunlar demokratik mücadelede halkın safındaydı. Çoğu zaman omuz omuza mücadele ediyorduk. Bu gerçekliği temel alacağımıza, sözkonusu örgütlere karşı tavrımızı Sovyetler Birliği ile çelişmeye bağımlı kılarak belirledik. **Herhangi bir kuvveti değerlendirirken, bize karşı tutumuna değil, halka karşı tutumuna ve ağır basan pratiğine bakmak gerekiyordu.** Sosyalist Parti'nin kuruluşu için yürütülen süreç ve iki yıldır 2000'e Doğru dergisinin ortaya koyduğu tavır, bu özeleştirilerin pratiğe geçirilmesidir. **Şimdi savunduğumuz çizgi, cepheyi emperyalizme ve hakim sınıflara dönmek, ne kadar saldırıya uğrasak da soldan gelen hücumlara karşılık vermemektir.** İdeolojik mücadeleyi de ancak Türkiye devriminin yolunu açabilecek konularda, teorik ve programatik inşaya katkısı olduğu ölçüde ve arkadaşça bir üslupla yapmak.»

Soru: «Geçmişte bazı grupları 'sahte sol' diye suçlamanızın kaynağında 'en doğru' ve 'tek doğru benim' anlayışı yatmıyor muydu? Bildiğim kadarıyla siz, kendinizden başka Marksist hareket ve çizgi görmüyordunuz.»

Perinçek: «Biz Türkiye solunda görelî hoşgörölü tutuma sahiptik.»

Soru: «Bir tek Devrimci Yol'a hoşgörölü yaklaşıyordunuz. Ona da Marksist değil, 'ara akım' diyordunuz.»

Perinçek: «Size her zaman belgeler gösterebilirim. Biz Devrimci Yol'u her zaman Marksist gördük. Biz 'ara akım' nitelemesini, dünya solundaki saflaşmada arada yer alıyor diye yapmıştık. Biz bunu yazdık. Revizyonizme karşı olan beş tane grup tespit ettik. Devrimci Yol, Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, Halkın Birliği, Partizan...»

Soru: «1980'e geldiğindeki tutumunuzu soruyorum.»

Perinçek: «1980'e geldiğinde de bir sürü Marksist, devrimci akım vardı dışımızda. Bunu yazdık.»

Soru: «Bana bir tek kaynak gösterebilir misiniz?»

Perinçek: «Tabii gösteririm. Benim yazdığım başyazılar var. Ayrıca size sunduğum 1 Haziran 1980 tarihli TİKP Merkez Komitesi toplantısı kararı ve o toplantıda konuşmam var. (*) Ama bu bir şey ifade etmez. Çünkü biz onlara 'sahte sol' dedik. Sol içinde birbirine karşı şiddet uygulaması başladı. Bize karşı da şiddet uyguladılar. Burada kritik hatayı diğer grupları bize karşı tutumlarına göre değerlendirmekle yaptık. Yoksa, emekçi halka karşı tutumlarına göre değil. Emekçi halkın yanında saf tutan bir harekete 'düşman' dememek lâzım. Hatamız burada.»

SOVYETLERE KARŞI TUTUM

Soru: «Sovyetleri baş düşman alan tutumunuzu nasıl izah ediyorsunuz?»

Perinçek: «Gerçekten de 1975'ten itibaren Sovyetler Birliği inisiyatifi kaptı ve saldırıya geçti. Orada, burada darbeler yaptı, Afganistan'ı işgal etti. Amerika geri çekildi. Zaten Reagan da, ABD'nin geri çekilmesine bir tepki olarak ortaya çıktı. Bunlar bir gerçektir. Biraz önce de söyledim. Sovyetler Birliği'nin 1980'lerde inişe geçeceğini ve 5 yıllık kritik bir döneme gireceğini de analiz ettik.

(*) Perinçek, bahsettiği başyazılardan örnek vermedi. Ancak, belirttiği gibi 1 Haziran 1980 toplantısı kararı ile konuşmasını ilettiler. Kararda «maceracı» diye niteledikleri gruplar, eylemde «intihar çizgisi» izlemekle eleştiriliyor. TİKP'lilere, diğer sol grupların tabanına hoşgörülü tutum alması öğütleniyor. Perinçek konuşmasında ise, «solun birliği isteğine sahip çıkalım. 'Sahte sol' sözünü artık bırakalım, ideolojik mücadeleyi hızlandıralım ve ağabey tutumu alalım» diyor.

Hegemonya iddiasıyla ortaya çıkan bir süper devlet, bu geri çekilişi hazmeder ve buna katlanır mı, yoksa daha da saldırganlaşır mı? Biz, daha da saldırganlaşacağı gibi, ileriye dönük ve bugün yanlış çıkan bir tespit yaptık. Bir dünya savaşı tehlikesini de buradan giderek ortaya koyduk (geçerken şunu da belirteyim, büyük devrimci patlamalar olmazsa, bir dünya savaşı tehlikesi yine var). Ayrıca bütün dünya böyle bir tehlike tespit etti, sadece bize has bir şey değildi bu.»

Soru: «Kamuoyunda size 'Maocu' ya da 'Pekinci' diye bir eleştiri vardı. Ki zaten, üçüncü bir dünya savaşını kuvvetle muhtemel görmeniz ve buna bağlı olarak Türkiye için milli çelişmeyi baş çelişme ilan etmeniz ÇKP etkisine bağlanıyor. Bu tahlilleri ÇKP'den aldığınız belirtiliyor. Bunu şimdi nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Perinçek: «Maocu terimini doğru bulmuyorum. Biz bilimsel sosyalistiz. Mao'nun katkıda bulunduğu bir Marksizmi savunuyoruz. Buna Maoculuk adını verenler var. Pekincilik ise farklı bir şey. Bu, Pekin'in kuyruğunda olmak demektir. Biz Pekinci olmadık. Bizim içimizde Pekincilik olmadı mı? Oldu. 1970lerden itibaren bizim içimizde bir Pekinci eğilim doğdu. Şahin Alpay, Halil Berktaş, Nuri Çolakoğlu, Ömer Madra bu eğilimdeydiler. Şu manada mesela. 'Başkan Mao bizim de başkanımızdır' dediler. Biz, böyle bir şey olmaz dedik. Biz bir ideolojiyi savunuyoruz, yoksa herhangi bir partinin kuyruğundan gitmiyoruz diye karşı çıktık. Tabii insanın bağımsız bir ideolojik çizgi geliştirmesi, bilgilerinin yeterliliğine de bağlı. Bilgin yeterli ve zengin olacak ki, teorik inşada da zengin olsun. Dünyayı tahlil etmek için yeterli bilgin olacak ki, Çin'in yaptığı analizin yanlışlığını ortaya çıkarabilesin. Biz, dünyayı bilemediğimiz ölçüde Çin'in tahlillerinden etkilendik. Ama onların tahlillerini gözü kapalı kullanmadık. Ayrıca, 1980'de Çin partisi Mao'nun çizgisinden ayrılınca. biz kendi yolumuzda yürümeye devam ettik. Bir sınav verdik orada.»

Soru: «Sovyetler Birliği'ni savaşın esas kaynağı gören ve baş düşman ilan eden tahliller size mi aitti, yoksa KP'nin analizleri miydi?»

Perinçek: «Tabii KP'nin tahlillerinden büyük ölçüde etkilendik. Toyluğumuzdan ve bilgi konusundaki yetersizliğimizden dolayı etkilendik. Çok Şey bilseydik de belki yine bu tahlili yapacaktık. KP bizden çok Şey biliyordu ama bu tahlili yapmıştı. Ama böyle bir tahlili yapmayanlar da vardı. Onlar haklı ıktı. Onlar daha doğruymuş.»

Soru: «rneğin, Sovyetlerin o günkü konumu ve dünya savaşı konusunda Türkiye'de kim daha doğruymuş?»

Perinçek: «Meselâ, bir genel değerlendirmede değil ama, bu konuda Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, Partizan gibi hareketler, bizim gibi Sovyetler Birliği'nin daha tehlikeli olduğunu kabul etmediler. O noktada bize göre doğrudular. Sovyetler Birliği dünya çapında o gün yine en tehlikeliydi ama Türkiye için değildi.»

Soru: «Sovyetleri o dönem için yine de en tehlikeli mi buluyorsunuz? »

Perinçek: «Dünya için evet. Ama Türkiye için değil. Türkiye Amerikan emperyalizminin hakimiyeti altındaydı. Dünya çapında ise Amerika savunmada, Sovyetler saldırı halindeydi.»

Soru: «Bu anlamda, bir zamanlar çok tartışma yaratan  Dünya Teorisi'ni Şimdi nereye oturtuyorsunuz?»

Perinçek: « Dünya Teorisi doğru bir teori. Yani dünyayı iki süper devlet, ardından ikinci sınıf sanayileşmiş ülkeler ve daha sonra ezilen ülkeler diye ayıran doğru bir anlayış. Bugün bütün sol o teoriyi uyguluyor. Sol, Avrupa ile ittifak yapmaya çalışırken, onun yardımını isterken, aslında bu teoriyi uyguluyor. Ama  Dünya Teorisi, bir yere kazık akmak değildir. O bir analiz. Dünya değiştikçe o da değişir. Bugün dünya çok kutuplu bir geleceğe ilerliyor.»

Soru: «Sovyetler konusuna tekrar döneceğim. Size yönelik bir diğer eleştiri de 12 Eylül'e karşı tutumunuzla ilgili. Size atfen, '12 Eylül'den sonra balkonumda rahat çay iebiliyorum' diye konuştuğunuz söyleniyor.»

Perinçek: «Bunu söyleyenler aşağılık insanlardır, öyle saçma Şey olur mu? Hapisteydim ben o yıllarda. Balkonu yok ki hapisanenin.»

Soru: «12 Eylül'den sonra TİKP olarak yargılandınız ve mahkûm oldunuz. Hapis yattınız. O günlerde mahkemelerde yaptığınız savunmaların altına şimdi de imza atar mısınız?»

Perinçek: «TİKP'nin görüşleri neyse onu savunduk. Çünkü görevimiz buydu. 12 Eylül'den sonra Mamak hapisanesinde gazetecilere MHP'lilerle birlikte resim çektirmek istediler. Bütün tehditlere rağmen reddettik. Dövmek istedikleri zaman avucumuzu uzatmadık. Çıktığımız her mahkemede hapishanelerdeki zorbalığı ve işkenceleri anlattık.»

Soru: «Tekrar Sovyetler Birliği konusunu ele alalım. Sovyetleri şimdi nasıl bir ülke olarak görüyorsunuz?»

Perinçek: «Sovyetler kendi içinde uzlaşmaz sınıf çelişmeleri olan, emekçilerin altta kaldığı bir devlet. Dışa karşı da yayılmacı.»

Soru: «Sosyalist midir, değil midir?»

Perinçek: «Böyle bir hafta asmanın, bir kapışma açmanın ben bugün faydasını görmüyorum. Klişeler bizi bölmemeli. Tabii benim görüşüme göre sosyalist değil. Gorbaçov'ların Sovyetler hakkındaki tespitleri özde doğru. Klişelerin farklı olmasının hiç önemi yok. önde gelen ideologlardan biri olan Afanasiyev, 'Sovyetler Birliği sosyalisttir demeyelim. Hiç olmazsa, sosyalizm gibi temiz bir ideali geleceğimize bırakalım' diyor. Yöneldikleri piyasa ekonomisi ise, işgücünü meta haline getiriyor, çıplak kapitalizm yani. Ama ben, bizi bu konu bölmesin diyorum. Eğer bölüneceksek, Türkiye devriminin problemlerine ilişkin temel sorunlarda bölünelim. Anlamalı olan budur. Bugün önemli olan, Sovyetlere eleştirel bir bakış ve orayı özlem olarak görmemektir.»

GORBAÇOV HANGİ KAMPTA?

Soru: «Gorbaçov'u nerede görüyorsunuz?»

Perinçek: «Gorbaçov, açık bir şekilde bugün dünyada kapitalizmle sosyalizmin birbirine yakınlaştığını söylüyor. Ezen-ezilen millet çekişmesini terkettler. Karşılıklı bağımlılıktan söz ediyorlar. Devrimi de reddettiler. Bunları kabul edecek olursak, Türkiye'de sosyalizmin hiçbir anlamı kalmıyor. Gorbaçov'un teorileriyle Türkiye'de sosyalistlik yapılamaz. Ama Gorbaçov Sovyetler Birliği'ni tartışmaya açarak, tartışma yasağını kaldırarak bir hizmet yaptı. Hem kendi halkına, hem de dünya halklarına.»

Soru: «Gorbaçov sosyalizmin alanında mı, liberalizmin alanında mı?»

Perinçek: «Gorbaçov'un şimdiki yolunu dümdüz geleceğe doğru uzatırsan, araya bir işçi müdahalesi sokmazsan, dünya kapitalist pazarına bütünleşmeyle son bulur. Bireysel kârın ve çıkarın esas olduğu bir toplumla son bulur.»

Soru: «O zaman Gorbaçov'un ve Deng Siao-ping'in reformları konusunda hiç de iyimser değilsiniz.»

Perinçek: «Gorbaçov taşlaşmış olan ve gelişmeyi boğan bir sistemi, piyasa mekanizmaları aşısıyla canlandırmaya çalışıyor. Sistemin tıkanmasını tartışmaya açtığı için çok yararlı oldu, Sovyetler'de önümüzdeki yıllarda yükselecek işçi inisiyatifini bastıran tutumu, Gorbaçov'un yerini sergileyecek. Deng Siao-ping'in programı, bizim için bir örnek oluşturmuyor. Ekonomik programından daha önemlisi, ideolojik ve siyasal plandaki çözümleri, demokratik inisiyatifleri geliştiremiyor. Dünya müthiş bir paradoksu yaşıyor. Kapitalizmin bireysel çıkar ve rekabet sistemi, doğayı ve insanı yıkıma uğratan en tahripkar dönemine girdi. Kapitalizm bugün dünyanın damını bile deliyor. Bu sistemin üretimci-tüketimci modeli iflasın eşiğindedir, insanlık, ancak büyük kolektif ve kamusal projelerle çözebileceği sorunlarla yüzyüze gelmek üzeredir, İşte bu koşullarda sosyalizm adına kapitalizme alternatif olmayan, onun üretim ve tüketim normlarını, sanayileşme modelini uygulayan ekonomist modellerin yürürlüğe girmesi, müthiş bir paradoks. Bu ekonomist model, otomobilin farlarının aydınlığı içinde koşarak yarışan, böylece ezilmekten kurtulmaya çabalayan tavşanların durumunu hatırlatıyor. Öte yandan, sosyalizmle kapitalizm arasındaki ideolojik rekabetin kalmadığı, iki sistemin birbiriyle buluşmaya yöneldiği, ezen-ezilen milletler arasındaki çelişmenin karşılıklı bağımlılığa dönüştüğü teorileri de, dünya gerçeklerine uymuyor. Ayrıca bu tezler sosyalizmi gereksiz kılıyor.»

Soru: «Sırası gelmişken sorayım. Marks,, Engels, Lenin ve Stalin dışında kalan uluslararası sosyalist liderleri nasıl değerlendiriyorsunuz? »

Perinçek: «Mao, Marksizme önemli katkılarda bulunmuş uluslararası önemi olan büyük bir devrimcidir. Enver Hoca, Kastro, Tito, kendi ülkelerinde devrimlere önderlik etmiş, tarihin yapılmasına katkıda bulunmuş önemli devrimcilerdir. Troçki, bir iktidarsızlık doktrininin temsilcisidir. Onun aşamasız, ittifaksız saf devrim teorileriyle dünyayı değiştirme pratiklerine girmek mümkün değil. Ancak zamanında Troçki ile çelişme yanlış ele alındığı için 'düşman' olarak görüldü. Oysa bir muhalif olarak yararlı olabilirdi sosyalizmin kuruluşuna.»

Soru: «Enver Hoca'yı 1979'da revizyonist ilan etmiştiniz. Şimdi başka söylüyorsunuz.»

Perinçek: «Çok haksız şeyler söylemiştik. Enver Hoca'nın izlediği çizgiyi içime sindiremiyorum. Ama kendi ülkelerinde devrim yapmış insanlara yafta asmaya hakkımız yok. Enver Hoca mı daha devrimci, biz mi? Tabii ki Enver Hoca. Çünkü o bir devrime önderlik etti. Kalkıp da Enver Hoca gibi bir adama devrimci değil demek kadar cahilce bir şey olamaz.»

STALİN BİR DÜZLEYİCİYDİ

Soru: «Kendi içinizde de büyük tartışmalar doğuran Stalin konusundaki tutumunuzu özetleyebilir misiniz?»

Perinçek: «Stalin tarihte 'düzleyiciler' kategorisine girenlerdendir. Yani geçmişten devraldığı kurum ve ilişkilerin üzerine oturmamış, o ilişkileri korumak değil meselesi, tırpanlamak. Bunun için olağanüstü bir zorlamaya önderlik etmiş. Stalin'in tarihsel kişiliğini belirleyen bu özelliğidir. Stalin, büyük emek rezervini devreye sokarak tarihin en hızlı sanayileşmesine önderlik etti. Ancak bunu yaparken, halk içindeki çelişmeler ile düşmanca çelişmeleri birbirinden ayıramadı. Kitle inisiyatifinden çok devlet terörünü kullandı. Stalin bir insan değil, Sovyetler Birliği'nin 30 yıllık kuruluş dönemidir. Bugünün gelişme düzeyinde Stalin'i tekrar etmek veya onu örnek almak, vahim olur.»

Soru: «Bu sözlerinizden, 'Stalin'in ciddi hataları oldu ama bir yerde zorunluymuş, kaçınılmazdı' diye bir sonuç çıkarabilir miyim?»

Perinçek: «Ben vefalı bir insanım. Türkiye'de Stalin'i 1980 öncesinde en rahat eleştiren insanım. TİKP 1. kongre (1980) konuşmamı Stalin eleştirisi ile açtım. Fakat körükörüne bir Stalincilik yaşayan Türkiye sosyalistlerinin 5-6 yıl sonra Stalin üzerinde tepinmesi, beni vicdanen rahatsız ediyor. Ben Stalin adını ilk defa nerede duydum biliyor musunuz? 8 yaşındaydım. Ankara'da Samanpazarı'ndan Anafartalar'a doğru çıkıyordum. Karakedi mecmuası satıyorlardı. 'Kara-kedi! Karakedi! Yazıyor, katil, cani Stalin'i yazıyor' diye bağıyorlardı. Ben Stalin'in katil ve cani olduğunu işiterek büyüdüm. Bütün sosyalistlere, bizim kuşağa söylüyorum. Bu kadar sene Stalin'in cani, katil olduğunu hakim sınıflardan öğrenemedin de, 1980'den sonra 'sosyalistlerden' mi öğrendin? Ben burada bir ikiyüzlülük, kaypaklık ve bir omurgasızlık görüyorum.»

Soru: «Bu bir vefa konusu değil ki. Bir ilke sorunu.»

Perinçek: «Ben eğilip bükülmeye karşıyım. Bugün Stalin'i tekrar etmek kadar vahim bir şey olamaz. Sosyalizme bundan daha zararlı bir şey olamaz.»

Soru: «Stalin'in hataları, yaptıkları kaçınılmaz mıydı?»

Perinçek: «Ben tarihi şahsiyetleri, Atatürk'ü de, Stalin'i de, Ropespierre'i de şöyle değerlendiririm: Buldukları dönemde adamın safı neredeydi? Yenileşmeden yana mıydı, karşı tarafta mıydı?»

Soru: «Kaçınılmaz mıydı diye soruyorum.»

Perinçek: «Bu çok uzun bir tartışma konusu olur.(*). O, Moğol Hanlığı'ndan gelen Rus despotizmi, her şeyin şiddetle, kuvvetle halledildiği bir toplum. Bütün kilitleri şiddet açıyor. Sovyet toplumu oradan geliyor.»

(*) Perinçek, Stalin konusundaki görüşlerini Saçak dergisinin Ocak 1989 tarihli sayısında hayli kapsamlı bir şekilde yazdı.

STALİN VE BUHARİN

Soru: «Stalin'in tasfiye hareketleri, Sovyet devriminin zor günlerinin nisbeten geride kaldığı ve ihtilalin artık oturmaya başladığı bir dönemde, 1929'dan sonra ortaya çıkıyor. Bu yüzden, zorunlulukla açıklamak ikna edici gelmiyor.»

Perinçek: «Burada Buharin'in tezleri anlamlı. Zaten Buharin'le birlikte ilk girdiği yol, köylülüğü adım adım ve ikna ederek değiştirme ve dönüştürme çizgisi. Fakat sonra iki nedenle bu çizgi değişiyor. Birincisi, köyler şehirleri aç bırakıyor. Zengin köylü tahılını vermiyor. Şehirlerin aç kalması sistemin çökmesi demek. İkincisi de, 10 yıl içinde dünya savaşı tehlikesi görüyorlar. Bunun üzerine normal Bolşevik çizgiyi terkedip zorlama yoluna giriyorlar. Buharin'in yolu denenmedi, bilmiyoruz. Köyde kapitalizmi yaşatma, geliştirme çizgisi denenmedi.»

Soru: «Ama şimdi Sovyetler'de üretimi artırmak için. tarımda Stalin öncesine dönüşün adımları atılıyor.»

Perinçek: «Evet. Bu sorunu benim mensup olduğum siyasi hareket 1977'de çözdü. Biz iki sene tartıştık ve **demokratik devrimde zengin köylülüğün tasfiye edilmemesi gerektiği sonucuna vardık.** Bu kararı verirken arkamızda ne Çin, ne de Sovyet örneği vardı. Biz omuzlarımız üzerinde kendi kafamızı taşıdığımız için Sovyetlerin yolunu da, Çin'in yolunu da benimsemedik.

ÇOK PARTİLİ SOSYALİZM

Soru: «Sizin anladığınız sosyalizmde birden fazla sol parti olacak mı? Aynı şekilde kapitalistler de parti kurabilecek mi?»

Perinçek: «Emekçi halka dayanan sosyalist bir parti bunlardan korkmaz. Kapitalizmin, gericiğin maddi temeli ortadan kalktıktan sonra kapitalistlerden, toprak ağalarından korkacak bir şey yok. Serbest seçimlerden de yanayım. **Sosyalist bir parti emekçi halka dayanmıyor, ondan güç almıyorsa zaten kaybetmiş demektir.** Ayrıca, birden çok sosyalist parti olabileceğini de düşünüyorum.»

Soru: «Ya içinde kanatlar olan parti için ne diyorsunuz?»

Perinçek: «Sosyalist partilerde 'farklı fikirleri savunan kanatların' zorunlu olarak bulunacağını 1980 öncesinde de belirtiyordum. 1980'de yaptığım Mao'nun katkısı konulu konferansta bunu açıklamaya çalıştım (sonradan Saçak'ın 44. sayısında yayınlandı). 1980'den sonra da 'kanatlı parti' ilkesini açmaya çalıştım.»

Soru: «Birçok çevre, uluslararası sosyalist harekette ağa-bey parti-kardeş parti ilişkilerini Komintern'e bağlıyor. Komintern'in bir dünya partisi olarak milli partilere programlar yaptığı biliniyor. Sonradan Sovyet, Çin ve Arnavutluk partilerinin kendi etrafındaki partilere 'ağabeylik' yapması ile Komintern geleneği arasında bağ var mı?»

Perinçek: «Komintern döneminde başka partiler için programlar yapılması, siyasetler belirlenmesi pahalıya ödenmiş bir hatadır. ÇKP'nin 1980 öncesinde böyle bir tavra girdiğini gözlemedim. Çünkü onlar eski uygulamadan çok çekmişlerdi. Sosyalist bir parti omuzlarının üzerinde kendi kafasını taşımalı, teori, program ve siyasetlerini kendi düşünce süreçleri içinde geliştirmeli. Başkalarının deneylerinden ancak kavradığı oranda yararlanmalı, kavramadan kesinlikle taklit etmemeli.»

Soru: «Afganistan, Çekoslovakya ve Kamboçya'nın işgali gibi olaylara ilişkin tutumunuz biliniyor ama ben yine de sorayım.»

Perinçek: «Bu işgallere karşı çıkmak, enternasyonalizmin gereğidir. Çekoslovakya'nın işgalini başlangıçta gönülsüz bir şekilde onayladım, bir yıl sonra karşı çıktım. Diğerlerine başından itibaren karşı tavır aldım.»

SOSYALİSTLERİN BİRLİĞİ

Soru: «Gelelim, en çok tartışılan birlik konusuna. Yaklaşımınız nedir?»

Perinçek: «Eski parçalanma sürecinin yerini birleşme süreci alıyor. Sosyalist sol yeniden harmanlanıyor. Bütün sosyalist kümelenmeler, reformcu ve devrimci kanatlara bölünüyor. Kapitalizm ve sosyalizmin buluşmaya doğru ilerlediği görüşü, uluslararası planda da destek görerek bir kutup oluşturma yönünde. Buna karşılık, belirtileri gözükken emekçi radikalizminin taleplerine cevap veren devrimci bir program temelinde ikinci bir kutup oluşuyor. Devrimciler yani.»

Soru: «Siz, 'ben şu gruplarla birleşebilir, şunlarla da birleşemem' diye bir sınır çiziyor musunuz?»

Perinçek: «Birleşme kapısı hiçbir grup veya sosyaliste kapatılmamalı. Bir sınıf partisi program temelinde oluşur. **Ayırım çizgisini, emekçi radikalizminin yükselişi konusundaki tavır oluşturacak.** Türkiye'nin 2000'lere doğru köklü bir değişiklik geçireceğini gören ve buna uygun pratiklere giren devrimci birikimin birleşerek emekçi radikalizmine önderlik edebileceği kanısındayım.»

Soru: «Birlik için bir model öneriniz var mı?»

Perinçek: «**Sosyalist emekçi önderlerin birleşmesi, birliğin hem motorunu, hem de omurgasını oluşturuyor.** Bugün farklı sosyalist kümelenmeler içindeki bu emekçi önderlerinin birleşmesi, aydınlar için de bir pusula işlevi görüyor, ikinci olarak, yukardan görüşmeler de bu sürece katkıda bulunuyor.»

Soru: «Emekçi önderlerin birliği esas diyorsunuz ama bildiğim kadarıyla Sosyalist Parti'yi doğuran süreç hiç de böyle başlamadı. Üstten görüşmeler ağırlıktaydı.»

Perinçek: «ilk başlarda bazı önde gelen isimlere gidildi ve belli bir mesafe alındı. Artık tıkanma noktasına gelince, emekçi önderlerini birleştirmek öne çıktı. Bir müddet sonra tekrar önde gelen isimlerle görüşmeler ön plana gelir. Yani bazen biri, bazen diğeri. Ama sürecin toplamına baktığınızda tabii ki, temel olan emekçi önderlerin birleşmesidir.»

Soru: «Birlik için, birliğe giden yolda çeşitli öneriler var. İşte Taksim toplantıları, Marmara Grubu toplantıları gibi sosyalistler arası aylık toplantılar, ortak teorik dergi, haber dergisi günlük gazete çıkarmak gibi.»

Perinçek: «Aylık toplantılar ve ortak teorik yayın organı güzel olur. Ortak haber dergisi ve günlük gazete olmaz. Çünkü bunlar ideolojik anlaşma ve ortak disiplin gerektirir. Buralarda başarı sağlanamaz.»

SOSYALİST PARTİ VE TBKP

Soru: «Kuruluş sürecini yakından izlediğiniz SP için nasıl bir değerlendirme yaparsınız?»

Perinçek: «SP programı, Türkiye sosyalistlerinin bugüne kadar formüle ettikleri en olgun programdır. Bu nedenle birlik için tartışılabilir ve geliştirilebilir temeli oluşturuyor. SP, Anayasa Mahkemesi'nin son kararıyla kazanılmış bir yasal mevzi değerinde. Başarı, tarihten gelen sosyalist birikimin tümüne aittir. SP, böyle bir olanağı şimdi gene tarihi birikimin önüne koyuyor. Sosyalistler bu olanağı değerlendirebilir, programı daha da olgunlaştırabilir, bütün birikimi kucaklayan devrimci önderlikler oluşturabilirler.»

Soru: «Kutlu ve Sargın'ın TBKP girişimi için ne diyorsunuz?»

Perinçek: «Yasal bir parti kurmak varken, yasadışı bir partiyi yasallaştırmak, işi zora sokmaktır. TBKP'li arkadaşlar, geçen yıla kadar 'yasal bir parti kurulamaz' derken, bu kez de diğer uca savruldu. 12 Eylül'den çıkış sürecini tahlil edemedikleri için. TİP gibi yasal bir partinin yasadışı hale getirilip birkaç yıl sonra yeniden yasallaştırılmaya çalışılması da, aynı tahlildeki hatadan geliyor. Hayat bu arkadaşları üçüncü bir denemeye zorlayacaktır: Yasal parti kurmak.»

Soru: «Yeri gelmişken sorayım, yurt dışındaki sosyalistlerin dönüşüne nasıl bakıyorsunuz?»

Perinçek: «Olumlu. Bu arkadaşlar Türkiye'ye gelerek aslında bir icazete son veriyorlar. Dönüşleri, Türkiye'nin demokratik sürecine katkıda bulunuyor. Eleştirim, programlarının da geri dönüş hesap edilerek yapılmasıdır. Programlarımızı devletin gümrüğünden geçebilecek şekilde yaparsak, belirtileri görülen emekçi radikalizminin taleplerine cevap veremeyiz.»

Soru: «Belli eleştirilerinize rağmen, diğer sol gruplara oldukça esnek yaklaşıyorsunuz.»

Perinçek: «Sosyalist solun hiçbir örgütü birbirinin rakibi veya alternatifi değildir. Emekçi önderleri omurgasında birleşen sosyalistler, düzenin alternatifidir. Bizim hedefimiz sol içinde değil, Türkiye'de iktidar olmaktır. Sol içinde iktidar olmak istiyorsan, kendini sola sevdirmeye çalışırsın. Türkiye'de iktidar olmak istiyorsan, rotayı emekçi halka göre ayarlarsın.»

Soru: «Bu ikisi birbiriyle çelişiyor mu?»

Perinçek: «Çelişiyor. Çünkü bugün sol Türkiye vadisinin dışında, başka bir vadede kapalı devre yaşıyor.»

GEÇMİŞİN TEORİK SORULARI

Soru: «Güncel konulara geçmeden önce, geçmişin bazı tartışmalarına kısaca dönmek istiyorum. Birincisi, 1968'lerde çok tartışılan milli demokratik devrim-sosyalist devrim tartışması. Şimdi konuya nasıl bakıyorsunuz?»

Perinçek: «Bu sorun hem Türkiye ölçeğinde, hem de dünya ölçeğinde çözüldü. Türkiye yüzyıllık demokratik devrim sürecini tamamlayamadan hiçbir yere sıçrayamaz, aşamaları atlamak mümkün değil. Dünyadaki sosyalizm deneyleri de, toplumsal gelişmenin aşamalarını iradeyle atlamanın olanaklı olamayacağını anlatıyor. Türkiye'de yarı-feodal ilişkileri köyden ve şehirden temizlemek diye önemli bir sorun vardır. Siyasal hayat ve toplumsal ilişkiler de demokratlaşmış değildir. Öte yandan Kürt sorunu gibi demokratik devrimin temel bir sorunu hâlâ çözülememiştir. Demokratik devrim olgunlaşıyor Türkiye'de. 2000'in köşesini dönerken, Türkiye bu adımını atacaktır. Demokrasinin sosyalizmle tamamlanması, emekçi sınıfların rolüne ve gücüne bağlı.»

Soru: «Cevabınızdan, Türkiye'de emekçi bir iktidar kurulmadan da anladığınız anlamda bir demokrasi mümkün sonucunu çıkarıyorum. Eskiden böyle düşünmüyordunuz.»

Perinçek: «Türkiye'de demokratik bir devrim olacak, İspanya ve Portekiz değil Türkiye. Onlar ilk kapitalist ülkeler. Ayrıca onların ne Kürdü, ne Alevisi var.»

Soru: «Sosyalizme barışçı geçiş için politikanız nedir?»

Perinçek: «Buna sosyalistler veya devrimciler karar vermiyor. Düzenin sahipleri karar veriyor. Hakim güçler muhalif emekçi hareketini şiddetle bastırmaktan vazgeçerler mi, soru bu!»

PKK'NIN İKİ SORUNU

Soru: «PKK'yi nasıl görüyorsunuz?»

Perinçek: «Türkiye'de PKK dışında ciddiye alınacak bir Kürt örgütü yoktur. PKK, diğerleri için bir varlık zemini bırakmadı. Onları Kürt milliyetçi örgütlenmesi açısından bölücü duruma getirdi. PKK'nın iki sorunu var : Birincisi eylem çizgisi nedeniyle dünyanın ve Türkiye'nin demokrasi güçlerinde oluşan tepkiler. İkincisi, Suriye-Türkiye arasındaki çelişmelerde aldığı rolle girdiği büyük riziko.»

Soru: «Türkiye nereye gidiyor. Bir darbe ihtimali görüyor musunuz?»

Perinçek: «Türkiye, yeni bir krizin içinde girdi. Çalkantılı bir döneme, olağanüstü bir döneme gidiyor. Olağanüstü dönemlerde olağanüstü çözümler de kaçınılmaz olarak gündeme gelecek. Türkiye, bu yüzyılın başında cumhuriyeti gerçekleştirmişti. **Yüzyılın sonlarında ise demokratik bir cumhuriyet haline gelecektir. Krize devletin yukardan aşağı cevabı da vardır, halkın aşağıdan yukarı demokratik cevabı da.** Kuvvet ilişkileri meselesi... Darbeyi bugün düşünen kimse yok. Ama krizin derinleşmesi bu tür çözümleri de ister istemez gündeme getirir. Başarabilirler mi, ayrı sorun. Orta vadede, geleceğimizi demokrasi güçler belirleyecektir. **Bir emekçi radikalizmi de geliyor.** Öte yandan **milli eşitlik ve demokratik çözüm talepleri var.**»

Sonu: «İslamcı güçlerle belirli konularda ittifakı mümkün görüyor musunuz?»

Perinçek: «Türkiye'yi yeniden islamcı bir devlet ve İslamın yönlendirdiği bir topluma dönüştürmek mümkün değil. **12 Eylül askeri rejimi, toplumumuzun demokratlaşmasına karşı İslamı güçlendirerek bir barikat kurmak istediler.**

Ancak, şeriatçılık Türkiye'nin geçmişinde kaldı. Cumhuriyetle hesabı görülmüş bir siyasal-toplumsal harekettir. Demokrasi ancak şeriatçılığı yenerek gelişebilir. Buna rağmen, 163. maddenin kalkması bir bakıma ikiyüzlülüğe de son verir. Çünkü **İslamı payandalayan bizzat askeri rejim ve devlettir**, ittifak ise başka. İttifak edilecek kuvvetler değil, programlar saptanır. Türkiye'nin bağımsızlık ve demokrasi programına kim hangi noktada katkıda bulunacaksa, bunu sağlamaya yönelik politikalar izlemek gerekir. Bu programa katkı olanağı kapatılamaz.»

Soru: «AT ve NATO politikanız nedir?»

Perinçek: «AT'ye katılmak, Türkiye'nin geleceğini Avrupa'nın geleceğine birleştirmek anlamını taşır. O zaman Türkiye, Avrupa katarına bağlanacak ve ne olursa, Avrupa ile birlikte olacaktır. Avrupa yaşlı bir kıta, yaşlı bir toplum. Bizim hiç olmazsa umutlarımız var, onlarda bu da kalmadı. **Avrupa kapitalizmi ile bütünleşmek değil, demokratik ve devrimci bir Türkiye'dir hedefimiz.** Bununla birlikte dünyanın bugünkü güçler dengesinde Türkiye sosyalist hareketi Avrupa ile dost olmak durumundadır. 1980 öncesinde de dost görüyorduk Avrupa'yı. Şimdi bütün sol bu tavrı benimsedi. **NATO'dan çıkmak, TİKP'nin programıydı.** Bu programın değişmesi için bir neden yok. Tersine rekabet odağı Pasifik'e kayarken ve Sovyetlerin inişe geçtiği bir süreçte, Türkiye'nin NATO'dan ayrılması olanağı güncelleşecektir.»

Soru: «Sağda hangi lider ve parti kalıcı?»

Perinçek: «Kişilerin değil, rollerin kalıcılığını tartışmak gerekir. Çünkü kalıcı rolleri her an başka insanlar da üstlenebilirler 1980'lerde Türkiye hakim sınıfları yeni bir program uyguladılar. Bu programın hâkim rolü hâlâ geçerlidir ve Özal yürütüyor bu işlevi. Demirel ise nimetleri bölüşme mekanizmalarının görelî olarak kenarlarına itilen, iç pazara dönük burjuvazinin temsilciliğini üstlendi. Ne var ki, siyasal çalkantılar, özellikle iktidar konumları, rolleri de değiştirebilir.»

Aralık 1988, İstanbul

ORAL ÇALIŞLAR (AYDINLIK/TİKP-TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ) (*)

ORAL ÇALIŞLAR

1946'da İçel'in Tarsus ilçesinde doğdu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1968'li yıllardaki gençlik eylemlerinde aktif bir şekilde yer aldı. O yıllarda Dev-Genç Merkez Yürütme Kurulu üyesi, SBF Fikir Kulübü Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi öğrenci Birliği Genel Sekreterliği yaptı. 12 Mart 1971 askeri müdahalesinden sonra Dev-Genç, TİKP davalarında yargılandı. 1974 Temmuzunda çıkarılan af yasasına kadar üç yıl tutuklu kaldı. 1978 yılında yayınlanmaya başlanan ve 12 Eylül'de yayınına ara verilen Aydınlık gazetesinin Genel Yayın Müdürlüğü'nü yaptı. Ocak 1980'de toplanan TİKP 1. Kongresinde 7 kişilik başkanlık kuruluna seçildi. Bu nedenle TİKP davasında yargılandı ve 39 ay hapis yattı. Cezaevinde iken Cumhuriyet gazetesinin açtığı Yunus Nadi Yarışması'nda birinci oldu. Çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayınlandı. Liderler Hapishanesi, Cezaevinde Büyümek ve '68-Başkaldırının Yedi Rengi adlarıyla yayınlanmış üç kitabı var. Sosyalist Parti muhalefet kanadının önde gelen isimlerinden biridir.

Soru: «Sosyalist Parti muhalefet kanadı olarak, 'birlik' konusuna ağırlık verdiğiniz biliniyor. Size göre, birlik için nereden başlamalı?»

Çalışlar : «Geçmişte her örgüt ve grup kendisini dünyanın merkezi görüyor, gerçeği tek başına kendisinin temsil ettiğini sanıyordu.

(*) Eski Aydınlık-TİKP çevresinde 1972'den sonra ilk defa görüş ayrılığı çıktı. Aralarında TİKP'nin başkanlık Kurulu üyelerinden Gün Zileli, Oral Çalışlar, Merkez Komite üyelerinden İlkay Demir, Oktay Kutlu ve Halil Berktaş'ın yanı sıra Necmi Demir, Kamil Arslantürköğlü, Yavuz Alogan ve Atilla Aytemur gibi isimler Doğu Perinçek ile görüş ayrılığına düştüler. Muhalefet, Stalin konusunun köklü bir eleştiriye tabi tutulmasını istiyor ve Sovyetlerin sosyal emperyalist değil, sosyalist olduğunu söylüyor. Muhalefet, «Sosyalist Birlik» diye aylık bir yayın organı çıkarmaya başladı.

Birlik için, ilk olarak bu anlayış terkedilmeli. Fikir ayrılıklarına rağmen bir parti içinde birleşilebileceğine inanıyorum. Yanılmaz tek şef, tek merkez, grup misyonculuğu, Stalin dönemi uygulamalarından güç alan, sosyalist demokrasiye ters, dar, katı parti anlayışı bugün artık aşılmalı. Öncü örgüt, sanıldığı gibi bir avuç aygıt bürokratinin kitleden kopuk örgütlenmesi değil, sınıfın öncüsünün, sınıfla geniş ve yaygın bağlara sahip örgütlenmesidir.»

Soru: «Birlik ufkunuz hangi parti ve gruplara kadar uzanıyor?»

Çalışlar: «TKP'den Devrimci Sol'a, muhafazakârından reformculuğa açık olanına varıncaya kadar bütün eğilimleri sosyalizm içi olarak değerlendiriyorum. Sınıfın çeşitli kesimleri içinde de ideolojik ve siyasal planda görece muhafazakâr, reformcu ve devrimci eğilimler varlığını sürdürüyor. Tartışmalar, sınıf içi eğilimlerin dostça mücadelesi olarak ele alınmalıdır.»

Soru : «Birlik için herhangi bir sınır çiziyor musunuz?»

Çalışlar: «Kendilerini Marksist olarak nitelendiren bütün eğilimler sosyalizm içi görülmeli, görüşleri incelenmeli, gereğinde eleştirilmeli, ama asla keyfi biçimlerde yafta asılarak dışlanmamalıdır. Hatta diyebilirim ki, uç bir eğilimin bile, eğer çoğulcu bir yönelimle ele alınırsa, sınıf için uyarıcı ve yararlı görüşler getirmesi mümkündür.»

Soru: «Bu tutumunuzdan dolayı ideolojik mücadeleyi reddettiğiniz, ilkesiz birliği savunduğunuz şeklinde eleştiriler var.»

Çalışlar: «Birlik çabası, mutlaka ideolojik mücadele ve teorik araştırma faaliyetiyle beraber yürüyecektir. İlkesiz birlik olmaz. Ancak geçmişte, ilke adına küçük siyasi farkları büyük örgütsel ayrılıkların nedeni oldu. Bugün tersi bir yönde yürümek gerekiyor. Ayrılık noktalarını ön plana çıkarmak yerine, benzerlikleri yakalamak önemlidir. Kaldı ki, tartışma ve araştırma yoluyla ve pratik içinde birçok ayrılığı ortadan kaldırmak mümkündür. Süreç, büyük bir sosyalist parti amacına yöneltilerek geliştirilmelidir.»

SOLDA SAFLAŞMANIN YÖNÜ

Soru: «Doğu Perinçek, solda bugün gündemde olan saflaşmanın devrimcilikle reformculuk arasında cereyan edeceğini söylüyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?»

Çalışlar: «Hayır. Bugün sosyalist soldaki ana saflaşma, devrimcilik eğilimiyle muhafazakârlık eğilimi arasındadır. Reformculuk, bu saflaşmada arada yer almaktadır. Muhafazakarlık; geçmişin ideolojik ve örgütsel anlayışlarından kopamayan, yenilgiye yol açan hatalarını eleştirmekten kaçınan ve eski yapılara sıkıca sarılarak birlik ihtiyacına sırt çeviren tutumuyla devrimci gelişmeye zarar vermektedir. **Günümüzün devrimci eğilimi, eleştirici, birlikçi ve yenilikçi tutumdur.** Düzene kan kaybını eskinin bürokratik yapıları durduramıyor. Tam tersine **gelecek vaatmeyen tutumuyla muhafazakârlık, teslimiyetçiliğin değirmenine su taşıyor.**»

Soru: «Muhafazakârlık-devrimcilik saflaşması kalıcı mı olacak?»

Çalışlar: «önümüzdeki gelişme içinde ayırım, son tahlilde devrimcilikle liberalizm arasında olacak. Muhafazakârlık, uluslararası planda Stalincilik ve Brejnevcilikin mirasına sarılarak büyük bir umutsuzluk yayıyor ve yenileşme ihtiyacının karşısına dikiliyor.»

Soru: «Muhafazakâr dediğiniz eğilimlerle mücadeleyi neden bu kadar vurgulamak ihtiyacı duyuyorsunuz?»

Çalışlar: «Tutuculuk, hiçbir zaman devrime giden yolda bir çare olmadı. Tam tersine başka deneyleri kopya etme, geçmiş tecrübeleri eleştirisiz benimseme, felâketten başka bir Sonuç vermedi. Hiçbir devrimci atılım, eskinin yapılarına sarılarak gerçekleşmedi. Her devrim kendine özgü bir yaratıcılıkla ve geçmişi tekrar etmeyerek başarı kazandı. Mao, Stalin'i dinlese ve Stalinizme tabi olsaydı Çin devrimine önderlik edemezdi.»

Soru: «Fakat, bugün hemen bütün gruplarda, sizin muhafazakâr dediğiniz eğilimler ağır basıyor.»

Çalışlar: «Bazı grupların merkezinde, kendi etraflarına tahkimat kurmak isteyen tutucu eğilimler etkili gibi görünse de, gelişme birlik yönündedir. Tabandaki binlerce sosyalist, binlerce emekçi önderi birlik istiyor ve grupçu eğilimleri reddediyor. Birlik süreci, dar kadro örgütlenmelerini aşarak, birleşik sosyalist geniş emekçi partisine doğru ilerleyecektir.»

SOLUN İKİ TEMEL HATASI

Soru: «Solun geçmişinin muhasebesine ilişkin tartışmalar sürüyor. Sizin değerlendirmeleriniz hangi aşamada. Öncelikle solun zaaflarına ilişkin ne gibi tespitleriniz var?»

Çalışlar: «Geçmişte solda belli başlı iki temel hata vardı. **Birisi aktarmacılık, diğeri ise kendiliğindencilik.** TKP ve TİKP'nin esas hataları aktarmacılıktan kaynaklanıyordu. Merkezini Devrimci Yol'un oluşturduğu grupların hatalarının kaynağını ise, kendiliğindencilik oluşturuyordu. TKP, Sovyetlere aşırı bağlılığın ve ayağı Türkiye topraklarından kopukluğun simgesini ifade ediyordu. Bu nedenle çok ağır hatalar yaptılar ve kötü bir miras bıraktılar.»

Soru: «Ya sizin de içinden geldiğiniz Aydınlık-TİKP çizgisi için ne gibi değerlendirmeler yapıyorsunuz?»

Çalışlar: «Biz de TİKP olarak Çin'in politikalarından etkilendik. Bu etkilenmemiz çeşitli aşamalar geçirdi. 1960'lı yıllarda Kruşçev-Mao arasındaki tartışmada bize Çin'in tezleri daha sıcak geldi. Gerçekten de o yıllarda Kruşçev'in ABD'ye teslimiyet çizgisi izlemesi, kurtuluş savaşlarına soğuk davranması, Mao ve dünya devrimcileri tarafından haklı olarak eleştiriliyordu. Biz, bu yönüyle Mao'dan olumlu yönde etkilendik, devrimci mesajlar aldık. 1975'lere kadar bu etkilenmenin olumlu olduğunu söyleyebiliriz. 12 Mart döneminde yaptığımız solcu hatalarda bu etkilenmenin payı olmasına rağmen, esas yön olumluydu.»

Soru: «Çin'den olumsuz etkilendiğiniz politikalara örnekler verebilir misiniz?»

Çalışlar: «1975'lerden başlayarak, Çin içindeki iktidar değişikliklerini dikkatsiz bir şekilde benimsemiş ve asıl önemlisi, onların yanlış tahlillerini aktarma hatası yaptık. 1976'lardan itibaren, bence Çin yöneticileri Sovyetlerden gelen tehlikeyi abarttılar ve bir milli devlet politikasına yöneldiler. Moskova ile olan siyasi çekişmelerini dünya çapında teorileştirerek geliştirdiler. Bir dünya savaşının çok yaklaştığı ve 'baş düşmanın Sovyetler olduğunu ilan ettiler ve ABD ile ittifak politikasına girdiler. Halkların devrimci mücadelesi yerine Üçüncü Dünya ülkelerinin gerici yönetimleriyle ittifakı ön plana çıkardılar. Her şey Sovyetlere karşı tutuma göre belirlendi.»

Soru: «Çin'in bu politikalarının size etkileri neler oldu?»

Çalışlar: «Biz bu politikaları eleştirmeden aynen benimsedik ve Türkiye'ye adapte ettik. Sovyetleri baş düşman konumunda görerek devleti ve orduyu ara güç olarak ilan ettik ve devlet partisiyle ittifakı savunduk. Bunun sonucu, devletle uzlaşan sağcı politikalar izledik. Bu siyasetlerimiz solla ilişkilerimizin bozulmasına yol açan sonuçlar yarattı. Aydınlık gazetesinde de bu noktada hatalı yayınlar yaptık.»

Soru: «Diğer sol grupların 12 Eylül öncesi hatalarına ilişkin neler söyleyebilirsiniz?»

Çalışlar: «Solun önemli bir kesimi, 12 Eylül öncesi darbeye gidilen ortamı, kitle hareketinin hızla yükseldiği ve düzenin temelinden sarsılmaya başladığı bir devrim, öncesi durum olarak değerlendiriyordu. Geri çekilme ve mevzileri koruma koşulları yaşanırken, koşullara uygun olmayan bir ileri atılma politikası izlendi. Bu hatalar darbecilerin işine yaradı. Kendiliğindencilik hatası işleyen ve olayların peşinden sürüklenen gruplar, özellikle MHP ile mücadeleyi bir düello mantığı ile ele aldılar. Hatalı kamplaşma çizgisi, kitle mücadelesinin sönmesine yardımcı oldu, sağın istediği provokasyon ortamına katkıda bulundu. Bunlar solun olumsuzlukları. Her grup ve bütün sol, esaslı bir geçmiş muhasebesi ihtiyacı içindedir.»

Soru: «Geçmişte her şey olumsuz muydu?»

Çalışlar: «Tabii ki değildi. Örneğin, Aydınlık gazetesinin MHP ve Kontrgerilla aleyhinde yürüttüğü yayınlar MHP'nin teşhir edilmesine ve mahkeme önüne çıkarılarak yargılanmasına büyük katkılarla bulundu. Keza, Devrimci Yol'un mahalli inisiyatiflere ve kiteselliğe önem veren çizgisi olumluydu. Yine Devrimci Yol ve Kurtuluş gibi akımların geçmişte Sovyetleri sosyalizm içi gören, fakat aynı zamanda hegemonyacılığına, bürokratik yapısına yönelttikleri eleştiriler, gerçeğe en yakın tutumu ifade ediyordu.»

SOSYALİZMİN SORUNLARI

Soru: «Solda bugün 'teorik sorunlar' deyince, akla hemen 'sosyalizmin sorunları' geliyor. Size göre bu sorunlar nasıl aşılacak?»

Çalışlar: «Bugün sosyalizm, 70 yıllık zengin pratiklerini gözden geçirmek ve teorik bir yenilenme içine girmek göreviyle karşı karşıyadır. Sosyalizm, kitlelerin umudu olarak canlılığını koruyacaksa, 70 yıllık pratiği değerlendirilmek ve teorisindeki hatalı yönelimleri düzeltilmek zorundadır. Bugünkü tıkanmayı aşmanın yolu budur. Elbette sosyalizmin burjuvaziden gelen liberal saldırılara karşı savunulması gerekiyor. Bu görev 5-6 yıldır yapılıyor ve sivil toplumculuğun 12 Eylül sonrası yönelttiği ilk saldırılar savuşturuldu. Ancak, unutulmamalı ki, sosyalizm kendini yenileyemez ve kitlelerin gözünde yeniden bir umut haine gelemese, liberalizm rüzgârına karşı direnmek de giderek zorlaşacaktır. Çünkü burjuvazi, vuruşlarını sosyalizmin gerçekten var olan zaaflarına yöneltiyor. Kanımca, çoğulcu bir ortamda gelişip güçlenecek olan sosyalizmi, monolitik bir bürokratik yapı içine hapsedmeye çalışan dar aygıtçı anlayış bertaraf edilmedikçe sosyalizmin canlanması, bürokratik kabukları kırması ve burjuvaziden gelen saldırıları defetmesi mümkün olamayacaktır.»

Soru: «Stalin konusu, bugün bütün sol grupların tartışma gündeminde bulunan bir madde. Sizin tutumunuz nedir?»

Çalışlar: «Stalin tartışması çoğunlukla bir tarih tartışması gibi algılanıyor. Biz tarihçi değiliz ve geçmişte olanlar hakkında adaletin yerini bulması da bizden çok, bu olayları yaşamış olan sosyalist ülkelerin sorunudur. Ancak bizim açımızdan Stalin tartışması, bürokratik bir sosyalizm mi, yoksa kitlelerle birleşen, sınıfı seferber eden, kitle demokrasisini ve çoğulculuğu hayata geçiren ve dolayısıyla sosyalizmi bir hantal kabuk olmaktan çıkartıp toplumun yaşayan canlı ilişkilerine uygulayan bir sosyalizm mi tartışmasıdır. Bugünün yaşayan Stalinizmi, kökünü Stalin uygulamalarından ve dogmalarından alarak bürokratik bir yapının savunuculuğunu gündeme getirmekte ve sosyalizmde kitle inisiyatifini ortadan kaldırmaktadır.»

Soru: «Bugün sosyalist ülkelerde, karşılaştıkları ekonomik tıkanmayı aşmak için piyasa mekanizmalarına daha çok başvurma eğilimi güçleniyor. Nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Çalışlar: «Doğru. Katı bürokratik yapılardan kurtulalım derken, devrim fikrinden uzaklaşan ve piyasayı çıkış yolu olarak gören reformcu eğilimlere rastlıyoruz. Biz bu yönelimleri de eleştiriyoruz. Çözümün bu tür mekanizma değişikliklerinde değil, esas kitle inisiyatifinde ve dolayısıyla bunun manivelası olan sosyalist kitlesel demokraside aranmasından yanayız.»

Soru: «Ya çok partili sosyalizm?»

Çalışlar: «Monolitik yapılardan gerçek bir sosyalizm değil, sosyalizmi bir kabuk haline getiren bürokratik yapıların çıkacağı, sayısız deneyle kanıtlandı. Sosyalizmde çok parti olmalıdır. Partiler ancak halkın önünde açıkça yarışılırsa ve halka hesap verirlerse canlılıklarını, sosyalizm yönünde atılım güçlerini, emekçilerle bağlarını koruyabilirler. Ancak, sosyalist çoğulculuğun esası, çok partinin yarışmasından daha önemli olarak, kitlelerin kendi bağımsız örgütleriyle sürece katılmaları ve gereğinde sosyalist iktidarlara karşı da eleştiri ve mücadele haklarına sahip olmalarıdır.»

Soru: «Özellikle Batılı ülkelerde, statüko dışı fakat sosyalist de olmayan birçok akım güç kazandı. Yeşiller, feministler gibi. Bunlar yavaş yavaş Türkiye’de de ortaya çıkıyorlar. Bu hareketlere nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Çalışlar: «Sosyalizmin her şeyin çözümü olduğu şeklindeki kibirden kurtulmalı ve bu nedenle de her şeyi tekeline alma tutumu düzeltilmelidir. Açıkça ortaya çıkmıştır ki, örneğin feminizmin kadın konusunda yürüteceği özel mücadele olmaksızın sosyalizmin tek başına kadın sorununu çözmesi mümkün değildir.

Özel alanların özel savunucuları olacak ki, sosyalist yapılanmalar onlarla işbirliği yaparak bu sorunların çözümünde adım atabilsin. Bu nedenle, feminizmi burjuva ideolojisi olarak damgalayan anlayışı saçma ve fazlasıyla **erkek bakışlı** buluyorum. Kadınların ve feminizmin katılmadığı yerde kadın sorunlarının çözüleceğine inanmıyorum. Çevrecilerin, yeşillerin katılmadığı yerde sosyalizmin tek başına **çevre sorunlarının** üstesinden gelebileceğine de inanmıyorum. Psikanaliz yoksa, sosyalizm birey sorunlarını ele alamaz. Diyelim ki, çıraklar örgütlenip kendi ağırlıklarını koymadıkça sosyalizm bir sihirli değnek gibi çırak sorunlarını da çözemeyecektir. İşte çoğulculuktan biraz da bunu anlıyoruz.»

SOVYETLER BİRLİĞİ SOSYALİSTTİR

Soru: «Sovyetler Birliği'ne 'sosyal emperyalist' diyen bir gelenekten geliyorsunuz. Şimdi ise eski görüşünüzü değiştirdiniz ve Sovyetlere sosyalist diyorsunuz. Neden?»

Çalışlar: «**Kanımca Sovyetler Birliği'nin sosyalist olmadığını, sosyal emperyalist olduğunu ilan etmekle geçmişte kolaycılığa kaçtık ve önemli bir hata yaptık.** Sovyetler Birliği'nde güçlü bir **bürokrasi iktidarı olduğu, bu kastın işçi sınıfını muhalif bir sınıf konumuna ittiği açıktır.** Polonya'da olup bitenler bunun kanıtıdır. Ayrıca Sovyetler Birliği'nin hegemonyacılık yaptığı, başka ülkeleri baskı altına aldığı ve hatta işgal ettiği ve bunların bürokrasi egemenliğinin dış siyasetteki yansımaları olduğu da tartışma götürmez. Ancak bütün bunlar; Sovyetler Birliği'nde ve benzer ülkelerde bir sosyalist devrimin gerçekleştiği, klasik kapitalizmin tasfiye edildiği, mülkiyetin en azından şekilde toplumsallaştığı, bu ülkelerin resmi ideolojilerinin Marksizm olduğu, bu ülkelerin partileri içinde sosyalist arayışların sona ermediği, yine bu ülkelerin olumlu ve olumsuz bütün deneylerinin insanlığın sosyalizm mirasını oluşturduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor.

Dolayısıyla bu ülkelerde işçi sınıfı muhalif bir sınıf konumuna itilmiş ve bürokrasinin iktidarı kurulmuş olsa da, sonuçta sosyalizm içi sayılmaları için epey neden bulunduğu açıktır. Bu ülkeler bürokratlaşmış sosyalist ülkelerdir. Esas mesele, buralarda sosyalizmi toplumsal yapıya nüfuz eder hale getirebilmektir. Bunun yolu ise bürokrasi iktidarlarının sona ermesi ve kitle inisiyatifinin sosyalist demokrasinin işlediği koşullarda yeniden harekete geçirilebilmesidir.»

Aralık 1988 İstanbul

Mahir Çayan

Vikipedi, özgür ansiklopedi

31 Mart 1972 tarihli Hürriyet gazetesinin baş sayfası

Mahir Çayan (15 Mart 1945 - 30 Mart 1972), Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi lideri. Marksist-Leninist devrimci önder. 30 Mart 1972 tarihinde, Tokat'ın Niksar ilçesine bağlı Kızıldere Köyü'nde askerle girdiği çatışmada dokuz arkadaşıyla birlikte öldürüldü.

Hayatı

Samsun doğumlu olan Mahir Çayan ortaokul ve lise dönemlerini Haydarpaşa Lisesi'nde yani İstanbul'da geçirdi. 1963'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Ertesi yıl Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenimine devam etti. Bu dönemde TİP ve FKF'ye (Fikir Kulüpleri Federasyonu) bağlı olan SBF (Siyasal Bilgiler Fakültesi) Fikir Kulübüne girdi. 1965'te bu kulübün başkanlığını da üstlendi. 1967'de kısa süreliğine Fransa'ya gitti. Buradaki sosyalist hareketlerin genel seyri ve içinde buldukları tartışmaları izledi. 1968'deki 6. Filo eylemlerine İzmir'de katıldı ve gözaltına alındı. Bu dönemde Türkiye İşçi Partisi (TİP) içinde başlayan Mihri Belli'nin savunduğu Milli Demokratik Devrim tartışmalarının içerisinde ve daha sonra kurulan THKP-C'nin önder kadrosunda bulundu. Bu tartışma sürecinde TİP adına Zonguldak Ereğlisi'nde çalışmalar yürüttü. Bu geziden sonra ideolojik olarak Milli Demokratik Devrim safında yer aldı. TİP ile olan temel ayrılığı devrim sorunu olarak tarifler. Fransa'da bulunduğu süreçte Latin Amerika silahlı (fokoist) mücadelelerinden etkilenir. TİP'i bu süreçte yasalıcılıkla suçlar, Türkiye'deki devrim sürecinin ancak silahlı bir mücadeleyle ve kendi özgül koşullarının tespit edilmesiyle olabileceğini savunur. Bu görüşe daha yakın olan Türk Solu ve Aydınlık dergilerinde yazılar yazar. Bu dönemde yazdığı önemli yazıları "*Revizyonizmin Keskin Kokusu 1*", "*Revizyonizmin Keskin Kokusu 2*" ve "*Aren Oportünizminin Niteliği*" dir. 1969 yılında Ankara'da yapılan ve adını DEV-GENÇ (Devrimci Gençlik Federasyonu) olarak değiştirdiği toplantıda, Türkiye sosyalist hareketinin seyrini değiştirir. 1971 yılında yapılan TİP kongresine katılmamış, TİP ve kendi çalışma çevresinden öğrenci ve işçilerle birlikte bir toplantı örgütler.

Mihri Belli ile olan ayrılıkları iyice ortaya çıkmış olmasıyla birlikte yolunu Milli Demokratik Devrim (MDD) sürecinden ayırarak, önce "genç subayların" askeri darbe yapmasını beklemek yerine halk ihtilali için silahlı propaganda faaliyetlerine başlar. Bu ayrışmanın temel noktası, aslında MDD tespitinin TİP yasalıcılığının başka bir versiyonu olduğu görüşüdür. O dönemde Türkiye devrim sürecini Kesintisiz Devrim I-II-III broşürlerinde dile getirir. Türkiye'nin sahip olduğu yapıyı oligarşi olarak tanımlar. Ek olarak da "*Türkiye'deki geçmişe nazaran refah seviyesinin artması ile birlikte devlet ve halk arasında bir denge vardır,*" demiş ve bu dengeyi suni denge olarak adlandırmıştır. Suni dengeyi de bozmanın ancak silahlı mücadele ile olacağını savunmuştur. Bu süreçte **Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli ile birlikte THKP-C'nin kuruluş çalışmalarını sürdürür.** Örgütün diğer önemli isimleri arasında; Ertuğrul Kürkçü, İlhami Aras, Ulaş Bardakçı, Mustafa Kemal Kaçaroğlu ve Hüseyin Cevahir yer alır. **Şehir gerillası modelini benimseyen Mahir Çayan** buna uygun silahlı eylemlerin planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde bizzat bulunur. Çalışmalarını sürdürmek için Şubat 1971'de İstanbul'a geçen Mahir Çayan burada da silahlı eylemlere devam eder. **22 Mayıs 1971'de İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un kaçırılıp öldürülmesi olayına karışır.** 1 Haziran 1971'de kaldıkları evden kaçarken polisle girdikleri çatışmada Hüseyin Cevahir öldürülür, Mahir Çayan yaralı olarak ele geçirilir. Daha sonra arkadaşlarıyla birlikte Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçan Mahir Çayan bir süre İstanbul'da saklanır.

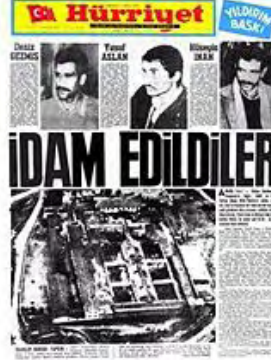
Kızıldere Olayı ve Öldürülmesi

Ocak 1972'de THKO ile ortak eylem kararı alarak arkadaşları ile birlikte Fatsa'ya geçer. **Mart 1972'de Ünye radar istasyonunda çalışan 3 İngiliz teknisyeni kaçıtır ve karşılığında THKO (Türkiye Halkın Kurtuluş Ordusu) önderleri Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın serbest bırakılmasını ister.** Niksar'ın Kızıldere Köyü'nde jandarmayla girdikleri çatışmada dava arkadaşları ile beraber öldürülür. **Çatışmadan sadece Ertuğrul Kürkçü sağ çıkar.** Mahir Çayan'ın mezarı Ankara Karşıyaka Mezarlığı, L/3 adası, 99 no'lu mezardır.

Deniz Gezmiş

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Deniz Gezmiş, (d. 27 Şubat 1947, Ankara - ö. 6 Mayıs 1972, Ankara), Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun kurucusu Türkiye devrimcisi. Deniz Gezmiş, 1947'nin Şubat ayının sonunda Ankara'nın Ayaş ilçesinde doğdu. Babası Erzurum, Ilıca (bugünkü Aziziye) nüfusuna kayıtlı ilköğretim müfettişi Cemil Gezmiş, annesi ise Erzurum'un Tortum ilçesinden ilkokul öğretmeni Mukaddes Gezmiş'tir. Ailenin üç erkek çocuğundan ikincisidir. Ağabeyi Bora Gezmiş, hukuk fakültesinden ayrılıp bankacılık yapmıştır. Hamdi Gezmiş ise, mali müşavirdir. Gezmiş, ilk ve ortaöğrenimini Sivas'ta, liseyi İstanbul'da okudu. Henüz lise öğrencisiyken sol düşünceyle tanıştı ve kendini dönemin eylemleri içinde buldu.

Siyasi Yaşamı

1965'ten sonra, Türkiye'de gelişen gençlik hareketinin en önemli önderlerinden ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)'nun kurucu ve yöneticilerinden Deniz Gezmiş, 1965'de Türkiye İşçi Partisi (TİP)'nin Üsküdar ilçe başkanlığına üye oldu. İlk kez 31 Ağustos 1966'da Ankara'dan İstanbul'a yürüyen Çorum Belediyesi temizlik işçilerinin Taksim Anıtı'na çelenk koymaları sırasında işçileri destekleyen ve Türk-İş yöneticilerini protesto eden gösteri sırasında gözaltına alındı. 7 Kasım 1966'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. Ardından 19 Ocak 1967'de Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) binasının yedd-i emine verilmesi sırasında çıkan olaylarda yakalandı ve bir gün sonra iki arkadaşıyla çıkarıldığı mahkeme tarafından serbest bırakıldı. 22 Kasım 1967'de öğrenci örgütlerinin düzenlediği Kıbrıs Mitingi sırasında Aşık İhsani ile birlikte **ABD bayrağını yakatkları gerekçesi** ile gözaltına alınıp daha sonra serbest bırakılan Deniz Gezmiş, Hukuk Fakültesi'nde birlikte okuduğu arkadaşlarıyla birlikte 30 Ocak 1968'de **Devrimci Hukukçular Örgütünü kurdu**. 7 Mart 1968'de İÜ Fen Fakültesi konferans salonunda düzenlenen **AIESEC genel kurul toplantısında konuşma yapan Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü protesto ettiği için tutuklandı**. 2 Mayıs'a kadar tutuklu kalan Gezmiş, **30 Mayıs'ta 6. Filo'yu protesto ettiği için yargılandı ve beraat etti**. Öğrenci eylemleri içinde etkinliği giderek artan **Deniz Gezmiş, 12 Haziran 1968'de İstanbul Üniversitesi'nin işgal edilmesinde önderlik etti**. İşgal Konseyi adına İÜ Senatosu ile Baltalimanı'nda yapılan görüşmelere katılan öğrenci heyetinin içinde yer aldı; öğrenci haklarının elde edilip işgalin sona erdirilmesinde etkili oldu. İşgalden kısa bir süre sonra İstanbul'a gelen 6. Filo'yu protesto eylemlerinde yer alan Gezmiş, 30 Temmuz'da bu eylemlerden dolayı tutuklandı ve 20 Eylül'de serbest bırakıldı. Bütün bu olaylardan sonra **öğrenci hareketinin efsanevi lideri** haline geldi.

TİP içinde yoğunlaşarak, ayrılıklara ve tartışmalara yol açan ideolojik sorunlarda **Milli Demokratik Devrim (MDD) görüşünü benimseyen Deniz Gezmiş**, bu görüşün özellikle devrimci öğrenciler arasında yayılmasında etkili oldu. Ekim 1968'de eylemlerde birlikte olduğu **Cihan Alptekin, Mustafa İlker Gürkan, Mustafa Lütfi Kıyıcı, Devran Seymen, Cevat Ercişli, M. Mehdi Beşpınar, Selhattin Okur, Saim Kurul ve Ömer Erim Süerkan**'la birlikte **Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB)**'ni kurdu. **1 Kasım 1968'de TMGT (Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı), AÜTB, ODTÜÖB ve DÖB'ün başlattığı Samsun'dan Ankara'ya Mustafa Kemal Yürüyüşü'nü düzenledi**.

Ardından 28 Kasım 1968'de ABD büyükelçisi Kommer'in gelişi sırasında Yeşilköy Havaalanı'nda düzenlenen protesto gösterileri nedeniyle tutuklandı ve bir süre sonra serbest bırakıldı.

İstanbul Üniversitesi'nde sağcı güçlerin 16 Mart 1969'da girişmiş olduğu hareketlere öğrenci kitleleriyle birlikte karşı koyan Gezmiş, bu eylemi gerekçe gösterilerek 19 Mart'ta yeniden tutuklanarak 3 Nisan'a kadar hapis yattı. Ardından 31 Mayıs 1969'da İÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerinin, reform tasarısının gerçekleşmemesini protesto için giriştikleri işgale önderlik etti. Üniversitenin kapatılıp, polise teslim edilmesi nedeniyle çıkan çatışmalarda yaralandı. Hakkında giyabi tutuklama kararı olmasına rağmen hastaneden kaçan Gezmiş, **Haziran'ın sonunda Filistin'e gitti**. Filistin'e gitmeden önce 23 Haziran 1969'da TMGT'nin topladığı 1. Devrimci Milliyetçi Gençlik Kurultayı'na kendisi gibi haklarında tutuklama kararı olan **FKF Genel Başkanı Yusuf Küpeli ile birlikte bir mücadele programı gönderdi**. Eylül'e kadar **Filistin'de gerilla kamplarında kalan Deniz Gezmiş**, 1 Eylül 1969'da, 10 Haziran'da "üniversiteyi işgal" ettiği gerekçesiyle Hukuk Fakültesi'nden ihraç edildi. Hakkında tutuklama kararının olduğu bu dönemde gazetecilere gizlendiği yerden demeçler verdi. 23 Eylül 1969'da Hukuk Fakültesi'nde olduğu sırada haber verilen polislerin de fakülteye gelmesi üzerine teslim olan Gezmiş, 25 Kasım'da serbest bırakıldı. Ancak Yıldız Devlet ve Mühendislik Akademisi'nde Battal Mehetoğlu'nun sağcılar tarafından öldürülmesinden sonra okulda yapılan aramada, ele geçirilen dürbünlül bir tüfeğin Gezmiş'e ait olduğu öne sürülerek hakkında yeniden tutuklama kararı alındı. 20 Aralık 1969'da yakalanan Gezmiş, kendisiyle birlikte tutuklanan Cihan Alptekin'le birlikte 18 Eylül 1970'e kadar tutuklu kaldı. Bundan sonra öğrenci eylemlerinden uzaklaşarak, mücadelesini değişik alanlarda sürdürdü. Sinan Cemgil ve Hüseyin İnan'la birlikte THKO'yu kurdu. 11 Ocak 1971'de THKO adına Ankara İş Bankası Emek Şubesi'nin soygununu gerçekleştirenler arasında yer aldı. 4 Mart 1971'de dört ABD'li erin Balgat'taki Tuslog Tesisleri'nden kaçırılması eyleminde de bulundu. Kaçırılan erler daha sonra serbest bırakıldılar.

Deniz Gezmiş

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Yakalanışı ve İdamı

12 Mart darbesinin ilk günlerinden sonra Yusuf Aslan ile birlikte Sivas'a gitmekteyken motosikletleri bozuldu. Bir ihbar sonucu polislerin gelmesi üzerine çıkan çatışmada Aslan ile birbirlerini kaybettiler. Aslan o esnada, Gezmiş ise 16 Mart 1971 salı günü Sivas'ın Gemerek ilçesinde etrafı sarılarak yakalandı ve Kayseri'ye getirildi.[kaynak belirtilmeli] Buradan Ankara'ya zamanın İçişleri Bakanı Haldun Mentешеoğlu'nun makamına götürüldü.[kaynak belirtilmeli] Gezmiş'in anlatımına göre olay şöyle gerçekleşti: Çok keyifliydi. Ayaktaydı. Odası, sabahın sekizinde gazetecilerle dolu.

Ben hep başımı dik tutmaya, canlı, dipdiri görünmeye çalışıyorum. Nasıl bitkinim oysa, ayaklarımı zor sürüyorum. Ayakta duracak gücüm kalmamış. Ama belli etmiyorum.

"Geçmiş olsun," dedi gülerек İçişleri Bakanı.

Suratına baktım pis pis. Hiç bir karşılık vermedim.

Gazetecilere döndü:

"Şu pejmürde kılıklı adam, Halk Kurtuluş Ordusu'nun kahramanıymış."

"Beğenemedin mi? Tabii kahramanıym, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun savaşçısıyım."

"Nereye gidiyordun?"

"Devrime."

Haritayı gösteriyor duvarda, Sivas'ı gösteriyor:

"Buradan mı gidilir devrime?"

"Senin kafan almaz böyle şeyleri."

"Türkiye'de bir tek ordu vardır, o da Türkiye Cumhuriyeti'nin ordusudur."

"Onun için Demirel ve senin gibiler hemen istifayı bastınız."

Sinirlendi.

Üzerine bir adım attım.

Geriledi. Şaşırıldı. Dehşetli bir panik havası içinde, elini sallayarak ve kekeleyerek:

"Gö-gö-götürün bunu" dedi.

Sürükleyerek çıkardılar beni odadan.

"Göstereceğiz sana da, senin gibilere de, Amerikanın güvenilir köpekleri!" diye bağırdım kapıdan çıkarılırken.

Gazetecilerin yüzünde büyük bir şaşkınlık vardı. Mahkemesi 16 Temmuz 1971 günü Altındağ Veteriner Okulu binası'nda Tuğgeneral Ali Elverdi başkanlığında Baki Tuğ savcılığında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no'lu Mahkemesi'nde başladı ve 9 Ekim 1971 günü bitti. Deniz ve arkadaşları 16 Temmuz 1971'de başlayan THKO-1 Davası'nda TCK'nin 146.maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle, 9 Ekim 1971'de 146/1 idam cezasına çarptırıldı.

İdam cezaları o zamanlar senato tarafından onaylanmak zorundaydı. İsmet İnönü "siyasi suçlar idamla cezalandırılmamalıdır" diyerek Bülent Ecevit ile birlikte red oyu kullanır. AP genel başkanı Süleyman Demirel ise infazdan yana oy kullanır. Olaydan 15 yıl sonra, Süleyman Demirel bir gazeteciye verdiği demeçte idamlar için:soğuk savaşın talihsiz olaylarından biri yorumu yapar.Mahkumların özür dilemesi istenir. **Hiç biri yaptıklarından özür dilemez. Cumhurbaşkanı**

Cevdet Sunay ise idamları onaylar.[1]

İdam edilmeden önce Alman Der Spiegel dergisinde çıkan son yazısında **"yaşasın tam bağımsız türkiye! yaşasın marksizm-leninizm. yaşasın türk ve kürd halklarının kardeşliği! yaşasın işçiler, köylüler! kahrolsun emperyalizm!"** dediği belirtildi.

Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan ile birlikte 6 Mayıs 1972 tarihinde, gece 1:00-3:00 arası, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde asılarak idam edildi.Deniz Gezmiş ve arkadaşlarınının 1969'da öldürülen Taylan Özgür'ün yanına gömülme isteği, yerine getirilmez ve apartopar gömülür. İdamından sonra bayraklaşarak devrim mücadelesinin çok önemli bir sembolü oldu; bir çok sol örgüt başka konularda fikir ayrılıkları olmasına rağmen mutabık kaldıkları nadir konulardan birisi Deniz Gezmiş'in devrim önderliğidir.

İLKAY DEMİR-NECMİ DEMİR (AYDINLIK/TİKP-TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ)

ÖDP

İLKAY DEMİR

1946'da Erzurum'da doğdu. Babası subaydı, ilk ve ortaokulu Konya'da, liseyi ise Robert Kolej'de bitirdi. Sol fikirlerle ilk kez kolejde iken karşılaştı, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdi (1965). Aynı yıl TİP Beşiktaş ilçe örgütünde çalışmaya başladı. İlçe sekreteri seçildi. Tıp Fakültesi öğrenci temsilciliği yaptı. 1968 üniversite işgalleri döneminde tanıştığı Necmi Demir'le 16 Mart 1971'de evlendi. FKF Genel Yönetim Kurulu üyesi yaptı (1968). Mahir Çayan'ın THKP-C hareketi içinde bulundu. 27 Mayıs 1971'de yakalandı. Müebbet hapse mahkum oldu. Halkın Yolu adlı hareketin önde gelen isimlerindendi. 1978'de Aydınlik-TİKP'ye katıldı. 24 Mayıs 1979'da hapisten çıktı. TİKP birinci kongresinde merkez komite üyeliğine seçildi (1980). 12 Eylül'den sonra yurt dışına çıktı. Yarım kalan tıp öğrenimini Brüksel özgür Üniversitesi'nde tamamladı. Halen Belçika'da doktorluk yapıyor. Fransızca ve İngilizce biliyor.

NECMİ DEMİR

1944'te Çanakkale'nin Ezine ilçesinde doğdu. Tüccar bir ailenin çocuğudur. İlk ve ortaokulu Ezine'de, liseyi İzmir Atatürk Lisesi'nde okudu. İlerici fikirlerle ilk kez lise yıllarında karşılaştı (1961). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne girdi (1963). Aynı yıl TİP Eminönü ilçe örgütünde çalışmaya başladı. Fikir Kulüpleri Federasyonu Genel Yönetim Kurulu üyesi (1968) ve Dev-Genç İstanbul Bölge Yürütme Kurulu üyesi yaptı (1969). THKP-C'nin kuruluşunda bulundu (1970). ve İstanbul'da örgütleyen isimler arasında yer aldı. 27 Mayıs 1971'de tutuklandı. Sıkıyönetimde yargılandı, idama mahkum oldu. Yargıtay bu cezayı müebbet hapse çevirdi. Halkın Yolu adlı hareketin önde gelen isimleri arasında bulundu (1975). Aydınlik-TİKP hareketine katıldı (1978). 24 Mayıs 1979'da hapisten çıktı. TİKP İstanbul II Yönetim Kurulu üyesi seçildi. 12 Eylül'den sonra yurt dışına çıktı. Sonra döndü.

Aydınlik-TİKP çevresinde başlayan tartışmada «Sosyalist Birlik» dergisini çıkaran muhalefetin safında yer aldı ve aynı adlı derginin yazı kuruluna girdi (1989). Fransızca bilir.

Soru: «önce Mahir Çayan'ın THKP-C'si içinde yer aldınız. Ardından uzun bir mahpusluk döneminiz oldu. TİKP içinde 2 yıllık bir serbest mücadele döneminden sonra yurt dışına çıktınız. Biriniz hâlâ yurt dışında bulunuyor. Uzun bir mücadele sürecinin tecrübelerine sahip iki Marksist olarak solun geçmişine baktığınızda neler görüyorsunuz?»

Cevap: «Günah ve sevap cetveli tutan bir muhasebeye karşıyız. 960 sonrası sosyalist hareketin muhasebesi, 1960' tan beri ülkemizde yaşanan toplumsal alt üst oluşların tahlili zemininde anlamlıdır. Miquel Angelo'nun gerisine düşmemeliyiz. Belki bir 'günah'tan söz edebiliriz. Sol ve halk, 12 Eylül restorasyonundan büyük darbe yedi, kazanımlarını ve kürsülerini yitirdi. Meydan devlet terörüne ve çıkar çevrelerine kaldı. Geçici bir yenilgidir ama bir yenilgidir bu. Bu yenilgiyi kolaylaştıran en önemli etmen de, **solun kırka bölünmüşlüğüdür**. Bazı sol örgüt ve sol siyasi şahsiyetler 1980 öncesinde yenilgiye doğru bu gidişi gördüler ve sollarına duvar örerek müttefiklerini sağlarında aradılar. Bunlardan biri, bizim de içinde bulunduğumuz TİKP idi. Tabii bu sağ siyasi hat, TİKP'yi solun yenilgisini paylaşmaktan alıkoymadı. Bu da bir başka önemli derstir.»

Soru: «Madem ki 1980 öncesi en büyük 'günah' olarak solun bölünmüşlüğüne görüyorsunuz, yeri gelmişken sorayım. Sizce solda yaşanan bölünmeler kaçınılmaz mıydı?»

Cevap: «Bizde sol bölünürken bükülmedi. Bölünmeyi anlamaya çalışırken, bunu saptamak önemli kanımızca. 70 yıllık sosyalist hareketin en çok kitleselleştiği yıllar 1968-78 arasındaki 10 yıldır. Ve bu yıllarda sol sürekli bölündü. Bölünme elbette kaçınılmaz değildi. Ama bölünmemek için 'kenti ve kıryla bütün ülkeyi saran bu muazzam değişim özleminden ürkmemek, ona bütün çeşitliliği içinde kendisini ifade etme olanağı vermek gerekirdi. 1960'ların tek sol partisi TİP bunu başaramadı.»

Soru: «Yaygın bölünmelerin sol açısından yarattığı zaafıların altını hayli vurgulayarak çizdiniz. Bu temelde birlik sorununa nasıl yaklaşıyorsunuz? Birlik kimleri kapsamalı?»

Cevap: «Kendisini sosyalist sayan hiçbir kişi ya da örgütü birlik dışında görmüyoruz. Bugünden yeni saflaşmaların haritasını çizmek, geçmiş örgütlerin tutucu savunmacılığından besleniyor. Ama kanımızca birlik yönünde adım atabilmenin ön koşulu, el titremesine izin vermeksizin, 12 Eylül kurum ve kararlarına karşı ortak bir demokratik mücadele platformunda bir araya gelmektir. Bugün düzen, halka ve sola indirilmiş darbeleri oldu-bitti mantığıyla topluma kabul ettirme temelinde bir sosyal 'uzlaşma' arıyor. Bu geçmişin tüm gerçek ve mantığının dışına çıkmak gerekir. Soldaki güvensizlik duvarları böyle yıkılır. Geleceğe yönelik projeniz ne denli radikal olursa olsun, 12 Eylül karar ve kurumları konusunda eliniz titrerse, sosyalistlerin birliğine ulaşamazsınız. Yanındaki komşusunu sevmeyen, uzaktaki Tanrısını sevemez. Sorun, açlık grevlerini desteklemekle ya da 'yaraları sarmak için bir genel af talep etmekle çözülmüş olmaz. Sorun, olağanüstü mahkemelerde olmadık cezalar almış tek tek birey ve örgütlerin de ötesinde genel bir demokrasi anlayışı sorunudur. Devrimci Yol'un Ceza Kanununun 146. maddesinden yargılanmasını sorgulamaksızın 141-142'nin kalkması için mücadele etmekle yetinmek, 1960'tan beri süregelen toplumsal alt üst oluşa 12 Eylül'le getirilen çözümü sorgulamamak anlamına gelecektir. Bu da solda yeni duvarlar demektir ve birlik özlemiyle de bağdaşmaz. Bugün sosyal demokrasi ile sosyalist akım arasındaki fark, sınır tanımayan demokratlıktan başlıyor.»

Soru: «Birlik için kafanızda bir model var mı? Bu alanda TBKP ve SP girişimlerine nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Cevap: «Birlik modeli yaşamdan çıkacaktır. Bugün sorunumuz, solda güven ortamını yaratmak, geçmiş gruplaşmaların dar sınırlarını aşmaktır. Henüz bu başarısızdır. SP ile TBKP'nin birliğe önem vermelerini destekliyoruz ama yöntemlerini eleştiriyoruz. Her iki örgüt de sol mirasın bütününe yeterince açık değiller. Solun diğer grupları ise, inisiyatif almak yerine, mevcut inisiyatifleri eleştirmekle yetiniyorlar.»

Soru: «Birlik için umutlu musunuz?»

Cevap: «Demokrasi mücadelesinde birleştikçe ve geçmişteki grupların özgül resmi tarihlerini ayakta tutma çabasından vazgeçildikçe, birliğe giden yolun önü açılacaktır. Kolay değil bu. 20 yıldır bir sürü katı gelenek yaratmışız. Örgütlerimiz fetiş, resmi tarihlerimiz tabu olmuş, 1968'lerin her şeyi sorgulayan, göğü fethetme ruhunu diriltmeliyiz. Umutlu olmadan başarıya ulaşılmaz.»

STALİNİST GÖLGEDEN ARINMAK

Soru: «Gelelim, hemen bütün gruplarda tartışma gündeminin ilk sıralarında bulunan sosyalist demokrasi konusuna. Yaklaşımınız ne yönde?»

Cevap: «Stalinist modelin gölgesinden arınmadan sosyalist projemizin emekçi halkça benimsenmeyeceği kanısındayız. Ama özellikle son yıllardaki tartışmalarla bu yolda önemli adımlar atıldı. Sol artık hazır model aramıyor. Yüzünü ülke gerçeklerine dönmeye başladı. Buna karşın, örgütsel Stalinciliğimiz hâlâ yaşıyor. Sosyalist solda toplumsal mücadelenin tüm zenginliğiyle gelişmesinin önünü tıkayan yukarıdan ve buyurgan bir örgüt anlayışı yerleşti. İnisiyatif düşmanı bir anlayış, iki örnek vereceğim. Feminizm ve milli meselede ayrı örgütlenme konusu. 1970'lerin solunda bütün örgütlerde tabuydu bu konular. Oysa bugün ikisi de birer olgu. Ama durup düşünmüyoruz; geçmişte demokratik kitle inisiyatiflerinin önüne baraj örmüşüz demiyoruz. Bu zaafı ancak köklü bir yenilenmeyle aşabiliriz. Türkiye'de yukarıdan ve buyurgan bir örgüt anlayışıyla köklü değişim isteyen emekçi kitleler birleştirilemez.»

Soru: «Sosyalist ülkeler arasındaki kamplaşmaya geçmişte nasıl bakıyordunuz, bugün ne şekilde değerlendiriyorsunuz?»

Cevap: «Sovyetler Birliği Stalin döneminden beri diğer sosyalist ülkelere karşı büyük devlet politikası güttü. Bunu yavaş yavaş kendileri bile kabul ediyorlar. Hegemonyacılığa karşı mücadele elbette haklıydı.»

Soru: «Gorbaçov ve Deng Şiao-ping reformlarının başarı şansı nedir?»

Cevap: «Deng Şiao-ping, parti bürokratlarına karşı bir kültür devriminden halk yorulunca iktidara geldi. Şimdilik Çin halkı, Deng'in kendisine biçtiği üretimi artırmayla sınırlı role isyan etmiyor. Bu, ilelebet sürebilir mi? Buna karşın Gorbaçov, Brejnev'in bürokratik mekanizmasını yıkmaya çalışıyor. Yıkıcı rolü sürdüğü sürece halkın desteğini alacaktır. Sovyet toplumu çok canlandı, her yerde tartışıyor. Adeta Pandora'nın kutusu açıldı. Buna karşın, Gorbaçov'un bir de üretimi artırma planı var. Konuşan bir sosyalist toplumda işçilere üretimi artırmayla sınırlı bir rol veremezsiniz. Sovyetler Birliği'nde geleceğin çelişmesi bu çelişme olacaktır.»

Soru: «Türkiye 20 yıldır iniş çıkışlarıyla derin bir toplumsal krizi yaşıyor, istikrar yaşanmadı ki, yeniden krize gidiyor. Kimilerine göre ise, krizden uzaklaşıyor. Siz ne diyorsunuz?»

Cevap: «Türkiye 20 yıldır iniş çıkışlarıyla derin bir toplumsal krizi yaşıyor, istikrar yaşanmadı ki, yeniden krize girilsin. Türkiye'de devlet terörü ile halkı susturarak krizden çıkma çabası başarıyla ulaşamadı. Yakın gelecekte yeni bir darbe değil, demokratik ve toplumsal mücadelenin yükselmesini bekliyoruz. Türkiye'nin gündeminde restorasyonla hesaplama var.»

Ocak 1989

DURSUN KARATAŞ (DEVİRİMCİ SOL)

DURSUN KARATAŞ

Lise yıllarında (1969) sol fikirlerle tanıştı ve gençlik mücadelesi içinde yer aldı. 1970'te üniversite öğrenimi için geldiği İstanbul'da sol mücadele içinde daha aktif olarak bulundu. 1974'ten itibaren gelişen toplumsal olaylar nedeniyle okuluna devam edemedi. İstanbul Yüksek öğrenim Kültür Derneği Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu (1975-76). Silah taşıma nedeniyle kısa bir süre gözaltında bulundu (1977). **1978'de Devrimci Yol hareketi içinde meydana gelen ayrılığa Devrimci Sol saflarında yer aldı.** 12 Eylül'den sonra yakalandı. 8 yıldır tutuklu. İstanbul 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesi'nde idam istemiyle yargılanıyor (TCK 146/1). 19S2'de başlayan mahkeme halen sürüyor. Mahkemeye verdiği savunma dilekçelerinden dolayı hakkında kesinleşmiş toplam 16 yıl hapis cezası bulunuyor. Devrimci Sol'un İstanbul'daki ana davasının bir numaralı sanığıdır. (*)

DEVİRİMCİ SOL

1978'de Devrimci Yol hareketi içinde başlayan tartışmalar bölünme ile sonuçlandı. Devrimci Sol, önce İstanbul ağırlıklı bir hareket olarak doğdu. 1978 sonbaharında yapılan bir kurultayda kurulan Dev-Genç, bu harekete yakın olarak bilinir. **THKP-C'nin kurucusu Mahir Çayan'ın görüşlerini kendisine temel alan hareket, çizgisini şöyle belirledi : «Politikleşmiş askeri savaş stratejisi anlayışıyla sürdürülen uzun süreli bir halk savaşı ile anti-emperyalist, anti-oligarşik demokratik halk devrimini gerçekleştirerek iktidarı ele geçirmek.»** Hareket, kendini bu devrimi yapacak partiyi oluşturma süreci içinde görüyor. 12 Eylül' den önce, kendilerinin «*anti-faşist devrimci şiddet*» diye tanımladıkları eylemlerle tanınırlar. 12 Eylül'den sonra hareket hakkında çeşitli illerde sıkıyönetim mahkemelerinde çok sayıda dava açıldı.

(*) 1994 yılında örgütün adını DHKP/C olarak değiştirdi. Aynı yıl Fransa'da yakalanan **Dursun Karataş** 1995'te tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Daha sonra kansere yakalanan Dursun Karataş tedavi gördüğü Hollanda'da 11 Ağustos 2008'de kanserden öldü. (KŞ)

Soru: «Geçmişinizle ilgili bir muhasebe yaptınız mı?»

Karataş: «Kuşkusuz her siyasi hareket geçmişini değerlendirip geçmiş mücadelesinin tecrübe birikimiyle geleceğe yönelir. Devrimci Sol da 1983 Ocak ayında 'Hareketimizin Gelişimi ve Devrimci Mücadele' başlıklı broşürde, geldiği noktayı ve içinde bulunduğu durumu tüm yönleriyle açık biçimde koyarak geleceğe yöneldi. Geçmiş mücadele deneyimlerini gerektiği gibi değerlendiren hareketimiz, 12 Eylül sürecinde aldığı önemli darbelerle rağmen, bunların etkisinden sıyrılarak başarılı bir grafik çizdi. Oligarşinin 'bitirdik', 'kökünü kazıdık' dediği, terör ve baskının en yoğun yaşandığı bir süreçte, devrimci pratiğimiz, sübjektif durumumuzla orantılı sürdü. Şimdi temel konularda farklı düşünmek bir yana, biz, 1971 silahlı devrimci hareketinin ideolojik olarak bir devamı olduğumuzu her zaman gösterdik. Bu, alt düzeyde bile olsa kesintisiz, tarihsel önemde bir devrimci pratik olarak değerlendirilmelidir. Oligarşinin programını bozacak siyasi sonuçlardan uzak, siyasi çapı sınırlı olan bu pratikle, halk kitlelerine devrimci mücadeleyi her koşulda sürdüren devrimci bir örgütün varolduğu gösterildi.»

Soru: «Geçmişe göre hangi konularda farklı düşünüyorsunuz?»

Karataş: «Şimdilerde geçmiş aşılıyor adına geçmiş reddetmek, adeta moda haline geldiğinden, 'geçmişten farklı düşünceleriniz nelerdir' diye hep sorulur oldu. **Türkiye solunun gerçeği, dogmatiklik ve yüzeyselliktir, ilkesizliğin ve şekilsizliğin kaynağı burada aranmalıdır.** Ne zaman bir yenilgiden söz açılrsa, '*mutlaka temel konularda yanlışlar da vardır*' diyerek geçmiş reddetmek çok revaçtadır. Biz bu anlayışı reddediyoruz. Her açık faşizm sonrası, her darbe ve yenilgi sonrası temel görüşlerin reddedilmesi ve radikalliğin törpülenmesi, mutlaka sağ statükocu, reformist bir çizgiye hızla kayış görülür. Marksizm-Leninizmin kavranamaması, geçmişte neyin niçin yapıldığının bilinmemesi, reformizmden kopuşun tam anlamıyla sağlanamaması, birçok siyasi yapıda bu sonuçları doğurdu. Eleştiri ve özeleştiri silahı, bu yapıların elinde günah çıkarmanın, geçmiş teori ve pratikle bağları koparmanın, uzlaşmanın ve giderek teslimiyetin bir aracı oldu.

Biz, geçmişte devrim stratejimiz, ideolojik-politik hattımız doğruydu, diyoruz. Bugün de bu çizgimizi sürdürüyoruz ve 'Mahir Çayan'ın 'suni denge', 'öncü savaşı', 'III. bunalım dönemi' gibi devrim stratejisine denk düşen tezlerini savunuyoruz. Ama Türkiye solunda birçok grup dogmatizmden, formül ve alıntı ezberlemekten beynini kurtaramadığı için, ne bu tezlerin özgünlüğünü, ne de bu perspektifle hareket eden Devrimci Sol'u anlıyor. Bugün, kimileri kitlelerden kopuk, mücadeleyi tatil edip mülteciliği benimsemişken, kimileri varlıklarını bile hissettiremeyecek kadar küçülmüş ve bölünmüşken, kimileri okuyucusu az dergi sayfalarına sıkışmış, örgütlülüğünü tasfiye etmiş, uzun süre sessizliği yeğlemişken, bizim kitlelerden kopuklukla, anarşistlikle, goşistlikle suçlanmamızın (hem de yukarıda saydıklarımız tarafından) hiçbir ciddiyeti yoktur.»

LEGAL MÜCADELEYİ KÜÇÜMSEMİYORUZ

Soru: «Yeri gelmişken sorayım. Siz eskiden yasal yayın organı çıkarma konusunda bilebildiğim kadar net değildiniz. Şimdi konuya nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Karataş: «Eskiden bu konuda net bir düşüncemizin olmadığı şeklindeki bir sonuca nereden vardığınızı bilemiyoruz. Bunun doğru olmadığını söylemeliyiz. Bu düşünceye varmanızda, bir yönüyle, bizim genç bir hareket oluşumuzun rolü vardır. Bu düşüncenin doğmasında belirleyici etken ise, geçmişte faşizmin terör ve katliamlarına karşı yoğun bir mücadele içinde olmamız ve öne çıkan devrimci şiddet eylemlerimizin kamuoyunda yer etmesi nedeniyle, diğer politik kitle mücadelelerimizin ve yayın faaliyetlerimizin görünüşte geri planda kalmasıdır. Bu durumda ister istemez, devrimci şiddet eylemleri dışındaki politik, ideolojik, ekonomik ve legal sınırlar içerisindeki mücadele biçimlerini küçümsediğimiz gibi bir imajın oluştuğunu sanıyoruz. Oysa, Devrimci Sol, geçmişinde de her zaman temel mücadelesine katkıda bulunan ve ona güç katan her türlü legal, illegal, politik, ideolojik, ekonomik faaliyet içinde oldu, devrimci şiddet eylemleriyle politik kitle mücadelesini her alanda birleştirmeye çalıştı.

Yayın faaliyeti de bütün bu birleşik, birbirini tamamlayan faaliyetlerin bir parçası olarak görüldü. Örneğin, Devrimci Sol dergisi, çok örgütlü bir dağıtım ağı olmamasına ve illegal çıkmasına rağmen, 25 bin tiraja sahipti.»

Soru: «Devrimci Sol 12 Eylül'de yenildi mi?»

Karataş: «Devrimci Sol'un yenilgisi, genel sol hareketin yenilgisiyle birlikte ele alınabilir ancak. Ama diğer soldan farklı olarak şu bir gerçek ki, Devrimci Sol aldığı ağır darbelere, örgütsel güç kayıplarına rağmen ne mülteci oldu, ne geri çekilme adına faaliyetini durdurdu, ne de örgütsel tasfiyeye girişti. Gücü oranında halk kitleleri içinde ve ülkede, cezaevlerinde ve gücünün olduğu her alanda mücadelesini sürdürdü.»

Soru: «12 Eylül öncesindeki sosyalist sol tarafından uygulanan mücadele metodlarına baktığınızda, sizce hangileri zamansız ve yanlıştı? Mahir Çayan'ın tezlerine göre önce şehirlerde gerilla mücadelesi, ardından kırlara çekilme, sonra şehirleri kuşatıp iktidarı ele geçirme şeklinde bir çizgi izlenmesi gerekiyor. Siz şimdi hangi aşamadasınız?»

Karataş: «Stratejimizde temel bir değişiklik yok. Sadece değişen somut koşullara özgü taktik değişiklikler ve sübjektif duruma uygun pratik adımlar atmak söz konusudur. Mahir Çayan'ın 1971 koşullarındaki, önce şehirlerde, sonra kırlarda gerilla mücadelesi düşüncesi, ülkede ilk defa başlayan gerilla hareketini, kendi evrimi içinde genel düzeyde konulmuş bir aşamalandırma, formüllendirmedi. Taktiksel açıdan o günkü objektif ve sübjektif koşullara göre yapılan bu tespit, her zaman böyle olacak demek değildir. Mahir Çayan'ın bu formüllendirmesini dogmatik ve mekanik yorumlamamak, taktik örgütlenme ve mücadele biçimlerinin her zaman ille de birebir ona bağlı olacağını söylememek gerekir. 12 Eylül öncesi devlet destekli sivil faşist terör öne çıktı, ancak **devrimci mücadelenin durdurulmaması karşısında giderek açık devlet terörüne yönelindi**. Faşizm her yolu deneyerek halkı sindirmeyi ve teslim almayı amaçladı, halk kitlelerinin can güvenliği sorunu başat sorun haline geldi.

Faşizm amacına ulaşmak için halka, ilerici, devrimci ve yurtseverlere saldırıp mahalleleri, köyleri, kasabaları, hatta kentleri işgal ederken, devrimci güçler açısından bu siyasi koşullarda yapacak tek şey vardı : **Halkın can güvenliğini sağlamak, faşist güçlerin işgallerinin önüne barikat oluşturmak ve faşist işgalleri kırmak.** Diğer yandan, faşist terörün yıldırıldığı kitlelerin faşist demagojiyle kontrol altına alınmasına da karşı çıkılmak zorundaydı. İşte bu noktada maddi bir olgu olan ve vahşice terör estiren faşizmin karşısına, anladığı dilde maddi bir güçle çıkılmıyordu. Biz Devrimci Sol olarak bu süreçte devrimci mücadelenin örgütlenişini, '**halkın örgütlü gücüyle birleşmiş devrimci şiddet yenilmez**' sloganıyla ifade ettik. Eğer devrimci şiddet, faşist terörün karşısına çıkarılmayıp faşist örgütlenmelere darbe vurulmasaydı ve faşist güçler caydırılmasaydı, sonuçlar çok daha trajik olurdu.»

Soru: «Devrimci şiddet deyince, sormak istiyorum. Siz örgüt olarak, Binbaşı Esat Oktay Yıldırım konumundaki insanların öldürülmesini tasvip ediyor musunuz?» (*)

Karataş: «Hiçbir işkenceci ve halk düşmanı, proletarya ve halkın adaletinden kurtulamaz. Esat Oktay da bunlardan biriydi. Yaptıklarının, insanlığa ve halka karşı bir işkenceci olarak işlediği suçların cezasını çekti. Ve insanlığın yüz karası oluşu, kamuoyunda fazlasıyla teşhir olması nedeniyle Türkiye'de kendisini kimse savunamadı.»

SOSYO-EKONOMİK YAPI

Soru: «Şimdi pek tartışılmıyor. Ama 1960'ların sonunda solda iki önemli tartışma konusu vardı. Birincisi, Türkiye yarı-feodal mi, yoksa kapitalist bir ülke mi? ikincisi de, gündemdeki adım milli demokratik devrim (MDD) mi, yoksa sosyalist devrim mi? Siz iki konuda şimdi ne düşünüyorsunuz?»

Karataş: «İki konuda da, geçmişteki ve şimdiki tezlerimizde Türkiye'nin sosyo ekonomik yapısında kökten bir değişiklik olmadığı için bir fark yoktur.

(*) Daha önce Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde görevli olan Binbaşı Yıldırım, 22 Ekim 1988'de İstanbul'da öldürüldü. Olayı PKK üstlendi.

Türkiye'yi emperyalizme bağımlı çarpık kapitalist bir ülke olarak değerlendiriyoruz. Yarı-feodal tesbiti, ülkemizin üretim sürecini karakterize etmiyor. Emperyalizmle II. paylaşım savaşı sonrası girilen ilişkiler, yarı-feodal yapıyı çözdü. Feodal üretim ilişkilerini bütünüyle tasfiye edemediyse de, feodal üretim biçimi egemen olmaktan çıktı. Bu değerlendirmeye bağılı olarak, **ülkemin devrim adımı ne milli demokratik devrim, ne de sosyalist devrimdir. Kendi özgünlüğü içerisinde, ülkemizin devrim adımı anti-emperyalist, anti-oligarşik halk devrimidir.** Bu devrimin kapsamı MDD kapsamından daha geniştir. MDD gibi komprador burjuvazi ve feodalizmi tasfiye etmekle sınırlı bir programı değil, **çarpık kapitalizmin yarattığı oligarşi blokunu tasfiyeye yönelik daha geniş bir programı içerir.** Bu anlamda anti-emperyalist, anti-oligarşik halk devrimlerinde MDD'ye kıyasla daha kısa sürede, daha az sancılı şekilde sosyalizme geçişin öznel ve nesnel koşulları vardır.»

Soru: «PKK'yı nasıl bir hareket olarak görüyorsunuz?»

Karataş: «PKK'yı yurtsever bir hareket olarak görüyoruz. Ama bu PKK'yı eleştirmiyoruz anlamına gelmez. PKK' ya eleştirilerimiz, onu yurtsever ve dost bir hareket olarak görmemizi değiştirmez.»

Soru: «Türkiye bir krizden mi çıkıyor, yeni bir krize mi giriyor?»

Karataş: «Türkiye krizden hiç çıkmadı ki, yeni bir krize girsin, ya da krizden çıkışın sancılarını yaşasın. Emperyalizme bağımlılığın sonucunda ülkemizde ekonomik-politik kriz, olgun olmasa da sürekli dir. Bugün 12 Eylül'ün baskı, terör ve depolitizasyonla sağladığı geçici ve görünüşteki istikrar hızla bozuluyor; kriz derinleşiyor, oligarşinin rahatı bozuluyor, huzursuzluğu artıyor. Borçların 50 milyar dolara dayanması, enflasyonun 1980 öncesi düzeye yükselmesi, işsizliğin, yoksulluk ve sefaletin fuhuş ve ahlaki çöküntüyle atbaşı gitmesi, ülkenin her yıl seçimden referanduma, referandumdan seçimlere yuvarlanması; ekonomik, sosyal ve politik krizin daha ağır bir tablo ortaya çıkaracak şekilde derinleştiğini gösteriyor.»

Soru: Dünyadaki gelişmeleri değerlendiren birçok sosyalist, genel bir yumuşama sürecine girildiği yorumunu yapıyor. Gelişmelere siz nasıl bakıyorsunuz?»

Karataş: «Yumuşama kuşkusuz güzel bir olgu. Her sosyalist savaşlara karşıdır. Ama bu, Marksist-Leninistlerin bütün savaşlara toptancı bir mantıkla yaklaştığı anlamına gelmez. ML'ler gerçek barışa ulaşmak için savaşın kaynağını, yani emperyalizmi zayıflatmayı ve çökertmeyi önlerine devrimci bir görev olarak koymuşlardır, işte ML'ler barışın önündeki engel olan emperyalizmi zayıflatan ve gerileten tüm savaşları, halkları kurtuluşa götüreceği için haklı savaş olarak görürler. Ama tersine, dünyayı yeniden paylaşmak için birbirlerinin pazarlarına saldırıp halkları birbirine kırdıran ve halklara kan, gözyaşı ve sefalet getirmekten başka bir şey yapmayan emperyalist politikaların uzantısı savaşlara karşıdır. Bugün, dünyadaki gelişmelerin emperyalistlerle SSCB' nin içine girdiği ilişkilerin –siz buna yumuşama süreci diyorsunuz– Türkiye'de de yansısını bulması kaçınılmazdır. Nitekim buluyor da. Örneğin, nükleer savaş önleme gerekçesiyle emperyalistlerle uzlaşmayı devrim hedefinin önüne koyan SSCB'nin bugünkü politik çizgisi, ülkemizde de burjuvazi ile uzlaşma eğilimine güç verdi. Reformizmin devrim olgusunu kökten reddetmesi ve burjuvaziden açıkça icazet istenmesi, bu gelişmenin ürünüdür.»

Soru: «Türkiye'de islamcı hareketin güç kazandığı tespiti yapılıyor. Bu gelişmeyi nasıl değerlendiriyorsunuz? islamcı hareketlerle bazı konularda ittifak yapabilir misiniz?»

Karataş: «İslamcı hareketler 12 Eylül'den sonra solun yenilgisiyle oluşan boşluğu doldurmaya çalışarak, kitlelerin içine düştüğü bunalımdan yararlanarak, bizzat cuntanın teşvik ve desteğiyle, geçmişe göre, kısmen de olsa palazlandılar. Bu gelişmede İran devriminin o dönem yükselişi ve bu devrimi ihraç etmek istemesi de etkili oldu. Devrimci hareket geliştikçe ve kitleleştikçe bu hareketler gerileyecektir. Bugün, 12 Eylül dönemine göre gerilemeye başladı bile. İslamcı hareketler, bazı anti-emperyalist tutumlara girebiliyorlar. Eğer bu tutumları ilkeli bir hale gelir ve istikrar kazanırsa, gelecekte ittifak yapmayı düşünebiliriz.»

AVRUPA TOPLULUĞU VE NATO

Soru: «Bazı sol çevrelerde, askeri darbelere şemsiye oluşturur düşüncesiyle AT'ye tam üyeliği destekleme eğilimi var. Sizin AT ve NATO politikanız nedir?»

Karataş: «Ülkemizde devrimci mücadelenin anti-emperyalist boyutu önemli bir yer tutar. Sosyalist hareketin kitlelere uzandığı '60'lı yıllardan günümüze, devrimciler ve yurtseverler sürdürdüğüleri anti-emperyalist mücadele ile bir gelenek oluşturdular. Emperyalizmin askeri, politik, ekonomik, kültürel kurum ve kuruluşlarına karşı olmak, 'bağımsız Türkiye' şiarıyla bütün tarihsel kesitlerde bunu dile getirmiş devrimci mücadelemizin sökülüp atılmayacak bir geleneğidir. Yaratılan bu devrimci değerleri çığneyerek NATO' dan çıkmayı savunmamak, AT'ye girmeyi onaylamak, bizce kabul edilemez.»

Soru: «Yurt dışına iltica etmiş sosyalistlerin Türkiye'ye dönüşü konusunda siz ne düşünüyorsunuz?»

Karataş: «Önce neden halkımızı ve ülkemizi terkettiklerini izah edebilmelidirler. Biz her koşulda halkı baskı ve terörle başbaşa bırakıp kendi can güvenliğini sağlama alacak güvenceli limanlar aramayı sosyalist ahlak anlayışıyla bağdaştıramıyoruz. Biz mülteciliğin gelenek haline getirilmesine, zor şartlarda başvuru olan bir yol oluşuna her zaman karşı çıktık. Bu ülkenin ve halkın evlatları olduğumuza göre, iyi günlerde de ülkemiz ve halkımızla birlikte olmalıyız diyoruz, işkence, cezaevleri, idam sehпасı, sınıf mücadelesinin bir gerçeği, bir yazgısıdır. Devrimciler, yurtseverler bu gerçeklerden kaçarak devrim ve iktidar mücadelesi veremezler. Hiçbir ülkede böyle olmadı zaten. Bu yönde düşündüğümüzde, her şeye rağmen, yenilginin acısı ve olumsuzlukları yaşansa da, 12 Eylül sonrası 15-16 yaşındaki gençlerin bile yıllarca siyasi kimlik ve onur mücadelesi vermeleri, direniş destanları yaratmaları, bizler açısından önemlidir.

Göçmenlik, bu onurlu direnimler yanında bir utanç sayfası olarak duruyor. Tarih, ülkesini ve halkını kendi güvenliğinden daha önde düşünmeyen ve terkedenleri değil, direnenleri ve mücadelenin diyetini ödeyenleri yazıyor, yazacaktır. Onbinlerce insanın mülteci olmasını anlamak mümkün değil. Kaldı ki, bu mültecilerin çoğu 12 Eylül öncesi ve bugün de aynı şeyi söylerler; bizleri terörist ve kitlelerden kopuklukla suçlayıp kendilerini 'yığınsal' hareketler olarak değerlendirirlerdi. Ama kitlelerle ciddi ve kalıcı bağları olmadığını, hatta hiçbir bağları bulunmadığını, 12 Eylül sabahında mülteciliği seçerek bir kez daha kanıtladılar. Aradan 8 yıl geçmiş, şimdi vatan hasreti ve demokrasi edebiyatıyla bir kısmı ülkeye dönüyor. Oligarşiye doğrudan teslim oluyorlar. Bu, onlar açısından, oligarşinin sahneye koyduğu traji-komik bir olaydır. Bir an için, gittikleri koşulları bir kenara bırakalım. Halklarını ve ülkelerini çok sevdiğini, onlara çok bağlı olduklarını kabul edelim. Eğer böyleyse, hangi yolla ülke dışına çıktysalar, tekrar o yolla ülkeye dönüp halkın içine karışabilirler. Bunu yapsalardı, söylediklerinde gerçek payı olduğunu söyleyebilirdik, ama öyle yapmıyorlar. Ülkeye teslimiyet ve icazete sığınarak geliyorlar. Elbette her devrimci hareketin dünya kamuoyunun desteğini kazanmaya, kendisini ve mücadelesini tanıtmaya yönelik dış faaliyeti olmak zorundadır. Bunun mültecilikle uzaktan yakından ilişkisi olmadığını belirtelim.»

SOLDA BİRLİK SORUNU

Soru: «Solda birlik konusu, hemen bütün gruplarda yaygın bir şekilde tartışılıyor.»

Karataş: «Her yenilgi sonrası birlik edebiyatı solun gündemine gelir ve yerleşir. Ama bunlar ciddi, kalıcı ve samimi, mücadeleye hizmet eden, kitlelere umut vaadeden birlikler olmaktan uzaktır. Daha açık deyimle, mücadele dışında oluşmuş, masa başı birlikleridir. Böyle birliklerle yenilgi sonrası güçsüzlük, çaresizlik ve mücadele içerisinde yer edinmemeyi gizlemek, en azından matematiksel toplamda güçlü gözükme amaçlanır. Hareketimiz bu tür, pratiğin ve halkın sorunlarını çözmeye katkıda bulunmayan mücadeleye ivme katmayan birlikleri reddetmiştir.»

Soru: «Birlik konusuna siz nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Karataş: «Devrimci Sol, birliğin oligarşiye ve emperyalizme karşı mücadelede oluşacağını söylüyor. Devrimci Sol'un savunduğu birlikler hayatın kızgın pratiğinin içinde filizlenecek, mayasında mücadele olan, mücadeleye güç katacak birliklerdir. Hareketimizin savunduğu birlikler devrime niyetli, burjuvaziyle uzlaşmayı reddeden güçlerin birliğidir. Evet, biz birlikten yanayız ve birlik oluşturmakta ısrarlıyız. Ama iskambilden şatolar gibi yıkılan, kâğıt üzerinde kalan, şatafatlı programları olan ve hiçbir işe yaramayan birliklerden değil. Sağlam, pratiğin sorunlarını çözmek için oluşturulmuş güç ve eylem birliklerinden yanayız.»

Soru: «Hangi gruplarla bir araya gelemeyeceğinizi düşünüyorsunuz?»

Karataş: «Sol içinde 'Aydınlık' dışında –ki biz Aydınlık'ı sol içinde görmüyoruz– tüm sol gruplarla güç ve eylem birliği yaparız.»

Soru: «Siz partiden ne anlıyorsunuz?»

Karataş: «Partiden, birkaç aydının birkaç işçiyle bir araya gelişini anlamadığımızı belirtelim. Böyle bir birliğe her şey denebilir ama hiçbir zaman parti denilemez. Bu, partiyi karikatürize etmekten başka bir şey değildir. Partinin yalnız masa başında ideolojik birliği oluşturmak olmadığı, örgütlenmenin adım adım örülmesi sürecinde, ortak davranış ve yaşam birliği, devrimci ilkeler ve gelenekler yaratarak oluşturulacağını söylüyoruz. Tabii bu süreç, mücadelenin yarattığı bu değerleri sindirmiş ve her koşul altında hayata uygulayabilecek yeterli kadro birikimini de getirecektir. Bu anlayışımız, Türkiye'deki kendine parti adını layık gören örgütlerin anlayışını reddeder. Bunlar ne kadar tumturaklı tüzük ve programlara sahip olurlarsa olsunlar, ideolojik birliği sağladıklarını söylerlerse söylesinler, ML bir parti olmayı hak kazanamamışlardır. Çünkü parti ciddi bir iştir. Parti, kitlelerin nezdinde saygınlığı olan, söylediğini yapan, stratejisini uygulayan, iktidar perspektifiyle hareket eden, proletaryanın ideolojik, örgütsel ve politik en üst birliğidir.»

Soru: «Size solun birliğinin önündeki engeller nelerdir?»

Karataş: «En önemli engel, önce de söyledik, emperyalizm ve oligarşiye karşı mücadele etmek yerine laf üretmektir. Mücadele yerine solun birbiriyle kavgasıdır. Halka gitmek, halkın içerisinde çalışmak yerine reformist büro devrimciliği, sadece dergicilikle yetinme anlayışının sürdürülmesidir. Cüret ve atılganlık, yasallığı zorlama ve aşma yerine, yasallığa çakılma, uzlaşma ve provokasyon teorilerine rağbet edilmesidir. Mücadele yerine, zor koşullarda mülteciliğin seçilmesidir. Geçmişteki iflas eden çizgilerini doğruymuş gibi gösterme anlayışdır. Somut koşullarda uygun eylem ve güç birlikleri, sınırları çizilmiş programlı eylemler ve kampanyalar yerine, parti, cephe v.b. somut koşullara uygun olmayan birliklerin öne sürülmesidir. Bugün yapay olarak getirilen bu birliklerle uğraşarak, olması gereken birliklerden kaçınılmaktadır. Sonuçta somut, elle tutulur hiçbir şey yapılmadan, kâğıt üzerinde partiler, cephele kuruluyor ve dağılıyor. Örnekleri biliniyor (UDC, FKBDK, Sol Birlik v.b.).»

YASAL PARTİ VE SOL İÇİ ÇATIŞMALAR

Soru: «Bizzat Cumhurbaşkanı Evren, komünist partinin serbest olması konusunu gündeme getirdi. Siz yasal bir Marksist partiye nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Karataş: «Önce şu belirlemeyi yapalım. Evren'in yasallaşabileceğini söylediği komünist partisi, 'Avrupa komünizmi' partileri niteliğinde, yani düzenin istikrarından yana, düzenle barışık bir partidir. Türkiye'de faşizm sürekli dir. Burjuva demokrasisi yoktur. Bu durumda, komünist ismi altında kurulacak partiler, sonuçta statükonun korunmasına hizmet edecek, düzene yamanacak, ML'lere, devrimcilere karşı oligarşinin paravan bir örgütü gibi hareket edecek ya da yaşama şansı olmayacaktır. Aslında oligarşi bir taşla iki kuş vurmak istiyor.

Bir yandan kendi icazeti altında, kendisiyle anlaşarak kurulan bir komünist partiyle demokrasi görüntüsü sağlayacak, diğer yandan ML ve devrimci hareketlere her türlü saldırıyı meşrulaştırmak isteyecektir. Nitekim, reformistler oligarşinin icazetini almak için terörizm edebiyatını dillerinden düşürmemektedirler. Oligarşi her zaman devrimci potansiyelin ihtilalci hareketlerde toplanması yerine, bu tür, düzenle bütünleşmiş partilerde toplanmasını tercih eder. Nitekim, yıllardır oligarşinin işkencecileri, savcılar ve yargıçları silahlı hareketler yerine, uzlaşmacı-parlamenter yolu seçen 'sosyalist' parti ve grupları tercih etmeyi öneriyor. Bugün 12 Eylül mahkemelerinde silahlı hareketlere katılmaktan pişmanlık duyduğunu söyleyenler ya affediliyor ya da çok hafif cezalarla kurtuluyorlar.»

Soru: «Siz yasal bir partiye genelde karşı mısınız?»

Karataş: «Teorik ve genel yaklaşım olarak legalde bir ilişki ağı olması yönünden, yasal bir partiyi reddetmiyoruz. Ama bugünkü koşullarda böyle bir yasal parti, devrimci hareketi saptırmak, oligarşinin işini kolaylaştırmaktan başka bir fonksiyona sahip olmayacaktır.»

Soru: «SP'yi nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Karataş: «Yasal faaliyet gösteren SP, geçmişte devrimci ve yurtseverleri gazetelerinde günlerce isim isim ihbar edenlerin partisidir. Aydınlikçuların mirasçısıdır. Bu nedenle, Devrimci Sol'un onlarla hiçbir ilişkisi yoktur.»

Soru: «Geçmişte yaşanan, öldürme ve yaralanmalara kadar varan sol gruplar arasındaki çatışmalar konusuna gelmek istiyorum. Bu soruna yaklaşımınız nedir?»

Karataş: «Devrimci Sol, sol içi çatışmalara hep karşı çıktı, çıkıyor. Bu tür çatışmaların devrimci mücadeleye zarar verdiğini, halkı mücadeleden soğuttuğunu, oligarşinin işine yaradığını, bu çatışmaların sola karşı demagoji malzemesi olarak kullanıldığını hep söyledi. Türkiye sol hareketinin en önemli yanlışlarından biri olan sol içi çatışmaları engellemek için çaba sarfetti. Hatta, 1980'de tüm sol gruplara, herhangi bir bölgede veya birimde gruplararası çıkan her türlü olumsuzluğu çözmek için siyaset temsilcilerinin oluşturacağı bir platform önerdi.

Bu ortak platform srtme ve çatma durumuna için başında müdahale ederek engelleyecek, gerektiğinde bu olaya yol açan taraf ya da taraflar teşhir edileceklerdi. Bu platform kurulup aliabilseydi, sol içi çatmaları önlemede önemli sonuçlar elde edilebilirdi. Ama bu öneri ya reddedildi ya da geitirildi. Sol içi çatmalarda birçok devrimci, yurtsever öldü ya da yaralandı. Hiç kimse bu çatmalardaki sorumluluğunu üzerine almak istemiyor. zeletiriden kaçıyor ve bu yara, üzeri ne kadar örtülürse rtlsn, içten içe kanamaya devam ediyor. Geçmişteki sol içi çatmalara sünger çekmekle sorunun biteceğini sananlar yanlıyorlar. Hiçbir siyasi grup bunun sorumluluğundan kaamayacaktır. **in kötü taraf, 12 Eylül ncesi birbirini 'Maocu Bozkurt', 'sosyal faşist', 'hain', 'beşinci kol' v.s. diyerek düşman ilan edenler, birbirlerine kurşun skanlar, bugün sanki bu olaylar hiç yaanmam gibi, hiçbir zeletiri verme gereği duymadan bir araya gelip ilanlar veriyorlar.** Birlikler kuruyorlar. Hatta daha da acısı, devrimcilere kar birleiyorlar. Bu anlay sahipleri kendi aralarındaki çatmaları trmandrarak, oligariye 1 Mayıs 1977 katliamnı gerçekleştirmesi için objektif olarak provokasyon zemini hazırladlar. Hâlâ, sol içi çatmanın en önemli olayında bütün ağrlara karşın, sol bir grubun kısmi zeletirisi hariç, kimse üzerine deni yapmad. Devrimci Sol'un sol içi çatmaları sona erdirmek için harcadığı çabaların çok haklı ve meşru bir yanı olduğunu da söylemek isteriz. Devrimci Sol olarak, sol içi hiçbir çatmaya katılmadk. Hiçbir devrimci ve yurtseverin kannı aktmadk. Bütün ağrlarda bu tavrmza yaslanyoruz. Hatırlatmak isteriz ki, bizim  yoldaımız, kendilerim sol içinde gören gruplarca ehit edildi, onlarcası yaralandı. Devrimci Sol'un buna rağmen, tepkisel davranıp sol içi çatmaya bulamam olması, ne lde sorumlu davrandığını gösteriyor. Yoldalarımızdan birini öldüren bu gruplardan biri, 12 Eylül ncesi tüm solu oligariye ihbar ederek kar-devrimci bir çizgiye ark etti.»

Soru: «Siz, sol gruplararası ilişkilere nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Karataş: «Devrimci Sol, sosyalist güçler arası ilişkilerde, hangi nedene dayandırılırsa dayandırılınsın, çatışmaya, kan dökmeye yer olmamalıdır diyor. İdeolojik olarak haklı olanlar, kendilerine güvenlidirler. Kendilerini kaba kuvvetle kabul ettirmeye çalışmazlar, özgüvenin olmaması, çatışmaya elverişli ortam hazırlıyor, dürüst davranmamayı getiriyor. Bu güvensizlik, lümpen karakter, küçük burjuva bencilliği ve güçlülük (veya güçsüzlük) kompleksiyle birleşince, kolayca muhaliflerini kaba kuvvetle sindirmeye dönüşebiliyor. Bu kafa yapısı değiştirilmelidir. Halka gidilmelidir. Çözüm halkın içinde, mücadele sürecinde aranmalıdır.»

SOSYALİZMİN TEORİK SORUNLARI

Soru: «Bu bölümdeki sorulara sosyalist demokrasi konusu ile başlamak istiyorum. Siz 'sosyalist demokrasi'den ne anlıyorsunuz?»

Karataş: «Sosyalist demokrasi kapitalist demokrasisinin tersine, bir avuç azınlık burjuvazisinin değil, çoğunluk işçi ve emekçi sınıfların demokrasisidir. Her demokrasi gibi, proleter sosyalist demokrasi de burjuvaziye, eski düzeni geri getirmeye çalışan karşı-devrimcilere karşı diktatörlüktür. Buradan şunu çıkarabiliriz: özgürlükleri ücretli kölelik zincirinin parçalanmasıyla sağlanan işçi ve emekçi sınıflar, yaratıcılıklarını sınırsız geliştirme olanaklarını, sosyalizmde bulmuşlardır. Artık yönetilen değil, yönetendirler. Proletarya partisinden başlayan ve tüm proleter kitle örgütlülüklerine yayılan sosyalist demokrasinin işleyişi, proletarya ve emekçi sınıflar için sosyalizmin inşasında ve sınıfsız topluma gidişte oluşturulan politikalara katkıda bulunmaları, her kademeye eşit ve özgürce seçme seçilmede ifadesini bulur. Sosyalist demokraside parti ile kitleleri üretim sürecine yaratıcı ve fedakârca katan, proleter kitle örgütleridir. Parti ise sosyalist demokrasinin lokomotifidir. Parti sosyalist inşada her türlü aşamanın koşullarına uygun, doğru politikalar hayata geçirdiği sürece, kitlelerin kitle örgütleri aracılığıyla sosyalizmin örgütlenişine katılımı artar, canlılığından hiçbir şey kaybetmez. Yani sosyalizmde demokrasinin uygulamasından biz, partinin önderliğinde, kitlelerin sosyalizmin örgütlenişine katılımını ve bu örgütlenişe yön veren politikalarda söz ve karar sahibi olmalarını anlıyoruz. Sosyalist demokrasi salt seçme ve seçilme hakkına indirgenemez. En önemli yanı, kitlelerin kendi düzenlerini kurma inisiyatiflerini kendi ellerine alma bilinciyle hareket ediyor olmaları ve bunun tüm olanaklarının kültür devrimi sürekli kılınarak yaratılmasıdır.»

Soru: «Çok partili sosyalizmi kabul ediyor musunuz?»

Karataş: «Sosyalist demokrasiyi sosyalist ülkelerde uygulamaya koyan temel örgütlenme, proletarya partisidir. Sosyalizmin örgütlenişinde ve sınıfsız topluma gidişte proletarya tek bir partiye ihtiyaç duyar. Ama sosyalizme geçiş sürecinde devrimi gerçekleştiren proletarya dışında, onunla ittifak yapan güçlerin katılımının genişliğine bağlı olarak, proletarya partisi diğer partilere de yaşama olanağı verir. Sosyalizmin kuruluşuna karşı çıkmayan, anti-emperyalist, anti-oligarşik halk devrimi programını destekleyen diğer sınıfların partileri bu süreçte varlıklarını sürdürürler. Bu, sosyalizme geçişin çeşitliliğinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Ve sınıfsız topluma gidişte proletaryanın tek partiye ihtiyaç duyduğu gerçeği ile çelişmediği gibi, sosyalist demokrasinin bir zenginliği olarak görülmelidir.»

Soru: «Marksist parti içinde hizip ya da kanat özgürlüğü için yaklaşımınız nedir?»

Karataş: «Proletarya kendi iktidarını hiçbir parti ile paylaşmaz. Bu bir yana, kendi içinde de hizip özgürlüğünü, bloklaşmayı, politikasını hayata geçirmesine engel teşkil eden muhalefeti kesinlikle reddeder. Bu, partide demokrasinin, özgür tartışmanın olmadığı anlamına gelmez. Tersine, demokrasi parti içinde ne ölçüde işletilebilirse, tartışma ve eleştiriler canlı kılınırsa, parti o ölçüde güçlenir. Sorun, karara bağlanan politikanın, pratiğe tam bir irade birliği içerisinde geçirilebilmesidir. İşte, sosyalist demokrasi partiden kitlelere, kitlelerden partiye bu anlayış içerisinde uygulanır. Tek parti, bazılarının söylediği gibi demokrasiyi dışlamak şöyle dursun, işçi ve emekçi sınıflarla birlikte, sosyalizmi ilerletmede demokrasiyi de en iyi biçimde işletebilen enin tek yoludur. Yeter ki parti, ML çizgisinden sapmasın, sınıfsız toplum yolunu şaşırmasın, bürokratlaşıp hantallaşarak kitlelerle olan canlı bağı kopmasın.»

HEDEF STALİN DEĞİL, LENİN'DİR

Soru: «Ama sosyalist ülkelerde bugün iyice su yüzüne çıkan sorunların kaynağı olarak tek parti yönetimleri gösteriliyor.»

Karataş: «Sorun tek parti olmada aranmamalıdır. Sorunun kaynağı, tamamen ML politikalardan sapmalara, yanlışlara dayanmaktadır. Sosyalist ülkelerdeki sıkıntıların kaynağını tek parti yönetiminde görenler, yüzeysel bir kavrayış içerisindedirler ve sosyalist demokrasi ve ML düşüncesiyle burjuva demokrasisi ve burjuva görüşleri birbirine karıştırıyorlar. Özünde ise proletarya diktatörlüğünü reddediyorlar Çok partililiğe dönüşü savunanlar, özünde proletarya demokrasisinden burjuva demokrasisine dönüşü savunuyorlar. Bugün bu nedenle kendilerine Stalin'i hedef seçmişlerdir. Tek parti yönetimini Stalin'le sınırlayıp Lenin'i bu saldırının dışında tutmaya çalışıyorlar ama asıl hedefleri Lenin'dir. Sıra oraya da gelecektir.»

Soru: «Neye dayanarak böyle düşünüyorsunuz?»

Karataş: «Çünkü tek parti anlayışını SSCB'de yerleştiren, proletarya diktatörlüğünü zayıflattığı ve burjuvaziye prim verdiği için hizip özgürlüğünü reddeden Lenin'den başkası değildir. Bu anlayışlar kesin olarak iflas etmeye mahkûmdurlar. Sosyalizmin evrensel tezlerini ve ilkelerini sulandırarak ve giderek reddederek bir yere varılamayacağı, sonuçta sosyalizmden vazgeçileceği ortadadır.»

Soru: «Stalin konusunu ayrıca soracağım. Tekrar Marksist bir parti içindeki hizipler konusuna gelmek istiyorum. Siz hizip ya da kanat olayına kesinlikle karşı olduğunuzu söylüyorsunuz. Ama Rusya'da 1912 yılına kadar Lenin'in Bolşevik kanadı ile Menşevikler aynı parti çatısı altında pekâlâ birlikte oldular.»

Karataş: «Bolşevik Partisi'nin (RSDİP - Rus Sosyal Demokrat tşçi. Partisi) 1912'ye^ kadar olan durumu ile sonrası farklı farklı ele alınmalı. Bolşevik Partisi, Rusya özgöl koşullarının ürünü olarak doğdu. Kendi iç evrimiyle, giderek doğru çizgisine oturdu. Bolşevik Partisi'nin iç evriminde gerçek kimliğine, oportünist öğeleri dışlayarak kavuştuğunu unutanlar, unutturmak için uğraşanlar, hizip özgürlüğünü Bolşevik Partisi'ne mal etmeye çalışıyorlar. Lenin'in de çok açık ifade ettiği gibi proletarya partisinde fraksiyonculuğa yer yoktur. Bolşevik Partisi'nin tarihinden çıkardığımız en önemli sonuç, Stalin'in sözleriyle, Bolşevik Partisi'nin, parti içi çelişkileri gidererek geliştiği ve güçlendiğidir. Başka deyişle, parti kendi içinde çıkan oportünist fraksiyonlardan arınarak gerçek kimliğine ve demirden disiplinine ulaştı. Böyle olmasaydı ne Ekim Devrimi'ni gerçekleştirebilir, ne de sosyalist inşada başarılı olabilirdi. Bizim partimizde de hiziplere yer olmayacaktır. Kesin irade ve pratik birliği olacaktır. Sürekli faşizm koşulları altında mücadele etmek zorunda olan bizim partimiz, yarı-askeri bir örgüt olmak zorunda-dır. Faşizme karşı savaşmasını bilmeyen bir parti, faşizmi yenemez ve iktidarı alamaz. Herkese açık bir partinin değil parti, demek bile olabileceği kuşkuludur. Partimize, partiye muhalefet etmek, parti faaliyetlerini hizip özgürlüğü adına sabote etmek için gelinmez. Emperyalizme ve oligarşiye karşı savaşmak, parti kararlarını uygulamak için gelinir.»

Soru: «Tekrar Stalin konusuna dönelim. Siz Stalin'i nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Karataş: «Stalin'i Leninizmden ayrı düşünemiyoruz. Lenin'in sosyalizmin inşası için çizdiği tüm planlar Stalin döneminde gerçekleştirildi. Sosyalist sanayileşme ve tarımda kolektifleştirmeyi başarıyla yerine getirmemiş olsaydı, bugün SSCB'de sosyalizmin inşasından söz edilemezdi. Stalin'in anavatan savaşındaki rolü, sarsılmaz bir irade ile Sovyet Kızılordusunu ve Sovyet halklarını yönlendirmesi, Stalin'in tarihsel rolünü ortaya koymaktadır. Her şeyden önemlisi Stalin, Sovyetler Birliği'nde ve dünyada bir sosyalizm yarattı. Tüm iç ve dış düşmanlarla yapılan amansız savaşlara koşut sosyalizmin ekonomik temellerini attı, besledi ve büyüttü.

Lenin' in temelini atarak örmeye başladığı sosyalizm gerçeğinin tamamlayıcısı ve çatısını kuran Stalin oldu. Sosyalizm Stalin nezdinde dünya emekçileri gözünde prestij kazandı, emperyalist dünyanın göbeğinde kurduğu sosyalizm gerçeğiyle yeni çağ açtı. Emperyalistlerin tüm düşmanlığı bundandır.»

Soru: «Ama Stalin'le ilgili çok ciddi eleştiriler var. Parti içindeki muhaleflerini zorla tasfiye ettiği, düzmece davalarla çok sayıda insanı öldürttüğü şeklinde.»

Karataş: «Stalin'i 60-70 yıl sonra eleştirmek çok ucuz ve kolay bir yol. ML'ler somut koşullara özgü uygulanan politikaların doğru olup olmadığını, bu koşullarda kitlelere önderlik yapmış, tarihi yazgıya yön vermiş insanları yerli yerine oturturken, tarihi materyalist bakış açısıyla hareket ederler. Stalin, emperyalist kuşatma altında ve iç düşmanlarla kıyasıya bir mücadele sürdürerek, tek ülkede sosyalist inşayı gerçekleştirmede en ağır suçlamaları yapanların bile reddedemeyeceği somut başarılar kazandı. Stalin'e saldırıda Kruşçev'den daha ileri giden Gorbaçov bile, sosyalizmin kuruluşunun her aşamasında doğru politikalar uygulanarak destansı zaferler kazanıldığını söyleyebiliyor. Devrim önderleri ve tarih içindeki yerleri tekil olaylara bakılarak, burjuva hümanizminin bakış açısıyla eleştirilemez. Kaldı ki; her tarihsel momentte sosyalizmin zaferine inanmayanlar ve hainler, dönemler çıkacaktır. Başarı kazanılmak isteniyorsa, partinin politikasında bulanıklık yaratanlar, tarihi bir dönemeçte pratik adım atmasını sabote edenler, proletarya adaletinin yargısından kurtulmamalıdır. Ve hak ettikleri cezaya çarptırılmalıdırlar. Stalin'in yaptığı bundan fazlası değildir. Sosyalizmin çıkarları o tarihi süreçte neyi gerektiriyorsa, Stalin sadece onu yaptı. Proletarya diktatörlüğünü ve devrimi reddedenlerin Stalin ve Lenin'e saldırması ve burjuva hümanizminin pusulasıyla hareket etmelerinden daha doğal bir şey olamayacağım söylüyoruz. Çok gariptir, Türkiye'de bu keskin saldırıların sahiplerinin çoğu, birkaç yıl önce sol içi çatışmaları körüklüyor, tereddütsüz devrimci-yurtsever kanı döküyorlardı!»

ULUSLARARASI SOSYALİST HAREKET

Soru: «Sovyetler ve Çin'in tekrar yakınlaşmaya başladığı bugünden geçmişe baktığınızda, bu iki ülke arasında geçmişte yaşanan kutuplaşma için 'haklı-haksız' ayırımı yapıyor musunuz? Bu konuda geçmişte ve şimdi ne düşünüyorsunuz?»

Karataş: «Anladığımız kadarıyla 12 Eylül yenilgisinin solda ortaya çıkardığı ideolojik-politik tahribatlarla birlikte ÇKP ve SBKP'deki değişmelere bağlı olarak, bizde birşeylerin değişmiş olabileceğine inanılıyor. Oysa, sosyalist hareketle ilgili olarak, Gorbaçov ve Den Şiao-ping'den sonra ortaya çıkan değişmeler, bizim dün söylediklerimizin daha açık bir biçimde sosyal pratikte doğrulanmasını gündeme getirdi. Bizim dün Brejnevcî, bugün Gorbaçovcu; dün Maocu, bugün Deng Şiao-pingci olma; her değişime göre değiştirenden yana tavır alma diye bir sorunumuz yoktur ve olmadı. Dün ne söylemişsek, bugün de aynı şeyi söylüyoruz. Dün söylediklerimizi bugün Gorbaçov da, Çin pratiği de doğruluyor. Dolayısıyla sosyal pratikle de doğrulanan görüşlerimizi değiştirmemiz için bir neden yoktur. Hele, emperyalistlerden yerli egemen sınıflara kadar, sosyalistlere, ML'lere, 'değişin, değişin' davetiyeleri çıkarıldığı, olmazsa bunun için baskı-terör dahil her yola başvurdukları günümüz sürecindeki bizler, 'değişmemek' için daha fazla direnmek zorundaydık, öyle yaptık. Sosyalist güçler arasındaki bölünmeleri olumlu yapmak, elbette mümkün değil. Ama ideolojik yaklaşımlardan kaynaklanan farklı uygulamalara bakarak da, sosyalizmin iflas ettiği veya bunalım geçirdiği umutsuzluğuna kapılmamak gerektiğine inanıyoruz.»

Soru: «İki ülke arasında geçmişte çıkan ayrılığı nasıl değerlendiriyorsunuz? »

Karataş: «1960'lı yıllarda SBKP ve ÇKP arasında ortaya çıkan ayrılık ve sosyalist güçlerin bölünmesinde, esas olarak SBKP 20. Kongre kararlarını ve Kruşçev'i hatalı buluyoruz. SBKP'nin ML çizgisinden sağa kayışın başladığı ve sosyalizmin inşasının büyük ustası Stalin'in, burjuvazinin ağızıyla mahkûm edilmeye çalışıldığı 20. Kongre, sosyalist güçler arasındaki ayrılık ve bölünmenin başlangıç noktasıdır.

Bu değişim, tüm sosyalist ülkelerin dış politikasına da yansdı. ML'ye karşı bu saldırı karşısında ÇKP, başlangıçta tepkiselliğiyle birlikte ML ilkeleri savunabildi. Sapmanın niteliğini ve kaynaklarını genel olarak görebildi. ÇKP, SBKP 20. Kongresi'nin getirdiği dış politikada detant, barış içinde yarış ve sosyalizme barışçıl geçiş gibi emperyalizmle uzlaşmayı getiren tezlerle karşı doğru bir politik tutum takındı. Kişi putlaştırması ardına sığınarak Stalin'le birlikte Leninizmin inkar edilmesine karşı çıktı. Bütün bu süreç boyunca Kruşçev'li SBKP ise, proletarya enternasyonalizmi bayrağını yere düşürdü. Tepkiselliği ÇKP'yi bu doğru belirlemelerden sola savurdu. ÇKP daha sonra 'sosyal emperyalizm' teorisini keşfederek, sosyalist ülkeler arasındaki ayrılık ve bölünmeleri daha da derinleştirip uzlaşmaz kılan sapma bir akıma dönüştü. Sistemleştirilen 'sosyal emperyalizm' teorisi, ÇKP'yi sosyalist güçlere ve ulusal kurtuluş savaşlarına karşı yer yer emperyalizmle aynı safta yer almaya götüren gerici 'üç dünya teorisi'ne vardırıdı.. Bu anlamda ÇKP, emperyalizmle birlikte hareketler de geliştirmekten kaçınmayarak sosyalist güçlere düşmanlığın teorisini yaptı. Bizim açımızdan bu iki sapmayı da çıkışlarıyla ve geldikleri yer itibari ile, ML'den uzaklaşmakta epeyce mesafe aldıkları için onaylamak olanaklı değildir. Ama bu, Sovyetler Birliği'ni ve Çin'i sosyalist güçlerin dışında değerlendiren bir görüştür de değildir.»

Soru: «İki ülke arasında şimdi yaşanan yakınlaşma için ne diyorsunuz?»

Karataş: «Farklı noktalardan yola çıksalar da, ekonomik politikaları ve uyguladıkları reformlarla aynı çizgi üzerinde buluşmaları anlamında yakınlaşmadan söz edilebilir. Bu yakınlaşmaya, ÇKP Mao sonrası sağa savrularak, SBKP ise 1956 Kongre kararları sonrasında sağa sapmanın Gorbacov'la birlikte daha da derinleşmesiyle gelmişlerdir. Ama ne yazık ki, ML ve sosyalist güçler açısından olumlu bir yakınlaşma değildir. Sosyalizmin güçlendirilmesi, sınıfsız topluma gidişin hızlandırılması, proletarya enternasyonalizmi ve enternasyonal bilinç ve dayanışma getiren bir yakınlaşma değildir. Tersine bu yakınlaşma, sosyalizmin sorunlarını daha da karmaşıklaştıran ve çıkmaza sokan, emperyalizmi umutlandıran, halkların mücadelesine zarar veren, emperyalizm ile uzlaşmayı ileri boyutlara götüren bir perspektifle gerçekleşiyor.»

SOVYETLER VE ÇİN'DEKİ REFORMLAR

Soru: «Yeri gelmişken sorayım. Sovyetler ve Çin'deki reform girişimlerine nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Karataş: «Gorbaçov ve Deng Şiao-ping'in bugünkü politikaları, uyguladıkları ekonomik-politik reformlar, sosyalizmden gerilemeyi, sosyalist politika ve uygulamalardan sapmaların daha da ileri götürülmesini ifade ediyor. Gorbaçov, kendinden önceki dönemde ortaya çıkmış, sosyalizme ters düşen politika ve uygulamaları teşhiste, genel olarak birçok noktada bizim 20 yıldır söylediklerimizden farklı şeyler söylemiyor. Gorbaçov'un bürokratism, yozlaşma, sosyalizme yabancılaşma, verim ve ulusal gelir düşüklüğü vb. söyledikleri, bizim 20 yıldır söylediklerimizin doğrulanması anlamına geliyor. Ama hastalığın tedavisi için doğru teşhisin yeterli olamayacağını Gorbaçov örneğinde görüyoruz. Çünkü Gorbaçov, bu sapma ve hastalıkların kaynağını oluşturan 20. Kongre kararlarının ve Kruşçev'in izinden yürüyor. Kruşçev' in ekonomik planda cesaretli adımlar attığını, kişi putlaştırılmasını önemli ölçüde yıktığını ama bu adımları politik reformlarla, demokratikleşmeyle tamamlayamadığı için girişimlerinin yarım kaldığını ve başarısız olduğunu söylüyor. Gorbaçov, ekonomik reformları politik reformlarla birleştirerek Kruşçev'in başaramadıklarını başarmak iddiasındadır, işte bu noktada, reformları ifade eden 'açıklık' ve 'yeniden yapılanma', SSCB'de sağcılığın iyice derinleşmesi ve sistemleştirilmesi anlamına geliyor. SSCB'nin sorunlarını çözmek için, her alanda kültür devrimi uygulanmalı, ML'nin eğitimi canlı ve yaratıcı bir şekilde egemen kılınmalıdır. Ekonomik planda ise kapitalist ilişkileri davet eden işletme özerkliği, rekabet, kâr ve genel olarak piyasa ekonomisi ve sınırlı da olsa özel mülkiyetin yasallaştırılması ve özendirilmesi terkedilmeli; yerine merkezi planlama güçlendirilmeli, özel mülkiyetin küçük çaplı da olsa kırıntısına dahi yer vermeyecek, grup mülkiyetini tüm halkın mülkiyetine dönüştürecek, bireysel yaratıcılığı sınırlamadan kolektifliği pekiştirici bir politika izlenmelidir.

Keza, kendi özgünlüğü içinde Deng Şiao-ping'in Mao dönemine ilişkin eleştirileri ve teşhisleriyle birlikte, bugün uygulamaya konulan sosyalizmden uzaklaşmayı getiren reformlar için de aynı şeyi söyleyebiliriz.»

ÇEKOSLOVAKYA-AFGANİSTAN-KAMBOÇYA

Soru: «Varşova Paktı ordularının Çekoslovakya'ya, Sovyet Kızılordusunun Afganistan'a, Vietnam ordusunun Kamboçya'ya girmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Karataş: «Her şeye rağmen Varşova Paktı ordularının Çekoslovakya'daki karşı devrimci gelişime müdahalesini doğru buluyoruz. Hiçbir sosyalist ülke ve güç, başka bir ülkedeki sosyalizmin tehlikeye düşmesi karşısında tavırsız kalmamalıdır. Sovyetler Birliği'nin tavrını ise, tarafsız kalmama noktasında değerlendirdiğimiz için, dış politikasının taşıdığı tüm olumsuzluklara rağmen onaylıyoruz. Sovyet Kızılordusunun Afganistan'a müdahalesini, Çekoslovakya'ya müdahaleden ayrı tutmak gerekiyor. Afganistan'da 1978'de olan devrim değil, Sovyetler Birliği'nin 'kapitalist olmayan yol'dan devrim diye savunduğu darbeye iktidarın alınmasıdır. Halka dayanmadan, halkın devrimci girişimini içermeyen Afganistan'daki darbesel girişim, emperyalizmin kışkırtma ve desteğindeki gerici güçler tarafından sıkıştırıldığı noktada, SSCB'yi yardıma çağırdı. Sovyetlerin emperyalizm ve gerici güçler karşısında kendi güvenliğini güvenceye almak, sosyalist gördüğü yönetimi emperyalizme ve gerici güçlere karşı korumak bir ölçüde haklı görülebilir. Ama Sovyetlerin devrim adına halkın dışında gelişen darbe yollu girişime yeşil ışık yakması, yanlış bir devrim anlayışını savunması eleştirilmelidir. Biz bu tür darbeci müdahaleleri doğru bulmuyoruz ama bu, her türlü müdahaleye karşı olduğumuz anlamında yorumlanmamalıdır.

Her türlü müdahaleyi devrim ithali olarak gören ve somut durumuna bakmadan reddeden anlayışları, enternasyonal dayanışma ve devrimci anlayıştan uzaklaşma ve duyarsızlaşma olarak değerlendiriyoruz. Vietnam ordusunun Kamboçya'ya girişi bize göre, devrimci bir tavır alıştır. Pol Pot gibi sosyalizm adına hareket edip sosyalizmden başka her şey denilebilecek, ilkel ve zorba, neredeyse kendi halkının üçte birini katleden bir yönetime müdahale etmek, doğru bir tavır alıştır. Vietnam, Kamboçya'da sadece sosyalizmi kurtarmak için değil, halkı da vahşetten kurtarmak için müdahale etti. Her müdahaleye karşı çıkma anlayışını bu örnek yeterince mahkûm ediyor sanırız.»

Aralık 1988, istanbul

OĞUZHAN MÜFTÜOĞLU (DEVİRİMCİ YOL)

OĞUZHAN MÜFTÜOĞLU

1944'te Mersin'in Anamur ilçesinde doğdu. 12 Mart'tan önce Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde gençlik hareketleri içinde ört saflarda yer aldı. Ertuğrul Kürkçü'nün başkanlığındaki Dev-Genç'in en son Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi (1970). 12 Mart'tan sonra tutuklandı. Hem İstanbul THKP-C davasında, hem de Dev-Genç davalarında yargılandı. 1974 affıyla salıverildi. 1977'de arkadaşları ile birlikte Devrimci Yol adlı dergiyi yayınlamaya başladı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Devrimci Yol hareketi merkez komite üyesi olduğu iddiasıyla idamla yargılanıyor. Devrimci Yol Ankara ana davasının bir numaralı sanığıdır. Ankara-Mamak askeri cezaevinde 8 yıldır tutuklu bulunuyor.

DEVİRİMCİ YOL

Mahir Cayan tarafından kurulan THKP-C'nin fikri mirası üzerinde 12 Mart sonrasında çeşitli gruplar ortaya çıktı. Bunlardan en büyüğü Devrimci Yol idi. Çayan'ın, «şehir gerillası» anlamına gelen «öncü savaşı» gibi tezleri dışındaki diğer görüşlerini kabul ettiğini belirten Devrimci Yol, gençler ve sosyalist aydınlar içinde en çok taraflar toplayan grup oldu. Fatsa Belediye Başkanlığı'nı kazanan Fikri Sönmez, bu grubun adayı olarak ortaya çıkmıştı. Devrimci Yol, ülkücü militanlarla mücadelesinde «Direniş Komiteleri» gibi fikirleriyle tanınır. 12 Eylül'den sonra hemen her sıkıyönetim bölgesinde hareket hakkında çok sayıda dava açıldı. Bugün merkezi bir yapısının bulunmadığı ileri sürülen hareketin bünyesinde üç eğilim bulunuyor. Bir grup (Almanya'da Devrimci İşçi çevresi), hareketi olduğu gibi sürdürmekten yana. Bir grup, (Almanya'da Taner Akçam) «şartlar değişti. Devrimci Yol ihtiyaca artık cevap veremez. Onun yerli ve kitle hareketine dayanan mirası üzerinde yeni bir yapı inşa etmek gerekir» diyor. Diğer eğilim ise, orta bir yol öneriyor. Bütün Devrimci Yol çevreleri, Ankara'daki ana dava sanıklarının koyacağı tutumu merakla bekliyor.

THKP-C (TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ)

Mahir Cayan ve arkadaşları tarafından 1970'te kuruldu. Gençlik hareketi içinden gelen Mahir Cayan ve arkadaşları TİP yönetimine karşı muhalefette milli demokratik devrim tezini savunan Mihri Belli ile birlikte hareket ettiler. Birlikte Aydınlık Sosyalist Dergi'yi çıkardılar. Cayan ve arkadaşları, Mihri Belli ile Doğu Perinçek arasında 1970 başında yaşanan ayrılığa yine Belli safında yer aldılar. 1970 sonbaharında ise Mahir Cayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve Ertuğrul Kürkçü imzalı «Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup» yayınlandı. Mihri Belli ile de yollar ayrıldı. Bu yılın Kasım ayında THKP-C kuruldu. Örgütün Genel Komitesinde şu isimler bulunuyordu : Mahir Cayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Ziya Yılmaz, Ertuğrul Kürkçü, Orhan Savaşçı, Ulaş Bardakçı, Sina Ciladır, Bingöl Erdumlu, İrfan Uçar ve Hüseyin Cevahir. Merkez Komiteyi ise ilk üç isim oluşturuyordu. Grup, o zaman en büyük gençlik örgütü olan Dev-Genç yönetimine de hakimdi. 4 Nisan 1971'de işadamı Mete Has'ın kaçırılması ve 400 bin lira fidye alınması, 17 Mayıs 1971'de İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Elrom'un kaçırılması bu grubun sansasyon yaratan eylemleri arasındadır. Grubun önde gelen hemen bütün isimleri 12 Mart'tan sonra tutuklandı ve sıkıyönetim mahkemelerinde yargıldılar. Grubun önderlerinden Mahir Cayan, Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı, THKO'dan Cihan Alptekin ve Ömer Ayna ile birlikte 29 Kasım 1971'den İstanbul Maltepe askeri cezaevinden kaçtılar. Bu sırada örgüt içinde ilk ayrılık çıktı. Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga hareketin program ve eylem çizgisini eleştirip ayrıldılar. Cayan ve arkadaşları 26 Mart 1972'de Ünye'den 3 İngiliz askerini kaçırdılar. Amaçları, idama mahkûm olan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ı kurtarmaktı. Ancak 30 Mart 1972'de Niksar'ın Kızıldere köyünde askerler tarafından kuşatılıp öldürüldüler. Çatışmada THKP-C'den Mahir Cayan, Sinan Kazım Özüdoğru, Saffet Alp, Hüdai Arıkan, Ertan Saruhan, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Sabahattin Kurt ve THKO' dan da Cihan Alptekin ile Ömer Ayna hayatlarını kaybettiler. Bir tek Ertuğrul Kürkçü sağ olarak kurtuldu, örgütün fikri mirası üzerinde ise 1975'ten itibaren Devrimci Yol, Halkın Yolu, Devrimci Sol, Acilciler gibi pekçok grup ortaya çıktı, örgüt, önce şehirlerde silahlı propaganda (şehir gerillası) ile güç toplayıp kırlara çekilmek, halk savaşı yoluyla kırlardan şehirleri kuşatıp iktidarı ele geçirmek şeklinde bir stratejiye sahipti.

Soru: «Sosyalist solun geçmişiyle ilgili bir değerlendirme yaptınız mı?»

Müftüoğlu: «Geçmişle ilgili, gerek kendi geçmişimiz, gerekse Türkiye solunun geçmişi konusunda bir 'muhasebe', eleştirel bir değerlendirme elbette gereklidir. 1960 sonrasında kapitalizmin gelişmesi ve sınıf çelişkilerinin keskinleşmesine paralel bir şekilde, sol açısından önemli gelişmeler oldu. Özellikle 1970'li yılların sonlarında Türkiye'de büyük bir faşist terör dalgası yaşandı. Yaşadıkları büyük bunalım nedeniyle egemen sınıflar kendi iktidarlarını sürdürebilmenin yolunu halka daha çok baskı ve terör uygulamakta buldular. Emperyalistler ve egemen çevrelerce örgütlenirilmiş bir faşist hareket, yürüttüğü terör kampanyaları ile tüm ülkeyi ve halkı efendileri adına baskı ve egemenlik altında tutmaya yöneldi. Türkiye'nin bütün devrimci ve demokrat insanları bu faşist saldırı ve katliamlara karşı direnmişler, bütün Türkiye'nin 'Maraş'a çevrilmesini önlemek için mücadele etmişlerdir. Ne yazık ki, 12 Eylül'de faşizme karşı mücadele eden devrimciler kaybetmiştir ve devrimcilerle birlikte tüm yoksul halkımız, bütün ülkemiz çok şeyler kaybetmiştir. Türkiye 12 Eylül'e, herkesin gözü önünde doludizgin sürüklenmiştir (12 Eylül'ün gelişi, Devrimci Yol'da 6 ay öncesinde vurgulanmaya başlanmıştı). Niçin ülkemizin devrimci-demokrat güçleri bir askeri faşist darbenin dayatılmasına karşı ortak bir mücadele çizgisinde birleşememişlerdir? Böyle bir faşist darbeyi önlemek için, niçin hiçbir şey yapılamamıştır. 12 Eylül halk kitleleri tarafından hiç değilse hayırhah bir tavırla karşılanmışsa, bunda devrimcilerin de sorumlulukları vardır. Solun geçmişi konusunda irdelenmesi gerekli soruların bazıları bunlardır. Bu ve benzeri sorular ortada duruyorken, 12 Eylül yenilgisinin nedenlerinin üzerinde durmak gereksizdir denemez. Her şeyi sadece karşı tarafın kötülükleriyle açıklamaya çalışmak, kendini aldatmak olur.»

Soru: «İşte, solun kendi durumundan kaynaklanan olumsuzluklar nelerdi?»

Müftüoğlu: «Solun aşırı derecede çok parçalı yapısı ve onun yarattığı olumsuz rekabetçi eğilimler ve onun zararlı sonuçları üzerinde durulmalıdır, öylesine bir rekabet eğilimi, kimi zaman somut siyasal koşulların gerektirdiği doğru bir politik mücadele çizgisinin izlenmesini önleyebilmektedir. Bu tür eğilimlere bugün de sıkça rastlanabilmektedir. 1970'li yıllarda yayınlanmakta olan sol siyasal yayın organlarının hemen hepsi birer siyasal grup veya örgüt olarak ortaya çıkmıştı. Bu, bizim gibi ülkelere has bir olaydır. Ülkede çok yaygın bir toplumsal muhalefet potansiyelinin olması ve bu muhalefet eğilimlerini çevresinde toplayabilecek nitelikte devrimci bir partinin bulunmaması gibi nedenlerle, çeşitli nüanslara dayalı siyasal gruplaşmaların ortaya çıkması mümkün olmaktadır. Ülkemiz solunun bir gerçeği olmakla birlikte, aşılması zorunlu bir olumsuzluk olan bu siyasal grup yapıları, idealize edilerek, devrimci bir parti önderliğinin yerine geçirilmemelidir.»

DEVİRİMCİ YOL'UN SORUMLULUĞU

Soru: «12 Eylül öncesinde Devrimci Yol'un sorumluluğu için neler düşünüyorsunuz?»

Müftüoğlu: «Devrimci Yol '70'li yılların sonlarında önemli bir siyasal olgu olarak ortaya çıkmıştır. Burada ayrılan sınırlı yer içinde onu bütün yönleriyle değerlendirebilmek olanaksızdır. Genel olarak büyük bir yenilgiye uğrayan Türkiye solu içinde yer alan bir siyasal hareket olarak elbette bu olumsuz gelişmelere yol açan hatalarda Devrimci Yol'un da belirli bir sorumluluk payı bulunmadığı söylenemez. Burada "bizim açımızdan en önemli nokta, partileşme süreci olarak belirlenen sürecin özgün görevlerinin tamamlanamaması, bu nedenle bir siyasal grup yapısının amatörce ilişkilerinin aşılammamasıdır. Bir iç savaş boyutlarında gelişen mücadelenin çok hızlı tırmanış temposu karşısında Devrimci Hareketin olumsuzluklarını gidermesi, siyasal bakımdan yetkinleşmesi mümkün olmamıştır.»

Asıl nokta budur. Bu nedenle, 12 Eylül'e gelirken (ve sonrasında) ancak siyasi bakımdan yetkinleşmiş bir devrimci parti tarafından yerine getirilebilecek olan görevler yerine getirilememiştir. Kuşkusuz ki tüm bunlar, onun temel siyasi ve teorik yaklaşımlarının doğruluğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Bazı konularda soldaki geleneksel hatalı eğilimler, dogmatik anlayışlar aşılabilmiş; faşizme karşı meşru bir savunma çizgisine dayanan ve en geniş halk kesimleriyle birleşmeye yönelik doğru bir siyaset, doğru teorik çözümler getirilmiş; bu nedenle hayatın her alanında mücadele eden en sağlıklı unsurlar böyle bir çizgide birleşmeye yönelmiştir. Devrimci Yol'u Türkiye toprağına sağlamca basan önemli bir siyasal olgu haline getiren ve 'her türlü olumsuzluğun, kötülüğün kol gezdiği, faşist terör kampanyalarının yarattığı bir karabasan ortamında geleceği tümüyle karartılmak istenen halka ait güzellikleri kendinde toplayan bir umut ışığı olarak ortaya çıkmasını' sağlayan da budur. Devrimci mücadelenin ve ülkemizin aydınlık geleceğinin aynı sağlıklı temel üzerinde yükseleceğine inanıyoruz.»

ULUSLARARASI SOSYALİST HAREKET

Soru: «Sosyalist soldaki bölünmelerde, uluslararası sosyalist hareket içinde ortaya çıkan parçalanmanın rolünü herkes kabul ediyor. Bugün geriye baktığınızda bu bölünme ve parçalanma süreci için nasıl bir değerlendirme yapıyorsunuz?»

Müftüoğlu: «1970'li yıllarda Türkiye solunda uluslararası sosyalist hareket içinde (özellikle ÇKP ve SBKP arasındaki) ayrışmalara paralel bir süreç yaşandığı doğrudur. Pek çok grup bu iki kesimden birinin safında yer alarak, onların birbirlerine karşı takındıkları sert-uzlaşmaz tavır ve politikaları aynen benimseyerek, Türkiye'deki sol gruplar arasındaki mücadelenin içine taşımışlardır. Biz çok olumsuz sonuçları yaratan bu tutuma karşı çıktık. Bize göre ÇKP ve SBKP tarafından izlenen ideolojik-politik çizgiler doğru değildi ve revizyonist-milliyetçi bir öz taşıyorlardı.

Bu nedenle, yapılması gereken, bu iki sapmanın peşine takılmadan ülkemizdeki somut koşulların bilimsel bir analizine dayanan bağımsız-devrimci bir siyasi çizginin izlenmesiydi. Zaman, bazı gruplar tarafından 'orta yolculuk' olarak eleştirilen bu tavrın doğruluğunu daha iyi ortaya çıkardı. SBKP ve ÇKP'nin, izledikleri politikaları son yıllarda terketmeleri olgusu da (onların yeni politikalarının doğruluğu-yanlılığı konusunu bir yana bırakarak söylüyoruz) bizim tutumumuzun doğruluğunun bir kanıtı olarak görülmelidir. Kısaca, özetlemeye çalıştığımız bu tutum, sosyalist parti ve ülkeler arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiği sorusunu da açıklıyor. Uluslararası sosyalist dayanışmanın gereği inkar edilemez ama proleter enternasyonalizmi şu veya bu ülke veya partiye tabi bir politika izlenmesine indirgenmemeli; ve bir ülkedeki devrimci hareket, her şeyden önce, kendi gücüne dayanmalı ve kendine güvenmelidir. Aynı bakış açısıyla, Devrimci Yol dergilerinde Çekoslovakya ve Afganistan'ın işgali olaylarını eleştiren yazılar yayınlanmıştır.»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Sol çevrelerde son dönemin en çok tartışılan konularından biri de sosyalist demokrasi. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? »

Müftüoğlu: «Sosyalist uygulamanın yarım asırlık bir geçmişi vardır (ilk bakışta oldukça uzun gibi görünen bu süre, tarihsel gelişim açısından bakıldığında pek de fazla değildir). Ne var ki, bu süre içerisinde uygulamaların **sosyalist demokrasi anlayışı** konusunda yeterli bir gelişme sağladığı da söylenemez. Bugün başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist ülkelerde ortaya çıkan yönetimleri, sosyalist bir yönetim ve demokrasi anlayışı olarak olumlamak, elbette ki olanaksızdır. Sosyalizm, burjuva demokrasilerini kitlelerin yönetimi ancak biçimsel olarak belirlemesi, özünde ise sadece burjuvazinin elinde bulunması yönünden eleştirir; çünkü gerçekte sermayenin sınırsız egemenliği vardır. Sosyalist demokrasi anlayışı bu eşitliğin biçimsel olmaktan çıkartılmasını öngörür.

Sosyalist demokrasi anlayışının özü, yöneten-yönetilen ayırımının tümüyle ortadan kalkmasına yöneliktir. Bu doğrultuda yönetimin doğrudan bir şekilde işçi sınıfı ve emekçi halk tarafından belirlenmesidir. Bu açıdan bakıldığında, bir komünist parti bürokrasisinin işçi sınıfı adına ülkeyi yönetmesi anlayışının sosyalist bir yönetim biçimi olarak görülemeyeceği açıktır. Böyle bir yönetim anlayışı, başlangıçta başka hedeflere yönelmiş olsa bile, kitlelerin giderek politikadan ve yönetimden uzaklaşmasından ve proletarya diktatörlüğü adına, proletaryadan kopmuş revizyonist bir parti bürokrasisinin diktatörlüğünden başka bir sonuç vermez. Böyle bir sonucun, burjuva demokrasilerinin de gerisine düşmek anlamına geleceği ortadadır. Bu konudaki eleştiri ve tartışmalar elbette doğaldır. Ancak, buradan hareketle sosyalist bir demokrasi anlayışını sıradan bir burjuva demokrasisine indirgeyecek (sivil toplumcu vb.) yaklaşımların, Marksist demokrasi ve devlet teorisinin yerine geçirilmesi de kabul edilemez. Bizim bu konudaki yaklaşımlarımız Devrimci Yol dergilerinde yer alan sosyal emperyalizm tartışmaları ile direniş komiteleri, halk komiteleri, yerel yönetim vb. konulardaki yazılarda öz olarak belirlenmişti. Fatsa, böyle bir anlayışın mücadele içinde geliştirilmeye çalışıldığı deneyimlerden biri olarak yaşanmıştı. Bugün bu konudaki tartışmaların '(yönetim ve örgütlenme biçimleri vb. yönlerden) böyle bir çerçeve içerisinde derinleştirilmesi ve geliştirilmesi olumlu olduğu kadar kuşkusuz gerekli bir şeydir de.»

Aralık 1988 Ankara

TANER AKÇAM (DEVİRİMCİ YOL)

TANER AKÇAM

1953'te Kars'ın Ardahan ilçesinde doğdu. Kars ilindeki etnik tanımlamaya göre «Yerli» diye bilinir. Babası öğretmen olduğu için (yazar **Dursun Akçam**), ilkokulu Ardahan, Kırıkkale ve Ankara'da okudu. Ankara Demirlibahçe Ortaokulu'ndan sonra yine Ankara Kurtuluş Lisesi'nden mezun oldu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi Ekonomi Bölümünden «şeref öğrencisi» olarak mezun oldu. Siyasete ilgisi lisede başladı. Ankara **Dev-Lis** (Devrimci Liseliler) hareketinin kurucuları arasında yer aldı (1989). **Bu sıralarda milli demokratik devrim tezini savunuyordu, sonradan «Aydınlıkçı»lar olarak bilinen Proleter Devrimci Aydınlik saflarında yer aldı. 12 Mart'tan sonra THKP-C sempatizanı oldu.** 1974'te örgütlenen Ankara Demokratik Yüksek öğrenim Derneği kurucularından ve ilk yönetim kurulu üyelerindendir. 1975'te ODTÜ-Der kurucuları arasında yer aldı. 1975'te yayına başlayan **Devrimci Gençlik Dergisi Yazışları Müdürü** oldu. **Devrimci Yol** hareketinin görüşleri doğrultusunda yayın yapan bu dergide çıkan yazılardan dolayı 1976'da tutuklandı. Dergideki yazılardan dolayı hakkında Ceza Yasası'nın 141-142-159-311-312. maddelerinden dolayı sayısız dava açıldı ve 705 yıl hapis cezası istemiyle yargılandı. Kesinleşmiş 8 yıl 9 ay 20 günlük mahkumiyeti var. 12 Mart 1977'de Ankara Kapalı Cezaevi'nden kaçtı. 7 ay kadar Türkiye'de saklandıktan sonra Ekim 1977'de Almanya'ya geldi, mülteci oldu. Uzun yıllar Devrimci Yol hareketinin Avrupa'da sözcülüğünü yaptı. Şimdi kendisini «*genel anlamda Marksist ve Devrimci Yolcu*» olarak tanımlıyor.

Soru: «Konuşmaya solun muhasebesiyle başlasak ne dersiniz? Sana göre solun 'günah' ve 'sevap' hanelerinde neler yazılı?»

Akçam: «Bu soruda temel mantıksal bir hata var. Türkiye'de devrimciler denince akla ya suçlanacak ya da yargılanıp hesap sorulacak insanlar getiriliyor. Yıllardır mahkemelerde ülkedeki gelişmelerin suçluları olarak yargılanıyoruz; mahkeme önüne çıkartılmadığımız durumda ise bu tür röportajlarla, kötü gidişin baş sorumluları olarak hatalarımızı görüp görmediğimiz, akıllanıp akıllanmadığımız öğrenilmek isteniyor. Sürekli hesap soruluyor bizden, işe böyle başlamak çok kötü.

Bir şeyin kafalara iyice yerleşmesi gerekiyor: **Sosyalistlik, devrimcilik Türkiye insanının haksızlıklara ve adaletsizliklere karşı meşru, doğal bir başkaldırıdır, onurudur.**

Bugün Türkiye'de devrimciler olarak kendi başımıza yapacağımız muhasebe çok anlamlı değildir. Eğer muhasebe, günde 20-30 kişinin öldüğü, bir daha kimsenin yaşamayı istemediği bir geçmiş; özgür, mutlu, demokratik bir gelecek için yapılırsa –ki ben ancak o zaman anlamlı buluyorum– bu, bir tek devrimcilerin değil, herkesin önünde görev olarak duruyor. Bu memlekette bizden başka yaşayan yok mu?

Yapılacak iş, herkesin eşitçe katılacağı toplumsal bir muhasebenin özgür ve demokratik koşullarını yaratmaktır.»

Soru: «Ya solun birliği için neler diyeceksiniz?»

Akçam: «Ana problem, düşüncelerin netleşmesinde görüyorum. Herkes Türkiye'ye ilişkin hangi politikaları, hangi örgütlenmeleri önerdiğini açık ve net ortaya koymalı, ikincisi, ben bugün gündeme getirildiği şekliyle birlik tartışmasını tehlikeli buluyorum. Birlik, geçmişten kalan örgütlerin ve grupların, siyasal yapıların bir araya getirilmesi olarak tartışılıyor. Bu yanlıştır.

Birlik olacaksa, geçmişten kalan bütün yapılar, örgütler dağıtılmalıdır. Zaten düşüncelerin sarsıntıda olduğunu, arayış içinde olduklarını hepsi söylüyor. **Birlik gürültüsü hem içerik tartışmasını boğuyor, hem de bugün için anlamı kalmamış örgütlerin kendilerini kurtarma çabasına dönüşüyor.»**

Soru: «Öyleyse ne yapmalı?»

Akçam: «Örgütlerin veya geçmişten kalan siyasal yapıların ve siyasetçilerin değil, hareketin, mücadelenin birliği öne alınmalıdır. Bugün işçi, kadın, öğrenci gençlik, insan hakları gibi hayatın çeşitli alanlarında belli hareketlilikler var. Birleşik devrimci bir örgüt, bu çeşitli alanlarda mücadele eden insanların bir araya gelmesiyle oluşacaktır.»

Soru: «Siz kimlerle birleşebilir, kimlerle bir araya gelemezsiniz?»

Akçam: «Devrimci Yol geleneğinden gelen biri olarak ben, geçmişten kalan siyasal yapılara seslenmiyorum. Farklı alanlarda mücadele eden insanlara sesleniyorum. Herkesin kendi dağında ayrı türkü söylemesi yerine, farklı alanların bulunduğu ortak platformlar yaratılmalı. Ve bu, siyasetlerin değil, alanlardaki mücadeleleri örgütleyen çevrelerin ve tek tek bireylerin katılımıyla olacaktır.»

Soru: «Yani TBKP, SP, Kurtuluş, Dev-Sol gibi örgütleri muhatap kabul etmiyor musunuz?»

Akçam: «Doğrudan onlara seslenmediğimi yeterince vurguladığımı zannediyorum.»

Soru: «Romantik, fakat pratik olmayan bir yaklaşım gibi değerlendireceklere ne dersin?»

Akçam: «**Geleneksel örgütlenme anlayışı ve şemalarının devri kapandı.** Çevre, kadın ve insan hakları gibi devasa sorunların hiçbiri geçmiş örgütlerin cebine sığmaz.»

«LENİN"İN PARTİ MODELİ AŞILMALI»

Soru: «Cevaplarınızdan, örgüte karşı olduğunuz gibi bir hava çıkıyor...»

Akçam: «Ben örgütsüz bir şey yapılabileceğine inanmıyorum. Ama geleneksel örgütlerle de bir adım atılabileceğini düşünmüyorum, örgütü de, sadece kadrolardan ibaret görmüyorum.»

Soru: «Yani, Leninist partiye karşı mısınız?»

Akçam: «Hangi Leninist parti? En azından, bizzat Lenin' de bile 4 ayrı parti anlayışı var. 1902 mi, 1905 mi, 1917_ mi, 1921'deki anlayışı mı? Hangisini soruyorsunuz? Ama şurası kesin. **Stalin'in ilkelerini tespit ettiği, uyguladığı Üçüncü Enternasyonalce evrensel prensipler olarak her ülkeye önerilen Leninist parti anlayışına katılmıyorum.**»

Soru: «Ben özellikle Lenin'in Ne Yapmalı adlı kitabında ortaya koyduğu parti modelini sormuştum.»

Akçam: «Aşılması gerektiğini düşünüyorum. Lenin'in kendisi bile 3 yıl sonra 1905'te meseleyi bilerek abarttığını, demiri fazla büktüğünü söyler. Ayrıca hemen kongre sonrası yazdığı *Bir Adım İleri İki Adım Geri*de şöyle der : '*Parti dar anlamıyla örgüt, geniş anlamıyla örgütler bütünüdür*'. Bunun içeriğini, kitle hareketi ve örgütleriyle birleşebilme noktasında yeniden düşünmeliyiz.»

Soru: «Peki bugün yasal bir sosyalist partiye ne dersiniz?»

Akçam: «Benini için esas olan taban hareketine, halk hareketine dayanacak bir partidir. Böyle bir hareketin, koşullar elverirse parlamentoda temsil edilmesi elbette savunulur. Bugün yasal parti için koşullar var mı dersiniz, hem ortada sözünü ettiğim yığınsal halk hareketi yeteri kadar gelişmiş değil, hem de onun siyasal örgütlenmesi yok ki legal parti sorunu gündemde olsun. Yani legal parti, yasal çerçevenin değil, halk hareketinin gündeme alacağı bir sorundur.»

«TBKP'NİN YASALLAŞMASI»

Soru: «TBKP'nin yasallaşma girişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Akçam: «200 yıldır ulusça önümüze zorla bir hedef konulmuş. 200 yıldır bir Batılılaşma macerasıdır yaşıyoruz. Batı medeniyetine, onun sanayi ve kültür düzeyine ulaşmak arzusu sağcısı ile solcusu ile tüm toplumsal güçleri sarmış bir histeri biçiminde yaşıyoruz. Sosyalistlerin çoğu için Batı, teknolojisi, sanayisi, politik ve kültürel yapısı ile sosyalizm için, içinden geçilmesi kaçınılmaz bir ara aşama. Batı standartlarına uymak için ne tür engeller varsa onları kaldırmaya çalışıyoruz. Uzun sözün kısası, egemen çevreler TKP'yi de, Kürt meselesini de gündemlerine bu nedenle almışlardır. Ben, legal parti kurmak isteyenlerin çabasını destekliyorum, isteyen istediği gibi örgütlenebilmen. Ama bu konunun hangi genel çerçevede ele alındığını, niye ve nasıl, en önemlisi nelerin pahasına gündemde tutulduğunu görmezlerse bu arkadaşlar, elleriyle yaptıklarını ayaklarıyla yıkarlar.

Nitekim öyle de yapıyorlar. **Sosyalistlerin görevi, Batılılaşma macerasında efendilerce kendilerine zaten sunulmak zorunda olan yeri almakla sınırlı bir alana hapsedilmektedir. NATO'ya, AET'ye evet denilerek, sosyalistleri sosyalist yapan temel prensiplerden ödünler verilmektedir.** Legal komünist partisi tartışması yapanlar, kendileri istemese bile, Türkiye'de faşizme karşı direnmiş radikal devrimci unsurların terörize edilmesi programına katkıda bulunmaktadır. Türkiye'de tüm sosyalistlerin, genel affı da içeren meşruiyet kavgası vardır. Bunun dışında, sorunu tüm devrimcilerden soyutlayarak, merkezine iki genel sekreteri ve legal partiyi koymuş bir mücadeleyi, yıllardır cezaevlerinde yatan, işkencelerden geçirilmiş kuşağa karşı haksızlık olarak görüyorum.»

Soru: «Birlik için son bir soru. Birleşme için umutlu musunuz?»

Akçam: «Geçmişte oluşmuş, bir yönüyle kaşarlanmış siyasi örgütlerin bir araya gelebileceğinden doğrusu pek umutlu değilim. Zaten birliği de onların bir araya gelmesi olarak görmüyorum. Ama halkın mücadelesinin tabandan birliği konusunda iyimserim.»

«BİR DEĞİL, BİRÇOK MARKSİZM VAR»

Soru: «Konuşmalarınızdan, bizzat Marksizm teorisine de birçok noktada kuşkuyla baktığınız sonucunu çıkarırsam, yanlış mı yaparım?»

Akçam: «Tek bir Marksizm yok, Marksizmler var. Marks' tan bugüne kadar gelen tek bir Marksist çizgi ve bu tek 'gerçek'ten sapmalar şeklindeki şemaya katılmıyorum, Avrupa'da gerçeklik olmuş işçi sınıfı hareketine, reel sosyalizme, bunların savunduğu Marksizme katılmıyorum. Bunlar Avrupa-merkezci eğilimler taşıyor. Ben Marksistim. Bir başka geleneğin ortaya çıkarılmasını savunuyorum.»

Soru: «Nedir bu gelenek?»

Akçam: «**Cemil Meriç'in deyimiyle 'konserve hakikatler' sunan bir peygamber değildir Marks.** Ve Batı'nın bize sunduğu en efendi öğretidir. Hiç olmazsa bize Batı'yı eleştirme izni vermiştir'. Ortaya çıkarılmasını önerdiğim geleneğin yine Marks'ta bulunduğu düşüncesindeyim. Bugün ortaya çıkmış yeni-eleştirel öğretilerin dikkatle izlenmesini öneriyorum. Batı düşüncesinin aklın üstünlüğüne dayanan ve evrensel, bütün insanlık için geçerli olduğunu iddia ettikleri teorilerinin ciddi bir krizde olduğunu görmek gerekiyor. Bu noktada kendi kültür temellerimiz üzerinde yeniden düşünmeliyiz.»

«BEN ÜÇÜNCÜ DÜNYACIYIM»

Soru: «Yine açıklamalarınızdan, bir 'Üçüncü Dünya sosyalistiği' anlayışı ortaya çıkıyor. Biraz açar mısınız?»

Akçam: «Eğer insanlığı kurtaracak ışığın Batı'dan geleceğini Lenin ve Rosa Luxemburg gibi Marksizm adına savunacaksak ben Üçüncü Dünyacı olmayı tercih ederim. Marksist düşüncedeki Avrupa-merkezli öğelerin evrensel öğelerden, eğer başarılı olabilirse, ayrılması gerekiyor. Batı medeniyetinin yaşadığı süreçten, tüm insanlık için geçerli evrensel açıklama modelleri çıkartmayı doğru bulmuyorum. Söylediklerimden Uzakdoğu kültürlerinde veya İslamda çözümün yattığı, eskiye, geçmişe dönmemiz gerektiği sonucu çıkartılmasın. Doğu ve Batı kültürleri arasında sentez de değil savunduğum. Ve şu tespitlere inanıyorum: Dünyadaki açlık ve savaşların sorumlusu Batı medeniyetidir. Batılı işçi sınıfı Üçüncü Dünya'nın sömürsünden fayda sağlamaktadır. Dünyadaki ana çelişki Batı ile Üçüncü Dünya arasındadır. Türkiye henüz bir Üçüncü Dünya ülkesidir. Bu nedenle, Batı peşine koşmak yerine, Batı'nın insanlık için getirdiği yıkımları aşacak bir çabaya katkıda bulunabiliriz. Kısacası, bir rönesansın, yenilenmenin kaçınılmazlığıdır söylediğim. Bütün Avrupalılar, Marks-Engels de bizleri barbar olarak gördüler. Tarihte barbarların rolü, ölmekte olan medeniyetleri yıkmaktır. Barbarlık rolünü ciddiye alalım, Batı uyguladığının yıkılmasına ve zorunlu bir rönesansa katkıda bulunalım. Söylediğim bundan ibaret.»

Soru: «TBKP ve Sosyalist Parti ilişkileri için ne dersiniz?»

Akçam: «SP ile TBKP arasında ciddi yakınlaşmalar, benzeşmeler var. Her ikisi de **eski yapıları dağıtıp bir araya gelmeyi başarırlarsa**, iyi olur diye düşünüyorum.» ;

Soru: «Bir ara Devrimci Yol'dan ayrıldığınız, şimdi tekrar geri döndüğünüz söyleniyor. Nedir bu durum?»

Akçam: «12 Eylül sonrası, belli bir noktadan sonra Devrimci Yol hareketinin örgütsel devamını kabul etmedim. Cezaevindeki bu hareketi yaratanların bile örgüt olmadıklarını söyledikleri yerde, Devrimci Yolu sadece bir örgütsel devam olarak anlamadım. Bu, Devrimci Yol çizgisinden ayrıldım şeklinde yorumlanmış olabilir. Ama Devrimci Yol anlayışını, onun sosyalizme bakışını, onun anti-faşist direniş ruhunu sürdürmek gerektiğini söyledim. O zaman da galiba geri döndüm zannedildi. Oysa ben olduğum yerde duruyorum. Özetle; 1970'lerin gözüyle 88'lere bakılamaz diyorum. Devrimci Yol, THKP-C'yi aynen tekrar etmedi. Onu aştı ama onun anlamını da inkâr etmedi. Biz de Devrimci Yol'u aynen tekrar etmeyerek, onun gerçek anlamını kavrayarak aşmak zorundayız. Dolayısıyla ben bugün Devrimci Yol'un devam ettirilmesi diye bir bakış açısını kabul etmiyorum. Her alanda mücadele eden insanların, geçmişlerini değil, bugünkü mücadeleyi esas alarak yeni bir hareket yaratmalarını savunuyorum. Devrimci Yol mirası bunun önemli bir parçası olmalıdır. Devrimci Yol'dan benim öğrendiğim budur ve bununla gurur duyuyorum.»

«TBKP : 'MOSKOVA HEP DOĞRUDUR'»

Soru: «Eskiden Sovyet ve Çin görüşlerine yakın olan çizgilerde şimdi ciddi değişimler olduğu gözleniyor. Bunları izleyebiliyor musunuz?»

Akçam: «Alışkanlıklarından kolayca vazgeçeceklerini zannetmiyorum. Ayrıca, çok da değiştikleri söylenemez. TBKP için Moskova eskiden de doğrudu, şimdi de. Değişen bir şey yok. Gerçek **bir değişme olsaydı Macaristan'ın, Çekoslovakya'nın, Afganistan'ın işgaline, Bulgar Türkleri'nin ezilmesine açıkça karşı çıkarlardı.**

Çıkamıyorlar, çünkü hala Gorbaçov'dan izin bekliyorlar. İkincisi, eski örgüt yapıları, daha doğrusu aşiret yapıları ve liderleriyle birlikte aynen duruyorlar. Sadece ağızlarından çıkan laflar değişti. Gorbaçov'un söylediklerini gerçekten ciddiye alsalardı, önce örgütlerini dağıtırlardı. Bir altüst oluş gözlenirdi. Haydi Gorbaçov'un devleti var da dağıtmıyor. Ama bizimkilerin nesi var acaba? **Benzer şeyleri Aydınlık-Sosyalist partisi çizgisi için de söyleyebilirim. Doğal bir tartışma ve dağılma yaşanmak zorundadır. Özellikle liderler ve örgütler açısından hataların bir bedeli olmalı."**

Soru: "Ertuğrul Kürkçü'nün en azından THKP-C geleneğinden çıkan hareketlerin birleştirilmesinde bir rolü olabilir mi?"

Akçam: "Sadece Cephe geleneğinden gelenlerin birleştirilmesi bana doğru gelmiyor. Türkiye'de 1970'te doğanlar bugün 20'sine başlamak üzereler. Bunu söylemekle Kürkçü'nün bir misyonu olabileceğini yadsımıyorum. O, dün ile bugün arasında bir köprü olabilir. Sağlıklı bir dün-bugün bağlantısında Kürkçü önemli bir isim. Ama geçmişi olunamadığı gibi, sadece geçmiş de yetmiyor."

"ULUSLAR ARASI TRAFİK POLİSİ OLMADIK"

Soru : "Geçmişte Çin-Sovyet anlaşmazlığından kim haklıydı?"

Akçam: "Ben Çin-Sovyet bölünmesinde taraf olmamayı savunan bir gelenekten geliyorum. Radikal olduğu için, devrimleri savunduğu ve desteklediği için Çin'e elbette daha yakındık. Mao'nun temel düşünceleri bize sempatik geliyordu. Çünkü ilk defa bir sömürge ülkede devrimi Mao yapmıştı. Fakat biz bu sevgi ve saygımıza rağmen, gözümüzü kendi gerçekliğimize dikmeyi savunduk, uluslar arası düzeyde trafik polisliği yapmayı doğru bulmadık. 'Herkes kendi evinin efendisidir, herkes kendi ülkesinin sorunuyla kendisi uğraşır' dedik. O zamanki Çin-Sovyet çatışmasının sorunlarına ve tartışıklara konulara ise bugün gelinen noktada çok değişik bakmak taraftarıyım."

Örneğin, Kruşçev'in bazı tezlerine (*tüketime yönelik sosyalizm anlayışı, Stalinizm konusunda söylediklerine*) bugün başka ve anlamaya çalışarak bakıyorum. Çin'in o zamanki tezleri artık sempatik gelmiyor."

Soru : "En başarılı sosyalist uygulama hangi ülkede görüldü.?"

Akçam: "Geçmişte herhangi bir ülkedeki uygulamanın hayranı olmadım. Şimdi de değilim. Hepsinin izlenmesi taraftarıyım. Fakat, bu ülkelerde uygulanan anlayışı, bu ülkeleri sosyalist olarak tanımlamak taraftarı değilim. Sosyalizmin belli bir yorumunun tıkanması olarak görüyorum. Sosyalizm şudur diye bir evrensel modelin de olmadığını düşünüyorum."

"AĞABEY PARTİ TANIMIYORUM"

Soru : "Üçüncü Enternasyonel'le birlikte başlayan ağabey parti- kardeş parti ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?"

Akçam: Üçüncü Enternasyonel bir temel düşüncenin ürünü olarak kurulmuştu. Sosyalist bir devrim, dünya devrimi biçiminde yaşanacak ve oldukça eş zamanlı bir sürecin ürünü olacaktı. Marks ve Lenin, sosyalizmi önce Avrupa için düşünmüşlerdi ve Enternasyonel bu dünya devriminin yönetim merkezi olacaktı. Buradan bir dünya devletine gidilecekti. Avrupa işçi sınıfı da sosyalizmi gerçekleştirecek ana güç olarak görülüyordu. Marks ve Lenin'in hesapları doğrulanmadı. Batı dünyasının kavram ve kategorileriyle düşünülmüş, fazlası ile Avrupa-merkezli dünya devrimi ve bunun ürünü enternasyonel anlayışları artık geçerli değildir. Benim sosyalizm anlayışında, her ülkenin bağımsızlığı esastır ve merkez ülke, merkez dünya örgütü gibi fikirleri kabul edilmez buluyorum. Ne baba, ne de ağabey parti tanımiyorum."

Soru : "Sosyalizm adına yapılan askeri müdahalelere bakışınız nedir?"

Akçam: "Geçmişte Çekoslovakya'nın işgaline karşı çıkmıştım ama bunu bir 'zorunluluk' olarak sineye çekmek gerektiğini düşünüyordum. Şimdi kalbim Müslüman Afganlı ile, Çekoslovak ve Macar halkı ile ve Polonyalı işçi ile birlikte çarpıyor.»

Soru: «Troçki, Mao, Enver Hoca, Kastro gibi sosyalist liderlere bakış açınız nedir?»

Akçam: «Hepsini son derece değerli, ülkelerine büyük faydaları olmuş, ama aynı zamanda ciddi zararlara da yolaçmış insanlar olarak görüyorum. Ama o kadar. Kendi ülkeleri için çaba harcamış insanları okumakta, onlardan öğrenmekte fayda vardır. Ama hiçbirisinin bizim kelimize melhem olarak alınması taraftarı değilim. Sosyalizmin peygamberlere ve Kuran-ı Kerim'e ihtiyacı yoktur. Mao'ya ise özel sempati duyduğumu söylemek isterim. Çünkü o, (Çin'de yol açtığı yıkımları unutmadan) bana göre Avrupalı efendinin ve Marksizmin efendilerinin karşısında köylü ve ezilen bir ulusun onurunu çıkardı. Ama bu yaptığını açıktan söylememiş olmasını kabul edemiyorum. Kastım, Mao'nun sosyalizm anlayışının Avrupalı ve Rusların anlayışından ciddi farklılıktan oluştuğudur.»

«REFORMLAR TEPEDEN GELİYOR»

Soru: «Sosyalist ülkelerdeki reform girişimleri başarıya ulaşabilir mi?»

Akçam: «Reformların ilgiyle izlenmesi gerektiğini söyleyebilirim, o kadar. Halka maddi-manevi fayda getirdiği ölçüde desteklemek de gerekir. Fakat reformların sosyalizm yolunda büyük adımlar olarak satışa çıkarılmasını yanlış buluyorum. Ayrıca, reform girişimlerinin kendi ülkemizde çözemediğimiz sorunların tılsımlı cevaplarını içerdiğini ve dertlerimize deva olacağını sanmıyorum. Gorbaçov ve Çin deneyleri, sosyalizmin bir türünün geldiği noktada kapitalizme üstünlük sağlayamadıklarının resmen kabulüdür. Kapitalizmi yine kapitalizmin tekniği, siyaseti, ideolojisi ile aşmaya çalışıyorlar. Bu kabul edişin ciddi ideolojik sonuçları olacaktır. Eğer bu çabalar buradaki halkları yeni arayışlara iterse, tüm bunların bir anlamı olur. Kapıyı biraz aralamak zorunda kalan her diktatöre sorulması gereken iki soru vardır: 'Kapıyı niye sonuna kadar açmıyorsun? Ve niye sen açıyorsun da biz açmıyoruz?'»

Soru: «Polonya'da kimden yanasınız?»

Akçam: «Dayanışma ve işçilerden yanayım.»

Soru: «Bulgaristan'da Türklere yönelik baskılar için ne diyorsunuz?»

Akçam: «Bulgaristan'da ırkçılığın adını sosyalizm koydular. Bulgar yöneticileri safkan ırkçı ve şovendir.»

«BİR SOSYALİZM ANLAYIŞI İFLAS ETTİ»

Soru: «Sosyalizm krizde mi?»

Akçam: «Marksizm elbette krizdedir. Sosyalizmi Batı endüstrisinin ürünü diye gören, bunun için sanayileşmeyi şart koşan, sosyalizmi özel mülkiyet ilişkilerini kaldırdınca, kapitalist üretici güçler üzerine otomatik olarak kuracağını savunan anlayış iflas etti. Üretici güçler teorisi diye bilinen, tekniğin, bilimin insan iradesinden bağımsız objektif, hep ileriye doğru ilerlediğini savunan, sosyalistlerin görevini bu üretici güçlerin gelişmesinin önündeki engelleri kaldırmak olarak gören anlayış iflas etti. Sosyalizmi sadece Batı tekniği, Batı kültürü içinde, onun ürünü gören anlayış iflas etti.»

Soru: «Yapılması gereken nedir?»

Akçam: «Sosyalizm üzerine yeniden düşünmek zorundayız. Ve o zaman, bu düşüncenin kendisini aşacak, ilerletecek dinamikleri bünyesinde taşıdığını da göreceğiz. Geçmişe, ustalara, Marks'a, Lenin'e yeniden dönmeyi önermiyorum. Zaten arandığında görülecektir, onlarda da o kadar çok şey yoktur. Hatta bize yardımcı olacak bir şey bulmak zordur. Bizim sosyalizm konusunda yaşadığımız ve bildiğimiz şeyler, onlarınkinden çok daha fazladır. Sosyalizmi ön bir maddi kalkınmadan sonra gelecek; ilerlemeyi domates, patates üretiminin artışında değil, insanda ölçen bir sosyalizm anlayışı geliştirebiliriz. Sosyalizmin her konuda özgürlüğü savunduğunu, bunlardan birini bile ertelemenin hepsini feda etmek olduğunu artık biliyoruz. Sosyalist düşüncenin sunduğu araçlarla bu krizi aşabileceğimizi düşünüyorum.»

«MARKSİZM ÇEVRECİLİKLE YENİDEN TANIŞIYOR»

Soru: «Batı'da Marksist partiler gerilerken, çevreci partiler neden gelişiyor?»

Akçam: «Çevre sorunu Marksist düşüncenin belli bir biçimine çok yabancıdır. Sosyalist ülkeler de dahil Avrupalı Marksist hareketler, insanın insanı sömürmesine son vermeye kendilerini sınırladılar, insanın doğayı sömürmesi hiç sorgulanmadı. Marks'ın kapital analizlerinde doğa, üretimde değişmez, sabit bir faktör olan yer alır. Oysa bugün biliyoruz ki, doğayı aşırı ve tek yönlü sömürmek, onu bitirebiliyor. Basit bir örnek verilir: Bugün Çin'de Avrupa'da olduğu oranda otomobil kullanılsa, egzoz gazından tüm dünya zehirlenir. Genç Marks'ta insan-toplum-doğa dengesinin önemi üzerine söylenmiş çok güzel fikirler vardır ama bunlar unutuldu. Sosyalistler Avrupa medeniyetinin tüm dünyada yayılmasını, kapitalist üretici güçlerin gelişmesini ilerencilik olarak görüp ayakta alkışladılar. Kapitalizmin üretici güçlerine olumlu bakmak ve her şeyi sadece burjuvazi-proletarya çatışmasından açıklamaya kalkışmak, Marksistleri çevre sorunundan uzak tuttu.»

Soru: «Avrupa komünizmi neden eski dinamizmini kaybetti?»

Akçam: «Avrupa komünizmi sosyalist ülkeleri eleştirirken, onların ekonomisini sosyalist olarak gördü ve bunun üzerine, bu sosyalist altyapı üzerine Batılı burjuva demokrasisinin çok partili parlamenter yapısını oturtmak istedi. Ama bu düşüncenin geleceği yer, sosyal demokrat çiziydi. Nitekim, şimdi Avrupa komünizmi son düzenlemeleri de yaparak tam bir sosyal demokrat hareket olmaya çalışıyor.»

«ELBETTE ÇOK PARTİLİ SOSYALİZM»

Soru: «Çok partili sosyalim tartışmaları için ne diyorsunuz?»

Akçam: «Alman kadın devrimci Rosa Luxemburg'un bir sözünü aktarmam yeter: '**Özgürlük, başka düşününlerin özgürlüğüdür.**' Bu nedenle, çok partililik veya başka türlü düşününlerin örgütlenme özgürlüğü gibi sorunlar, tartışma konusu bile değildir. Elbette çok partili yapıyı savunuyoruz ama sosyalizm bunun da ötesine gitmelidir. Sosyalizm yöneten-yönetilen ikilemini kaldırmayı esas alır. Devlet üzerinden kurulmaz. Devletin zamanla dağıtılmasını, yetkilerinin halka aktarılmasını savunur. Paris Komünü'nde, Ekim Devrimi sovyetlerinde yaşandığı gibi halkın her zaman denetlediği, değiştirebildiği doğrudan yönetim organlarını, halk komitelerini, konseyleri esas alır.»

Soru: «Stalinizm eleştirileri için görüşünüz nedir?»

Akçam: «Stalinizmin sosyalizm adına savunulacak bir tarafı yoktur. Ne Sovyetler'in kuşatılmışlığı, ne sosyalizmin ekonomik kalkınması için zorunlu endüstrileşme, hiçbir neden ama hiçbir neden, milyonlarca insanın öldürülmesini haklı gösteremez. Sosyalizmin bir yüzkarasıdır bu. Fakat sorun, böyle basit bir reddiye ile geçiştirilecek gibi değildir. Konunun Stalin'le ve Sovyetler'le sınırlı olmayan boyutu vardır.»

Soru: «Stalin'i eleştirenlerin, kendileriyle tutarlı olmak için, Lenin'i de tartışmaları gerektiği söyleniyor.»

Akçam: «Stalin'in savunduğu sosyalizm anlayışının ideolojik kökleri değil Lenin'e, Marks'a kadar bile götürülebilir. Ama Stalinizm asla Leninizmin doğal ve otomatik sonucu olarak görülemez. Stalin, yaptıklarıyla Lenin veya Marks'a dayanarak aklanamaz. Hitler 6 milyon Yahudi'yi yaktı. Yahudi düşmanlığı, Marksistler de dahil, ortak Avrupa kültürü'dür. Ama Hitler'in cinayetlerini, örneğin Volter'lerin, Bakuninlerin Yahudi düşmanlığının doğal sonucu olarak görebilir miyiz? Asla!»

«DARBE İHTİMALİ YOK»

Soru: «Türkiye bir krize mi giriyor? Yeni bir darbe ihtimali var mı?»

Akçam: «Yakın gelecekte darbe ihtimali görmüyorum. Kime karşı darbe yapılacak. Ellerden gelse yaparlar ama bahaneleri yok. Demirel de işbaşında değil! **Biz solcular biraz kriz tellallarına benziyoruz. Hep derinleşen ama bir türlü de dibi bulunmayan bir krizden bahseder dururuz.** Ben böyle bir krizden bahsetmeyi doğru bulmuyorum. Ama genel bir toplumsal buhran durumu yaşadığımızdan da sözetmek durumundayız. Türkiye Cumhuriyeti sınıf mücadelesinden bahsetmeyi, Kürtlerden söz etmeyi, İslam esasına göre örgütlenmeyi yasaklamıştı. Devlet bu temelde kurulmuştu. Ama Avrupa'nın karşısında bu yasaklı cumhuriyet çatırıyor. Avrupa ve tüm Batı artık kendisine benzememizi istiyor. Bu süreçte Yunanistan, İspanya örneğine benzer değişiklikler yapılabileceğini yadsımıyorum. Yaşanan krize verilecek cevaplardan biri budur. Ama ben bu memleketin sınıfsal, ulusal-etnik, dinsel, kültürel yapısına uygun gerçekten demokratik bir Türkiye çözümünün, Batı'nın sunduğu imkânların dışında yattığına inanıyorum.»

Soru: «Sosyalistler İslamcı hareketlerle ittifak yapabilir mi?»

Akçam: «**163. madde kesinlikle kaldırılmalıdır, İslamcı hareketler ciddiye alınmalı. Düşman değildirler.** Sorularını 'sorular ciddi ve temel sorulardır. Üçüncü Dünya insanının kendi kimliğini ve kişiliğini kazanma yolunda verilen –bana göre yanlış olan– cevaplardan birisidir İslam. Ben soruna taktik olarak bakmayı tehlikeli buluyorum. Biz, İslamın verdiği cevaplardan çok farklı cevaplar veriyoruz. Safların karıştırılması, ittifak tartışması ile zihinlerin bulandırılması taraftarı değilim. **Türkiye'ye ilişkin bazı soruları, belli sol Çevrelerden daha köklü ve ciddi sorduklarını kabul ediyorum, o kadar.»**

Soru: «AET ve NATO'ya bakış açınız değişti mi?»

Akçam: «**AET ve NATO'ya evet demeyi devrimciliğin ayıbı sayıyorum. Ben Avrupa'ya birincisi, ikinci büyük emperyalist güç olduğu için, ikincisi de, Batı medeniyetini tekniği, kültürü, siyaseti ve sosyal yapısı ile insanlık açısından tehlikeli bulduğum için karşıyım, insanın insanı, insanın doğayı, insanlığın mahfına yol açacak biçimde sömürmesinin simgesidir Batı. Biz Türkiye'ye başka bir gelecek aramalıyız.» -**

SAĞDA KİM KALICI?

Soru: «Sağda kim kalıcı? Demirel mi, Özal mı? Siz hangisini tercih edersiniz?»

Akçam: «Ehveni şerle karşı karşıya değilim. Bir fıkra ile cevap vereyim. Tavşan mı daha hızlı koşar, yoksa domates mi daha kırmızı olur? Hayır, salatalık daha yeşildir.»

Soru: «Sosyal demokrat muhalefetin sizce en önemli zaafı nedir?»

Akçam: «DSP, Ecevit'in kişisel kaprisleri ve gerilimleri altında boğulmuş gözüküyor. SHP ise sosyal demokrat olamayacak kadar korkak.»

Soru: «Türkiye'de hangi güçler demokrasi cephesinde?»

Akçam: «ANAP için demokrasi mühim değil. Olsa da olur, olmasa da. Yani siyasal tercih ANAP'ta birinci planda değil. Bu nedenle bürokrasi ve devlet konusunda SHP ve DYP'den daha rahat. Ordu ile uzlaşmak temel prensibi. **Orduyu köşeye sıkıştırıp onu ikna ederek sivilleşmeye çalışıyor.** DYP ve SHP, Batı türü bir demokrasiyi nihai hedef olarak önlerine koymuşlar. Bunu gerçekleştirebilirler mi ayrı bir konu. Ama orduyu ve geleneksel kurumları açıktan karşıya alamadıkları için, ANAP'a alternatif olamıyorlar. Ama Türkiye'de bu partiler düzeyinde yansımayan, henüz ses vermemiş ama **dipten gelen bir dalga** olduğuna inanıyorum.»

Soru: «Türkiye-Yunanistan arasındaki sorunlarda Özal mı, yoksa Papandreu mu daha gerçekçi?»

Akçam: «Her ikisi de sorunu politik bir malzeme olarak görüyor. İki halkın yakınlaşması isteniyorsa, Türkiye Kıbrıs'tan tek taraflı çekilmek, Yunanistan da Ege'yi kendi denizi olarak görmekten vazgeçmek zorundadır.»

Soru: «Ermeni sorunu için yaklaşımınız nedir?»

Akçam: «**Önce, Osmanlılar döneminde yapılmış olan katliamı kabul etme gerçekçiliği gösterilmeli. Toprak talebi gerçekçi gelmiyor. Çünkü oralarda yaşayan Ermeni yok.**»

Soru: «Yüzde 100'lere yaklaşan enflasyona ve çalışanların reel gelirlerinin yarı yarıya erimesine rağmen, ANAP'ın üçte birlik seçmen desteği var. Protesto eylemleri olmuyor. Neden?»

Akçam: «İnsanlar sadece ekonomik saiklerle sokağa dökülemezler. Yanlış bir saplantı var bizde. Ekonomik açmaz olunca, otomatik olarak insanlar sokağa dökülür zannediyoruz. Türkiye'de 12 Eylül korkusunun hâlâ bir faktör olduğu dikkate alınmalı. Korku henüz atılmış değil. Kimse 12 Eylül öncesine dönmek istemiyor, istikrar arzusu, ölüm korkusuyla yaşamamak hâlâ belirleyici. Ayrıca **peşinden gidilecek, umut veren bir alternatif yok**. Hem geçmiş korkusu aşılma zorunda, korkmadan bir şeyler isteyebilmeliyiz (bu epey zaman alacağı benziyor), hem de biz devrimciler fiziki ezilmişlik ve baskıya uğramış olduğumuz gerçeğinin arkasına saklanmaktan çıkarak **yeni, insanları harekete geçirebilecek seçenekler üzerine düşünebilmeliyiz.**»

Soru: «Siyasi mültecilerin yurda dönüşleri için düşünceniz ne?»

Akçam: «Türkiye'de insan hakları için mücadele edenlerin, bizlerin dönüş haklarını da programlarına almaları gerekiyor.»

Kasım 1988 Batı Almanya

İBRAHİM SEVİMLİ (DEVİRİMCİ YOL)

İBRAHİM SEVİMLİ

1950'de Kenya'nın Seydişehir ilçesi Karaviran köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, öğretmen okulunu ise Ereğli İvriz öğretmen Okulu'nda okudu. 1969'da Gazi Eğitim Enstitüsü'ne girdi. 1967'de sol fikirleri benimsedi. Sosyalist devrim-milli demokratik devrim tartışmalarında ikincisini benimsedi. 1969 sonunda Mahir Çayan'ın fikirlerini seçti. 1970'te Gazi Eğitim Enstitüsü öğrenci Birliği Başkanlığı'na seçildi. 12 Mart 1971'de Ankara Dev-Genç davasında yargılandı.. 10 yıl hapse mahkûm oldu. 1974 affıyla çıktı. 1 yıl daha okuyup okulunu bitirdi (Türkçe Bölümü). 1975'te 3 ay kadar Siverek Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Ancak bakanlık kararıyla öğretmenlikten çıkarıldı. 1975' te Devrimci Gençlik dergisi (sonradan Devrimci Yol) etrafında toplanan grup içinde yer aldı. 1978'de Töb-Der Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Halen, Devrimci Yol'un fikirlerini savunduğu belirtilen ve Almanya'da yayınlanan Devrimci İşçi adlı dergide yazılar yazıyor. (*)

Soru: «Geçmişin bir muhasebesini yaptınız mı?»

Sevimli: «Önce şunu belirteyim. Sadece bu konuda değil, bütün konularda Devrimci Yol diye bilinen hareket adına konuşmuyorum. Ben yurt dışında yaşayan ve Devrimci işçi dergisi etrafında bir araya gelmiş, fakat Devrimci Yol' un görüşlerini savunanlar tarafından paylaşılan görüşleri dile getiriyorum. Zaten şu anda Devrimci Yol diye merkezi bütünlüklü bir yapı da yok. Bu yüzden, Devrimci Yol adına bir muhasebeden de söz etmek mümkün değil. Fakat bu, tek tek Devrimci Yolcular ve bazı çevreler olarak geçmişti tartışmadığımız ve birtakım sonuçlar çıkarmaya başlamadığımız anlamına gelmez.»

(*) İbrahim Sevimli 52 yaşında öldü. İbrahim Sevimli, ilk belirtileri 5 ay kadar önce ortaya çıkan ve giderek ağırlaşan hastalığa yenik düştü. 15 yıldır Almanya'nın Hannover kentinde yaşayan Sevimli'nin cenaze töreni, 16 Şubat Cumartesi günü, yine aynı kentte yapılacak. (KŞ)

Soru: «İşte nedir bunlar?»

Sevimli: «Geçmiş muhasebesi, esas olarak Türkiye'deki sınıf mücadelesi içinde ortaya çıkan görevleri yerine getirme temelinde yapılırsa bir anlam taşır. Yoksa, üç-beş kişinin bir araya gelip sosyal pratikten uzak, biz şurada iyi, burada kötü yaptık demesi, muhasebe anlamına gelmez. Bizim, halen yurt dışında yaşıyor olmaktan, yani Türkiye'deki pratikten uzak olmaktan gelen açık bir zorluğumuz da var. İstesek bile, sağlıklı bir geçmiş değerlendirmesi yapamayacağımızı düşünüyorum. Ama genel yaklaşım seviyesinde bazı tespitlerimiz de yok değil. Öncelikle Dev-Genç, THKP-C ve Devrimci Yol süreçlerinde nem halk hareketinin, hem de sosyalist güçlerin bu kadar parçalanmasına karşı yeterli barikat oluşturamayışımız, birlik konusunda ısrarlı olmayışımız önemli bir eksiklikti. Bir noktaya daha dikkat çekmek istiyorum. Bugün solun muhasebesi denilince, akla öncelikle günahlar geliyor. Oysa biz, tam tersine olumlu geleneklerin vurgulanması gerektiğini düşünüyoruz.»

DİRENİŞ KOMİTELERİ NEYDİ?

Soru: «Nedir bu öne çıkarmak istediğiniz gelenekler?»

Sevimli: «Bir 15-16 Haziran, bir kitle örgütlerinde en azından 1978'e kadarki çok seslilik, bir Devrimci Yol tarafından önerilen ve kısmen uygulanan 'direniş komiteleri', bir Fatsa örneği bugün de öne çıkarılması ve geliştirilmesi gereken olumlu mirasın parçalarıdır. Ayrıca THKP-C geleneğinden çıkan Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş gibi örgütlerin uluslararası sosyalist harekette ortaya çıkan Moskova, Pekin, Tiran gibi merkezlere karşı bağımsız tutum koymaları da az şey değildi.

Soru: «Direniş komitelerinden çok söz ediliyor. Neydi bunlar?»

Sevimli: «Bu komiteler, halkın faşizme karşı birlik ve mücadele etme ihtiyacının bir ifadesi ve organı olarak Devrimci Yol hareketi tarafından gündeme getirildi. Komiteler bütün anti-faşist halk güçlerine açıktı. Sadece Marksistler ya da devrimciler değil, herkesin bu komitelerde görev alma hakkı vardı. Bir CHP'li, hatta anti-faşist mücadele hedefini benimsediği ölçüde bir AP'li ya da MSP'li de bu komitelerde görev alabilirdi.»

Soru: «Bu, ne ölçüde uygulanabildi? Gerçekten AP'li ya da MSP'liler görev aldılar mı?»

Sevimli: «Somut olarak Fatsa'nın dışında gelişmiş bir örnek bilmiyorum. Fatsa'da devrimcilerin adayı Fikri Sönmez belediye başkanı seçildikten sonra, yönetim işlerini üzerine alan 11 komitede AP'lisi de, MSP'lisi de vardı. Üstelik bunların, bizzat Demirel hükümetinin Fatsa'ya yönelik operasyonuna, 'bizim kentimizde huzur vardır' diye karşı çıktıklarını kamuoyunun hatırlaması lazım.»

Soru: «Doğrusu o örneği incelemedim. Ama bildiğim kadarıyla, sizin AP'li ve MSP'lilere bile açtığınız direniş komiteleri diğer sol hareketlerden TKP'lilere de, TİKP' lilere de kapalıydı. Bu sizin geniş cephe esprinize uygun mu? Üstelik, Devrimci Yol'un hakim olduğunu semtlere bu tür görüşten insanları sokmuyordunuz?»

Sevimli: «Direniş komitelerine TKP'lilerin alınmaması şeklinde özel bir politikamız yoktu. **TİKP'lilere ise, herkes tarafından bilinen haklı gerekçeler nedeniyle özel bir politika uygulanmıştır.** Bu grupların dışında kalan başka kesimlere de, söylediğiniz türden olumsuz tutumlar alınmış olabilir. Bugünden geriye baktığımda daha esnek bir tutum izlenebilirdi diye düşünüyorum. Ne var ki, bu tür olumsuzluklar sadece bizden kaynaklanan olaylar değildi. Birkaç grubun, başta rekabetçilik olmak üzere, anti-faşist mücadeleye zarar veren tutumlarının bu tür olaylarda önemli rolü olmuştur.»

Soru: «Direniş komiteleri sadece MHP'lilerle mücadele göreviyle mi sınırlıydı?»

Sevimli: «Hayır. Direniş komiteleri, anti-faşist mücadele görevlerinin yanı sıra, buldukları bölgenin su, yol, elektrik gibi sorunlarıyla, kucakladıkları toplumsal katmanların kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarıyla da ilgilenecek şekilde önerilmişti. Öyle ki, bu komitelerin, gelişen mücadele süreci içinde devrimci iktidar organlarına dönüşmesi hedefleniyordu Bir anlamda Rusya'da halkın ortaya çıkardığı Sovyet (konseyler-şûralar) örgütlenmesinin bize has bir örneğiydi.

Bizim diğer devrimci hareketlerden en önemli farklarımızdan biri de buydu. Biz, partiyi tek başına iktidar organı olarak hiçbir zaman düşünmedik. Esas olarak, sosyalizmde iktidar fonksiyonunun, direniş komiteleri dediğimiz halk organlarında cisimleşmesini amaçladık. Ama, doğrusu, faşist saldırıları göğüsleme dışında, komitelerin geliştirilmesi gereken diğer fonksiyonlarına yeterli önemi veremedik. Şimdi, sosyalist demokrasiyi hararetle tartıştığı görülen diğer sol grupların, başka ülkelerin deneyleri kadar kendi ülkemizin bu öz deneyine de, incelemek üzere eğilmelerini öneriyoruz.

SOL NİYE BÖLÜNDÜ?

Soru: «Birlik sorununa geçmeden önce, sosyalist sol 1980 öncesinde neden bu kadar çok bölünmeye uğradı, onu tartışmak istiyorum. Kaçınılmaz mıydı bu?»

Sevimli: «Soldaki bölünmeleri birkaç başlık altında izah edebiliriz. Birincisi, Türkiye solu 1960 öncesinden, **ayağı Türkiye toprağına basan bir miras devralmadı** (TKP'yi, sadece mülteci hareketi olduğu için değil, Türkiye'ye özgü bir sosyalizm perspektifi geliştiremediği için eleştirdiğimizi ve bu nedenle sarılacağımız bir miras gibi görmediğimizi belirteyim), ikincisi, Türkiye bugün olduğu gibi o gün de, demokratik devrimini yapmış bir ülke değildi. Bu durum, toplumda genel demokrasi kültürünün eksikliğinin yanı sıra, solda farklı fikirlere tahammülsüzlüğün, bilimsel araştırma, inceleme ive düşünme yoksunluğunun maddi zeminini oluşturdu. Üçüncü faktör olan, uluslararası sosyalist hareketteki bölünmenin etkisini ise hep birlikte yaşadık.»

Soru: «Yerli seçenekten bahsettiniz. Eski TİP, o günkü Moskova ve Pekin çizgisinin dışında, üstelik de başarılı gözükken bir deneydi. Böylesine bir örnek varken, gençlik karakterli sosyalist sol, 'sarılacağım bir miras yoktu' demek hakkına sahip miydi?»

Sevimli: «TİP olayı şüphesiz önemli. Ve kanımca ayrıca değerlendirilmesi gerekiyor. Programı, ideolojik yörüngesi ve mücadele metodlarına ilişkin eleştirilerimiz saklı kalmak kaydıyla, şimdilik, TİP'in Aybar yönetiminde gençliğin ve diğer katmanların mücadelesine karşı tutum almasının, parti olarak ufalamasında önemli rol oynadığını düşünüyorum.»

TKP VE TİKP HARIÇ

Soru: «Peki, birlik meselesine gelelim. Sizin birlik anlayışınız nedir? Olmazsa olmaz koşullarınız, birlik için bir yöntem öneriniz var mı?»

Sevimli: «Birlik konusunu iki düzeyde ele alıyoruz. Birincisi, halk hareketinin birliği. Yani işçi hareketinin, öğrenci gençliğin, köylülerin sendika, dernek, kooperatif ve çeşitli komiteler şeklinde örgütlendiği birlik, ikincisi de, sizin sorduğunuz sosyalistlerin siyasal birliği. Bizce bu ikisi iç içe ilerlemesi gereken bir süreçtir, işçi sınıfının siyasal eylemini örgütleyecek partinin yaratılması, bugün kendisine sosyalist diyenlerin önündeki en temel politik görevdir yani. Türkiye'nin demokratik devrim sürecini tamamlayacak, başta Kürt sorununu çözecek, devleti demokratikleştirecek, toplumu özgürleştirecek ve bunun yanı sıra, işçi sınıfını ve emekçi kitleleri ülke yönetiminde söz ve iktidar sahibi yapacak bir devrimci partiye ihtiyacı vardır. Biz böyle bir partinin oluşumunu var olan grupların aritmetik bir toplamı olarak görmüyoruz. Partiyi, işçi sınıfının öncü güçlerinin mücadele içerisindeki ideolojik, siyasal birliği olarak anlıyoruz.»

Soru: «Doğrusu, savunduğunuz çok genel ve kapalı bir formülasyon. Açık olarak bana, biz partinin yaratılmasında şu şu gruplarla birlikte oluruz, şunlarla ise bir araya gelemeyiz diyebilir misiniz?»

Sevimli: «Kendisini bürokratik gelenekte tanımlayan ve Türkiye'nin demokratikleşmesini burjuva demokrasisinde gören TBKP gibi çizgilerle birlikte partileşme sürecini yaşayamayız. Bunun yanı sıra, kendisini liberal sol gelenekte tanımlayan ve Türkiye'de sivil toplumcular olarak bilinen (eski Yeni Gündem Çevresi ve bunların Avrupa'daki uzantıları Yönelim-Göçmen çevresi) çizgilerle de aynı parti çatısı altında olamayız. Ayrıca, eskiden Pekin çizgisini izleyen ve bu çizginin geçirdiği ideolojik kırılmadan sonra şimdi ne yöne ilerleyeceği henüz belli olmayan eski Aydınlık çizgisi ile de birlikte olamayacağımızı düşünüyoruz.»

Partileşme sürecini birlikte yaşayamayacağımızı belirttiğimiz gruplarla demokratik muhtevalı birliklerde yer alabiliriz ve yer almak istiyoruz. Bunların dışında kalan ve çeşitli gruplara bölünmüş devrimci potansiyelle ise devrimci gelenek etrafında birleşmek için çaba harcanması gerektiğini düşünüyoruz. Bunlarla hem halkın birlikte örgütlenmesi, hem de Türkiye dev-friminin ideolojik, politik sorunlarına çözüm aranması temelinde bir tartışma süreci yaşanabilir ve süreç içerisinde siyasi birlik şartları yaratılabilir görüşüdeyiz.»

Soru: «Birleşemeyiz dediğiniz TBKP ve eski Aydınlık çevresinde önemli fikri değişmeler var. Bunları nasıl yok sayarsınız? Süreç içerisinde birçok noktada buluşabileceğiniz, hatta sizin de değişebileceğiniz ihtimalini şimdiden kestirip atmak doğru mu?»

Sevimli: «Bu çevrelerdeki fikri değişme, temel ayrılık noktalarımızı henüz ortadan kaldırmadı. Örneğin TBKP, TKP çizgisinin en geri noktasına düştü. Halkın basit bir demokratikleşme programıyla yetinmesini istiyor bu parti. **Eski Aydınlık çizgisi ise devrimcilere ve halka yönelik hatalarının samimi bir özeleştirisini henüz yapmadı. Devrimcilere ve sola güven vermeleri gerekiyor.**»

Soru: «Sonuçta, görüşünüzü, 'eski TKP ve TİKP hariç diğer bütün gruplarla birleşmeye kapalı değiliz' dediğiniz şekilde özetleyebilir miyim?»

Sevimli: «Eksik bir özet olmakla birlikte evet. Ama bu, diğer grupların geçmişine ve bugünkü çizgilerine yönelik eleştirilerimiz olmadığı anlamına gelmez. Bu grupların büyük bir bölümünün ideolojik dayanakları ve toplumsal temelleri kayboldu. Bunlar boşluktadırlar. Dolayısıyla değişmek ve devrimci gelenek etrafında birleşmek zorundadırlar.»

BİRLİK GÖRÜŞMESİ YAPMADIK

Soru: «TBKP modelinde olduğu gibi, sizin de kendinize daha yakın hissettiğiniz ve öncelikle birleşebileceğiniz gruplar var mı? Bunlarla birlik yönünde görüşmeleriniz oldu mu?»

Sevimli: «Herhangi bir grubu kendimize özel olarak yakın hissetmiyoruz. Ayrıca birlik yönünde de görüşme yapmıyoruz. Ama biz devrimci güçlerin Türkiye'de büyük bir siyasi kuvvet haline gelebilmesi için bu yönde adımlar atılması gerektiğini düşünüyoruz.»

Soru: «Madem ki, çok geniş bir gruplar yelpazesi ile birliğe kapalı değilsiniz. Birlik için neden adım atmadınız?»

Sevimli: «Bu sorun yurt dışında çözülemez. Ama yurt dışındaki diğer devrimci gruplarla ortak hareket etmekten yanayız. Yurt dışındaki devrimci potansiyelin, Türkiye devriminin ihtiyaçlarına bağlı olarak, parti şeklinde olmasa bile, bir araya getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.»

Soru: «Bugün yasal bir parti kurulabilir mi?»

Sevimli: «Devrimci özelliklere sahip bir partinin kurulması şartları yok Türkiye'de. Bugüne kadar da olmadı.»

Soru: «Kurtuluş, Devrimci Sol gibi hareketlerle aynı kökten geliyorsunuz. Öncelikle bunlarla birleşme ihtimaliniz var mı?»

Sevimli: «Aynı kökten çıkmış olmak, birlik konusunda avantaj gibi gözükebilir. Ama biz iki grubu, kendimize diğer sol gruplardan daha yakın görmüyoruz.»

Soru: «Ertuğrul Kürkçü'nün, THKP-C'den çıkan hareketleri bir araya getirmede bir katkısı olabilir mi?»

Sevimli: «1980 öncesinde bu tür denemeler yapıldı, sonuç alınamadı. Şimdi de sonuç alınacağını zannetmiyoruz. Çünkü, THKP-C kökünden gelmek, birlik için yeterli bir zemin değil. Çünkü bu gruplar birbirlerinden çok farklı noktalara geldiler.»

Soru: «Birlikle ilgili sorularıma verdiğiniz cevaplardan, sanki bu işe pek gönüllü olmadığınız gibi bir izlenim edindim. Yanılıyor muyum?»

Sevimli: «Birlik için ilk önce ideolojik ve siyasi netliğin yaratılması gerekiyor, örgütsel birlik, bu netliğin üzerine oturursa bir anlam taşır.»

Soru: «Bu netliği sağlamak için ne gibi somut adımlarınız oldu?»

Sevimli: «Bilebildiğimiz kadarıyla Türkiye'de Devrimci Yolcular arasında somut bir biçime kavuşmamış olsa da, birlik konusu tartışılıyor. Şu anda hareketin merkezi bir yapıya kavuşmamış olması, kendisini çeşitli biçimlerde ifade edememesi, bu konuda zorluk doğuruyor. Bu, birliğe gönülsüz olduğumuzun kanıtı diye gösterilemez.»

Soru: «Solda ideolojik ve siyasi netlik ihtiyacını vurguladınız. Size göre, önümüzdeki dönemde soldaki saflaşma hangi konularda alınacak tutuma göre olacak? Yani, solun temel tartışma gündemini hangi konular oluşturacak?»

Sevimli: «Varolan ideolojik ve siyasi bulanıklığın önemli bir nedeni, 12 Eylül yenilgisinin yarattığı şartlardır. Diğer önemli bir sebebi de, solun geçmişte, Türkiye'deki sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarına göre değil, Çin-Sovyet kutuplaşmasına göre saflaşmış olmasıdır. Çin-Sovyet kutuplaşması ortadan kalkıyor. Bu, sözkonusu kutuplaşmaya göre kendilerini tanımlamış olan grupları boşlukta bıraktı. Biz dün olduğu gibi bugün de soldaki saflaşmanın Türkiye'nin somut şartlarının tahlili ve buna uygun düşecek stratejik tercihlere göre olmasını istiyoruz. Yani, bölüneceksek de Türkiye'ye göre, birleşeceksek de Türkiye'ye göre tutum almalıyız. Tabii bunu söylerken, uluslararası sosyalist hareket saflarındaki gelişmelerin önemsiz olduğunu söylemek istemiyoruz. Kısaca, nasıl bir demokrasi ve nasıl bir sosyalizm istiyoruz? Ve bunu devrimci bir yolla mı, yoksa reformcu bir çizgi ile mi gerçekleştireceğiz? Mesele budur.»

Soru: «Mahir Çayan'ın suni denge, üçüncü bunalım dönemi, öncü savaşı gibi tesbit ve tezleri hâlâ geçerli mi?»

Sevimli: «Mahir Çayan Türkiye devriminin stratejik hattına ilişkin hâlâ geçerliliğini koruyan tespit ve tezler üretti. Bunlar daha sonra Devrimci Yol tarafından açılıp zenginleştirildi. Hem THKP-C, hem de Devrimci Yol'un temel tezlerinin günümüzde de geçerliliğini koruduğunu düşünüyoruz. Saydığınız tezler, bizim devrimci sistematiğimizin önemli unsurlarından birkaçıdır.»

ÇİN-SOVYET KUTUPLAŞMASI

Soru: «Geçmişte uluslararası sosyalist harekette şiddetli 'bölünmeler görüldü. Çin ile Sovyetler arasında düşmanlık derecesinde bir çekişme yaşandı. Bugün bir yumuşama var. Siz, geçmiş için 'haklı-haksız', 'doğru-yanlış' ayırımı yapabiliyor musunuz?»

Sevimli: «Bölünmede Sovyetler de, Çin de yanlıştı. Bu kutuplaşma doğru ile yanlışın değil, iki yanlışın saflaşmasıydı. Hayat da zaten bunu gösterdi. Türkiye'de de geçmişte Pekin ya da Moskova çizgilerini izleyenler, şimdi Devrimci Yol'un tutumunun doğruluğunu teslim ediyorlar. Ama bununla övünmüyoruz, Bölünme, devrimci harekete büyük güç kaybı verdi.»

Soru: «Ama, bir ara siz de Kastro çizgisine yakın olarak biliniyordunuz?»

Sevimli: «Onu şöyle ifade etmek lâzım. Biz Kastro çizgisi izlemedik. Küba gibi, Pekin ya da Moskova çizgilerinden uzak durduk. Ama **sonra Kastro da Moskova'ya yaklaştı**. Biz hattımızı koruduk.»

Soru: «Uluslararası sosyalist harekette, Üçüncü Enternasyonla'den günümüze ağabey parti-küçük kardeş parti ilişkilerine ilişkin yaygın eleştiriler var. Sizin değerlendirmeniz nedir?»

Sevimli: «Bu tür ilişkiler sosyalist teorinin öngördüğü ilişkiler değildir. Eleştiri, yardımlaşma, sosyalizmin dünya çapında güçlenmesi için paralel hareket gereklidir. Ama bu, partiler arasında, iktidarda olsun olmasın, küçük ya da büyük tabiyet ilişkileri anlamına gelmez.»

Soru: «Sosyalizmin teorisinde bu yok diyorsunuz. Ama Bizzat Lenin'in önderlik ettiği Üçüncü Enternasyon, tek tek ülkelerdeki partileri bir dünya partisi olan Enternasyon'un şubeleri diye kabul ediyordu. Bu merkez her ülkenin partisine direktif veriyor, onların programlarını bile tespit ediyordu. Lenin yanlış yaptı diyebilir misiniz?»

Sevimli: «Lenin'in yanlış yaptığına ilişkin ortada bir veri yok. Söylediğiniz türden ilişkileri olumlamak mümkün değildir.»

ÇEKOSLOVAKYA-AFGANİSTAN MÜDAHALELERİ

Soru: «Macaristan, Çekoslovakya, Afganistan, Kamboçya müdahalelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Sevimli: «Bunları sosyalizmle bağdaştırmak mümkün değil. Sosyalizmin dünya çapında prestij kaybında bu tür Alayların da büyük rolü oldu. Sözkonusu girişimlere geçmişte olduğu gibi, bugün de karşıyız. Devrim ihraç da, ithal de edilemez.»

Soru: «Mao, Troçki, Enver Hoca, Kastro, Buharin gibi liderler için özel, karşı bir değerlendirmeniz var mı?»

Sevimli: «Hepsi kendi ülkelerindeki mücadeleye, uluslararası sosyalizme katkı yapmış devrimcilerdir. Bazı yanlışlara düşmüş olmaları, onların hain ya da karşı-devrimci ilan edilerek sosyalizm tarihinden silinmesini haklı gösteremez.»

Soru: «Ya Stalin konusu. Stalin'i birçok grup artık reddediyor. Size göre Stalin'de esas olan yön nedir?»

Sevimli: «Bizim geleneğimizde kişi tapınmacılığının yanı sıra, olayları kişiler etrafında açıklama tarzının da yeri yoktur. Dün kendilerini aşırı birer 'Stalinci' olarak tanımlayanların, bugün karşı kutba geçmiş olmaları ibret vericidir. Stalin de, diğer birçok lider gibi, hataları ve yanlışlarıyla tarihe mal oldu. Sovyetler Birliği'nde sosyalist pratiğin tıkanmasında Stalin'in kişiliğinin ve yanlışlarının rolü, bütünlüklü bir açıklama için yeterli bir zemin olamaz. Şüphesiz, bürokratik yönetim tarzının ve sosyalizmi derinden yaralayan kimi uygulamaların en uç örneği Stalin yönetimi sırasında ortaya çıktı. Ne var ki, sosyalizmdeki sakatlıkların başlangıç noktası olarak Stalin'i almak, yanıltıcı olur. Bugün herkesi rahatsız eden olumsuz pratikleri, bir hayli uzun süren o dönemin bütünlüğü içinde değerlendirmek gerekir. Stalin'in ve partinin o dönemdeki en temel yanlışlığı, şartların dayattığı bazı önlemleri teori haline getirip sosyalizmi şekilsizleştirmesi ve Sovyetleri işlevsizleştirmesidir. Sosyalizmdeki yanlışları anlamının yolu, herhangi bir kişiye küfretmekten geçmiyor.»

Soru: «Sosyalizme barışçı geçişe inanıyor musunuz?»

Sevimli: «Burjuvazi elindeki silahı bırakmadığı sürece barışçı geçiş imkânından söz edilemez. Bırakmaya da hiç niyetli gözüküyor.»

Soru: «Size göre Türkiye'de şu anda silahlı mücadele koşulları var mı?»

Sevimli: «Burjuvazinin hakimiyet şekli, yani devletin otoriter, baskıcı, yasakçı ve faşist karakteri, barışçıl mücadele imkânlarını son derece kısıtlamış vaziyette. Bu objektif durum, Türkiye'de devrimci mücadelenin silahlı bir yol izlemesini zorunlu kılmakta. Bize göre silahlı mücadele, devrimci bir siyasi hareketin politikaları üzerine oturursa, anlam taşır. Böyle bir hareketin yokluğu şartlarında yapılmış çeşitli silahlı eylemleri, silahlı mücadele kapsamında değerlendirmiyoruz. Zaten bugün acil mesele de, silahlı ve silahsız bütün mücadele biçimlerini örgütleyip geliştirecek ve buna kumanda edecek bir siyasi hareketin yaratılmasıdır. Ama cezaevlerinde son derece haklı ve meşru talepler etrafında yüzlerce kişi açlık grevi yaparken ve geniş bir kamuoyu desteği sağlanmışken, bu direnişi destekleme adına sağa sola bomba atılmasını, bombalı pankart asılmasını doğru bulmuyoruz. Buna karşılık, Esat Oktay Yıldırım gibi işkencecilerin cezalandırılması, doğru seçilmiş hedeflerdir.»

SOSYALİST ÜLKELERDEKİ REFORMLAR

Soru: «Başta Gorbaçov'unki olmak üzere sosyalist ülkelerdeki başlatılan reformları olumlu buluyor musunuz?»

Sevimli: «Öncelikle Gorbaçov reformları için söylemek gerekirse, bunları, Sovyetlerde sosyalizme dönüşü sağlayacak, sosyalist teoride öngörülen bir siyasal, toplumsal düzeni getirecek adımlar olarak görmüyoruz. Sovyetlerde gerçek sosyalizme giden yol, ancak devrimin ilk zamanlarında olduğu gibi, iktidarın gerçek halk konseyleri olan sovyetlere devrinden geçer. Gorbaçov reformları bunu amaçlamıyor. Buna rağmen, reformlar, her alanda baskı altında tutulan toplumun biraz nefes almasına imkân veriyor.»

Soru: «Sovyetleri sosyalist ülke olarak görmüyor musunuz? Yani kapitalizme geri dönmüş bir ülke diye mi niteliyorsunuz?»

Sevimli: «Sosyalist bir ülke tekrar kapitalist ülke haline geri dönebilir. Teorik olarak mümkün bu. Ama Sovyetler Birliği'ni kapitalizme geri dönmüş bir ülke diye tanımlamak doğru değil. Modern revizyonist politikaların hakim olduğu bir ülke.»

Soru: «Sosyalizmin krizde olduğu yorumları sıkça yapıyor. Sizin tespitiniz ne yönde?»

Sevimli: «Sosyalizm uygulamalarının tıkanıdığı bir gerçek. Ama buradan hareketle, sosyalizm teorisinin yani Marksizmin kriz içinde olduğunu söylemek istemiyoruz. Teorinin unutturulan, üstü kapatılan devrimci yönlerinin öne çıkarılması gerekiyor bugün.»

Soru: «Yani 14 kadar ülkede yaklaşık yarım yüzyıldır uygulanan sosyalizmin sorunlarını, teoriden ayrı ele almak! mümkün mü? Uygulamalar teoriden hiç etkilenmedi demek, aşırı iyimserlik olmaz mı? Teorinin hiç mi kabahati yoktu?»

Sevimli: «Yine, sosyalizmin teorisinde kabahat yoktu diyorum. Ekim Devrimi'nin ilk yıllarında ve sonrasında şartların zorlamasıyla alınmış birtakım önlemler, sonradan parti tarafından teori, düzeyine çıkarıldı. Bunları hata olarak görebiliriz. Gerçek halk iktidar organları olan ve olması gereken Sovyetlerin (konseylerin) fonksiyonsuz bırakılması, parti içindeki farklı görüşlerin zorla bastırılması bunun iki önemli örneğidir.»

Soru: «Çok partili sosyalizm tartışmaları sizde nasıl gidiyor?»

Sevimli: «Sosyalist demokrasi sorununu esas olarak şu noktada tartışmak gerekiyor: Sosyalist demokrasiden biz, üretenlerin, Sovyetler gibi, direniş komiteleri gibi halk organları eliyle devleti yönetmesini anlıyoruz. Sosyalist demokrasi işçi sınıfının demokrasisidir. Türkiye'de devrim, işçileri, köylüleri ve diğer emekçi kesimleri yöneten bir güç konumuna yükseltecektir. Devrim öncesinde de, devrim sonrasında da hem işçi sınıfının içinde, hem de diğer kesimler arasında farklı çıkar grupları ve eğilimler olacaktır, ideal olanı bunların hepsinin aynı parti çatısı altında ve konsey-komitelerde birleştirilmesidir.

Ne var ki, şartlar başka türlü bir gelişmeyi de zorlayabilir. Örneğin, mücadelenin gelişme seyri, birden fazla partiyi gündeme getirebilir. Sosyalizmin ve devrim sürecinin temel özelliklerinde anlaşan, fakat tali konularda, uygulama yol ve yöntemlerinde farklı düşünceleri olanların kendilerini özgürce ifade edebilme imkânı olmalı. Bu, parti içinde kanatlar şeklinde olabileceği gibi, ayrı parti biçiminde de ortaya çıkabilir. Şimdiden bir şey söylenemez. Burjuvazinin ise sosyalizmde parti kurmaya hakkı yoktur. Diğer partilerin katılacağı serbest seçimleri mümkün görüyoruz.»

Soru: «Herkes sorduğum bir soru. Burjuva partilerine neden hak tanımıyorsunuz? Ya iktidardaki Marksist parti, ben devrimciyim' diyenleri de 'siz aslında burjuvasınız' diye kapatmaya kalkarsa? Bu, yine tek parti diktatörlüğüne yol açmaz mı?»

Sevimli: «önemli olan işçi sınıfının ve emekçilerin egemenliğini koruyup yaşatmaktır. Bunu tehdit eden burjuvaziye özgürlük tanınması sözkonusu olamaz. Devrim, kendisini yıkmaya çalışanlara karşı mevzilerini savunur. Sosyalizmin uygulanışına ilişkin farklı anlayışlara sahip parti ve eğilimlerin özgürlüğünün garantisi, kitlelerin bu konuda bilinçlendirilmesinde aranmalı.»

DEVİRİMCİ YOL NEDEN PARTİ KURMADI?

Soru: «Devrimci Yol 1980 öncesinde neden parti kurma yoluna gitmedi?»

Sevimli: «Kendi iç ilişkilerinde ve kitlelerle bağında niteliksel bir değişim yaratamadığı için partileşemedi. Bu yönde çaba harcandı, fakat başarılı olunamadı. Parti anlayışımızın diğer tüm gruplardan farklı olduğunu ayrıca hatırlatmak isteriz.»

Soru: «Ermeni meselesinde nasıl bir politikaya sahipsiniz?»

Sevimli: «Başta 1915 katliamı olmak üzere, Ermenilere karşı işlenmiş suçlar için bu halktan özür dilemek gerekir. Ancak, bazı Ermenilerin talep ettikleri topraklarda bugün başka insanlar yaşıyor. O topraklar artık başkalarının vatanı haline geldi. Bütün tarihi haksızlıkları düzeltmek mümkün değildir, isteyen Ermeni gelip buralara yerleşebilir ama ayrı bir vatan talebini gerçekçi görmüyoruz.»

Soru: «Bulgaristan'da Türklere karşı izlenen baskı politikasını tasvip ediyor musunuz?»

Sevimli: «Sosyalizm sadece işçilerin özgürleşmesi ve yönetime gelmesi değil, bütün toplumsal azınlıkların kendi dillerini, kültürlerini serbestçe geliştirebilmeleridir. Bulgaristan'da bırakalım bu izni, Türklerin isimlerinin değiştirilmesini sosyalizmde bağdaştıramıyoruz. Bulgarların Türkiye'den kaynaklanan hiçbir endişesi, bu uygulamayı haklı gösteremez.»

Soru: «Polonya'da kim haklı, Dayanışma mı, Parti mi?»

Sevimli: «İşçiler haklı.»

Soru: «Dayanışma haklı demekten neden kaçınıyorsunuz? Dayanışma sendikası, anlattığınız kadarıyla, sizin direniş komiteleri örneğinin mükemmel bir uygulaması. Zira siz, direniş komitelerinde her eğilimden insan olacak demiştiniz. Dayanışma'nın nesini beğenmiyorsunuz?»

Sevimli: «Dayanışma sendikasının yönetiminde sosyalizm idealine kendisini bağlı görmeyenlerin varlığına rağmen, Jaruzelski'ye karşı mücadelede sendikanın ileri sürdüğü talepler, desteklenmesi gereken taleplerdir. Dayanışma sendikasının, kitle örgütü olma yönüyle, direniş komiteleriyle benzerliği kurulabilir. Ama Dayanışma, kendi önüne mevcut hükümete karşı devrimci bir yönetim oluşturma hedefini koymuş değil. Polonya'da şu anda en temel eksiklik, mevcut işçi potansiyelini gerçek anlamda sosyalist iktidara yönlendirecek devrimci bir partinin yokluğudur.»

Soru: «Türkiye nereye gidiyor?»

Sevimli: «Türkiye, emperyalizme bağımlılığın ve oligarşinin iktisadi, siyasi açmazlarının sonucunda 70'li yıllarda içine sürüklendiği kriz ortamından henüz çıkamadı. 12 Eylül 1980'de yürürlüğe konulan açık faşizm tercihi, krizi aşan değil, krizi yöneten bir strateji üzerine kuruldu.

Evren-Ulusu ve Özal yönetimleri bu bağlamda, sadece krizi yönetebilmişlerdir. Türkiye'de krizin kaynakları ve nedenleri bellidir : Emperyalizmin hegemonyası, oligarşinin çatışmalı yapısı ve egemen sınıfların ülkeyi yönetme şekilleri... Bu sebepler ortadan kalkmadan kriz ortamından çıkması olanaklı görünmüyor, izlenen iktisat politikalarından ve baskı-yasak siyasetinden vazgeçilmediği sürece, Türkiye büyük olaylara gebe dir. Türkiye'nin haldeki durumuna bakıldığında krizin derinleşeceğini gösteren işaretlerin yeniden ortaya çıktığı rahatlıkla görülebilir. Yakın gelecekte ise bir darbe ihtimali mevcut veriler ışığında zayıf görünüyor. Devletin yukarıdan aşağıya ve bütünüyle faşistleştirilmiş olması, Özal'ın darbecilerin yapabileceklerini yapmaya devam etmesi, darbe ihtiyacını şimdilik ortadan kaldırıyor. Ne var ki, tekelci sermayenin çözölemeyen sorunları, Türkiye'nin coğrafi ve stratejik konumu, faşizm güçlerinin açık askeri yönetimi ve darbeleri rahatlıkla devreye sokmalarının bir zemini olmaktadır. Türkiye'nin kriz ortamından çıkışının biricik yolu, üretkenlerin yöneten olduğu bir siyasal-toplumsal düzenin kurulmasıdır.»

Soru: «Enflasyona rağmen ANAP'ın en son seçimde üçte bir oy almasını nasıl yorumluyorsunuz? Halk niye tepkisiz?»

Sevimli: «12 Eylül'de birlikte Türkiye'de hak aramak çok pahalı ödettirilen bir suç haline getirildi. Halk bunun acı tecrübelerini yaşadı. Kitleler doğal olarak temkinli. Fakat ANAP'ın üçte birlik seçmen desteğini sadece baskı ile açıklamak doğru olmaz. ANAP'ın ekonomi politikasından faydalanan bir kesim olduğu gerçek. 12 Eylül'den sonra oluşan ideolojik ortam, ANAP'ın lehine işliyor. Geçmişte sağdaki bölünmelerden rahatsız olan çevreler, bugün birliği sürekli vurgulayan ANAP'ı tercih ediyor. Özal, 12 Eylül öncesi korkusunu hâlâ başarıyla kullanıyor. Bundan etkilenen halk kesimlerinin olduğu ise bir başka gerçek.»

Soru: «Mültecilerin dönüşü için ne diyorsunuz?»

Sevimli: «Devrimci Yol'cuların ülkeye dönüşünü, Türkiye' de devrimci bir siyasi hareket yaratma sürecine tabi kılıyoruz. Ama biz dönüşten sadece Kutlu-Sargın gibi yasal dönüşü anlamıyoruz. Yasal dönüş imkânlarının yaratılmasını isteriz Ama dönmek için de yasal izin şartını aramıyoruz.»

Kasım 1988 Batı Almanya

İRFAN YAVRU (DEVİRİMCİ YOL)

İRFAN YAVRU

Bir işçi ailesinin çocuğu olarak 1953'te İstanbul'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi bu kentte okudu. Devrimci fikirlerle ilk defa Pertevniyal Lisesi'nde okurken yüzyüze geldi (1970). İstanbul Dev-Lis (Devrimci Liseliler) hareketine katıldı. O zaman sol içindeki farklılıkların pek farkında olmadığını söylüyor. 1972'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. Yeniden canlanmaya başlayan gençlik hareketinin içinde buldu kendini. 1974'te İYÖKD (İstanbul Yüksek öğrenim Kültür Derneği) ikinci başkanı seçildi. 1972'de Mahir Çayan'ın düşüncelerinden etkilendi. 1975'de cezaevine girdi, ileri gazetesini çıkaranlar arasında bulundu. Cezaevinde 2 yıl kaldı. Daha sonra Devrimci Yol dergisi etrafında toplananlar arasında yer aldı. 1978'de Devrimci Yol bölündüğünde Devrimci Sol tarafında yer aldı. 1979 sonunda tekrar Devrimci Yol hareketine döndü. İYÖKD'ün çıkardığı bütün bildiriilerden dolayı hakkında 39 kadar dava açıldı. 1980 sonrasında yurt dışına çıktı. Halen Avrupa'da mülteci olarak yaşıyor. Devrimci Yol hareketinin Avrupa'daki önde gelen isimlerden biri olarak biliniyor. Almanya'da yayınlanan Türkiye gazetesinde başyazılar yazdı.

Bir devrimciden İstanbul resimleri

Siyasi nedenlerle 20 yıl yurtdışında yaşadıkdan sonra Türkiye'ye dönen ressam Yavru, 'İstanbul'u bugünkü haliyle ve benim geçmişte kalmış hayallerimle yansıtıyorum' diyor

00:26 | 19 Kasım 2008 - MİLLİYET

1980 darbesinin ardından hakkında açılan davalar nedeniyle yurtdışına çıktı... Dev Genç yöneticilerindendi. Tam 20 yıl yurtdışında yaşamak zorunda kaldı. 2000'de Türkiye'ye dönen İrfan Yavru, yurtdışında başladığı resim serüvenini artık İstanbul'da sürdürüyor. Üstelik o çok özlediği İstanbul'u resmediyor. Sanatçının yeni resim sergisi "Ortaya Karışık İstanbul" Mavi Kum Kitap'ta hem İstanbul hem de resim meraklılarını bekliyor... Paris'te sırf ekonomik nedenlerle resme başladığını belirtiyor İrfan Yavru. Gerçi Paris'e gitmeden önce de resim hayatında vardı. Ama orada daha da profesyonelleşti. Sokak ressamlığı yaptı, sergiler açtı. Nü ve figüratif çalışmalarda bulundu. İstanbul'a dönüşüyle birlikte resimlerinde 'manzara'yı keşfetti. **"Paris'te beni motive edecek bir manzara hali yoktu. Daha sofistike figüratif çalışmalar yapıyordum"** diyor Yavru ve ekliyor:

"İstanbul resimlerim burada yaşamaya başlamamın beraberinde getirdiği bir şey. Yansıttığım İstanbul daha çok nostaljik, görsel bir İstanbul. Şu anda İstanbul resimlerimi yaparak teknik bilgi alıyorum adeta, manzara üzerine..."

Öte yandan portrelere de imza atıyor sanatçı. Fakat bu portreler gerçek kişilerden yola çıkarak üretilmemiş: "Tamamen hayal portrelerim. Çünkü gerçek kişilerin portrelerini yapmak bana zor geliyor; teknik olarak değil ama içimden gelmiyor."

İstanbul resimlerinin zamanla değişime uğrayacağını vurguluyor İrfan Yavru. Nasıl ki bir dönem nü ve figüratif çalıştıysa, bu İstanbul resimlerinin de farklı bir yola doğru yöneleceğini belirtiyor:

"Şu ana kadar yaptığım bir tür hazmetme hali; İstanbul'un sembolik olabilen yerlerini biraz bugünkü haliyle biraz benim geçmişte kalmış hayallerimle yansıtıyorum; gerçek İstanbul bu değil. Bütün kaosuyla, insanlarıyla, tam olarak bugünkü haliyle yansıtmaya başladığım zaman gerçek İstanbul'u resmetmiş olacağım. Şu anki portre çalışmalarım da çok geçmişe ait. Onların de belki bugünün portreleri olması gerekiyor. Değişmek zorundalar..." İrfan Yavru, sanatın her tür konuyu işleyebileceğini söylüyor:

"Politik resimler yapacağım diye yola çıkılmaz. Fransa'da yaptığım resimler kısmen politik olabilir. Ama buraya geldiğimde bitti. Belki de biraz yoruldum..." (0212) 251 44 40 - 30

Soru: «Aydınlar, Jön Türk olayından sonra ikinci büyük sürgünü bir anlamda 12 Eylül'den sonra yaşadı. Askeri müdahaleden sonra binlerce insan Avrupa ülkelerine iltica etti. Avrupa fikir hayatı sosyalist aydınlar üzerinde görebildiğim kadarıyla fazla etkili olmamış. Siz de uzun yıllardır burasınız. Bu olayı nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Yavru: «Birincisinde olduğu gibi, ikinci sürgün olayında da mülteci aydınlarımız Avrupa fikir hayatı ile pek bir alışverişe girmediler. Jön Türk olayının değerlendirilmesi ayrı bir konu. Bugün Avrupa'da bulunan mülteci aydınların Avrupa ile fikir alışverişine girememesinde Önemli engellerden biri dil sorunu.

Gelenlerin çoğu dil bilmiyor. Bir diğer handikapları da, çoğunun entelektüel birikim düzeyinin Avrupa'ya adım attıklarında çok yetersiz olması. Bir başka faktör, Türkiye'den gelenlerin, bir üçüncü Dünya ülkesi aydını olarak fikri kaygıları çok farklıydı. 1980'lerde canlı bir siyasal çatışmanın içinden çıkıp buraya adımını atan sol aydınlar, Avrupa'da sosyalist heyecanın çoktan bitmiş olduğunu gördüler. Dolayısıyla, bir 1968'lerin Avrupa'sında olduğu gibi toplumdan dinamik bir etkilenmeyle karşılaşmadılar, işçilerimiz de buldukları toplumdan zaten tecrit olmuşlardı. Böylece aydınlar ve işçiler, ortak bir ruh durumu içinde, kendilerine yaşadıkları toplumun dışında bir hayat ördüler.»

AVRUPA'DAN SİYASET

Soru: «Bütün bu saydığınız faktörler önemli. Ancak, bana şöyle temel bir çıkmaz var gibi geliyor: Dışarıdan Türkiye'ye yönelik siyaset yapmak kolay olmasa gerek.»

Yavru: «Kolay olmaması bir yana, uygun da değil. Biz siyasi mülteciler ister istemez, Türkiye toplumunun ruh durumunun dışında yaşıyoruz. Bir zam olayı karşısında, bir politikacının sözü ya da davranışı konusunda kahvedeki, otobüsteki, sokaktaki sıradan insanın tepkisinin, hislerinin içinde değiliz. Dışarıdan ancak global politika tahlillerinin ötesinde bir şey yapılamıyor.»

Soru: «Mültecilik olayında bazı gruplar içinde, işte 'Lenin de dışarıdaydı' gibi fikirler var.»

Yavru: «TKP dışında Türkiye solunun böyle bir geleneği yok. Ayrıca Avrupa'da yaşayan mülteciler Türkiye ortalamasının üstünde bir fikri seviyeye de sahip değil. Dışarıda olmalarına rağmen, önderlik yapacak istisnalar yok. Maalesef, Türkiye istisnalar üretmiyor.»

DEVİRİMCİ YOL'DAKİ İÇ TARTIŞMA

Soru: «Sizin içinizde 1982'lerde sosyalizmin sorunlarına ilişkin bir tartışma başlamıştı. Birkaç yıl sürdü bu. Ancak nedense sonuçlanmadı ve kesildi. Neden böyle oldu?»

Yavru: «Bu tartışmaları kaldıracak olgunluk düzeyine varmadığımızdan dolayı. Devrimci Yol çevresinde 1985 başına gelindiğinde Avrupa'da üç ayrı eğilim çıktı. Bu doğaldı. Fakat olgunluğun işareti, farklı eğilimlerin tartışmayı ortak bir platformda sürdürmesiydi. Bunu beceremedik. Tabii eklemek gerekir ki, başta TKP ve Halkın Kurtuluşu gibi gruplar olmak üzere, çevremizdeki bazı sol gruplar tarafından liberalleştiğimiz üzerine suçlamalarla karşılaştık. Gerçi TKP ve o zaman Halkın Kurtuluşu'nun önderliği içinde yer alan bir grup bugün aynı düşüncelere yaklaştılar. Neyse, sonuçta Devrimci Yol içinde oluşan üç eğilim arasındaki ilişkiler kopty.»

Soru: «Neydi eğilimlerin karakteri?»

Yavru: «Bir grup, Devrimci Yol'u aynen devam ettirmek istedi (İbrahim Sevimli-Devrimci işçi çevresini kastediyor). Bir eğilim, 'biz artık Avrupa'dayız, göçmen faaliyeti yapmalıyız' diyerek bütün ilgisini Avrupa'ya yöneltti (Göçmen dergisi-Taner Akçam'ı kastediyor). Benim mensubu bulunduğum eğilim ise, kendisine bu iki eğilim ortasında bir yol aradı. Biz Devrimci Yol'un mirasının sürmesinden yanaydık. Ancak, değişen Türkiye'nin şartlarına uygun olarak. Fakat şunu belirtmeliyim ki, bu üç eğilimden hiçbirisi Devrimci Yol geleneğinin dışında değildir. Olsa olsa herbiri Devrimci Yol içindeki fikri çeşitliliğin bir yönünü yansıttılar.»

Soru: «Avrupa'da bu tartışmalar sürerken, Türkiye'dekilerin tutumu nasıl oldu?»

Yavru: «Bu sırada Devrimci Yol'un kadrolarının önemli bir kısmı Türkiye'de hapisanedeydi. Tartışmaları kendilerine sağlıklı bir şekilde iletme imkânı bulamadık. Bu yüzden, özellikle hapisaneler tartışmanın dışında kaldılar. Hapiste olmayanların bir kısmı Avrupa'dakine paralel tutumlar içine girdiler. Fakat, şu anda Türkiye'deki eski Devrimci Yol çevresini belirleyenler yurt dışındaki bu üç eğilim değil. Belirsizlik var diyebilirim.»

Soru: «Tartışma gündeminizin maddeleri neydi?»

Yavru: «Neleri tartışmadık ki. Ama üç başlık altında bunu özetleyebilirim: Türkiye nereye gidiyor, sosyalizmin sorunları ve demokrasi konusu. Her eğilim, yukarıda belirttiğim yönelimine göre bir sonuca vardı elbette. Ama biz bu tartışmaları bitirdik diyemem.»

Soru: «Avrupa'da hemen her sol grubun bir örgütlenmesi var. Hatta bazılarının merkezleri burada. Avrupa'da olmak, daha doğrusu Türkiye'den uzakta bulunmak, grupları nasıl etkiliyor?»

Yavru: «Çok az kısmı olumlu etkilendi. Bu kesim daha evrensel düşünmeye başladı. Önceleri bütün dünyaları Türkiye'ydi. Şimdi dünyadan Türkiye'ye bakabiliyorlar. Bu Türkiye solu için bir kazançtır. Ancak çok büyük bir kesim için takvimler 12 Eylül'e takılıp kaldı. Ülkeyi hâlâ o günlerin Türkiye'si olarak düşünüyorlar. Toplumun büyük değişmeler geçirdiğinin farkında değiller.»

GAYRÎ MEŞRU İŞLER

Soru: «Bazı gruplar için siyaset harici yasa dışı işler yaptıkları iddiaları var.»

Yavru: «İtiraf etmek gerekir ki, bazı gruplar Avrupa'da 12 Eylül sonrasında trajik bir evrim geçirdiler. Daha açık konuşmak istemiyorum. Ama herkes de biliyor ki, sol adına ortalıkta dolaşan bazı gruplar politikayı yan faaliyet haline getirip ağırlığı gayri meşru işlere verdiler.»

Soru: «Neden böyle bir gelişme ortaya çıktı?»

Yavru: «Bunun temelinde, 'amaca hizmet eden her araç mubahtır' anlayışı yatıyor. Ayrıca, profesyonellik denilen şey... Zannederim ki, 1980 öncesi sol hareketlerdeki profesyonel kadro sayısı Ekim Devrimi'ni yapan Bolşevik Partisi'ninkinden bile daha çoktu. Bazıları için grup olarak varlıklarını devam ettirebilmenin yolu, bu profesyonel kadroları herhalükarda el altında tutmaktan geçti.»

DEVİRİMCİ YOL'UN ÖZGÜNLÜĞÜ

Soru: «Devrimci Yol için eski TKP'liler 'yerli bir hareketti' tespitini yapıyor. Diğer bazı çevreler de, Devrimci Yol'un örgütlenme yapısını ve direniş komitelerini ilginç buluyor. Neydi sizin hareketin özgünlüğü?»

Yavru: «Devrimci Yol'un yerliliği tartışma götürmez. Kendi yerimizi uluslararası bir otoriteye göre belirlemiyorduk. Topkapı Cezaevi'nde yattığım günleri hatırlıyorum. Tiran'ı ya da Pekin'i merkez sayanlar, her gün bu radyoların Türkçe yayınlarını teybe alır, daktilo eder, 'büyük şeyh' in kerametleri olarak elden ele dolaştırırlardı. Moskova'yı dinleyenlerin tutumu da pek farklı değildi. Bazan onlara takılır, 'dikkat edin, aman istasyonları karıştırmayın' derdik. Şaka bir yana, bu, maalesef 1980 öncesinin bir gerçekliği idi. Şimdi bu aşılımaya çalışılıyor.»

Soru: «Ya, örgütlenme yapısı ve direniş komiteleri neydi?»

Yavru: «Bunlar, bence, Devrimci Yol'un özgünlüğünün bir başka görüntüsüydü. Devrimci Yol, klasik biçimiyle bir parti gibi değildi. 980 öncesi siyasal çatışmanın limitleri içinde bir kitle hareketiydi diyebiliriz, insanları bu harekete çeken şey, diğerlerinin tersine, Lenin ne demiş, Marks ne yazmış gibi soyut tartışmalar değildi. Türkiye'nin gündemi, hareketin gündemi idi.»

Soru: «İdealize etmiyor musunuz?»

Yavru: «Sanmıyorum. Olayın bir yönünü vurgulamak için böyle ifade ettim. Açık ki, özellikle kadro düzeyindeki insanlar için Devrimci Yol'da çekici olan, onun teorik çizgisiydi elbette. Ama hareketin kitlesi boyutunda iş değişiyordu, insanların tercihi, **günlük somut sorunlara hareketin verdiği cevaplardan** geçiyordu. **Direniş komiteleri** bunun somut örneği idi. Her ne kadar direniş komitelerinin, özgünlüğü ve anlamı o gün bir çoğumuz tarafından, yeterince kavranmasa da, bugün geriye baktığımızda, yakın tarihimizdeki kitle hareketinin en orijinal deneyi olduğunu görebiliyoruz. Kısacası, Devrimci Yol, soyut teorik prensiplerden yola çıkan bir hareket olmaktan çok, yaşanan anın somut sorunundan hareket eden pratikçi bir gelenektir.»

Soru: «Sanki hiç olumsuz yanı yokmuş gibi anlatıyorsunuz.»

Yavru: «Tabii, belli sınırlar içinde olumluluk olan bu durumun altı fazla çizilirse, dar pratikçilik, popülizm gibi bir noktaya da varabilir. Meselâ, 12 Eylül öncesinde Devrimci Yol'un en büyük handikapı, örgütlenmesinin bütününe yakınına sokaktaki MHP terörüne göre şekillenmiş olmasıydı. Darbe ile birlikte MHP terörü durunca, hareketin önemli bir kısmı işlevsiz kaldı, içinde yaşanan anı kavramak önemli... Ama her şeyi de o anın gerçeğiyle sınırlı görmemek gerekir.»

SOLDA BİRLİK TARTIŞMALARI

Soru: «Her grup ve çevrede birlik konusu tartışılıyor. TBKP yasallaşmak istiyor. SP kuruldu. Başka birlik girişimleri de dikkati çekiyor. Sizin birlik tartışma ve girişimlerinde yeriniz nedir?»

Yavru: «Devrimci Yol'u temsil eden merkezi bir yapı olmadığı için bu girişimlerin dışındayız. Kimseyle oturup birlik görüşmesi yapmadık. Bu birlik girişimlerinde beni rahatsız eden bir şey var. Bana öyle geliyor ki, sol kendini zayıf hissettiği, bir yerde marjinal hale geldiğini gördüğü için birlik çabaları gündeme geliyor. Oysa, marjinallerin birliğinden yine marjinallik çıkar. Örneğin, SP'nin kuruluş tartışmalarının başında bildik, küçük hesaplar gündeme geldi. Demek ki, bir mantalite değişikliğinden çok, zayıflığın korunma içgüdüğü tartışmalara fazlaca hâkim. Öyleyse, solun birliği bir ihtiyaçtır ama gerçek ihtiyaç 'değişektir'. Yenilenmektir. Bugüne kadar Marksizm diye bildiğimiz birçok anlayışı, ilkeyi sorgulamak gerekiyor. Kapkaççı şark kapitalizmi dünyasının insan davranışları ve değerlerinden pek de uzak olmayan insan davranış ve değerlerinden köklü kopuşa ihtiyacınız var.»

Soru: «Nedir bunlar?»

Yavru: «Solun büyük bir kısmı için sosyalizm iktisadi bir kalkınma projesini aşmıyordu. Tek partili sosyalizm, tek sendika, giderek güçlenen sosyalist devlet aygıtı, sosyalist ilişkilerin yaratılmasına iktidar sonrası bir mesele olarak bakma. 70 yıldır bu anlayışları sergileyen reel sosyalizm deneyleri iflas etti. Davranış ve değerler düzeyinde artık sosyalistler amaca giderken her yolun mubah olmadığını bilmelidirler. Devrimciyi politikacıdan ayıran bir şeyler olmalıdır artık... Artık bir solcunun ahlaki değerleri ortalama bir Refah Partilinin değerleri gibi olmamalı...»

Soru: «Yani, birlik tartışmalarına olumsuz mu bakıyorsunuz?»

Yavru: «Tabii ki değil. Türkiye solunun 55 milyonluk Türkiye toplumu içindeki durumu marjinaldir, meşru olmamaktır. Bunların çözümü için tabii ki solun önce bir araya gelmesi lâzım. Yukarıda sözünü ettiğim sosyalizmin sorunlarının çözümünde ortak kavrayışlara varması lâzım. Bu birliğin biçimi, nasıl sağlanacağı teknik bir sorundur. Şartlara bağlı olarak çözülür.»

Soru: «Bahsettiğiniz sorunları tartışmak için bir araya gelemeyeceğinizi düşündüğünüz gruplar var mı?»

Yavru: «Bu konuları sorun edinen herkes ama herkes tartışmada yerini almalıdır elbette. Türkiye solunun tarihinden gelen bütün birikimler, bütün olumlu değer ve düşünceler, insanlar yani solun bütün kazanımları bir potada birleştirilemeden 55 milyonluk toplum içinde ciddi bir sol hareketin yaratılacağını sanmıyorum. Bugün büyük oynamaya ihtiyaç var. Büyük oynamak, sadece politika bazında büyük hesaplar değildir. Teoride, kültürde, ahlaki değerlerde, insani davranışlarda büyük oynamaktır da...»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Siz, özellikle kendiniz, sosyalist demokrasi ve parti içi demokrasi konularında ne düşünüyorsunuz?»

Yavru: «Sosyalizm bugüne kadar insanlığın tanıdığı en özgürlükçü rejim olmak zorundadır. Bu açıdan, kapitalizmi istiyorum diyenler de dahil, bütün, eğilimler serbestçe örgütlenebilmeli. Ve en önemlisi, teoride öngörüldüğü gibi sosyalizmde devlet giderek güçlenen bir mekanizma değil, sönen bir aygıt olmak zorunda.»

Soru: «SP ve TBKP girişimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Yavru: “SP girişiminden daha umutluydum. TBKP girişimini ise, düzen içi ve düzeni meşru kılmaya yönelik bir adım olarak görüyorum. **TKP**'nin yasallaşma sürecini başlattığında yaptığı bir formülasyon vardı. Eğer, Türkiye AT'ye girmek istiyorsa, Avrupalı bir ülke olarak komünist partisine sahip olmak zorunda. 'Biz size bu olanağı veriyoruz.' İşlerin bu anlayış temelinde geliştiğini düşünüyorum. Yani, **'siz bizi yasallaştırın, bizim yasallığımız da Avrupa evine girişte sizin meşruiyetiniz olsun.'** TKP, kendi yasallaşma sorununu Türkiye'de kapsamlı bir demokrasi programının içine oturtmalıdır. Böylece daha inandırıcı olur...»

SOSYALİST REFORMLAR

Soru: «Başta Gorbaçov'un olmak üzere, sosyalist ülkelerdeki reform girişimleri, sistemdeki tıkanıklıkları çözebilecek mi?»

Yavru: «Biraz bekleyip görmek lâzım. Bu reform girişimlerinin bir kitle hareketine henüz dönüşmemiş olması önemli bir zaaf. Tepeden kontrollü bir reform hareketi. Ama her şeye rağmen umutluyum. Katılaşıp bu sistemden oynatılacak her taş, muhtemel bir kitle hareketinin imkânlarını genişletebilir. Ve bence hazmedilmiş bir değişiklik de böyle ortaya çıkabilir.»

Soru: «Sosyalizm adına başka ülkelere yapılmış askeri müdahaleler var. Macaristan, Çekoslovakya, Afganistan ve Kamboçya gibi. Siz geçmişte nasıl görüyordunuz, şimdi nasıl görüyorsunuz bu olayları?»

Yavru: «Geçmişte belki açığa vurulamayan gizli bir rahatsızlık duyuyordum. Ancak bugün benim açımdan bunların askeri işgal olduğu ve sosyalizmle hiçbir bağlantısının bulunmadığı çok açıktır.»

Soru: «Uzun yıllardır Avrupa'da bulunuyorsunuz. Sizce, Türkiye bir AT üyeliği sürecinden geçmeli mi?»

Yavru: «İyi bir deney olur.»

Aralık 1988 Fransa

R. YÜRÜKOĞLU (İŞÇİNİN SESİ)

R. YÜRÜKOĞLU

İşçinin Sesi grubunun lideri. Asıl adı **Nihat Akseymen**'dir. 1945'te doğdu. Ankara Koleji'nden sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudu. 4. sınıftan sonra Londra City Üniversitesi'nin Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Siyasete 1960'ların başlarında atıldı. FKF (Fikir Klüpleri Federasyonu) ve birinci TİP'e üye oldu. TKP'ye 18 yıl önce üye oldu. 1974'te partinin Merkez Komite üyeliğine atandı. 14 yıldır da işçinin Sesi dergisinin editörlüğünü yapıyor. İşçinin Sesi grubunun «TKP'nin 5. Kongresi» adı altında yaptığı kongrede genel sekreterliğe seçildi. İngilizce ve Rusça bilir.

EK BİLGİ (Vikipedi / KŞ)

Rıza Yürükoğlu / İsmail Nihat Akseymen (d. 4 Ekim 1945, Ankara - ö. 11 Aralık 2001, Birleşik Krallık), Türkiye Komünist Partisi içinde 1979 yılında yaşanan bölünmede TKP (İşçinin Sesi) tarafının lideridir. Parti içinde Veli Dursun adı ile de bilinir. 1966 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girdi. Bu sırada FKF ve TİP içinde çalışmaya başladı. Daha sonra FKF içinde yaşanan ayrışmada **MDD'ye karşı Sosyalist Devrim tezini savunanların örgütlendiği SGÖ'nün kurucularından biri** oldu. Aynı zamanda başkanlık görevini üstlendi. 1970 Şubatı'nda ilk eşi Merih Kutsal ile evlendi. Birlikte 1970 yazında Birleşik Krallık'a gittiler ve TKP yöneticilerinden Yakup Demir'le görüştiler ve TKP üyesi oldular. Türkiye'ye döndü ve yakın arkadaşlarıyla birlikte TKP örgütlenmesinin bir kolunu başlattı. Bir süre sonra siyasal nedenlerle yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. **Okumakta olduğu Siyasal Bilgiler Fakültesi 4. sınıfından Londra'daki City Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün 2. sınıfına geçiş yaptı.** 1973 yılında bu üniversiteden mezun oldu. Arkadaşları ile birlikte Birleşik Krallık'da İngiltere Türkiyeli İlericiler Birliği'ni (İTİB) kurdu. Ardından da Londra İşçi Birliği ve yerel bir işçi gazetesi olarak İşçinin Sesi'ni kurdular. 1974 yılında TKP MK üyeliğine getirildi. 1976 yılında İşçinin Sesi yerel bir yayın olmaktan parti yayını olmaya geçti. Atılım ile birlikte iki merkez yayın olmuş oldu. Parti merkezi tarafından **Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye** diye bir broşür hazırlamakla görevlendirildi. Başlangıçta parti merkezinin savunduğu bu broşür daha sonra tartışma konusu oldu. Tartışmalar daha da büyüyerek İşçinin Sesi çevresindekiler tasfiye edildi. Grup ağırlıklı olarak İngiltere örgütünden oluştuğu ve TKP-İngiltere, **kendilerini Leninci Kanat olarak tarif ettikleri için TKP-L, ya da çıkartıkları yayın nedeniyle TKP-İS diye anılmıştır.** Merkez kanadın TİP ile birleşip TBKP adını almasından sonra bir kongre toplayarak İS takısını bırakıp sadece TKP adı ile örgütlenmeye devam edilmiştir. **Yürükoğlu 1999 yılında kendi isteği ile TKP Genel sekreterliğinden ayrıldı.** Parti üyesi olarak çalışmalarına devam etti. Yıllardır yazmakta olduğu "Sosyalizm Nedir?" adlı kitabına yoğunlaştı. Birinci cildi bitirdi. Diğer ciltleri bitiremeden 11 Aralık 2001'de, 56 yaşında kanserden öldü.

İŞÇİNİN SESİ

TKP'nin İngiltere kanadının yayın organı. Bu kanat, TKP içindeki 1979'daki ayrılıktan sonra «gerçek TKP» benim dedi. İşçinin Sesi dergisi ise 1974'te TKP'nin yerel örgütünün organı olarak çıkmaya başladı. 1978'de, derginin editörü merkezi ideolojik işleri yürüten büroya alındığı için derginin yayınına bir süre ara verildi. Ayrılıktan sonra tekrar yayınlandı. 1985'te ise grubun merkez yayın organı olarak kabul edildi.

Soru: «Türkiye sosyalist solunun 1960'tan sonraki geçmişiyle ilgili bir muhasebe yapacak olanız, artı ve eksi hanelerine neleri yazarsınız?»

Yürükoğlu: «Türkiye sosyalist solu derken hangi kesimleri kastettiğinizi pek anlayamadım ama ben, işçi sınıfı ya da küçük burjuva kökenli olup düzen değişikliği isteyen hareketler olarak ele alacağım. Bunlar için çok artı sayabiliriz. Gözü karalık, özveri, dayanıklılık... öte yandan ana eksik, teoriye yaklaşımda ciddiyetsizlik oldu. Bu yüzden çok zarara uğradı. 1960'lardan sonra yükselen savaşım sürecinde, somut olay olarak da çok artı ve eksi var.

Eksilerin birçoğu, acemiliğin doğal sonucu sayılabilir. Bir bölümü ise, partimizde 1977 sonrasında iyice güçlenen **oportünizm** sonucudur. O günkü **TKP yönetimi devrimci rotadan çıkıp burjuva kuyrukçuluğuna saplanınca, dağınıklık arttı, enerji içe döndü ve sonunda 12 Eylül faşist darbesi geldi.** Böylece, somut olarak en büyük eksi, 1980'de devrimin yenilgiye uğraması oldu. Bundan çıkacak ders, bu kez doğru bir temelde devrimci savaşım gereğidir. Oysa ders çıkarmak adına, kimileri 1980 öncesinin tüm devrimci kavgasını eksi olarak gösteriyor ve o zamanlar devrimci oldukları için özür diliyorlar. Bunlar artık sosyalist solda sayılmıyorlar.»

TKP SORUMLULUĞUNU YERİNE GETİREMEDİ

Soru: «Solda bugün bile 20'ye yakın grup ve parti adı saymak mümkün. Bu kadar bölünme kaçınılmaz mıydı?»

Yürükoğlu: «Sol hareketteki bölünme, sınıf savaşımının belirlediği görevlerin hakkıyla yerine getirilmediği, bunun boşluk doğurduğu durumlarda artar. 1980 öncesinde hiçbir örgüt, yaşanan devrimci durumun dayattığı görevleri yerine getiremedi. Bu yüzden de aşırı bölük pörçük bir durum çıktı ortaya. Eğer TKP doğru devrimci öncülük edebilseydi, bu kadar çok bölünme kaçınılmaz olmazdı. Bugün ise partimiz doğru devrimci bir çizgidedir ama bir yandan geçmişteki faşizmin baskıları, bir yandan parti içi kavganın epey enerji almış olması nedeniyle partimizin örgütlülüğü, sınıf savaşımının belirlediği gereksinimden geridedir. Bugün de bu boşluk yaratıyor ve bölünmüşlüğü azalmasını önüyor.»

Soru: «Birçok grupta 'sosyalistler nasıl birlik olmalı' tartışması yapılıyor. Siz birlikten ne anlıyorsunuz?»

Yürükoğlu: «**Birçok grubun içinde 'sosyalistler nasıl birlik olmalı'nın değil de, 'devrim nasıl başarıya ulaşır' konusunun tartışması yapılsaydı, birlik dahil her açıdan çok daha yararlı olurdu.** Ama bu tartışmayı yürütenlerin çoğu zaten devrimi amaçlamayan legalistlerdir. Bizim açımızdan sorun, kendine sosyalist diyenlerin birlik tartışmaları yürütmeleri ya da birleşip birleşmemeleri değil, güçlü bir komünist partisi olmasıdır.

Komünist birlik ise, şu şu hareketlerin bir araya gelip pazarlık etmesiyle değil, doğru ideoloji ve siyasetin güçlenmesiyle sağlanır. Birliğin yolunun pazarlıktan geçtiğini düşünen çok grup var. Ad vermek istemiyorum ama görüşlerine bakılırsa, bir araya gelebilecek çok grup var. Bir araya hiç gelmeyecek gruplar da var. Birleşmeyecek ama belirli amaçlara yönelik olarak omuz omuza dövülecek hareketler de var.»

TARTIŞMA, DEVRİMCİ BİRLİK ÜZERİNE DEĞİL

Soru: «Sosyalistlerin birliği için bir model öneriniz var mı? TBKP ve SP girişimlerini, kendi birlik modeliniz açısından nasıl görüyorsunuz?»

Yürükoğlu: «Türkiye legal solunda tartışılmakta olan 'sosyalistlerin birliği', devrimci bir birlik değildir. Legal solun tartıştığı, sınıf uzlaşmacı, reformist, legalist küçük burjuva ve burjuva sol akımların bir araya gelmesidir. Bunun, doğru deyişle, komünistlerin birliği ile de, devrimci birlik ile de ilgisi yoktur. Reformistlerin birliği anlamına gelen 'sosyalistlerin birliği' tartışması, bizim ilgi alanımız dışındadır. Elmalarla armutların ya da aynı cins bile olsalar sağlamlarla çürük meyvaların aynı sepete doldurulmasının, ortalığı biraz temizlemek dışında işçi sınıfına getireceği gerçek bir yarar yoktur. Günümüzde türlü çeşitli sosyalist var. Bunların hepsinin aynı örgütte birleşmesi sözkonusu değildir. Devrimci hareketler arasında sınırlı amaçlı eylem birlikleri olabilir. Komünistlerin birliği için 'model' önerisi konusunda, bugün de tamamen geçerli olan 'eski' doğruları canla başla savunmaktan başka bir şey gerekmiyor. Geçerli ve kendini kanıtlamış modeller dışında yeni modeller aramak, aslında başka amaçları gizlemek içindir. Komünist partisi, Marksist-Leninist, proleter enternasyonalist, proletarya diktatörlüğünü ve komünizmi amaçlayan, demokratik merkezîyetçi, monolitik bir partidir. Komünistlerin birliği, bu temelde örgütlenmiş komünist partisi içinde ve çevresinde gerçekleşecektir. TBKP ve SP gibi girişimlerin komünistlerin birliği ile bir ilgisi yoktur. Her ikisi de reformistlerin, yeni sosyal demokratların işçi sınıfını yolundan döndürebilmek için birliğidir.»

Soru: «O zaman siz sosyalistlerin birliği konusunda fazla umutlu değilsiniz.»

Yürükoğlu: «Legal solun birleşip birleşmemesinin işçi sınıfının ve komünistlerin sorunu olmadığına değinmiştik. Devrim ve komünizm uğrunda savaşan işçi kesimlerin komünist partisi içinde ve çerçevesinde birliğinin gerçekleşeceğinden ise eminiz. Bugün bu kesimlerin Türkiye Komünist Partisi'nde birliğinin gerçekleşmemiş olması, güç sorunuyla bağlıdır. TKP, savunduğu doğruları yeterli bir maddi güçle ortaya koyduğu zaman birlik sorunu kolaylıkla çözülecektir.»

SOSYALİZM İÇİ ÇOK PARTİYE EVET

Soru: «Sosyalist demokrasi, parti içi demokrasi ve Stalin meselelerinde yaygın bir tartışma yapıldığı gözleniyor. Siz, sosyalist demokrasi deyince ne anlıyorsunuz?»

Yürükoğlu: «Demokrasi, sosyalist ülkelerde üretici güçlerin bugün ulaşmış olduğu düzeyde artık dayanılmaz boyutlara ulaşmış nesnel gerekliliktir. Komünizme ilerlemenin, hatta likidasyon (tasfiye) tehlikesinin önünü alabilmenin önkoşuludur. Sosyalist ülkelerde giderek artan silkinme çabalarının altında bu gereksinim yatıyor. Sosyalist demokrasi, aktif yığın demokrasisidir, **İşçi sınıfının, en küçük işyerinden devletin en tepe noktalarına dek tam karar sahibi olması, en başta seçim ilkesini uygulayarak kendi devletini onun adına yöneten bürokrasinin elinden alması, bürokrasiyi gerçekten 'egemen sınıfın sadık hizmetçisi' yapmasıdır.** Kısaca, proletarya diktatörlüğünün kurumlaşmasıdır. Demokrasi, çoğunluğun azınlığı yönetmesidir. Sosyalizmdeki farklı sınıfların görüş ve yaklaşımlarının, hatta aynı sınıf içindeki görüş farklılıklarının yansıtacağı siyasal platform olarak çok partili düzen ve özgür, demokratik seçimler, aktif yığın demokrasisinin öğeleridir. Buradan şu çıkar ki, sosyalizmin demokratik düzenine karşı çıkmadığı sürece komünist parti dışında partiler kurulabilmeli ve iktidar kavgasına girebilmelidirler. Parti içi demokrasi ile sosyalist toplumun demokrasisi farklı sorunlardır.

Aynı ilkeler ikisi için de aynı ölçülerde geçerli değildir. Toplumda farklı sınıflar, farklı çıkarlar vardır. Demokrasi bunlara yer açan bir esneklikte olmalıdır. Komünist parti ise bir sınıfın partisidir, gönüllü birliğidir. Toplumun üyesi olmak bir seçim işi değildir ama komünist parti üyesi olmak gönüllü bir seçimdir. Komünist parti, kararlarda tartışma-eylemde birlik diyen, partinin düşüncesi belirdikten sonra kliklere, hiziplere yer tanımayan, demokratik merkezîyetçilik temelinde örgütlenen monolitik bir partidir.»

Soru: «Geçmişteki Çin-Sovyet kutuplaşması için şimdi ne düşünüyorsunuz?»

Yürükoğlu: «Şimdi bakınca daha iyi görülüyor ki, o bölünmede her iki tarafın da haklı-haksız yanları varmış.»

Soru: «Gorbaçov ve Deng Şiao-ping reformlarının başarı şansı nedir?»

Yürükoğlu: «Sovyetler'de, Çin'de ya da öteki sosyalist ülkelerdeki tıkanıklığın temel nedeni siyasaldır. Bürokratik deformasyon, demokrasinin yokluğu vb. Bu ülkelerdeki reformların komünist açıdan başarısının ölçütü de, işçi sınıfına açtığı yer, bürokrasiye/teknokrasiye yönelttiği saldırı ve aktif yığın demokrasisine doğru attığı adımlar olacaktır. Gorbaçov reformlarının böyle bir ufku yoktur. **Gorbaçov yönetiminin perestroykası, proletaryayı daha verimli, daha iyi çalıştırıp yönetmeyi, bürokrasinin daha modern kesiminin, teknokrasinin siyasal etkinliğini artırmayı hedefliyor.** Dahası, tarımda ve endüstride özel mülkiyeti, özel dış ticareti öngören yasalar, işçi sınıfının siyasal ağırlığını ve etkinliğini daha da azaltan anayasa değişiklikleri getiriyor. Kapitalizme geri dönüşün yolunu döşüyor, likidasyon (tasfiye) tehlikesini iyice azdırıyor. Bu açıdan, Gorbaçov'un reformları, başarılı olacaksa, ancak dünya burjuvazisi için başarı olabilir. Komünist açıdan başarı, Gorbaçov'un devrilmesiyle başlar. **Daha geri bir ülke olan Çin, çeşitli tarihsel nedenlerle bürokratik deformasyondan daha az etkilenmişti. Ama orada da şimdiki parti yönetimi, üretim araçları üzerinde özel mülkiyeti ve kapitalist işletmeleri, anayasayla güvence altına aldı. ÇKP yönetimi, daha da ileri gidip, Gorbaçov'la aynı telden çalıp Marksizmin eskidiğini söylüyor.**

Gorbaçov'un çizgisi, yerel farklılıklarla Çin'de izleniyor. Ancak Çin'de ya da Sovyetler'de işçi sınıfına demokrasi gereksinimi her geçen gün daha da yakıncılaşıyor. Bu, işçi sınıfını içinde gerçek komünist almaşığı (alternatifi) mutlaka doğuracak ve bu gelişme, dünya burjuvazisinin çıkarlarından yana reformlar yerine komünizme ilerlemenin önünü açan reformlar getirecektir.»

KRİZ VE İKİ YOL

Soru: «Türkiye nereye gidiyor? Yeni bir darbe ihtimali var mı?»

Yürükoğlu: «Bugün Türkiye yeni bir krize, eskisinden çok daha derin bir krize gidiyor. Artan sömürüye, ezgiye karşı işçi sınıfı savaşımlı yükseltiyor, halk yığınlarındaki tepki büyüyor. Grevler, 1980 öncesinin çok ötesine gitti. Üniformalı finans-kapital, 1980 öncesindeki bunalımı, faşist darbeye geçici olarak bastırılmış, bunalmış bir yapıya ulaşmaya çalışmıştı. Ama olmadı. Üstelik, o dönemden, uyguladıkları baskı sonucu halkın yönetime öfkesi daha da artarak çıkıldı. Ekonomik olarak sorunlar çözülmüş değil, artmış durumdadır. Dışa açılma, emperyalistleşme gereksinimi şiddetlenmektedir. Ancak ne sermaye birikimi, teknolojinin ve endüstrinin boyuttan, ne de uluslararası koşullar bunun gerçekleşmesine elverişli değildir. Türkiye'de bunalım kalıcıdır. Bu nedenle de orta yollar geçicidir. Ya faşizm ya devrim ikilemi yine gündeme geliyor. Ordu çoktan kendini eskitti. Bu durum, faşizmin yine ordu eliyle gerçekleşmesinin artık zorluklar taşıdığını, sivil bir hareket tarafından denenme şansının bu kez daha yüksek olduğunu düşündürüyor. Bu göreve en yakın aday, bugün dincilerdir, Türk-İslam sentezcileridir. Ancak bu kez halkımız bu karanlık düşünceye fırsat tanımayacak, işçi sınıfımız ülkeyi bunalımdan devrimci, demokratik, ileriye dönük adımlarla çıkaracaktır.»

Aralık 1988 İngiltere

BÜLENT ULUER (KURTULUŞ)

BÜLENT ULUER

1952'de İstanbul'da doğdu. Babası subay olduğu için ilkokulu çeşitli kentlerde okudu. Ortaokul ve lise yılları da aynı şekilde çeşitli illerde geçti. 1971'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne girdi. Bu, aynı zamanda, onun sol fikirlerle tanıştığı yıl oldu. Başlangıçta herhangi bir gruba mensup değildi. Ancak 30 Mart 1972'de Mahir Çayan ve 10 arkadaşının Kızılder'e'de öldürülmesi olayının da etkisiyle onun fikirlerini benimsedi. Bunda, o zaman gençlik içinde Mahir Çayan'ın fikirlerini benimseyenlerin ağırlıkta olmasının da rolü var.

Uluer 1974'te İktisat Fakültesi öğrenci Derneği Başkanlığı'na seçildi. 1976'da ise İstanbul, Ankara ve Erzurum Yüksek öğrenim Dernekleri'nin katılımıyla kurulan Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu Genel Sekreteri seçildi. 1978'e kadar Devrimci Yol hareketi içinde yer aldı. Bu sene Devrimci Yol içinde ortaya çıkan bölünmede Devrimci Sol saflarını seçti. Dev-Genç Genel Başkanı oldu. Ancak kısa bir süre sonra Devrimci Sol'dan ayrılarak Kurtuluş hareketinin çizgisini benimsedi. 12 Eylül'den sonra yurt dışına çıktı. Halen yurt dışında mülteci olarak bulunuyor.

Uluer hakkında 142. maddeye (komünizm propagandası) muhalefetten 4 kere dava açıldı. Hepsinde de 7,5'ar senelik mahkûmiyet aldı. Bu davalar Dev-Genç adına yazılan bildiriler ve mitinglerde yapılan konuşmalardan dolayı açılmıştı. Ayrıca İstanbul Devrimci Sol davasında hakkında idam cezası isteniyor. Bunun dışında başkaca hangi davalardan yargılandığını bilmiyor. Türkiye'de iken yöneticilik ve mitinglerdeki konuşmalarından dolayı 5 kere tutuklandı. Sağmalcılar, Selimiye, Toptaşı ve Ankara kapalı cezaevlerinde yattı. Halen de Kurtuluş hareketinin görüşlerini benimsiyor. Uluer evli ve bir çocuk babası.

KURTULUŞ-TKKKÖ

Mahir Çayan'ın kurduğu THKP-C hareketi 1975 yılında ciddi bir ayrışma yaşadı ve birkaç parçaya bölündü. Bunlardan biri de Kurtuluş hareketi oldu. Hareket 1976'da Kurtuluş Sosyalist Dergi'yi yayınlamaya başladı. Hareket, «THKP-C'nin mücadelecî geleneği» dışında Mahir Çayan'ın hemen bütün temel tezlerini reddetti. 1979'da toplanan 1. Konferans'ta başlıca iki eğilim çıktı. Birincisi ve çoğunluğu meydana getirenler, «işçi sınıfını temel almak ve ağırlığı buraya vermek kaydıyla diğer halk sınıfları içinde çalışmay» savundu. İkincisi ise «bütün gücümüzle ve sadece işçi sınıfı içinde çalışalım» fikrini ileri sürdü. 1983'te, «sadece işçi sınıfı içinde çalışalım» diyenler ayrıldı ve Avrupa'da Sosyalist İşçi diye bir dergi çıkarmaya başladılar. Çoğunluğu meydana getirenler ise Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş örgütü olarak devam etti. Hareketin isim değiştirmesi kararı 1983 Şubat'ında toplanan tam üyeli ve genişletilmiş merkez komitesi toplantısında alındı. Kurtuluş hareketi şimdi, daha çok «sosyalist demokrasi» ve buna bağlı konularda olmak üzere örgüt içi geniş bir tartışma yürütüyor.

Soru: «8 yıldır Türkiye'den uzaktasınız. Uzun bir mültecilik hayatınız var. Aslında sosyalist solun önemli sayıdaki kadrosu da ilk defa bu kadar uzun süren bir mülteciliği yaşıyor. Mülteciliğin sol üzerindeki etkileri neler oldu?»

Uluer: «TKP'nin özel durumu hariç tutulursa, Türkiye solu gerçekten ilk defa bu kadar yaygın bir biçimde mültecilik yaşadı. İlk olan her şeyde olduğu gibi bunda da önemli zaaf lar yaşanması doğaldı. Koşulların bütün olumsuzluğuna rağmen, insanların önemli bir bölümü niteliklerini korumayı becerdi.»

MÜLTECİLER ÜÇE AYRILIR

Soru: «Sınırlı da olsa gerek benim gözlemlerim, gerekse de bazı grup sözcükleri farklı şeyler ortaya koyuyor. Mültecilerin önemli bir kısmı, bırakalım Avrupa toplumlarını, bu-ıradaki işçi vatandaşlarımızla bile ilişki içinde değil deniyor.»

Uluer: «Solcuların Avrupa'daki durumunu üçe ayırabiliriz. Birinci grup, tam bir Batı hayranlığı içinde 'entegre oluyoruz' diye asimile oldular. Bir ikinci grup da, Batı toplumu içinde 'aman erimeyelim' diye geçmişe ilişkin ne kadar geri değeri varsa, örneğin sosyalist demokrasi ve kadın sorunu konularında olduğu gibi, aynı savunmaya devam ediyorlar.

Bugün maalesef çoğunluğu bunlar oluşturuyor. Bir üçüncü kesim var ki, bunlar toplumumuza ait bütün güzel değerleri yaşatmayı, yanlış olan değerleri ise yenilerle değiştirmeyi beceriyor. Ama şunu da söylemeden geçemeyeceğim. Avrupa'da 50 tane farklı grup mitinglerde, yürüyüşlerde kavga etmeden ve birbirlerine saygılı olarak ortak hareket edebiliyorlar. Türkiye'de paraleli olan bu grupların bundan etkilenmemesi mümkün değil.»

Soru: «Bazı sol grupların ve mültecilerin eroin ve esrar gibi gayri meşru işlere girdiği söylentileri var. Sizin bu konudaki tutumunuz nedir?»

Uluer: «Eğer varsa, bu işe girmiş olmak, direkt karşı devrime hizmet etmek demektir. **Mafya ile kurulan ilişki, hangi amaçla olursa olsun, polisler ve faşistlerle kurulan bir ilişkidir**, insanlığın yarısını zehirleyip yarısını kurtaracaksak, devrimciliğe hiç soyunmayalım daha iyi.»

Soru: «Birlik meselesine geçmeden önce, sosyalist solun muhasebesi hakkında birşeyler sormak istiyorum. Siz Kurtuluş olarak bir muhasebe yaptınız mı?»

Uluer: «Bu konuda kendi görüşümü söylemek istiyorum. **Bütün cumhuriyet dönemi boyunca sürdürülen en temel hatalardan biri sosyalist hareketin Kemalizmle arasına sınır çizgisi çekememiş olmasıdır**. Her dönem Kemalizmin etkisinde bulunan sosyalist hareket, Kemalizmden daha radikal yöntemleri topluma benimsetmenin olanaklarını bulamadı. Şunu iyi bilmeliyiz ki, bir tarihte atmış olduğumuz bir adımla yakın geleceğimizi de kurmuş oluyoruz. Eğer bu yanlış bir adım ise, ceremesini de çekeceğiz demektir. Hacıyatmaz gibi 'biz sosyalistiz' diye hep ayaklarımızın üstüne gelemeyiz. Sonuç, maalesef böyle oldu. Sosyalist harekette reformizm hakim hale geldi. Burada hakkı yenilmemesi gereken tek kişinin Dr. Hikmet Kıvılcımlı olduğunu söylemek bana doğru geliyor. 1930'larda bu reformculuğa ilk ciddi eleştiriyi o yaptı. Akıbeti ise soldan tecrit edilmek oldu. Ama tabii ki, onun da istikrarlı olduğunu söylemek zor. **Tarihsel gerçeklerden yararlanacağız diye o da Kemalizmin önemini sonradan 'keşfediverdi'**.

Sol tarihimiz sağ bir gelenek üzerinde kuruldu. 1960 sonrasında da bu durumdan kurtulamadık. Bugün solda herkes, 'geçmişten bir gelenek aktarılmadı' diye şikayette bulunuyor. Gerçekte, örgütsel gelenek taşınmadı ama sağ gelenek sağlam bir şekilde günümüze gelmeyi başardı. 1960 sonrası gelişme böyle kavrandığında, parçalanmaların kaçınılmaz olduğu daha kolay anlaşılıyor.»

1970 ÖNCESİ

Sonu: «Neydi 1960 sonrasının özellikleri?»

Uluer: «Aybar-Boran ikilisinin yarattığı parlamentoculuk hayali ve bu politikaya uygun olarak geliştirilen 'dikkat edelim, faşizm gelir' görüşü, o dönemin belirleyici karakteristiği oldu. Bu bile o dönemde sosyalizmin hangi düzeyde kavrandığının göstergesidir kanaatindeyim. Somut konuşalım, o günkü somut şartlarda devrimci hareketin başka görevleri yerine getirmesi mümkün de değildi. Zaten öyle de olmadı. Sonra TiP yönetimine karşı devrimci bir muhalefet sürdürülürken, ayrıldı ve Mihri Belli önderliğinde yeni bir parti kuruluşuna girildi. Belli bu dönemde en dinamik uca önderlik etmeye çabaladı. Çabaladı diyorum, çünkü o buna yetmedi. Parlamentoculuğa karşı çıksa bile, kendini reformculuğa ve cuntacılığa sağlam bir şekilde bağlamıştı. Bu dönemdeki ayrılıklar, aslında devrimci bir geleneğin kurulmasının, kendi sağındaki güçlerden medet umma anlayışının yıkılmasının bir başlangıcı olarak görülebilir. Bu başlangıcın onuru THKP-C'ye aittir. THKP-C'nin varlığı, bürokratik sosyalizme tavidir.»

Soru: «1970 öncesinden söz açınca, Dev-Genç'ten bahsetmemek mümkün değil. Sosyalist harekette bugünden geçmişe bakıldığında bir Dev-Gençlilik olgusundan bile söz- edilebilir. Siz ne diyorsunuz?»

Uluer: «Dev-Genç, 1968'den 1980'e kadar Türkiye devrimci gençliğinin en kitlesel, anti-faşist, anti-emperyalist örgütüydü. Dev-Genç, Türkiye sosyalist hareketinin onurudur. O nedenle hiçbir grubun tek başına sahip çıkamayacağı kadar büyüktür. Dev-Gençlilik, kendisini Dev-Gençli olarak hisseden herkese aittir. Bu nedenle, bugün tüm devrimci gençlik Dev-Genç'e sahip çıkmalıdır.»

ÇAYAN'DAN NE KALDI?

Soru: «Tam burada, içinden geldiğiniz THKP-C hareketi ve Mahir Çayan'ın görüşlerinden hangilerini hâlâ savunuyorsunuz, onu sormak istiyorum.»

Uluer: «THKP-C'nin görüşlerini üç kategoride incelemek mümkün. Bir, Mahir Çayan'ın yazdığı zaman da, bugün de yanlış olan görüşleri: Öncü savaşı, suni denge, Kemalizm tahlili, ulusal sorun, parti anlayışı gibi. ikincisi, o gün için doğru olan, ancak bugün geçerliliğini yitiren görüşleri: Sosyalist ülkeler ve sosyalist demokrasi konusu. O gün olduğu gibi bugün de doğru olan görüşleri ise şöyle : Bürokratik sosyalizme tavır ve ihtilalcilik. Bizim sarıldığımız gelenek bu üçüncüsüdür.»

Soru: «1960'dan sonra size intikal eden ya da sarıldığınız bütün olumlu gelenek bu mu?»

Uluer: «Mahir'de eksik biçimde olan, fakat devrimci harekette 15-16 Haziran'dan sonra yeni yeni farkına varılmaya başlanan, işçi sınıfının sosyalizm mücadelesinin temel gücü olduğu gerçeğidir. Bugün görüşlerini paylaştığım Kurtuluş örgütü, sosyalizm mücadelesinin odağına işçi sınıfını koymaktadır. Ama bu, devrimin tek başına işçi sınıfının örgütlenmesiyle yapılabileceği anlamına gelmiyor. Bunu, işçi sınıfı mihverli devrimci halk hareketinin yaratılması gerektiği şeklinde formüle edebilirim.»

1971 SONRASI

Soru: «1971 sonrasının içinde yaşadınız. Bu döneme ilişkin ne gibi sonuçlar çıkarıyorsunuz?»

Uluer: «1971 sonrasında, önceki dönemin olaylarının heyecanı içerisinde devrimci olan önemli bir kesim var. Ben de bunlardan biriyim. Bu dönemde çeşitli sınıf ve tabakalardan çeşitli nedenlerle çok sayıda insan devrimci oldu. Böylesi bir durum, örgütlerin beklenmeyen bir biçimde hızla şişmesine neden oldu.

Hiçbir örgüt, bu genişlemeyi yönlendirecek güce sahip değildi. Herkes geldiği çevrenin eğilimlerini sosyalist örgütlere taşıdı. Örgütler bu eğilimleri sosyalistleştirmeyi beceremediler. Bu yanlış eğilimler örgütlere hakim oldu. Neydi bunlar: Müslümanlık ve Doğu toplumu olmaktan miras ahlâk anlayışı. Buna bağlı olarak kadın sorununa geri bakış. Farklı fikirlere tahammülsüzlük ve en ufak ayırımında tasfiye ya da ayrılma yolunu seçme. Tabii kültürel seviyenin 1971 öncesine göre düşmesi. Kitaplarda yazılardan farklı bir şey söylenildiğinde, Kur'an dışına çıkan Müslüman gibi çarpılacağını zannetmek. Solun diğer bir önemli yanlığı da, politikayı bazı sosyalist ülkelerin konsolosu gibi kavramalarıydı. Bu öyle bir çatışma ortamı yarattı ki, **insanlar birbirlerini 'sosyal-faşist', 'Maocu Bozkurt' gibi ayrımlara tabi tutarak suni bir saflaşmaya girdiler**. Sol içi çatışma, hiçbir örgütü dışında bırakmayacak bir biçimde cereyan etti. Bu günaha herkes ortak. Bu işin yanlış olduğunu söylemekle, bunun sorumluluğundan çıkılmaz. Bugünden, devrimden sonra bile bizim dışımızda başka Marksist örgütlerin olacağını kabul etmezsek, gruplar arası çatışmanın önüne geçemeyiz. Çünkü, birbirimizi ilerisinin muhtemel bir düşmanı görüyoruz. Ben üzülerek şunu gördüm. Sol grupların bazılarının birbirlerine olan düşmanlığı, burjuvaziye düşmanlığından daha fazla.»

Soru: «Geçmişin muhasebesinden bahsederken, bugün halkın hâlâ hafızasından silinmeyen şiddet hareketleri için bir şey söylemediniz. Yoksa bunları tasvip mi ediyorsunuz?»

Uluer: «Geçmişte sol adına yapılan hiçbir olayın terör olduğuna inanmıyorum. Ama bir terör vardı: Faşist terör. Devrimciler faşist teröre karşı direndiler. Ama bu, hiç yanlış yapmadık anlamına gelmez. Halk hangi eylem faşistlerindi, hangileri devrimcilere aitti, bunu ayırd edememişse, orada şüphesiz bir yanlışlık vardı.»

Soru: «İşte neydi bunlar, ben onu soruyorum.»

Uluer: «Gerçekten mücadele etmemiz gereken sınıf yerine, detay unsurlarla uğraştık. Şimdilik bu kadar söylüyorum.»

Soru: «Ama 1982 Anayasasının % 92 'evet' almasında soldan gelen bu tür hareketlerin de rolü olduğu belirtiliyor. Size göre, solun bu konuda halka bir özeleştirici yapması gerekmiyor mu?»

Uluer: «Anayasayı halkın büyük bir çoğunlukla kabul etmiş olmasında, burjuvazinin baskısı yanında, bizim halka güven verememiş olmamızın da rolü vardır. Çünkü cunta bizim yanlışlıklarımız üzerine yumuşak iniş yaptı.»

HATALARIN KAYNAĞI NEYDİ?

Soru: «Solun bu tür hataları nereden kaynaklanıyordu?»

Uluer: «12 Eylül öncesinde bazı sol gruplar, iç savaş var, devrime yol açabilecek devrimci bir durum var diyorlardı. Egemen sınıf partilerinin bir cumhurbaşkanı bile seçememelerinden hareketle, artık yönetemez hale düştüklerini, halkın ise bu partiler tarafından idare edilmek istenmediğini sanıyorlardı. **Ama halkın çok büyük bir çoğunluğu 'bunlar gitsin de, bizi komünistler yönetsin' diye düşünmüyordu. 'Askeriye gelsin, bu iş halledilsin' anlayışı yaygındı. Nitekim de böyle oldu.»**

Soru: «Soldaki bölünmeler kaçınılmaz mıydı?»

Uluer: «Kaçınılmazdı. Çünkü rotasını başka merkezlere göre ayarlayan anlayışlarla, bunun dışında olanlar arasında bir ayırım kaçınılmazdı. Bir de sosyalizmin işçi sınıfının bilimi olduğuna inananlarla halkın bilimidir diyenler arasında da bir ayırım şüphesiz olacaktı. Reformcularla da devrimciler arasında bir sınıf olması gerekiyordu.»

Soru: «Sizin tanımınızdan çıkardığım kadarıyla solda o dönem en fazla 5-6 grup kaçınılmazdı. Ama grup sayısı gerçekte 40'ı aşmıştı. Bunu nasıl izah ediyorsunuz?»

Uluer: «Her ayrılığın iddia edildiği gibi bir sınıf temeline dayandığına inanmıyorum. Çünkü sosyolojiden birazcık haberi olanlar bile, toplumumuzda bu kadar sınıf olmadığını bilir. Bu olsa olsa, küçük burjuvazi ve köylülüğün eğilimlerine tekabül eder.»

Soru: «Madem ki ayrılıklar maddi bir temele dayanmıyordu, yani gerçek bir ayrılık değildi, o zaman bugünkü birlik tartışmalarından çok umutlusunuz.»

Uluer: «İsterdim ama değilim. Çünkü birçoğunun kafasında, geçmişteki ayrılıkların nedeni daha ilkel bir biçimde devam ediyor. Ama ayrılıklara neden olan ilkelikleri aşmış olanların sayısı da az değil.»

Soru: «Birçok grup arasında birlik görüşmelerinin yapıldığı belirtiliyor. Sizin bu konudaki girişimleriniz ne durumda?»

Uluer: «Bizim de bazı gruplarla birliğe yönelik görüşmelerimiz sürüyor. Sonuçlarının ne olacağını şu anda kestiremiyorum. Sonuç alınmadan açıklama da yapmak istemiyorum.»

SOSYALİST DEMOKRASİ ŞARTI

Soru: «Siz birlik görüşmeleri için masaya, olmazsa olmaz diye gördüğünüz hangi şartlarla oturuyorsunuz?»

Uluer: «Kuracağımız iktidarın ne olacağı bize göre en önemli ayırım noktası. Bunu daha açık bir şekilde şöyle ifade edeyim. Sosyalist demokrasinin ne olduğu konusundaki ayırımı her dönem için ön plana çıkarıyoruz. Yani, sosyalist demokrasi konusunda alınacak tutum, ayırım noktası olmalı. Bugüne kadarki saflaşma noktaları bize göre yanlıştı. **Türkiye solu iktidarın nasıl ele geçirileceği konusundaki taktiklerle ayrıştı. Bunun da hiçbir anlam ifade etmediği ortaya çıktı.** Bugün solun birliğinin gerçekleşmesi için gerekli ve en sağlıklı formülasyon Kurtuluş örgütü tarafından savunulmaktadır. Bilindiği gibi, Kurtuluş, sosyalist demokrasi sorununu gündemin temel maddesi yaptı. Ve diğer örgütlerin de tartışmayı bu temel üzerinde geliştirmesini sağlamaya çalışıyor. Görebildiğim kadarıyla birçok siyasal çevre, kimi bilinçli, kimi bilinçsiz bir biçimde sosyalist demokrasi sorununu yanlış ele alıyor. Bunu, sosyalist düzende tek bir parti mi olacak, yoksa çok parti mi gibi daraltılmış bir çerçeveye indiriyor. Bence sosyalist demokrasi sorunu, genel bir örgütlenme özgürlüğü anlayışı ve bununla bağlı olarak belli bir sosyalizm yorumudur.»

Soru: «Sosyalist demokrasi deyince ne anlıyorsunuz?»

Uluer: «Bugün sosyalist demokrasi kavramı, Türkiye'de birçok kişi için bugünün değil, geleceğin sosyalist toplumunun sorunudur. Bu, eksik bir kavrayıştır. Birincisi, oluşturulacak olan toplumun nitelikleri konusunda açık görüşler belirlenmeden, sosyalizmin bugünkü düzene alternatif olabilmesi söz konusu değildir, işçi sınıfının sömürü altında olduğunu söylemek, yeni bir toplumu istemek için yeterli bir alternatif çerçeve oluşturamaz. Alternatif olabilmek için bugünkü toplumun yerine kurulacak olan düzenin ne olacağının açıkça ortaya konması gerekir. Hiç kimse, **'Bunu iktidara geldikten sonra düşünelim'** deme gafletinde bulunamaz.. **'Özel mülkiyet yerine toplumsal mülkiyeti geçireceğiz'** demekle bir program ortaya koymuş sayılmayız. Bu ancak, programın perspektifini verir. Sosyalist demokrasi konusunda bugüne kadar değişik görüşler var olsa da, şimdiye kadar yaşanmış tek örnek, 'yol gösterici' oldu. Bu da Sovyet iktidarı temelinde partinin hiçbir seçimi kaybetmeyecek olan tek başına iktidarıydı. Durum bir kere böyle belirlendi mi, artık her şey buna göre şekillenmek zorundadır. Farklı görüşlerin örgütlenmesine olanak tanımayan bir anlayış, bana yabancı. Örgütlenmede bir tek sınır tanımıyorum. Proletarya diktatörlüğünü kabul eden, üretim araçlarında özel mülkiyeti reddeden örgütlenmelerin hepsi serbest olmalıdır. Sosyalist demokrasi bizim yaşam tarzımız olmalı.»

Soru: “Yani sizin anladığınız sosyalist demokraside, ancak Marksist-Leninist olmak kaydıyla birden fazla partiye yer var. Onun dışındaki örgütlenmelere yer yok. Bu durumda iktidardaki Marksistler'in, 'ben sosyalistim' diye kurulacak her partiyi, 'hayır, gerçek niyetini saklıyorsun, sen gerçekte kapitalizmi istiyorsun' diye kapatmasına karşı hiçbir güvence yok. Nitekim uygulamalar böylesi anlayışların sayısız örnekleriyle dolu. Sizin buna karşı garantiniz ne?”

Uluer: «Bunun tek teminatı var. **Sosyalistlerin, iktidarı almadan önce, diğer Marksist partilerin devrimden sonra da varlıklarının devam edeceğini kabul etmesi. Bu yetmez. Marksistler, partiler arasında serbest seçimlerle iktidarı bir diğerine devretmeye de hazır olmalı.»**

Soru: «Hem sosyalist demokrasiyi en yetkin demokrasi sayıyorsunuz, hem "de solculardan başkasına örgütlenme hakkı vermeyeceğinizi söylüyorsunuz. Bu nasıl bir yetkin demokrasi anlayışı? Ayrıca, önceki soruma açık cevap alamadığımı sanıyorum.»

Uluer: «Sosyalist demokrasinin teminatı olarak kavradığım en temel örgütlenme biçimi, başta işçi sınıfının olmak üzere, devrime katılan tüm katmanların Sovyetler (konsey-şûralar) biçiminde örgütlenmesidir. Profesyonellerin yönettiği bir iktidardan değil, üretenlerin idare ettiği bir iktidar biçiminden yanayım. Burjuvazinin örgütlü olarak böyle bir düzende mutlaka var olmasını savunan görüşlere itirazım var. Çünkü bu görüşleri şöyle değerlendiriyorum. Birincisi, onlar 'Biz burjuvazi olmazsa, yönetenleyiz' görüşündeler. İkincisi, yüzyıllardır hâkim sınıf olarak bu toplumu yöneten kesime karşı en fazla 70 yıldır bir iktidar deneyine sahip olanların bir imtiyazı olmalı.»

Soru: «Siz bir taraftan Mahir Çayan'ın görüşlerinin tamamını red ediyorsunuz. Silahlı propagandayı da. Ama öbür taraftan bunun uygulaması olan 1971'deki silahlı eylemlere de devrimci gelenek olarak sahip çıkıyorsunuz. Bu çelişki değil mi?»

Uluer: «Ben. Çayan'ın görüşlerinin tamamının yanlış olduğunu söylemedim. Çayan'ın görüşlerinin günümüz gerçeğinde irdelenerek yeniden yorumlanmasından yanayım. 15-16 Haziran gerçeği, Kürt halkının bugün süren mücadelesinin perspektifimizi önemli ölçüde değiştirmesi gerekiyor. Mahir Çayan'ın devamı olduğunu iddia eden örgütlerin, onun yarattığı prestije faydacı yaklaşım dışında büyük bir katkıları olduğunu sanmıyorum.»

YASAL PARTİ KURULABİLİR Mİ?

Soru: «Yasal parti için ne diyorsunuz? TBKP ve SP girişimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz.?»

Uluer: «Yasal bir partiden, mevcut yasalar karşısında yasallığı değil, başta işçi sınıfı olmak üzere halkın gözünde meşru olmayı anlıyorum. TBK ve SP, programlarını yasallığa uygun olarak hazırlayıp ona sığındılar. Benim anlayışıma göre, bir program yaparız, bu yasal partiye sığıyorsa öyle, değilse başka türlüünü kurarız.»

Soru: «Bugün yasal parti kurmanın şartları var mı?»

Uluer: «Bunu belirlemek, yaptığımız programın nereye sığacağına bağlıdır.»

Soru: «TBKP modelinde olduğu gibi, THKP-C kökenli Devrimci Yol, Devrimci Sol gibi örgütlerle öncelikle birleşeceğiniz ihtimali üzerinde duruluyor.»

Uluer: «Cephe kökenli akımın önemli bir kesimini teşkil eden hareketle (Devrimci Yol'u kastediyor) beraber olmak gerektiğine inanıyorum.»

Soru: «Eski Dev-Genç Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü' nün Cephe kökenli hareketleri birleştirmede bir katkısı olabilir mi?»

Uluer: «Kürkçü'nün görüşlerine ve kişiliğine saygı duyuyorum. Ama hiçbir kimsenin örgütsüz olarak, tek başına böyle bir şeyi başarabileceğine inanmıyorum.»

Soru: «Sosyalist ülkeler arasında 1960'lara doğru ortaya çıkan tartışmalara bugün baktığınızda, 'doğru-yanlış', 'haklı-haksız' ayrımı yapılabilir mi?»

Uluer: «Tarihi yargılamak, haklı-haksız arasındaki bir ilişkiden geçmiyor, ikisi arasında hiçbir ayırım göremiyorum, ikisi de Üçüncü Enternasyonel'in yarattığı ekonomizmi sonuna kadar savunan anlayışlara sahipti. Çin'de ekonomi kültüre, Sovyetler'de ise kültür ekonomiyeye kurban edildi. Ama sonunda ikisi de aynı kapıya çıktı.»

Soru: «Macaristan, Çekoslovakya, Afganistan ve Kamboçya'ya askeri müdahaleleri nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Uluer: «Bunların hepsini bir yanlışlık olarak kabul ediyorum. Bir sosyalist ülkenin başka bir ülkede 'sosyalizmi kurtarmak' için yaptığı ve yapacağı hiçbir müdahaleyi tasvip etmem mümkün değil.»

Soru: «Peki Polonya'da kim haklı?»

Uluer: «Ne Dayanışma, ne de Jaruzelski. İşçiler haklı. Benim anladığım sosyalizmde generaller iktidarda, işçiler muhalefette olmamak gerekir. Ama Papa'nın önünde eğilen Dayanışma önderliğine de inanmıyorum.»

Soru: «Sizin 'haklı' dediğiniz işçiler 10 yıldır Dayanışma bayrağı altında mücadele ediyor. Neden, 'Dayanışma haklı' demekten kaçınıyorsunuz?»

Uluer: «Dayanışma Sendikası çok çeşitli görüşlere sahip insanlardan oluşmakta. Mutlaka birinin haklı olması gerekmiyor. Tarihte taraflardan ikisinin de haksız olduğu dönemler var.»

Soru: «Yeni tartışmalar olduğu için soruyorum. Sosyalist liderlerden Stalin, Enver Hoca, Mao, Troçki ve Kastro hakkında yeni bir değerlendirmeniz var mı?»

Uluer: «Önce şunu belirteyim. Bunların hepsinin sosyalist hareketin bir elemanı olduğuna inanıyorum. Sevapları ve günahları ile birlikte. Bugün Stalin hakkında çok şey söyleniyor. Burada tarihsel olan ile konjonktürel olanı ayırmak gerekiyor. Stalin, bugünkü bilgilenmemle, sosyalist demokrasi konusunda ve sosyalizmin inşası sorununda önemli hatalar yapmış ama bize ait bir insandır. Enver Hoca'yı ise Marksizmin en dogmatik savunucusu olarak görüyoruz. Ve bu görüşün Marksizmi geliştirme şansına sahip olmadığına inanıyoruz. Eski Arnavutluk Başbakanı Mehmet Şehu'nun 5 ülkenin birden ajanı olduğu görüşünü ise, sadece gülünç olarak niteliyoruz.»

GORBAÇOV'UN REFORMLARI

Soru: «Sosyalist ülkelerde başlatılan reform hareketlerinin başarıya ulaşma şansı var mı?»

Uluer: «Bunun tek teminatı işçi sınıfının üreten olmaktan çıkıp yöneten olmayı başarmasından geçmektedir. Eğer bu başarılmaz ise, diğer bütün her şey lafta kalır. Ama bugün reform hareketlerinin yukarıdan önerildiği görülmektedir, işçi sınıfı mevcut politikayı belirleyici hale gelemezse, bir anlam ifade etmez. Bugünkü gidişi ise olumlu görüyorum. Çünkü, Gorbaçov öncesi, kötünün zaten en uç noktasıydı. Şimdi bundan çıkış yolu aranıyor.»

Soru: «Bugün bazı gruplar Türkiye'de silahlı mücadele serdiklerini söylüyorlar. Ve tabii ülke şartlarının da buna elverişli olduğu inancındalar. Siz ne düşünüyorsunuz?»

Uluer: «Benim Marksizmde bildiğim üç mücadele biçimi var: ideolojik, ekonomik ve siyasi. Bir grup veya parti, eğer Marksist olduğunu iddia ediyorsa, iktidarı almak için bunlardan siyasi mücadeleyi temel alır. Diğer mücadele biçimlerini de buna bağlı olarak sürdürür. Bunlardan ayrı olarak silahlı mücadele temeldir diye Marksizmde bir anlayış yoktur. Siyasal mücadelenin silahla mı, yoksa başka yollarla mı sürdürüleceği taktik bir sorundur.»

Soru: «Yerel seçimler yaklaşıyor. Sizin tutumunuz ne olacak? Hangi partiyi destekleyeceksiniz?»

Uluer: «Biz sosyalistler olarak hiçbir partiyi desteklemek zorunda değiliz. Kendi bağımsız adaylarımızla bu seçimlere mümkün olan her yerde katılmamız. Geçmiştekilerden farklı olarak, sosyalistlerin Türkiye'de bağımsız bir güç olduğunu topluma göstermek gerekiyor. Biz bağımsız aday gösterme yoluna geçmiş bazı seçimlerde de zaten başvurmuştuk.»

Soru: «Batıda olduğu gibi Türkiye'de de sosyalist hareketler gündemlerine kadın ve çevre sorunlarını almaya başladılar. Siz bu alanlarda nasıl bir yaklaşım gösteriyorsunuz?»

Uluer: «Kadın sorunu, çevre sorunu gibi problemler devrimcilerin programları, arasında etrafıca yer alan konular olmadılar. Bu nedenle, sözkonusu sorunlar etrafında sosyalist olmayan gruplar taraftar topladı. Bu yanlışlık aşılmalı ve programlarımızda bu sorunlar etrafıca yer almalıdır. Kadın sorununda, geçmişte olduğu gibi partilerin, örgütlerin kadın kolu olmaktan öteye geçmeyen örgütlenmeler yerine, bağımsız kadın örgütlenmesi oluşturulmalı.»

Aralık 1988 İsviçre

FERİT İLSEVER (SP-SOSYALİST PARTİ)

FERİT İLSEVER

1946'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Teknik Üniversitesi'nden makine yüksek mühendisi olarak mezun oldu. Sosyalist fikirlerle ilk kez üniversite yıllarında tanıştı. Fikir Kulüpleri Federasyonunu (FKF) üyesi oldu. FKF, Dev-Genç'e dönünce burada faaliyete devam etti. Ayrıca birinci TİP'in Üsküdar ilçesinde üye idi. Daha sonra İşçi-Köylü gazetesi ve Proleter Devrimci Aydınlik (PDA) dergisinde çalıştı. 12 Mart'tan sonra TİİKP (Türkiye İhtilâlcı işçi Köylü Partisi) davasında yargılandı. 1974 affıyla dışarı çıktı. Daha sonra yayınlanan Halkın Sesi dergisinde çalıştı ve **1978'de çıkmaya başlayan Aydınlik gazetesinde sahiplik yaptı. Doğu Perinçek'in liderliğini yaptığı TİKP'de (Türkiye İşçi Köylü Partisi) Ankara İl Başkanlığı ve Merkez Komite yedek üyeliğinde bulundu. 1 Şubat 1988'de kurulan Sosyalist Parti'nin ilk kurucular kurulu tarafından genel başkanlığa seçildi.** Evli ve iki çocuk babasıdır.

SOSYALİST PARTİ

12 Eylül'den sonra kurulan ilk yasal sol parti, ön çalışmaları 1985'te başladı. 1 Şubat 1988'de kuruldu. Çoğunluğunu eski Aydınlikçıların oluşturdu 72 kurucusunun yüzde 70'i işçi ve köylü kökenli. Cumhuriyet Başsavcılığı 15 Şubat 1988'de parti için kapatılması talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne dava açtı. SP'yi 20'si milletvekili olmak üzere 600 kadar avukat savundu. Anayasa Mahkemesi 8 Aralık 1988 günü verdiği kararla, Başsavcılığın kapatma talebini reddetti. SP'nin ilk genel başkanı Ferit İlsever'dir.

İŞÇİ PARTİSİ

İşçi Partisi (İP), 10 Temmuz '92 tarihinde kapatılan Sosyalist Parti'nin yerine , Doğu Perinçek tarafından kurulmuş olan Türkiye'nin siyasi bir partisidir. Siyasi yelpazede sosyalist solda yer alan, bilimsel sosyalizmin evrensel ilkelerini, emperyalizm çağında Türkiye gerçekliğine uygulayarak benimsemiş bir Millî Demokratik Devrimci partidir. Amblemi, kırmızı fonda beyaz Çoban Yıldızı'dır. Parti'nin öğrenci kolu **Öncü Gençlik**, çalışan gençlik kolu **Emekçi Gençlik** kadın kolları ise **Öncü Kadın** olarak adlandırılmıştır. İşçi Partisi haftalık bir dergi olan **Aydınlık**'ı aylık dergi **Teori**'yi ve aylık bilim dergisi **Bilim ve Ütopya**'yı yayınlar. Ayrıca **Ulusal Kanal** adında bir televizyon kanalı ve **Kaynak Yayınları** adında bir yayın evi bulunmaktadır.

İşçi Partisi (Türkiye) resmî sitesi : <http://www.ip.org.tr/>

Aydınlık Hareketi Tarihi : <http://www.doguperincek.info/aydinlik-hareketi-tarihi.htm>

Tarihi

İşçi Partisi, Dr. **Şefik Hüsnü'nün** Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın tarihsel mirasını kabul eder.

Doğu Perinçek, **Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun Dev-Genç'e dönüşme sürecinde kurucu başkanlığını** üstlenmiştir. Özellikle Türkiye İşçi Partisi'nin genç kadroları arasındaki Milli Demokratik Devrimci grup, partinin temellerini Aydınlik dergisi olarak atmıştır. Daha sonra Aydınlik dergisinde yaşanan ayrışmalarla **Proleter Devrimci Aydınlik** gurubu ve bu grubun sürdürdüğü devrimci gelenek bugün halen İşçi Partisi'nin kadrolarını oluşturmaktadır.

Proleter Devrimci Aydınlik hareketi zamanla çeşitli partiler kurmuş ve bu partiler bazen darbelerle bazen de demokrasi ve hukuk dışı uygulamalarla kapatılmıştır. **Türkiye İhtilâlcı İşçi Köylü Partisi, Türkiye İşçi Köylü Partisi ve Sosyalist Parti bu hareketin kapatılan siyasi partilerdir.**

Parti, temel akımı olarak Proleter Devrimci Aydınlik görülse de 1978'deki THKP-C'den ayrılan Halkın Yolu ve THKO hareketinin ardılı olan Türkiye Devrimci Komünist Partisi'nin inşa örgütünden katılımlar gerçekleşmiştir. Bu katılan iki hareketin de kökleri Dev-Genç ve Türkiye İşçi Partisi'nin içindeki Aydınlik gurubu temelli guruplardır. Ayrıca 70'li yılların ikinci yarısında, milliyet temelinde örgütlenme üzerine yapılan bir dizi tartışma sonucunda üç dünya teorisini benimsediğini ifade eden Denge Kawa Örgütünün de pek çok üye ve kadrosu TİKP'ye katılmıştır.

Partinin bayrağı, TİİKP tüzüğünde, kırmızı zemin üzerinde beyaz yıldız ve içerisinde orak-çekiç olarak belirlenmiştir. TİKP döneminde ise kırmızı zemin üzerine sarı yıldız kullanılmaya başlanmıştır. Sosyalist Parti'nin kuruluş aşamasında, 80 öncesinde TKP, Dev-Yol, Halkın Kurtuluşu, TKP/ML, TSİP ve Vatan Partisi gibi farklı sosyalist siyasal öznelerde yer almış pek çok devrimcinin de sürece dahil olması sebebiyle, belirli bir geleneğin simgesini ön plana çıkarmak yerine bütün sosyalistleri kucaklayan "ellerinde dünyayı taşıyan emekçi" simgesi parti bayrağı olarak tercih edilmiştir. Sosyalist Parti'nin son döneminden itibaren ise, oy pusulasında daha anlaşılır bir simge olan yıldızın yer almasının daha anlamlı olacağı gözetilerek kırmızı zemin üzerinde sarı yıldız kullanılmaya başlanmıştır. İP, bayrağını 2007 yılında "kırmızı zemin üzerine beyaz çoban yıldızı" olarak değiştirmiştir.

Parti, AKP'ye kapatılma davası sürecinde Anayasa Mahkemesi'ne, 31 ayrı yer ve zamanda Erdoğan'ın "Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)'nin Eşbaşkanı olduğu" itiraflarını tespit ettiği bir dosya sundu.

İşçi Partisi genel başkanı Doğu Perinçek, Ergenekon Operasyonu soruşturması kapsamında gözaltına alınmıştır ve halen "hükümeti devirmeye yönelik silahlı terör örgütü kurmak" suçu konu edilerek, tutuklu olarak yargılanmaktadır.

Doğu Perinçek, Silivri'de görülen 1. Ergenekon Davası duruşmalarında yaptığı savunmada, kendisine isnat edilen suçları tek tek kanıtlarıyla çürütmesine ve bu gerçek de mahkeme tarafından kabul edilmesine karşın, halen tutuklu bulunmaktadır.

Görüşleri

İşçi Partisi; Türkiye işçi sınıfının, köylülerin, esnaf ve zenaatkârların, kamu çalışanlarının, fikir emekçilerinin, millî sanayici ve tüccarlarının ortak millî iktidarı için mücadele eden öncü partisidir.[1]

İşçi Partisi emeğin ve işçi haklarının yanında olduğunu vurgular. İP, millî demokratik devrime bütün millî sınıfları seferber ederek önderlik edecek öncü gücün işçi sınıfı olduğunu beyan eder. Türkiye'nin Jöntürkler'le başlayan Kemalist Devrim'le sürdürülen millî demokratik devrim sürecinin bu kez emekçi sınıflar önderliğinde, özünde demokratik halk iktidarı olan millî bir hükümetle iktidarı yeniden ele almasının, emperyalist-kapitalist sistemden gerçek köklü kopuşa ön ayak olacağını savunur. İP, arsız devrimlerle kesintisiz olarak sosyalizme ilerlemeyi ve Asya'nın yükselen kamucu-toplumcu uygarlığı ile Türkiye'yi bu çerçevede bütünleştirmeyi hedefler.[1]

Avrasyacıdır; Avrasya ülkeleri arasında bağımsızlığa ve toprak bütünlüğüne saygı temelinde en geniş işbirliğinin oluşturulması gerektiğine inanır. Bu çerçevede Türkiye'nin, Avrupa Birliği aday üyeliğinden çekilmesini ve Şanghay İşbirliği Örgütü'ne dahil olmasını savunur.[1]

İP, emperyalist sömürüye karşıdır. Bütün dünyada emperyalizmi geriletken ulusal hareketlerin yanında yer alır. Parti'nin Sırbistan Sosyalist Partisi, Irak BAAS Partisi ve Kore İşçi Partisi gibi örgütlerle yakın ilişki geliştirmesi bu temelde açıklanır. İP'e göre çağımızın tayin edici çelişkisi, emperyalizm ile artık "gelişen dünya" hüviyeti kazanan mazlum milletler arasındadır. İP, nihai olarak ezilen dünyada ulusal pazarları parçalayarak Batılı tekellerin egemenlik sahalarını genişletmeye yönelik mikro milliyetçi hareketleri mahkûm eder. Millî meselenin ezilen dünyada, demokratik haklar ve eşit-özgür-gönüllü birlik temelinde, en geniş ulusal birlikler kurularak çözülmesini önerir.[1]

Kürt sorunu

İşçi Partisi Kürt meselesinin aynı zamanda bir Türk meselesi olduğunu savunmakta ve emperyalist devletlerin Türkiye'nin içişlerine karışmasına karşı çıkmaktadır. Kürt meselesini sınıfsal olarak irdeleyen İşçi Partisi, bölgedeki maddi yetersizliğin ve olanaksızlıkların temel sebeplerinden birisi olarak feodalizmi göstermekte ve toprak ağalığına karşı Cumhuriyet'i, Ağanın marbasına karşı eşit yurttaşı savunmaktadır. Bu anlamda İşçi Partisi siyasi çalışmalarını hukuk düzlemine de taşımış ve mahkeme kararı ile topraksız köylülerin devlet arazilerini kullanma yolunu açmıştır. Bu siyasi ve sosyal mücadelelerin sonucunda İşçi Partisi Diyarbakır İli Bismil İlçesi Arslanoğlu Köyü temsilcisi Muhyettin Öksün çatışma sonucunda yeğeni ile birlikte katledilmiştir. Kürt sorununu ilk dile getiren parti olma özelliğini koruyan İşçi Partisi, Millî Hükümet Programı'nda kürt sorununa birlik ve kadeşlik temelinde çözümler sunmuştur:

Türkiyemizde Kürt meselesi, demokratik hak ve özgürlükler açısından esas olarak çözülmüştür. Ülkemizde iç barışı, bütünlüğü ve kardeşliği sağlamak için **esas görev, emperyalist müdahaleye karşı birleşmek ve direnmektir,**

Kürt yurttaşların hak ve özgürlüklerinin yasal güvenceye kavuşturulması,

Kürt kökenli yurttaşlarımızın millî bütünlüğe kazanılması ve Cumhuriyet'in devrimci kültürünün hakim kılınması,

Bölgede kamu yatırımlarıyla herkese iş ve aş sağlanması, çok boyutlu bir kalkınmanın gerçekleştirilmesi,

Toprak reformuyla ağalık, şeyhlik ve aşiret reisliğinin tasfiyesi, hazine topraklarının ve mayından temizlenmiş arazilerin yoksul köylüye dağıtılması,

ABD destekli bölücülüğe karşı kararlı ve kapsamlı mücadele,

Irak'taki işgalci güçlerin çekilmesi ve Irak'ın toprak bütünlüğünün sağlanması,

Suriye, İran, Irak, Azerbaycan ve KKTC ile bölgesel ittifak.

Program çerçevesinde Cumhuriyet Mitingleri'nin devamı olarak 7 Haziran 2007'de Diyarbakır İstasyon Meydanı'nda Birlik ve Kardeşlik Mitingi düzenledi. İP; "Türk de biziz, Kürt de biziz" tavrını benimsemekte, "Cehennemde tek Kürt kalsa, Türk'ün cennete girme hakkı yoktur" şiarını benimsemektedir. İşçi Partisi, **Kürt sorununun çözümünde, emperyalist inisiyatifin kırılmasını, ve sorunun "Batı Asya Birliği" temelinde, bölge halkları eksenli çözülmesini savunmaktadır.**

Parti Programı (Millî Hükümet Programı)

22-23-24 Aralık 2006 günlerinde, Ankara'da "Millî Hükümet Programı'yla iktidara" hedefiyle toplanan 7. Genel Kongre'de (Suphi Karaman Kongresi) kabul edilmiştir. İki yüzyıldır millî ve halkçı devrimimizi tamamlamak; bağımsız, özgür, çağdaş bir toplum kurmak için savaşıldığını belirten programda İşçi Partisi'nin Meşrutiyetlerden, Kurtuluş Savaşından ve Kemalist Devrim'in büyük atılımlarından gelen mücadelenin, özetle Türk Devrimi'nin devamcısı olduğunu ifade etmektedir. Programda Millî devletin, cumhuriyetin, millî birliğin, vatan bütünlüğünün, kamusal varlığın ve aydınlanmanın, Türk Devrimi'nin kazanımları olduğu belirtilmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu sıkıntıların temelinin 60 yıldır Atlantik ilişkileri içinde bulunuyor olması olarak görülmekte, çözümü de bireycilik ve özel çıkarıcılık değil, Türk Devrimi'nin açtığı yolda ilerlemek olarak öngörülmektedir.

İşçi Partisi Millî Hükümet Programı : <http://www.ip.org.tr/lib/pages/detay.asp?goster=belgeler&belgetur=2>

Ergenekon davası

Ergenekon Soruşturması kapsamında İşçi Partisi'nin bir çok yetkilisi tutuklandı ve hakkında dava açıldı. Aydınlık Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Deniz Yıldırım ve Ulusal Kanal İstihbarat Şefi Ufuk Akkaya 9 Kasım 2009 tarihinde tutuklandılar. İşçi Partisi'nin 17 Ekim 2009 tarihinde Erdoğan ve Talat arasındaki telefon görüşmesinin kayıtlarını basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurmasından bir gün sonra Aydınlık Dergisi bu ses kaydını kapak haberi yapmıştı. Yargıtay Krokisi, Emekli Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın gezi programı ve İzmir NATO tesislerine ait bilgilerin ve İşçi Partisi'ndeki aramadan sonra bulunduğu iddia edilen dört adet CD'nin dosyaya sonradan eklendiği, mahkeme tarafından saptandı. İşçi Partisi Genel Sekreteri Av. Nusret Senem ve Basın Bürosu Başkanı Hikmet Çiçek bu CD'lere dayanılarak suçlanıyorlardı. Aynı zamanda İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek ve Ergenekon operasyonundan tutuklanan İşçi Partililerin avukatlığını da yapan İşçi Partisi Genel Başkan Yardımcısı Av. Cengiz de 1 Haziran 2010 tarihinde tutuklandı. Mehmet Cengiz'le dayanışma için 35 avukat cübbelerini çıkardı ve salonu terk etti. Bunun üzerine seyirciler **"Faşizme karşı omuz omuza"** sloganıyla sanıkların yanına yürüdü. Duruşmadan çıkan 213 seyirci bahçede alıkonuldu ve ifadeleri alındı. Mehmet Cengiz yapılan itiraz üzerine birkaç gün sonra tahliye edildi. İlk Ergenekon davası 25 Temmuz 2008'de açıldı. 29 Ağustos 2008'de İşçi Partisi Genel Başkan Yardımcısı Ferit İlsever, sağlık sorunları sebebiyle tahliye oldu.[25] 12 Haziran 2009'da Adnan Akfırat, dosya kapsamı, delil durumu, sevk maddeleri ve suç vasıflarının değişme ihtimali dikkate alınarak tahliye edildi.[26] 28 Ağustos 2009 Ulusal Kanal İzmir Temsilcisi Hayati Özcan da tahliye edildi. Ufuk Akkaya da 1 Eylül 2010 tarihinde tahliye edildi. **Partinin üyelerinden Doğu Perinçek, Nusret Senem, Hikmet Çiçek, Emcet Olcaytu, Deniz Yıldırım ve Danıştay Saldırısını azmettirmekle suçlanan Muzaffer Tekin halen tutuklu bulunmaktadır.**

Soru: «Her grupta, her sol çevrede birlik konusu tartışılıyor. Ve bu arada SP'nin, başlangıçta geniş bir birlik zemini üzerinde değil de, yüzde 90 oranında eski Aydınlıkçı-TİKP'liler tarafından kurulduğu belirtilerek eleştiriliyor.»

İlsever: «Üç yıl kadar süren bir birlik çalışması yürüttük. Bu, daha çok üst düzeyde, sosyalist şahsiyetler düzeyinde bir çalışmaydı. Bu süre içinde üstten birliği sağlama çabasıyla tabandaki emekçi önderlerin bir parti ihtiyacı arasındaki çelişmeyi yaşadık. Sonunda, Türkiye'de bir sosyalist parti kurma ihtiyacının daha fazla ertelenemeyeceği düşüncesiyle, birleşebildiğimiz arkadaşlarla partiyi kurduk. Parti il ve ilçelerde örgütlendikçe ve zaman geçtikçe, sizin belirttiğiniz oran hızla değişiyor. Bir anlamda sosyalistlerin birliği tabanda gerçekleşiyor. SP yeni bir partidir. 1980 öncesindeki hiçbir partinin devamı değildir, ilk kongrede partideki üye bileşiminin büyük oranda dengelendiği görülecektir.»

Soru: «Söylediklerinizden, 'biz birliği tabanda sağlıyoruz. Üstten görüşmelere ihtiyaç pek yok' gibi bir sonuç çıkıyor. Yanılıyor muyum?»

İlsever: «Solun birliği iki yönlü bir çalışmayla gerçekleşecek. Hem tabandan, hem de üstten çabayla. Biz iki kanalı da kullanıyoruz.»

Soru: «Bunu nasıl yürütüyorsunuz?»

İlsever: «Şimdi solda bir alt üst oluş yaşanıyor. Bir harmanlanma var. Kimse eski konumunda değil. Herkes değişiyor. 1980 öncesindeki genel olarak sosyalistlerin programları hayat tarafından doğrulanmadı. Aradan geçen 8 yıl, yeni program ihtiyacını zorunlu kıldı, işte birlik, bu temelde bir zorunlu ihtiyaç olarak ortaya çıkıyor. Ve böyle bir alt üst oluş süreci içinde gerçekleşecek. Bizim çabamız, bu süreci hızlandırmaktır. SP olarak biz, bu ihtiyacı en çok duyan emekçi önderlerini birleştirerek süreci hızlandırmaya çalışıyoruz.»

Soru: «Somut olarak kimlerle görüşmeler yürüttünüz ve yürütüyorsunuz? Ne gibi sonuçlar aldınız?»

İlsever: «Türkiye'de yasal bir işçi partisi olması için çalışan herkesle görüşüyoruz. Karşılıklı birbirimizi anlamaya ve tanımaya çalışıyoruz.»

Soru: «Aybar ve çevresiyle görüşmeleriniz ne aşamada?»

İlsever: «Görüşmelerimiz sonucunda iki komisyon kurduk. Bunlar SP programı üzerinde çalışıyorlar. Biz Sayın Aybar'a SP'yi şimdiden birlikte örgütleme ve Mart'ta yapacağımız kongreye birlikte gitmeyi önerdik. Dileğimiz bu birliğin gerçekleşmesidir.»

Soru: «Aybar ve çevresiyle birlik sağlanırsa, genel başkan adayınız kim olur? Örneğin, siz kişisel olarak genel başkanlığa Aybar'ı önerir misiniz?»

İlsever: «Çok erken bir soru. Şu anda hiç üzerinde durmadığımız bir konu. Kimin başkan olacağı hiç de önemli değil.»

Soru: «Aybar ve çevresiyle program üzerinde çalıştığınızı söylediniz. Bundan, birleşebileceğiniz her çevre ile SP programını yeniden görüşmeye açık olduğunuz sonucunu çıkarabilir miyim?»

İlsever: «Partiyi kurduğumuzdan beri yaptığım açıklamalarda herkesi SP programını incelemeye davet ediyorum. Programımızı benimseyen herkesi partiye davet ediyoruz. Ama birlik konusunda da her öneriye açığız.»

Soru: «Birlik için umutlu musunuz?»

İlsever: «Bugün solun emekçi hareketiyle birleşebilmesi için iki koşul kendini dayatmaktadır : Birincisi, solun kendi kapalı alanından emekçilerin dünyasına ve büyük siyasal güçler alanına çıkması. İkinci olarak da, devrimci bir program etrafında güçlerini birleştirmesidir. Kanımca bugün solda birliğe her zamankinden daha yakınız. Bunun bir sebebi, emekçilerdeki canlanmayla birlikte, solda da bir canlılığın görülmesidir. Ayrıca, birliğin temeli ve harcı da netleşmeyle başladı. Bu, devrimciliktir. Düzeni değiştirme isteğidir. 1985-86'larda yoğun olarak yaşadığımız gibi, salt güzel bir duygu, bir istek olmaktan çıkarak, 'ne için birlik', 'nasıl birlik' soruları anlam kazanmakta ve yanıtını bulmaktadır. Bu sorular gündeme gelmeden ve ortak bir şekilde yanıtlanmadan birliğin sağlanması mümkün değildi. Bu bakımdan, bu konuda epey yol aldığımızı söyleyebiliriz. Yani soldaki harmanlanma hızlanarak sürüyor ve yeni oluşuna netlik kazanıyor. Bu oluşumda SP'nin program ve varlığının da etkisi olduğu kanısındayım. Bugün artık solun büyük kesimi, yüzde 90'a yakın kesimi, 12 Eylül'ün ve düzenin dayattığı konulardan çıkma ve düzeni devrimci dönüşümlerle değiştirme isteğini ifade ediyor. Dışardan esen emperyalizmle ve kapitalizmle bütünleşme rüzgârlarına karşı çıkıyor.»

SOVYETLERİN NİTELİĞİ

Soru: «Partinizde Sovyetler Birliği'ni sosyalist olarak görenler de var, onu sosyalist saymayanlar da. SP'nin Sovyetlere resmî bakış açısı nedir?»

İlsever: «Partimizin programı Türkiye'de nasıl bir sosyalizm kuracağımızı anlatıyor. Sovyetler Birliği'nin niteliğinin programımızla bir ilgili yok. Partimizin kapısı her iki düşünceye de açıktır. Öte yandan, programımız sosyalizm adına yapılan işgal, müdahale ve yayılma politikalarına karşıdır. Devrim ihraç ve ithal edilemez. Sovyetler Birliği'nin niteliğinin programımızla bir ilgisi yoktur ama örneğin, Çekoslovakya işgalini, ya da Polonya'ya müdahaleyi savunmak da mümkün değildir SP'de.»

Soru: «Sizin şahsi fikriniz nedir?»

İlsever: «Sovyetler Birliği halen dünyanın ikinci büyük devletidir. Geçmişte çok hatalar yapmış, Çekoslovakya, Macaristan, Afganistan'ı işgal etmiş, Polonya'ya müdahalede bulunmuş bir ülkedir. Bugünkü Sovyet yönetimi, geçmişteki bazı hataları sorgulamaktadır. Bazı olumlu adımlar da atıldı. Ancak bu yapılanların ilke olarak yanlışlığı halen açıklanmış değildir. Ayrıca bu politikanın bittiğini göstermek bakımından, örneğin, Çekoslovakya işgaline son vermesi, Polonya üzerindeki baskılarını kaldırması gerekir. Gorbaçov, geçmişte yönetimde oluşan bürokratik kastaşmayı da sorguluyor. Sovyetler Birliği'nin bugün yönelişiyle birlikte Sovyet halkının harekete geçmesini ve inisiyatif kazanmasını diliyoruz. Çünkü işçi hareketi yoksa, iktidarda işçi sınıfı yoksa, sosyalizm de yoktur.»

Soru: «Çok partili sosyalizm, serbest seçimler, birden fazla sosyalist parti, parti içinde kanatlar sorunu tartışılıyor. SP'nin bu konularda tutumu ne?»

İlsever: «Türkiye, 1946'dan beri renkli ve çok sesli bir toplum olma yönünde geliyor. Bu çoğulculuk içinde, esas olarak, hakim sınıf partilerine özgürlük vardır, işçi sınıfı ve emekçilerin örgütleri baskı altındadır. SP programı demokratik halk iktidarını ve bu iktidar altında bir emekçi çoğulculuğunu öngörmektedir. Dolayısıyla SP iktidarında çoğulculuk tabana, aşağılara yönelen ve giderek derinleşen bir süreç olarak devam edecektir. Ben çok partili sosyalizmi bu temelde anlıyorum. Sosyalist bir partideki kanatlar da, işçi sınıfı içindeki farklılıklardan ve değişik kesimlerin varlığından kaynaklanacaktır.»

GÜNCEL SİYASAL SORUNLAR

Soru: «TBKP'nin yasallaşma mücadelesi için ne düşünüyorsunuz?»

İlsever: «Türkiye'de her görüşün özgür bir şekilde ifade edilmesini ve örgütlenmesini savunuyoruz, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin bir parçası olarak da TBKP'nin yasallaşmasını destekliyoruz.»

Soru: «Ya 163. maddenin kaldırılması ve islamcıların da yasal örgütlenme hakkı için tutumunuz nedir?»

İlsever: «163. maddenin kaldırılmasını biz de istiyoruz, ideolojilerine karşı olmamıza rağmen, islamcılar da serbestçe örgütlenmeli. Zaten örgütlüler.»

Soru: «İslamcı güçlerle belli konularda ittifak yapabilir misiniz?»

İlsever: «Türkiye'yi daha da geri götürecektir bu kesime ideolojik, kültürel ve siyasal planda karşıyız. Bazı somut noktalarda, gerekirse ittifakı düşünebiliriz.»

Soru: «1989 sonbaharında cumhurbaşkanlığı seçimi var. Cumhurbaşkanı halk seçse ve adaylar da Evren ile Özal olsa, kimi desteklerdiniz?»

DARBE İHTİMALİ YOK

İlsever: «Mevcut koşullarda cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine de, iki adaya da karşıyız.»

Soru: «Kamuoyunda zaman zaman yeni bir darbe ihtimalinden söz ediliyor. Siz böyle bir ihtimal görüyor musunuz? Darbe olursa, tutumunuz ne olur?»

İlsever: «Bugün için darbe ihtimali görmüyoruz. Türkiye, önümüzdeki dönemde zor ve çalkantılı günlere gidiyor. Hakim sınıfların üstten çözümüyle emekçi halkın alttan çözümü bu süreç içinde yaşanacak. Amacımız, Türkiye toprağından darbe olasılığını tamamen silmektir. Bugün için görevimiz, bir askeri darbeye karşı bilinçlerde yığınak yapmaktır.»

Soru: «Enflasyon yüzde 100'lere yaklaştı. Halkın reel gelirinde 10 sene öncesine göre yüzde 50 aşınma olduğu belirtiliyor. Ama bütün bunlara rağmen ANAP son 1987 genel seçiminde üçte bir seçmen desteğine sahip olduğunu gösterdi. Halkın tepkisizliğini nasıl yorumluyorsunuz?»

İlsever: «Bence en önemli etken, 20 yıllık halk hareketinin bir durulma ve dinlenme dönemine girmiş olmasıdır. Yani son 8 yıl içinde kitleler de bir muhasebe içinde. Ayrıca, Türkiye'nin diğer ülkelerden farklı yanı, bu rakamlara rağmen düzenin ve kitlelerin bazı rezervlere sahip olmasıdır. Nedir bunlar? Son 30 yıl içinde şehir-köy nüfus oranı yüzde 60 ve 40 olarak yer değiştirdi. Şehirli nüfusun köyle bağlantısı, yüksek enflasyona karşı subap işlevini görüyor. Ayrıca, 65 yıllık cumhuriyet boyunca kurulan bazı dengeler, bu arada solun ve bazı yasal olanakların varlığı, önemli bir amortisör oluyor. Fakat özellikle son 3 yılda Özal hükümetinin izlediği politikalar bu amortisörleri patlatıyor. Artık, köyün şehiri besleyecek takati kalmadı.»

Soru: «Ama bunlar ANAP'ın üçte birlik seçmen desteğini açıklamıyor.»

İlsever: «ANAP'ın üçte birlik oyunda önemli bir kesimi, milli gelirin neredeyse yarısı kadar pay alan nüfusunda yüzde 20'lik bölümü oluşturuyor. Ayrıca, bunların da etkilediği yüzde 15 kadar tutucu bir seçmen kitle var. Özellikle 1987 genel seçimlerinden sonra ANAP'ın enflasyonla mücadele politikası, şimdi bu kesimi de hedef alıyor. Yeni vergi önlemleri ve devam eden yüksek faiz politikası, buna örnektir. Şimdi dikkat edilirse esnaflar, küçük ve orta sanayici, tüccar da feryat edenler kervanına katıldılar.»

Soru: «Yani ANAP'ın sosyal zemini kayıyor, yerini DYP mi alacak diyorsunuz?»

İlsever: «ANAP'ın sosyal zemininin eridiği doğru. Ama buna rağmen, DYP'nin güçlenme olasılığını görmüyorum, DYP, demode olmuş parti özelliğini üzerinden atamadı. 1980 sonrasında nisbeten özgürlük ve demokrasiyi seslendiren Sayın Demirel, bir miktar değişmiş gibi görünmüştü. Fakat, son aylarda çizdiği profil, yine eski Demirel profilidir. Kitlelerde inandırıcılık yaratmıyor ve güven vermiyor. Örneğin TRT önergesindeki, 141-142. maddelerdeki ve diğer bazı konulardaki tutumuyla ANAP'ın sağ kesimine göz kırptı.»

Soru: «ANAP eriyor, DYP güçlenemez diyorsunuz. Öyleyse, sağın ana partisi kim olacak?»

İlsever: «İşte bu sorunuz, Türkiye'deki koşulların çözümsüzlüğe doğru gittiği ile ilgilidir. Çünkü sağda bugün için hiçbir ışık görülüyor. Ne mevcutlar, ne de kurulacak yeni bir parti için görünür gelecekte şans görmüyorum.»

İKTİDAR BOŞLUĞU VAR

Soru: «Siyasi hayattaki boşluğu SHP dolduramaz mı?»

İlsever: «Bu programı ve politikalarıyla SHP de boşluğu dolduramaz. SHP, bırakalım ana muhalefet partisi olmayı, ciddi bir muhalefet partisi bile olamadı. Halk, ağırlaşan sorunlara çözüm beklerken SHP devlete ve sermaye çevrelerine güven vermeye çalışıyor. Türkiye sola, SHP sağa kayıyor. Türkiye'de gerçek alternatif, bu sola kayış süreci içinden çıkacaktır.»

Soru: «Sağda da, solda da iktidar olabilecek güç yok diyorsunuz. Ama aynı zamanda darbe ihtimalini de ciddi bulmuyorsunuz. Oysa, siz tam bir darbe ortamı tarif ediyorsunuz.»

İlsever: «Aslında ordunun darbe yapacak durumda olmaması da, krizin ağırlığını gösteriyor. Bundan, darbeyi çözüm gördüğüm sonucu çıkarılmasın. Elbette Türkiye hükümete kalmaz. Ama bir 10-20 yıllık süreç içinde Türkiye'nin içine girdiği krize çözüm olacak bir iktidar görülüyor. Anlatmaya çalıştığım durum budur. Çelişmeler o kadar keskinleşmektedir ki, her şey Türkiye'nin 21. yüzyıla bir emekçi çözümü ile girmesi koşullarını hazırlıyor.»

Soru: «Ama görünür gelecekte olayı sanki çözümsüz görüyorsunuz. Yanılıyor muyum?»

İlsever: «Evet, çözümsüz görüyorum. Türkiye halkının 150 yıllık demokrasi mücadelesinin bu yüzyılın sonuna doğru kendi çözümünü dayattığını düşünüyorum, önce Türkiye'nin balans ayarı bozulmuştur. Bütün sınıf, tabaka ve kurumlar arasındaki denge kaybolmuştur. Yukarıda da belirttiğim gibi amortisörler patlamaktadır. Toplumun temelinde büyük bir kutuplaşma yaşanıyor. 50 milyar dolarlık dış borç nasıl ödenecek? Kimse bunun çaresini gösteremiyor. Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşlar bile, bir yandan bu borcu ödeyin diyor, diğer yandan da gelir dağılımının çok bozulduğunu belirterek, çalışan kesimlerin rahatlatılmasını istiyor. Bu, aslında bir çözüm önermemektir. 1980 sonrasında dinci gelişmenin yarattığı rahatsızlık, çözüm bekleyen Kürt sorunu, bütün bunlar, temeldeki bunalım tezahürleridir. Şimdi bunlar üste pek yansımıyor ama önümüzdeki süreçte kendilerini daha açık ortaya koyacaktır.»

Soru: «Kürt meselesinden söz ettiniz. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?»

İlsever: «Özellikle 1980'den sonra izlenen devlet politikasıyla değişen büyük bir yaradır. Bugün izlenen baskı politikasının bu yarayı sürekli kanattığı kanısındayım. Sorunun demokrasi içinde, özgürlükler çerçevesinde, **bütün Türkiye halkının eşitlik ve gönüllü birliği temelinde çözümünü savunuyoruz.**»

Soru: «İşçilerin sendikal birliğini nerede görüyorsunuz?»

İlsever: «Birlik, bugün için, işçilerin zaten toplu bulunduğu Türk-İş'te sağlanacaktır. Türk-İş'teki muhalefet hareketini çok sağlıklı bir gelişme olarak görüyorum, işte çözüm buradadır.»

Soru: «Türk-Yunan sorunlarında, Kıbrıs dahil, Özal mı, yoksa Papandreu mu gerçekçi bir politika izliyor?»

İlsever: «Bence ikisi de değil. Gerçekçi ve olumlu olan Davos örneği gösterilen davranıştır. Yani, iki ülkenin de sorunları görüşmeler yoluyla çözüme isteğidir. Bize göre, özellikle yapılması gereken, şimdi başlatılmış bulunan, iki halk arasındaki yakınlaşma sürecini ilerletmektir. Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs'tan elini çekmesi gerekir. Bu adım, iki ülke arasındaki sorunların da adil ve makul bir şekilde çözümünün yolunu açacaktır. Burada Türkiye'ye düşen, Kıbrıs' tan askerlerini çekmektir. Sorun, Kıbrıs'taki iki halk arasında görüşmeler yoluyla çözümlenmeli.»

Aralık 1988 İstanbul

MEHMET ALİ AYBAR (ESKİ TİP/TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ ve SDP/SOSYALİST DEVRİM PARTİSİ GENEL BAŞKANI) (*)

MEHMET ALİ AYBAR

5 Ekim 1908'de İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. **Devletler hukuk doçenti** oldu. CHP'nin tek parti yönetimine karşı Vatan gazetesinde yazdığı yazılar yüzünden 1946'da doçentlik görevine son verildi. Hür adlı haftalık bir gazete çıkardı. Sıkıyönetim bunu kapatınca, Zincirli Hürriyet'i İzmir'de yayınlamaya başladı (1947). Amerika ile yapılan ilk ikili anlaşmalara karşı çıktı (1947). Hükümete ve cumhurbaşkanına hakareten toplam 4 yıl hapse mahkûm edildi (1949). Sendikacılar tarafından kurulan TİP'in genel başkanlığına getirildi (9 Şubat 1962). 1965 seçimlerinde İstanbul milletvekili olarak meclise girdi. ABD'yi Vietnam'da soykırım suçu işlemekten yargılayan Uluslararası Russel Mahkemesi'ne yargıç olarak çağrıldı (1966). Mahkeme, ABD'nin suçluluğuna karar verdi. Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'yı işgaline karşı çıkarak «*gülyüzlü sosyalizm*» şiarını ortaya attı (1968). İkinci kez TİP'ten İstanbul milletvekili seçildi (1969). Ancak parti içinde başlayan tartışmalar kriz boyutuna vardığı için genel başkanlıktan istifa etti (1970). Ardından da partiden ayrıldı (1971). 30 Mayıs 1975'de, sonradan Sosyalist Devrim Partisi adını alan, Sosyalist Parti'yi kurdu. Genel başkanlığına getirildi. 1980'den sonra başta DİSK ve TBKP davaları olmak üzere bazı davalarda avukatlık görevini üstlendi. İnsan Hakları Derneği kurucusudur. Aybar'ın yayınlanmış 10'dan fazla kitabı vardır.

(*) Aybar, dizi Milliyet gazetesinde yayınladıktan sonra, kendisine ait bölümü gözden geçirdi. Ve çok büyük ölçüde yeniden yazdı. Bu yüzden, gazetede çıkan kısa metinle buradaki konuşma arasında ifade farklılıkları ortaya çıktı.

SDP (SOSYALİST DEVRİM PARTİSİ)

M. Ali Aybar ve arkadaşları tarafından kuruldu (30 Mayıs 1975). «*Türkiye'ye özgü bağımsız emekçi sosyalizmini*» savundu. İlk genel başkanı Aybar oldu. Tüzüğü gereğince daha sonra genel başkanlığa Cenani Bıçakçı getirildi. 1979 senato üçte bir yenileme seçimlerine katılan parti 62.105 oy aldı. Bu, aynı seçime katılan diğer iki sosyalist parti TİP (33.720) ve TSİP'in (33.548) oylarının toplamına yakındı (% 1.3). Faaliyeti 12 Eylül 1980'de durduruldu ve bütün diğer partiler gibi 16 Ekim 1981'de feshedildi.

Soru: «Soldaki yaygın bölünme malum, önce bundan başlayalım isterseniz. Bölünmenin bu kadar kaçınılmaz mıydı?»

Aybar: «Solda teorik olarak bazı tartışma konuları var. Bunların da teorik olmaktan çok, tarihi kökenleri var. Marks'ın teorisi ortaya çıktıktan sonra, Birinci Enternasyonal'da Marksistlerin dışında da sosyalist güçler var. Proudhoncular Lassallecılar, anarşistler gibi. Görüşlerin hepsi **iktidarın nasıl ele geçirileceği** sorununa göre şekilleniyordu. Ekim Devrimi yapıp Sovyet Rusya kurulduktan sonra bu tartışma zemini yön değiştirdi. Sovyetlerden önce tartışmalar, **kurulacak sosyalist toplumun nasıl bir toplum olacağı** üzerinde yapılıyordu. 1917'den sonra, 'buyurun, böyle olur' diyen bir örnek çıktı. Ve bu örnek kendini Marks'a bağladı. Yani Lenin'in Marks'ı, Engels'i yorumlayarak başarıya ulaştırdığı bir model çıktı ortaya. **Kendilerini devrimin 'öncü'leri olarak niteleyen bir partinin, Bolşevik Partisi'nin diktatörlüğü idi ortaya çıkan model. Marks ve Engels'in düşündükleri proletarya diktatörlüğü ise, bir işçi demokrasisiydi. Bunun, gerçekleşen ilk ve son modeli de 'Paris Komünü'dür.** Marks'ın '*Fransa'da İç Savaş*' adlı kitabına yazdığı önsözde Engels, 'proletarya diktatörlüğünün ne olduğunu mu soruyorsunuz? Paris Komünü'ne bakın. Paris Komünü, proletarya diktatörlüğüdür' der. Ocak 1871'de Paris düşüyordu. Dört buçuk aydır Alman ordusunun sardığı ve halkı aç kalan Paris teslim oluyordu. Sadece 'Ulusal Muhafızlar' silahlarını bırakmamışlardı. Galip Alman ordusu da Paris'e girmeyi göze alamamış, varoşlarda küçük bir bölgeyi işgal etmekle yetinmişti.

'Ulusal Muhafızlar' Parisli işçilerden oluşuyordu. Tarihe *'Paris Komünü'* olarak geçen büyük olayın ilk adımı bu oldu.. Versay'daki Thiers'in başkanlığındaki hükümet, Paris'in üzerine asker gönderdi ve savaş başladı. **Savaşan işçiler bir yandan da seçim yaptılar: Komün kuruldu.** Seçilenlerin ve komünde çalışanların aylığı, en yüksek işçi yevmiyesi olan 6 bin frankı geçemezdi. **Seçilenler her an halka hesap vermek zorundaydılar; ve her an yerlerine bir başkası seçilebilirdi.** Eli ayağı tutan herkes 'Ulusal Muhafızların askeri idi. Kilise ile devlet ayrıldı ve kilisenin mallarına el kondu. Vicdan özgürlüğüne ters düştüğü için, din dersleri kaldırıldı. İdam cezası kaldırıldı. Napoleon'un Vandom alanına diktiği sütun, bağınaz ulusçuluğun sembolü sayılarak yıktırıldı. Özel fabrikalar, işçi kooperatiflerine verildi... İlk işçi devleti kurulmuştu. Hem Almanların işgal ettikleri küçük bölgenin dışına çıkmamasını sağlıyorlar; hem de burjuvazinin ordusuna karşı savaşıyorlardı. Bu arada çocuğun yaşaması için üretim de yapıyorlardı. Bu, eşi görülmemiş bir demokrasi idi: işçi demokrasisi, proletarya diktatörlüğü... Engels'in, proletarya diktatörlüğü Paris Komünü'dür dediği emekçilerin demokrasisi. Lenin'in 1917'de kurduğu ve 'proletarya diktatörlüğü' dediği bolşevikler iktidarının, Engels'in Paris Komünü'nü göstererek, işçi 'proletarya diktatörlüğü' dediği hükümet şekli ile hiçbir ilişkisi, hiçbir benzerliği yoktu. Lenin'inki, Bolşevik Partisi'nin 19 kişiden oluşan Merkez Komitesi'nin ve özellikle genel sekreterin, yani Lenin'in diktatörlüğü idi. *'Komünizmin Çocukluk Hastalığı'* adlı kitabında Lenin söyler bunu, hem de öğünerek; *'biz gerçek bir oligarşiyiz'* der. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi ve liderinin diktatörlüğünün, Marks'ın proletarya diktatörlüğü ile bir ilgisi, ilişkisi yoktur. Stalin zamanında buna bir de ad takıldı, *'Marksizm-Leninizm'* denildi. Lenin bunu *'Ne Yapmalı'*da açık açık yazar: **Biz 'öncülerin partisiyiz; 'öncü'nün işçi ya da aydın olması farketmez. Bizim partimiz işçilerin partisi değildir, işçilerin örgütü sendikalardır,** der(*)

(*) Lenine, Que Faire, s. 113 ve sonrası, Editions Sociales, Paris 1947.

Rusya için bu yoldan başkası izlenemezdi diyenlerle tartışmayacağız. Çünkü 'öncü'ler diktatörlüğünün işçilerin diktatörlüğü olmadığı açık bir gerçektir. Sovyetler Birliği'nde işçiler yönetici durumuna hiç gelmediler. 71 yıldır hep yönetiliyorlar. Çarlık döneminde olduğu gibi. Yöneticilerin, işçilerin çıkarlarını gözettiği varsayılsa bile, durum değişmez. Sömürünün sena ermesi için, artı-değerin nerede, nasıl kullanılacağına, artı-değeri üreten işçinin kendisi ya da seçtiği temsilci karar vermelidir. Bu gerçekleşmeden sömürü orta-dan kalkmaz. Üretim araçlarının sadece kamulaştırılması bunu sağlamaz. Çünkü sömürü, sömürülenle sömüren arasında bir ilişkidir. Elbet, üretim araçları kamulaştırılacaktır. Ama bunlar işçilerin yönetiminde değilse, sömürü sürer.»

ÜÇÜNCÜ DÜNYA NE YAPSIN?

Soru: «Leninist çizgiyi savunanların şöyle bir görüşü var: 'Bize karşı çıkanlar kulağa hoş gelen şeyler söylüyor. Ama 70-80 yıldır ortaya bir örnek koyamadılar. Onların modellerinden devrim çıkmıyor. Ne dersiniz buna?»

Aybar: «Leninist modelle sosyalizm kuruldu mu? Hangisi sosyalist, sosyalistim diyen ülkelerden? Hiçbiri, **öncülerin buyruğu ile sosyalizm kurulamayacağı ortaya çıktı.** Hepsi de sosyalist ülkelerin parti genel sekreterlerinin diktası altında yaşıyor. **Emekçiler emir kulu...** Düşünün! Ekim Devrimi'nden 71 yıl sonra, Gorbaçov'un can simidi köylülere toprak dağıtmak, işçileri de fabrikaya ortak yapmak. Şöyle bir espri dolaşmış halk arasında: **'Komünizm nedir? Kapitalizmden kapitalizme giden en uzun, en çileli yoldur.'** Kruşçev de suçu Stalin'e yüklemişti. Düzmece davalar, idamlar, hapisler, toplu sürgünler... Suçun Leninizmde olabileceği kimsenin aklına gelmemişti. Belki gelmişti de, açıklamaktan korkmuştu. Evet suç Leninizmde idi. **Çünkü sömürünün ortadan kalkması için değeri, artı-değeri yaratan işçilerin, köylülerin, emekçilerin kendi aralarından seçtikleri temsilcileri aracılığıyla iktidarı ellerinde bulundurmaları şarttır, işçilerin, köylülerin seçmediği; buna karşın kendilerini işçinin temsilcisi sayan 'öncü'lerin devleti ellerinde tutmaları bir aldatmacadır.**

Sanırım ilk aldanan da Lenin'in kendisidir: Sosyalizmin tepeden inme buyruklarla kurulabileceğini sanmıştır. Üretim araçları kamulaştırılınca, üretim plana bağlanınca ve işçiler, köylüler, emekçiler disiplinli bir çalışma içine sokulunca, sosyalizm gerçekleşecektir. Oysa sosyalizmin öncüleri işçiler, köylüler, emekçi halk yığınlarıdır. Devlet, onların yönetimindedir. Lenin'in öncüleri, yani sosyalist aydınlar, egemen olan emekçi halka yardımcı olurlar. Ama kararı her zaman emekçi halk verir. Paris Komünü'nde olduğu gibi...»

Soru: «Söyledikleriniz, üretici güçlerin gelişme seviyesi ile ilgili tartışmaya gelip dayanıyor. Üretici güçlerin seviyesi düşük ülkeler ne yapacak?»

Aybar: «Sözünü ettiğiniz üretim gücü düşük düzeydeki ülkeler, ayrı biçimde sömürülüyorlar. Bu ülkelerin halkları, kuşaklardır emperyalizme dış biliyor. Çağımızın bir özelliği de bu: **Ulusal bağımsızlık hareketleri, ilk örneğini biz verdik. Ne yazık ki, bağımsızlığı yitirmenin ilk örneğini de biz verdik.** İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlık hareketi yaygınlaştı; sömürgeler peşpeşe bağımsızlıklarına kavuştular. Çoğu da savaş vermeden. Ama hepsi de borçlandırıldı. Dünya Bankası, IMF kuruldu. Ayrıca Amerika da borç veriyordu bu ülkelere. Genellikle sosyalizme kaymalarını önlemek için. Kimilerine de bu yoksul ülkelerin, jeo-politik konumları dolayısıyla borç veriliyordu. Ne var ki, konuya tarihçi gözüyle bakıldığında, bu gibi etkisi geçici önlemlerle, bağımsızlık hareketinin önlenemeyeceği anlaşılıyor. Çünkü sömürü artarak sürüyor. Ve bu ülkelerin yoksul halkları, emperyalizmin düşmanlığını çocuklarına kutsal bir miras olarak bırakıyorlar. Bu kervana er geç biz de katılacağız. Kapitalizmin temel yasası gereği, **yoğunlaşarak merkezileşmiş büyük sermaye küçük sermayeyi yutar.** 12 Eylül sonrasında bunun en canlı örneğini yaşadık. Günümüzde temel çelişki, ileri ülkelerin burjuva sınıfları ile işçi sınıfları arasında değil. **Günümüzün temel çelişkisi, emperyalizmle Üçüncü Dünyanın yoksul halkları arasında.** Çünkü bu talandan –bilmeyerek, istemeyerek de olsa– emperyalist ülkelerin işçileri de pay alıyor.

Son çözümde, **yüksek ücretlerin kaynağı, yoksul ülkelerden elde edilen yüksek kârlar, yüksek artı-değerler**... Dünya sosyalizmine yol açacak ilk patlamalar Rusya, Çin gibi geri kalmış ülkelerde başladı; Afrika'nın, Asya'nın, Güney Amerika'nın halkı aç ya da son derece yoksul ülkelerinde bu patlamalar tam bağımsız ve sosyal içerikli rejimlerin kurulması için birbirini izleyecektir. Gerçek sosyalizm yolunda ikinci aşama şöyle olacak: **Yoksul ülkelerden sağlanan aşırı kârlar düşüncü, emperyalist ülkelerdeki işçi ücretleri de düşecek. Bunun doğuracağı çalkantılar, tepkiler, işçilerin derlenip toparlanmalarına; sendikal ve sosyalist hareketin güçlenmesine; işçilerin yeniden sınıf bilincine ulaşarak, siyasal savaşıma ağırlıklarını koymalarına yol açacaktır.** Ve nüfusun çoğunluğunu oluşturan emekçiler iktidara geleceklerdir. **Böylece gereksizliği kanıtlanmış olan 'öncüler teorisi de rafa kaldırılacaktır.** Üçüncü aşama: Tırnak içinde **sosyalist ülkelerin gerçek sosyalizme geçmeleri** olacaktır, ilk adımlar Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'da atılmıştı. Ama devrimciler Sovyet tankları ile püskürtülmüşlerdir. Ama bu kez herhalde öyle olmayacak. Macaristan çok partili bir sosyalizmden söz ediyor. Polonya'da işçiler hükümetle pazarlık ediyorlar. Prag Baharı'nın lideri Dubçek, İtalya'da konferans veriyor. Sanıyorum Gorbaçov da henüz düşüncelerini tümüyle açıklamadı, işi kolay değil. Sayıları milyonlara varan **aparatchikler** pusuda bekliyorlar. Ama Sovyet işçileri, köylüleri de tarihten gerekli dersleri çıkarmışlar, tetikte onlar da bekliyor. Bakarsınız, aşamalar yer değiştirir ve insanın insan tarafından sömürülmesine ilk son verenler, günümüzün 'tırnak' içindeki sosyalistleri olur.»

SOLDAKİ BÖLÜNMELELER

Soru: «Ben, sosyalist fikirlerin yaygınlık kazandığı 1960' tan sonrasına gelmenizi istiyorum. Bu dönemdeki bölünmeler için konuşmanızı rica edeceğim.»

Aybar: «1963 yerel seçimlerinde radyo konuşmalarının da etkisi ile TİP hızla büyümeye başladı. Yurt gezilerinde ilgi görüyorduk. Köy kahvelerinde konuşmalar yapıyorduk. **Toprak reformunu** anlatıyor, ilginç sorularla karşılaşıyorduk. Gaziantep ya da Urfa'nın bir köyünde şöyle bir soruyla karşılaşmıştık: **'Ağaların topraklarını topraksız köylüye dağıtacağız diyorsunuz. Bu kadar parayı nereden bulacaksınız?'** Anlaşıyordu ki, bu köylü yurttaşımız, karşılığı ödenmeyen kamulaştırmalar istemiyordu. Konuyu ta baştan ele almak zorunda kalmıştık. Kimsenin hakkı yenmeyeceğini; bir kişinin onca toprağa nasıl sahip olduğunun araştırılacağını anlatmış ve 'vatan toprakları üzerinde Amerikan üsleri var. Bunlardan biri de sizin yakınlarınızda: Kocaman dinleme araçları... sizi o topraklar ilgilendirmiyor mu' diye sormuştuk... Evet, TİP hızla büyüyordu. Her gittiğimiz yerde yurttaşlara, **Amerika ile imzalanmış ikili antlaşmaları, NATO'yu, savaşta başımıza neler geleceğini** anlatıyorduk. Topraklarımızda Amerika'nın askeri üsleri bulunduğu için, ilk nükleer hedeflerden biri olacağımızı ve milyonlarca insanımızın öleceğini vurgulayarak NATO'dan çıkmamızı savunuyorduk, **İkinci Kurtuluş Savaşı** verdiğimizizi, bunun silahsız bir savaş olduğunu, bilinçlenen halkımızın düşmanı gittikçe daralan bir nefret çemberi içine alması sonucunda, Amerikalıları yurdumuzdan çıkıp gitmek zorunda bırakacağımızı tekrarlıyorduk. Kuşkusuz bunlar Amerika'nın hiç hoşuna gitmiyordu. Hükümetin de hoşuna gitmiyordu. **Dış politikanın halka götürülmesi, halkla tartışılması, Türkiye'de ilk kez oluyordu.** TİP'in genç üyeleri konuyu arkadaşlarına götürdüler: Gençler de Amerika'ya karşı çıkmaya başladılar. TİP, Mecliste ilk konuşmasında Amerikan üslerini gündeme getirdi: Amerikalı komutandan izin almadan, ne cumhurbaşkanının, ne başbakanın, ne milletvekillerinin, ne de genelkurmay başkanının bu üslere giremeyeceklerini söyledi. 'Dış politikada iktidar-muhalefet el ele' sloganı da gene ilk kez deliniyordu. Böylece TİP, Amerika'nın boy hedefi haline geldi. **Amerikan elçisi Commer Türkiye'den ayrılırken. 'Türk ulusu bizi seviyor; bizim tek düşmanımız TİP' dedi.** Türk solunu 'saf dışı etmek için Amerika'nın her çareye başvuracağı artık ortaya çıkmıştı. Türk solu atacağı her adımı bu gerçeği göz önünde tutarak atmamak zorundaydı.»

Soru: «Nasil?»

Aybar: «Amerika ile ikili antlaşmalar imzalanmış ve NATO üyesi olan Türkiye'de, böylesi konuşmalarla halkı Amerika'ya karşı bilinçlendiren bir sol partinin varlığı, Amerika'yı herhalde sevindirmiyordu. **Sola karşı önlem almak zorundaydı Amerika.** Bir belge, bir kanıt yok elimde. Olamaz da. Ama olayların sıralanışı Amerika'nın çıkarlarıyla öylesine bağdaşiyor ki, insan Amerika'nın herhalde parmağı var bu işte diyor. Sonradan 12 Mart ve 12 Eylül'ün darbeci komutanlarına, Amerika'nın gösterdiği ilgi, bu tahminin yanlış olmadığını ortaya koymuştur. Amerika, Yunanistan'daki Albaylar Cuntası'yla (*) da iyi ilişkiler sürdürmüştü. NATO'nun lideri olarak Amerika, NATO'ya üye ülkelerin komutanlarına sempatiyle bakar. Ve Amerika, stratejik konumu kendisince önemli olan Türkiye'de, Amerika'ya karşı olan solun gelişmesine göz yumamaz.»

Soru: «Size göre nasıl göz yummadı?»

Aybar: «Şöyle bir yol izledi: **Devrimin ancak silahla başarılabilceğini yazan kitapların basılması, satılması serbest bırakıldı. Bomba yapımını anlatanlar dahil, tüm ihtilalci sol yayınlar serbestçe satılmaya başlandı. Oysa, 141-142 yürürlükteydi. Yayınevleri, kitapçılar bu kitapları satmak cüretini kimden alıyorlardı.** Hiç kuşkusuz kendilerine güvence verilmişti. Ve bir de baktık ki, sokaklarda, meydanlarda kitap sergileri: Şu kitap okunmayan Türkiye'de!... Sol 'literatür' dilimize çevrilmiş, sokaklarda satılıyordu. Alıcılar hep genç insanlardı. Çoğu üniversiteli gençler. Ardından tartışmalar başladı: Filan 'usta' şöyle diyor, falan 'usta' böyle diyor... Lenin 'usta' ne diyor? Devrimi 'öncüler yapar; proletarya diktatörlüğünü 'öncüler gerçekleştirir; sosyalizmi. onlar kurar... Rusya'da, Çin'de sosyalizm böyle kurulmuştur; tüm sosyalist ülkelerde böyle kurulmuştur. O halde Türkiye'de de öyle kurulacaktır.

(*) Yunanistan'da 1967'den 1974 Temmuz'undaki Türkiye'nin Kıbrıs çıkarmasına kadar işbaşında kalan askeri yönetim.

Sosyalizm bir tanedir: Leninizmdir. Oysa TİP ne diyor? TİP, Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğünde toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların, kanun yolundan iktidara yürüyen, siyasi teşkilâttir, diyor. Ve halkın oyu ile kanun yolundan iktidara gelen TİP, halkın oyunu kaybedince, yine kanun yolundan iktidardan çekilir, diye vurguluyor.

TÜRKİYE NEREDE UNUTMAYALIM

Soru: «Özetle siz, Türkiye'deki bölünmeleri dışarıdan yönlendirmenin bir sonucu olarak görüyorsunuz, değil mi?»

Aybar: «Durumu açıklamaya çalışıyorum başından beri. Sorun, solun dışarıdan yönlendirilmesi değil. Sorun, Türkiye'nin Amerika'nın ileri karakolu durumunda olması. Bu durumda olan bir ülkenin solu, strateji ve taktiğini bu gerçeğin ışığında saptamak zorundadır. Bu da bizi birleşmeye zorlar. Tüm sol bir araya gelse, gene de çok büyük bir güç oluşturamaz. Yıllardır sürdürülen suçlamalar, halkımızı etkilemiştir. Bunun etkisini yok etmek uzun zaman alacaktır. Ama birleşerek ilk genel seçimlere katılma hakkını kazanır ve televizyonda konuşursak, küçümsenmeyecek bir ilerleme sağlarız. Bunu bilen Amerika, anlatmaya çalıştığım bir planı adım adım uygulamış ve uygulamaktadır. Yine tuzağa düşürülmemeliyiz. Şiddet olaylarına itelendiğimizi akıldan hiç çıkarmayacağız, ilk kurbanlar Deniz Gezmiş ve arkadaşları: Kimseyi öldürmemişlerdi; idam edildiler. Dosya Meclise geldiğinde ben milletvekiliydim. İktidar partisinin milletvekilleri ve yandaşlarından tarafsız bir davranış elbet beklenemezdi. AP milletvekilleri, olayları Moskova'dan aldıkları emirle, solcuların çıkardığını savunuyorlardı. Oysa, gerçek tam tersiydi. Olayları ABD planlamıştı, ilk adım ihtilalci yayınlar serbest bırakılarak, gençlerin ihtilalci eylemlere itelenmeleriydi. Bu adımı önce sağcı gençlerin silahlanmaları ve silahlı saldırıları başlatmaları izledi. Bunu solcu gençlerin silahlanmaları izledi. Ve iki taraf arasında her gün şiddetini artıran silahlı çatışma başladı. Artık silahlı kuvvetlerin devreye girmesi için ortam hazırды.

Ne var ki, silahlı kuvvetlerin müdahale biçimi tartışma konusu oldu. **Genç subaylar AP ile işbirliği içinde olan Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın da tasfiyesini istiyorlardı.** Ne var ki, **Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'ın Sunay'a yakın olması işi bozuyordu.** Sonunda 12 Mart harekâtı yer değiştirdi ve her ikisi de, yani Sunay da, Tağmaç da hareketin içinde yer aldılar. Muhtıra verildi: **Demirel gitti, yerine Nihat Erim geldi ve solu tasfiye hareketi başladı:** Askeri mahkemeler gece-gündüz demeden çalışıyor; solcular cezaevlerine tıkılıyordu. Ve faşist İtalya'dan aktarılmış ceza yasasının en ağır maddeleri uygulanıyordu, **inançları ve cesaretleriyle gençlerin gönlünde liderlik payesine ulaşmış üç genç : Deniz Gezmiş, Hüseyin inan ve Yusuf Aslan yakalandılar, ölüm cezasına çarptırıldılar.»** (*)

PARTİDEN İHRAÇLARIN NEDENİ

Soru: «Efendim, gerek o günlerde dile getirilen, gerek yaşayanların bugün tekrarladığı size yönelik iki eleştiri var: 'Aybar sosyalizme büyük hizmetler yaptı. Ama TİP o günlerdeki çok sesli tabanına uygun bir tutum izlemedi. Muhafif fikir savunular partiden ihraç edildi.' Birinci eleştiri bu. Yani muhaliflerine karşı ihraççı bir politika izledi diyorlar.»

(*) Aybar, 3 gencin idamına karşı TBMM'de etkili konuşmalar yaptı. 10 Mart 1972 tarihli konuşmasında şunları söyledi: «Uzun yıllardır soldan en ufak bir saldırı gelmemiştir. Faşizm, irtica açıkça himaye görüyordu. Bir partinin komando yetiştirme kampları açmasına göz yumuluyor ve soldan kelle isteyen toplu namazlar tertipleniyordu... Kanunsuz grev yaptılar diye Zonguldak'ta işçiler kurşunlatılmıştır. Derken İstanbul'da 'Kanlı Pazar' olayları, Konya, Kayseri olayları, 'İmran Öktem' olayları oldu. Meydanlarda, yurtlarda sol öğrenci avı yapılıyor, katiller bulunamıyordu. Endonezya'daki gibi bir katliam hazırlandığı söyleniyor; bazı gazeteler bunu açıkça yazıyorlardı. Bu olaylar zincirinin baskı ve etkisiyledir ki, solcu gençler önce nefislerini korumak için silahlanmak zorunda kaldılar ve silahlı eylem fikrine daha sonra gelindiği anlaşılmaktadır. Gençler arasında beliren bu eğilimi, ajanların, provokatörlerin de büyük ölçüde körükledikleri kanısındayım. Ama zaten ortam hazırlanmıştı. Falan ülkede ihtilal liderliği yapmış filan kişi örnek alınıyor, artık silahlı eylemden başka çıkar yol kalmadığı, ısrarla söyleniyordu. Bu görüşler yurdumuzun bunalımdan, geri bırakılmışlıktan bir türlü kurtulamamış olmasından muzdarip bulunan ve vatan sevgisiyle kanı kaynayan pek çok gence doğru göründü ve Türkiye'yi geri bırakılmışlıktan kurtarmak, Anayasanın gerçekten uygulanmasını sağlamak için emperyalizme karşı olan bütün sınıf ve tabakaların, herkesin katılacağı bir geniş cephe hareketini silahlı eylemlerle başlatmaya kalktılar... Böylece, çıkarıcı çevrelerin solu tasfiye için tertiplerle, kışkırtmalarla hazırladıkları ortam, olgunlaşmış oluyordu. Türkiye'de oyun içinde oyun oynanıyordu ve sol oyuna getiriliyordu. Olaylar işte böyle zincirlenmişti. Sol, kanun dışı hareketlere itelenmiş ve kapan kapanmıştır. Olayların gerçek yüzü budur. Durumun böyle olduğunu bile bile 3 gencin ipe çekilmesine 'evet' diyebilecek misiniz? **Kanlı Pazar, Konya, Kayseri ayaklanmalarının ve daha nice cinayetlerin meçhul bırakılmış failleri, ellerini kollarını sallayarak gezerken, Deniz Gezmiş ile iki arkadaşını ipe gönderebilecek misiniz? (AP sıralarından 'göndereceğiz' sesleri).** Aslında bir sol komplo ile değil, sağ komplo ile karşı karşıyayız. Zira, bütün bu anarşik olaylar, son tahlilde sağın işine yaramıştır. Tarihin mantığı böyle gösteriyor. Şunu bilelim ki, sola meşruiyet tanınması, toplum için sayısız faydalar sağlar. Solsuz demokrasi olmaz... Bu 3 genç maddi fiillerinden, yani banka soyduklarından, adam kaçırdıklarından, güvenlik kuvvetlerine karşı silah kullandıklarından dolayı ölüm cezasına çarptırılmıyorlar. Marksist-Leninist oldukları için fiilleri, basmakalıp bir Marksist-Leninist strateji klişesine göre değerlendirilerek cezalandırılıyorlar... Ve bir de idama gönderilen bu çocukların analarının, babalarının, yakınlarının ıstıraplarını kendi ıstırabımız gibi içten duymaya çalışmalıyız, ben ölüm cezasına oy vermeyeceğim.» (TBMM Tutanak Dergisi, Cilt 23, sayfa 123-124-125-126).

Aybar: «İnsanlar, sorunlar değişiyor. Elbet programlar da değişir. Ne var ki, bu istekler program ve tüzüğe ters düşmelerinin yanı sıra, ayrıca sosyalizmin yeni sorunlarına da ters düşmekteydi: Sosyalizm 'öncü'lerin buyruklarıyla kurulamaz. Kopya çekmekle de kurulamaz. Bizim yıllardan beri savunduğumuz bu gerçeklerin bir bölümü bugün ortaya çıktı : **Emekçiler yönetime gelmedikçe sosyalizm kurulamaz.** Sosyalist ülkeler kimi reformlar yapmaya başladılar. Halkın ilgisini çekmeye çalışıyorlar. Ama hâlâ 'öncü'ler teorisinden vazgeçmiyorlar. Aslında çok sesliliği, demokrasiyi biz savunuyorduk : Leninizmin tek sesliliğine karşı çıkararak. Tabanın çok sesliliği dediğiniz olay ise, gençlerin Leninizmden kaynaklanan siyasetleri **Maoculuk, Guevaracılık gibi akımlarını** savunmalarıydı. Aslında çok sesliliği savunan bizdik. Çünkü demokrasiyi, demokrasisiz sosyalizm olamayacağını yıllardır söyleyen bizdik. Parti tüzük ve programını bir yana bırakıp o görüşleri benimseseydik, parti tabanı bizden hesap sormaz mıydı? İlk muhalefeti, TİP tüzüğünün 53. maddesine karşı çıkanlar oluşturdu. 53. madde, kol emekçilerinin yönetimde ağırlıklı olmasını öngören madde. Bu maddeyi uygulamayacak mıydık? Olur muydu böyle şey! Partinin yetkili kurulları bu üyeleri onur kuruluna şevketti. Haklarında karar alınmadan partiden istifa ettiler. Şunu bir kez daha altını çizerek belirteyim. Parti programına ters düşen görüşlerin parti içinde propagandasına izin veremezdik. Yetkimiz yoktu buna. Partinin tabanı hesap sorardı bizden.»

Soru: «Farklı fikir savunanları partiden atmak mı gerekir?»

Aybar: «Sorun, farklı görüş savunmak değildi, Partinin yapısı, niteliği değiştirilmek isteniyordu. TİP Marksist bir partiydi, Leninist değildi, işçilerin, köylülerin iktidarını amaçlıyordu. 'Öncü'lerin değil.»

Soru: «Ama bir üye parti programının değişmesi önerisi getirebilir. Doğruysa onun fikri, taraftar toplarsa, program da değişir.»

Aybar: «Kuşkusuz tüzük de, program da değişebilir. Hatırlayacaksınız, 5 imzalı önergeyi veren arkadaşlarımız, benim programa ters düşen konuşmalar yaptığını ileri sürüyorlardı. Önergeleri önce merkez yürütme kurulunda, daha sonra genel yönetim kurulunda ve en sonunda da üçüncü kongrede reddedilmişti. Israr etmeleri üzerine, toplantıya çağırılan olağanüstü ikinci kongre de iddiaları reddetmişti. Ama asıl önemli olan husus, TİP'in bir 'öncü'ler partisine dönüştürülmek istenmesiydi. Bu, normal bir program değişikliği olarak görülemez. Nitekim, biz TİP'ten ayrıldıktan sonra, parti yönetici kadrolarının 'profesyonel' olması yoluna gidilmiş, yani TİP'in 'öncü'ler partisine dönüştürülmesi için bir adım atılmıştır. Bilindiği gibi 'öncü'ler, meslekleri devrimcilik olan kişilerdir. TİP, tarihimizde tabandan kurulan ilk partiydi.

Kurucularını şükranla anmak isterim. (*) Toplumlar, insanlar, sorunlar değişiyor. Elbet programlar da değişir, istenilen ve doğru olan, programların ileriye doğru, sorunları daha iyi kavrayan, daha gerçekçi ve geçerli çözümler getiren doğrultuda değiştirilmeleridir. Ama **TİP programım 'öncü' ler programına dönüştürmek, ileri değil, geri bir adımdı...** Bilindiği gibi bu sorun başka biçimlerde hep karşımıza çıktı : TİP'in 'öncüler partisine dönüştürülmesini isteyenler vardı üyelerimiz arasında. **Oysa tarih, 'öncüler teorisi ile sosyalizme geçilemediğini kanıtlamıştır: Sosyalist etiketli ülkelerin hiçbirinde işçiler iktidarda değildir.** Dolayısıyla da 'sömürü' sürmektedir. **Üretim araçlarının kamulaştırılması sömürüye son vermiyor. Sömürünün sona ermesi için, malları üretenlerin, bunların nasıl bölüştürüleceğini, hangi alanlara yatırılacağını; yani alacakları ücreti ve kamu yatırımlarını kendilerinin saptamaları şarttır, 'öncüler yönetimi ve piramit biçimindeki örgütlenmelerle bunu sağlamak olanaksızdır.** Lenin'in emekçi tabanın egemenliğini sağlamak gibi bir amacı da yoktu zaten. Bakınız, Sovyetler Birliği Komünist Partisi' nin 9. Kongresi'nde Lenin 'usta' neler söylüyor: *'Merkez Yürütme Komitesi'nin çoktan karara bağlayıp aydınlattığı bir konuda şimdi bizi geri çekmek istiyorlar. Merkez Komitesi, Sosyalist Sovyet demokrasisinin, kişisel iktidar ve diktatörlükle asla bağdaşmaz olmadığını belirterek kimi durumlarda bir sınıfın iradesini bir diktatörün gerçekleştirdiğini ve gene kimi durumlarda bir kişinin tek başına daha çok iş gördüğünü, daha yararlı olduğunu vurgulamıştır'* (Lenine, Oeuvres, cilt 30, s 488-489, Edition Sociales/Ed. du Progres, Paris/Moscou 1976). Ne buyrulur Lenin 'usta'ya? Kişisel diktatörlük ve sosyalizm! Hem de işçileri 12 yıl önce ayaklanan Rusya'da!.. Ekim Devrimi'nden 71 yıl sonra Gorbaçov sosyalizm için özel mülkiyetten medet umuyor.»

(*) 13 Şubat 1961'de TİP'i kuranlar şunlardı: Kemal Türkler (Denizli, maden işçisi-sendikacı), Avni Erakalın (İstanbul, tekstil işçisi-sendikacı), Şaban Yıldız (Nasliç, tekstil işçisi-sendikacı), İbrahim Güzelce (İstanbul, basın işçisi-sendikacı), Rıza Kuas (Kocaeli, lastik işçisi-sendikacı), Kemal Nebioğlu (Pazar, garson-sendikacı), Salih Özkaray (Van, basın işçisi), İbrahim Denizcier (İstanbul, nakliyat işçisi-sendikacı), Adnan Arkın (İstanbul, şoför), Hüseyin Uslubaş (işçi, sendikacı), Saffet Göksözoğlu (işçi, sendikacı), Ahmet Muşlu, (işçi, sendikacı). Uslubaş, Göksözoğlu ve Muşlu, bir süre sonra partiden ayrıldılar.

EYLEMLERE KARŞI TUTUM

Soru: «Peki efendim, diğer eleştiriye gelelim. Bu da şöyle: 'Aybar yönetimindeki TİP kitle eylemlerine, gençlerin Amerikan 6. Filosuna karşı yürüttüğü eylemlere, köylülerin toprak işgallerine ve benzeri hareketlerine hep uzak durdu. Bunların başına geçip önderlik etmedi.' Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Aybar: «6. Filo'nun istanbul'a geldiğinden yıllar önce, Amerika'ya, ikili antlaşmalara acaba kimdi karşı çıkan? Halkı uyarmak, uyandırmak için il il, ilçe ilçe, köy köy dolaşanlar kimlerdi? Mecliste kimlerdi Amerikan üslerinin hesabını soran? İkili antlaşmaların feshini isteyen kimdi? 'Amerikalıları gittikçe daralan bir nefret çemberi içine alın' diye halka seslenenler kimlerdi? Ve 6. Filo'dan 20 şu kadar yıl önce halkı Truman doktrinine karşı çıkmaya çağırın kimdi? Topraksız ya da yeteri kadar toprağı olmayan köylüye toprak dağıtılması için meclise yasa öneren kimdi? Hangi partiydi? İkiyüz şu kadar AP'li milletvekilinin 1968 bütçe görüşmelerinde bir avuç TİP'li milletvekiline saldırdıkları ve Yunus Koçak arkadaşımızı hastanelik ettikleri demek unutulmuş!.. Üstelik, ders de vermeye kalkıyorlar: Toprak işgali ve benzeri hareketlere TİP hep uzak durmuş!.. TİP, Amerika'nın boy hedefi olan yasal bir partiydi. Ve mücadelesini bunun bilinci içinde yürütmüştür. **Provokatörlerin tuzağına düşmemiştir. Halkı sokağa dönecek; elde silah gençleri sokağa dönecek bir sol hareket, Amerika'nın ekmeğine yağ sürerdi.** Çünkü Amerika bu gibi hareketlerin silahlı kuvvetlerin devreye girmesini sağlayacağını bilerek adımlarını atmış, siyasetini solu tasfiye edecek müdahaleler üzerine oturtmuştu. Nitekim olaylar ABD'nin planladığı doğrultuda gelişti : **12 Mart'ı 12 Eylül izledi ve sol sahneden silindi.** Aradan 8 yılı aşkın zaman geçtiği halde sol hâlâ belini doğrultmuş, birliğini sağlayabilmiş değil. TİP, tarihimizde benzeri olmayan bir olaydır.

Politik ve sosyal yaşamımızda TİP'le yeni hareketler ortaya çıktı. Sorunuzdaki gençlik eylemleri, toprak işgalleri TİP'in varlığından kaynaklandı. TİP'in 1962'de başlattığı yurt gezileri yapılmamış, köylüye toprak dağıtılacağı köy kahvelerinde tartışılmamış olsaydı, toprak işgalleri hiç olur muydu? DISK kurulur muydu? Ama TİP yasal bir örgüttü. Emekçi yığınlarınca benimsenmeden sosyalizmin kurulamayacağını bildiği için de, yasallığı, 141-142'ye rağmen bir engel olarak görmedi. 1961 Anayasası ile bu engeli aşmayı başardık. Bey ve paşalar takımının yıllardır sürdürdüğü 'Moskof ajanı' propagandasına rağmen 51 ilde örgütlenerek Millet Meclisi'ne 15 milletvekili ve bir de senatör soktuk 1985 seçimlerinde.»

Soru: «Şiddete karşı çıkıyordunuz...»

Aybar: «TİP şiddet hareketlerine karşıydı. Sadece yasal bir kuruluş olduğu için değil. Şiddet hareketleriyle halka sosyalizmin benimsetilemeyeceğini bildiği için de şiddetten yana değildi. Ayrıca TİP'i politika sahnesinden silmek için, Amerika'nın sol ile sağ arasında şiddet hareketlerini kışkırtacağını da tahmin ediyorduk. Nitekim, tahminimiz doğru çıktı. Askeri üsler kurduğu bir ülkede Amerika, TİP'in güçlenmesine seyirci kalamazdı. Solu tasfiye etmek zorundaydı. Silahlı çatışma çıkarsa, silahlı kuvvetler devlete el koyar ve solu tasfiye ederdi. Nitekim öyle oldu. Başka bir olguyu da gözden kaçırmamak gerek : Daha önce de belirttiğim gibi, temel çelişki günümüzde zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasında : Kuzey Amerika/Avrupa ikilisi ile Üçüncü Dünya devletleri arasında. Bu ülkelerden sağlanan üst-kârlardan sanayileşmiş ülke burjuvazileri işçilerine pay ayırdıklarından, Amerika ve Avrupa'da sınıf mücadelesi yok denilecek hale geldi. Komünist partilerin aldığı oylar da bunu gösteriyor. Gorbaçov'un Batı ile çelişkileri yumuşatma politikası da, bu genel eğilimin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.' Hal böyle olunca solun 'incil'i yeniden değerlendirmeye alması kaçınılmaz oluyor. Yıllar önce Marks'a dönmeli, teorisinin, dünyamızın 150 yıldır yaşadığı olaylar mihengine vurularak, boşlukları varsa doldurulmalı demiştim. Bilimlerin yöntemi bu; gelişme eleştirisi ile sağlanıyor.

'Marks usta, Lenin usta, Mao usta buyuruyor ki'lerle hiçbir sorun gerçekten çözülmüş olmaz. Nitekim olmuyor, işte Sovyetler Birliği örneği : 1917'den 71 yıl sonra Gorbaçov 'yeniden yapılanma', 'açıklık' diyor... Ama işçileri köylüleri, yeniden yapılanma hareketinin gerçek sahipleri olarak görmüyor. Yeniden yapılanmanın da, alışlagelen buyrukçu yöntemlerle parti genel sekreteri ve merkez komitesince yürütüleceği anlaşılıyor. Ancak bu kez partinin mahalli organlarına da görev verilecektir. Nitekim Macaristan'ın çok partili rejimden söz etmesi üzerine, Gorbaçov, partinin önderliğinden asla vazgeçilemeyeceğini vurgulamak gereğini duydu. Sosyalizmin işçilerin, köylülerin, emekçi halkın rejimi olduğunu; onlar 'söz ve karar sahibi olmadan' sosyalizmin kurulamayacağını kavramış görünmüyor.»

Soru: «Acaba TİP, o anti-Amerikan eylemlerin başına geçseydi, gençler üzerinde bu sayede kazanacağı prestijle, sizin maceracı dediğiniz şiddet hareketlerini önleyemez miydiniz?»

Aybar: «Anti-Amerikan hareketi başlatan da, başını çeken de TİP'dir. Amerika'nın safında savaşa sürüklenmek, milyonlarca yurttaşımızın yok olmasına yol açacaktır. Bunu halkımıza anlatmak için il il, ilçe ilçe, köy köy dolaştık. ikinci Kurtuluş Savaşımızı veriyoruz dedik. Amerika'lıya yardım etmeyin, onu bir yalnızlık çemberi içine alın dedik. Biz halkımızı bilinçlendirerek, onun pasif direnmesini sağlamaya çalışıyorduk. Gençler ise silahlı devrim peşindeydiler. Bunun Amerika'nın oyununa gelmek olacağını düşünmüyorlardı : Lenin 'usta', devrim silahla olur demişti... Biz Türkiye'nin solcularıyız. Türkiye'nin jeo-politik konumunu. Amerika'nın ileri karakolu durumunda olduğunu düşüneceğiz. Bu koşullarda nasıl çalışacağımızı, hata yapmadan saptamaya çalışacağız. Teoriyi, içinde bulunduğumuz somut koşullara göre değerlendireceğiz. Ama bunu da bize zaman öğretiyor. Oysa 1960'lı, 70'li yıllarda bu işlerin acemisiydik. 12 Mart, 12 Eylül de galiba bizlere fazla bir şey öğretmedi. Aynı duvara kafamızı üçüncü kez vurmamızdan korkuyorum.»

AMAÇ, SOLUN BİRLİĞİDİR

Soru: «Efendim, birlik meselesine gelelim. Hemen her grupta birlik nasıl olmalı tartışması yapılıyor. Ben sizden, önce birliğin prensipleri ne olmalı sorusunu cevaplamanızı rica edeceğim, ilke öneriniz nedir?»

Aybar: «Amaç, solun birliğidir. **Sol, yurt çapında güçlü bir siyasal akım olmalıdır.** Parçalanmış ve kendi arasında kavga eden bir sol, beklenen hizmeti veremeyeceği gibi, halkın güvenini de kazanamaz. Bu gerçeği benimseyenler bir araya gelerek birliğin dayanacağı esasları saptarlar. Prensipler bu toplantıda saptanır. Bunlar bilinen şeylerdir.»

Soru: «Kimler gelmeli bu toplantıya? Leninist parti anlayışına sahip olanlar da gelmeli mi?»

Aybar: «**İstisnasız tüm sol.** Doğrular, eğriler, her şey tartışılmalı.»

Soru: «Bazı gruplar içinde, bir politik hazırlıktan sonra sosyalist kurultay toplanması fikri var. Siz destekler misiniz?»

Aybar: «Sosyalist kurultay önerisini sevinçle karşılıyorum, Kurultaydan solun birleşmeye karar verdiği açıklanır; değişik sol görüşlerin temsil edildiği komisyonlar kurulur : **Program komisyonu, tüzük komisyonu** gibi... Ve partinin kuruluşu ikinci bir kurultayla hem kutlanır, hem de kamuoyuna duyurulmuş olur. Şunu açıklamak istiyorum : Özellikle son 20 yıl Türkiye'de solun tüm eğilimleri sahneye çıktı. Bugün de 20'den çok dergi var. Bu eğilimlerin temsilcileri bir araya gelmeli ve günümüzün Türkiye'si için geçerli olan sol çizgiyi saptamalı. 1844 Elyazmaları'ndan bugüne 145 yıl geçmiş. Bir buçuk yüzyıl. 1902'de yayınlanan 'Ne Yapmalı'dan beri de 87 yıl... Paris Komünü 1871'de, Sovyet Devrimi de 1917'de oldu. Teori ve pratik belli. Sorunumuz Türkiye. Bir araya gelip ne yapabileceğimizi saptamalıyız. Hayal peşinde koşmayı bırakalım. Gençlere iki çift sözüm var: 20 yıllık silahlı mücadelenin bilançosu yapılmalı. Taraflar arasındaki güç dengesinden, egemen sınıf ve çevrelerin, Amerika'nın bu olaya nasıl baktığına, çıkarları olup olmadığına varıncaya kadar, silahlı eylem olaylarının bir hesabı çıkarılmalıdır.

Özellikle emekçi halkımızın bu olaylara nasıl baktığı çok iyi değerlendirilmelidir. Benim değerlendirmelerime göre sonuç olumsuz. Bir de siz değerlendiriniz. Asıl altı çizilmesi gereken gerçek de şu : Sosyalizm tepeden inme kurulamıyor. Sömürünün sona ermesi, işçilerin emekçilerin gerçekten iktidar olmalarına bağlı. **Sosyalizmi kurmak için emekçi yığınlarının tabanda örgütlenmesi gerek. Sosyalizm bir dip dalgasıdır.**»

Soru: «Bir, Birleşik Sosyalist Parti girişimi oldu ve siz çekildiniz. Neden?»

Aybar: «Tüm solun birleşmesi içinde çağrıda bulunmamdan hemen sonra Sayın Perinçek bana geldi ve çağırımı olumlu karşıladıklarını söyledi. Bir-iki çağrı daha yaptım, iş uzadı. Sosyalist Parti kuruldu. Çekilme falan sözkonusu değil, ilişkilerimiz sürüyor. Geçenlerde çeşitli sol eğilimlerden 8-10 kişi bizde toplandık. Sayın İlsever ve Sayın Perinçek de geldiler. Birlik sorunu konuşuldu. Çalışmaların sürdürülmesi kararlaştırıldı.»

Soru: «Peki, SP'nin programını nasıl buluyorsunuz?»

Aybar: «Tabii üzerinde konuşulur; ama iyi bir program. Üstelik, Anayasa Mahkemesi'nce onaylandı. Anayasaya aykırılık davası reddedildi. Bu, son derece önemli.»

Soru: «TBKP girişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Aybar: «Kutlu ve Sargın tutuklanacaklarını bile bile geldiler. Gerçekten de komünist partisiz demokrasi olmaz. Ne var ki aylardır içerdeler. Dava daha sürecek. Tutuksuz yargılanmaları hakkındaki istek reddedildi. Oysa, bir süre önce Sayın Cumhurbaşkanı, 'komünist parti kurulmalı' demişti.»

Soru: «Önce TKP ile TiP birleşti, TBKP oldu. Şimdi de TSİP ile birleşme kararı aldılar. Program bir yana, bu yöntemi birlik açısından nasıl görüyorsunuz?»

Aybar: «Solun birliğini sağlayacak her adımı desteklerim derken, 1917 Devrimi'nden sonra solun ikiye bölündüğünü, ikinci Enternasyonalin karşısına Üçüncü Enternasyonal'in çıktığını elbet gözardı etmiyorum. Ama artık Sovyetler Birliği' nin komünist partileri üzerinde o eski nüfuzu kalmadı. Bugün italyan Komünist Partisi'nin ya da İspanyol, Fransız partilerinin Moskova'nın buyruğunda olduğunu kimse ileri sürmüyor.»

Ama bir tarih kalıntısı olarak Avrupa'da sol, sosyalist ve komünist partiler olarak ikiye ayrılmış durumda. 141-142 yürürlükte kaldığı sürece, komünist partisinin yasal olarak kurulamayacağı ortada. Zaten bizim çağrımız partilere değil sola idi, tüm sola... Önce temaslar yapılır. Tüm sol bir araya getirilemiyorsa, gelenlerle yetinilir. Ama kapı yeni katılımlara hep açık tutulur.»

Soru: «Peki, şimdi Kutlu ve Sargın'la birleşmeyi konuşmak için bir araya gelir misiniz?»

Aybar: «Bugün olanaksız, içerdeler. Ama ilerde neden olmasın? Ben herkesle konuşurum. Konuşmakta daima yarar vardır. Bilmediğimiz şeyleri öğrenmemize vesile olur.»

Soru: «Programlarını okudunuz mu? Eski bazı görüşlerimizi terkettik diyorlar.»

Aybar: TBKP'nin programını okudum. Sanki sosyal-demokrat bir program. Daha yumuşağı can sağlığı...»

SOLUN MUHASEBESİNDE NELER VAR?

Soru: «Biraz önce geçmişin bir muhasebesinden bahsettiniz. Siz bize solla ilgili, kaba hatlarıyla da olsa, bir muhasebe yapar mısınız?»

Aybar: «Bir sorunun sınırları içine sıkıştırılmayacak kadar geniş ve önemli bir konu bu. Her sol hareket öncelikle kendi ülkesinin koşullarını değerlendirerek, politikasını saptamak zorundadır. Bu, elbet başka ülkelerdeki uygulamalardan yararlanılmayacağı anlamına gelmez. Ama önce nerede olduğumuzu bilmeliyiz. Toplumumuzun sosyal, ekonomik, politik yapısını; sol olarak gücümüzü; emekçi yığınların bilinç düzeyini, sola nasıl baktıklarını; burjuvazinin gücünü, müttefiklerinin gücünü hesap etmeden hiçbir yere varamayız. Türkiye 1947'den beri Amerika'nın bir ileri karakolu durumundaydı. Bunu hepimiz biliyorduk ve hepimiz Amerika'yı hedef almıştık. Ama Amerika'nın neler yapabileceğini, sola ne tuzaklar hazırlayabileceğini, sanıyorum gereği kadar göz önünde tutmadık. Sosyalist devrimin silahla gerçekleştirileceğini söylerken örneğin, bizim gücümüzle karşıımızdakilerin gücünü bile pek karşılaştırmadık. 12 Mart darbesi bile gözümüzü açmadı. Aynı yolda yürümeye devam ettik.»

Soru: «Birincisi bu. izlenen mücadeleye çizgisi açısından değerlendirmeniz nedir?»

Aybar: «TİP'in halka gitme çabaları bir yana bırakılırsa –ki bunların yeterli olmadığı kanısındayım; ama olanaklarımızın çok sınırlı olduğu da unutulmamalı– sol olarak başlıca eksiğimiz halkı yeterince tanımayışımız ve halk 'edebiyatı' ile yetinmemizdir. Türk solu genellikle şematik bir devrin kavramı ile yetinmiştir denilebilir. Bu da devrimin silahla olacağı ve öncü gruplarca yönetileceği görüşünden ibaretti. Bunun halkı uyandırmayacağı ama Amerika'nın planladığı 'askeri müdahale'lere yeşil ışık yakacağı hiç düşünülmedi, iki askeri darbeden sonra hâlâ düşünülmediği de gözlenmektedir : Bombalı saldırılar gene gündemdedir. Türkiye'nin jeo-politik konumu, NATO ittifakındaki yeri ve görevi, izlenecek sol strateji bakımından birinci derecede önemlidir. Hesaba katılması gereken bir başka faktör de, halkımızın, güçler dengesini tarihten gelme yetenekleriyle gayet iyi hesap ettiği ve silahlı mücadeleyi desteklemeyeceğidir. Nitekim desteklememiştir.»

Soru: «Yani siz, 1968'lerden beri, 'devrim yapıyoruz' diye başvurulmuş silahlı hareketleri bu çerçevede içinde doğru bulmuyorsunuz, öyle mi?»

Aybar: «Bu eylemlere baş koymuş, hâlâ da baş koyan evlatlarımıza sonsuz bir sevgi besliyorum. Fedakârlıklarına derin saygım var. Ve edebiyat falan değil, buncasının darağacında can verdiğini ve binlercesinin zindanlarda çürüdüğünü düşündükçe, içim kan ağlıyor. Geçenlerde bir toplantıda acılı analarla konuştum, kahroldum.»

Soru: «Birlik için son bir soru: Sosyalist solda birlik yeteneği görüyor musunuz?»

Aybar: «Yaradılışım iyimser. Hep umutlu oluyorum. Ama gerçekler fazla umutlu olmamı engelliyor. Tüm sol, gerçekleri Marksist-Leninist şemalar gözlüğü ile değerlendiriyor. Oysa, bilimsel şemalar gerçeklerin mihenginde değerlendirilir.»

Soru: «Daha önce defalarca açıkladınız; ama tekrar sor-mak istiyorum: Sizin sosyalist yönetiminizde birden fazla parti olacak mı?»

Aybar: «Evet. Geçiş süreci uzun olacak. Solda partiler birkaç tane olacak. Ama burjuva partisi de bulunacak, iktidara seçimle gelinip seçimle gidilecek. Ve bunları göğüsleyerek sosyalistler sosyalizmi kuracaklar. Sosyalizmin bugünkü sıkıntıları, bunu göze alamamalarından kaynaklanıyor.»

STALİN, LENİN'İN DEVAMIDIR

Soru: «Sosyalistler arasında yaygın bir tartışma konusu da Stalin. Birçok çevre, sosyalizmde bugün ortaya çıkan tıkanmaların kaynağı Stalin'dir diyor. Oysa siz, yanılmıyorsam, bunu Lenin'e bağlıyorsunuz.»

Aybar: «**Stalin, Lenin yönetiminin artan bir şiddetle devamıdır. Kişisel yönetim giderek daha büyük boyutlara ulaşmıştır.** Lenin konuşmamızın başında aktardığım gibi, iktidarı ele geçirdikten üç yıl sonra, kişisel diktatörlüğü savundu (9. Kongre konuşması), inanılacak gibi değil ama gerçek... işçi sınıfının yerine 'öncü'ler iktidar olunca; 'öncü'ler adına da Lenin Efendi, Stalin Efendi veya Gorbaçov Efendi tek başlarına diktatörlük ederler, işte, bu gerçeklerden ders alarak diyoruz ki, işçilerin, köylülerin kendileri iktidar olmadıkça, sosyalizm gerçekten kurulamıyor ve da kurulamaz.»

Soru: «Sosyalist ülkelerde son dönemde başlatılan reform hareketlerinin, özellikle Gorbaçov'un başlattığı hareketin başarı şansı nedir?»

Aybar: «Yeniden yapılanma, açıklık güzel. Ama tek partinin öncülüğünde! Sovyetler Birliği'nde Gorbaçov'un perestroyka ile, glasnostla değiştirmeyi amaçladığı o eski dönemlerin kişisel diktaları hep tek partinin öncülüğü sloganı ile yürütülmemiş miydi? 71 yıldır sosyalizme giden yolu tıkayan hep aynı şey, o **Leninist, 'öncülerden oluşan tek parti diktası,** yani parti genel sekreterinin diktası değil miydi?

O 'makinaya' ilişilmedikçe, **toprakların 50 yıllığına köylülere kiralanması, işçilerin de fabrikalara ortak edilmesi** gibi önlemleri, Sovyet halkının tek parti iktidarı rejiminde soğuduğu, ilgisini kestiği politika ile ilgilenmesi için yeterli olacak mıdır? Sanmıyoruz. Sosyalizmi kurtarmak için kapıları ardına kadar demokrasiye açmaktan başka çare yoktur. Çünkü demokrasiziz sosyalizm, sosyalizmin zorla gerçekleştirilmesi demektir ki, hem sosyalizmin özüne ters düşer; hem de böyle bir rejim, herhangi bir dikta rejiminden farksız hale gelir. Sosyalizm insan içindir. Boyuna gelişen insan hak ve özgürlüklerine dayanmayan bir rejim, yani demokrasiyle kapalı bir düzen sosyalist değildir. Bunu yıllardır savunuyoruz. TİP programının bir bölümünün başlığı, 'her şey insan içindir' idi. Bir başka bölümü de, **'halkın günlük hayatında gerçekleşen demokrasi'** başlığını taşıyordu. 1945'te Vatan gazetesinde yayımlanan 'Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda' başlığını taşıyan yazı dizisi şu güzel sözlerle noktalanıyordu: 'Kısacası, barışmaz iki kelimeyi korkmadan birleştirerek diyelim ki: Fertçi bir sosyalizm tatbik edeceğiz, işte benim tahayyül ettiğim gerçek hürriyet rejimi'. (*) Ama gene de Gorbaçov'a bürokrasiye karşı açtığı savaşta başarılar dilerim. Belki bu savaşımı ona bürokrasiyi üretenin, savunduğu Leninist modeldeki parti olduğunu gösterecek, öğretecektir.»

İstanbul, Ocak 1989

(*) M. Ali Aybar, Vatan gazetesi, 13 Ekim 1945 (bk. Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm, s. 35, İstanbul 1968).

HAYDAR KUTLU - NİHAT SARGIN (TBKP - TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ)

HAYDAR KUTLU (YAŞAR NABİ YAĞCI)

1944'te Tokat'ın Niksar ilçesinde doğdu. Babası memur olduğu için ilköğrenimini Tokat ve Sakarya'da, orta öğrenimini Sakarya, Erzurum ve İsparta'da bitirdi. 1962'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi, ancak bu okulu bitiremedi. Lise son sınıftayken Yön dergisi ile tanıştı. 1960'lı yıllardaki anti-empyalist gençlik hareketlerinde aktif olarak yer aldı. İlk kez Cibali Tütün Fabrikası işçilerine bildiri dağıtırken polis tarafından gözaltına alındı. Bu arada TİP Eminönü ilçe örgütünde çalışmaya başladı. Gençlik içinde milli demokratik devrim-sosyalist devrim tartışmalarında **sosyalist devrim fikrini savunanlar safını seçti**. Veysi Sarısözen önderliğinde oluşturulan Partizan çevresinde bulundu. 12 Mart muhtırasına kadar çeşitli sendikalarda çalıştı. 1974'te TKP'li oldu. İstanbul İl Komitesi Sekreterliği'ne getirildi. TKP Merkez Komitesi üyeliğine seçildi ve 1978'de Polit Büro üyesi oldu. Daha sonra sırasıyla, Merkez Komitesi Sekreteri, Merkez Komitesi örgüt Bürosu Sekreteri seçildi (1980). Haziran 1981'de arandığı için yurt dışına çıktı. Bu yıl yardımcı genel sekreterliğe, 1983'te ise Genel Sekreterliğe getirildi. 7 Ekim 1987'de, TİP Genel Başkanı Behice Boran'la birlikte iki örgütün birleşme kararı aldığını açıkladı. 16 Kasım 1987'de, TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın'la birlikte Türkiye'ye döndü ve yargılanmaya başlandı. 1988 sonbaharında toplanan ortak kongrede kurulan TBKP Genel Sekreterliğine seçildi.

EK BİLGİ (KŞ)

YeniŞafak 18 Ekim 2005

Eski TKP'li Nabi Yağcı: AK Parti ilerici, CHP gerici

Kapatılan Türkiye Komünist Partisi'nin son genel sekreteri 'Haydar Kutlu' takma isimli Yaşar Nabi Yağcı, AK Parti'nin ilerici, CHP'nin de gerici olduğunu söyledi.

Referans Gazetesi'nden Jale Özgentürk'e konuşan Yağcı, *"Türkiye'de değişime kim karşı çıkıyor"* diye bakıldığında CHP'yi gördüğünü, bu söylemiyle CHP'nin "düzen partisi" olduğunu, **değişim çabalarını samimi bulduğu AK Parti'yi ise bir vatandaş olarak "desteklediğini" söyledi.** Yağcı, Türkiye'de düşünce özgürlüğü mücadelesi veren ve bunu bir yere getiren solun kendi mücadelesine bile sahip çıkmadığını belirterek, "Bu anlamda solun psikolojisinin çok iyi bir rehabilitasyona ihtiyacı var" dedi. Yağcı, AK Parti'yi samimi bulup bulmadığına ilişkin olarak verdiği cevapta ise şunları dile getirdi: *"Kesinlikle samimi buluyorum. Bir vatandaş olarak bakıyorum ve destek veriyorum. Böyle baktığımda örneğin AKP'nin Avrupa Birliği'ne bizi götürmesi, bu süreçte Maastrich kriterlerini uygulaması, çıkarılan uyum yasaları doğru mu; doğru... Karşı çıkanlara soruyorum: Ekonomide durum dünden daha mı iyi daha mı kötü? Hiç kimse daha kötü diyemiyor. Peki yaptıkları neye karşı çıkıyorsunuz diyorum; cevap yok. O zaman ben bir vatandaş olarak diyorum ki, yapılan işler hepimizin çıkarına olan şeylerdir ve bunun desteklenmesi lazım."*

Yağcı, AK Parti'nin sağ parti olmadığını da belirterek, *"Sağ parti dediğimiz zaman düzen partisini anlamam lazım. Peki AK Parti bugün düzeni mi koruyor, yoksa düzene mi karşı? Düne kadar düzeni savunanlar bugün AK Parti'ye karşıysa, o zaman düzen partisi değil. Gerçekte düzen karşıtı olan AK Parti'nin geldiği gelenektir. Yani İslami gelenek. CHP ise düzen partisi."*

NİHAT SARGIN

26 Haziran 1926'da İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini bu ilde tamamladı. 1944'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdi, ilerici öğrencileri birleştiren İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği kurucu yöneticileri arasında yer aldı. 1950'de Barışsever Cemiyeti'nin kurucu yönetim kurulu üyesiyken, hükümetin Kore'ye asker göndermesini protesto etmekten tutuklandı ve 3 yıl 9 ay hapse mahkûm edildi. Ardından, 6-7 Eylül 1955 olayları nedeniyle tutuklandı. 4 ay hapis yattı. Okulunu 1957'de bitirdi ve 1964'te **göğüs hastalıkları uzmanı** oldu. 1962'de TİP'e katıldı, ilk kongrede Genel Sekreter Yardımcısı, 1966 kongresinde ise Genel Sekreter seçildi. 12 Mart'ta yargılandı, 6 ay tutukluluktan sonra beraat etti. 1975'te yeni TİP'in kurucuları arasında yer aldı. 16 Kasım 1987'de TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile birlikte Türkiye'ye döndü ve tutuklandı. 1988 sonbaharında toplanan TBKP'nin ilk kongresinde ise Genel Başkanlığa seçildi.

TBKP (TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ)

«Geleneksel sol» diye adlandırılan TKP-TİP-TSİP arasındaki birleşme konusu, 12 Eylül 1980'den sonra bu çevrenin gündeminde daha bir önem kazandı. TKP-TİP birleşmesi, 1984 yılından sonra hız kazanan bir sürece girdi. 7 Ekim 1987'de ortak bir basın toplantısı düzenleyen TİP Genel Başkanı Behice Boran ile TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu, birleşme kararı aldıklarını açıkladılar. Bundan 2 gün sonra da Behice Boran öldü. Cenazesinin ülkeye getirilmesi, TBMM'de resmi tören düzenlenmesi, bu çevrede zaten gelişmeye başlayan yasallaşma düşüncesini hızlandırdı. Ve iki örgütün genel sekreterleri Haydar Kutlu ve Nihat Sargin'ın 16 Kasım 1987'de Türkiye'ye dönmesiyle yeni bir aşama başlandı..iki lider daha havaalanından alınarak tutuklandılar ve 8 ay sonra haklarında Ceza Yasası'nın 141. maddesinden dava açıldı. İki liderin dönüşünden bir yıl sonra, TKP ve TİP, kendilerini feshederek birleşme kongresini topladılar. Kongrede Genel Başkanlığa Dr. Nihat Sargin, Genel Sekreterliğe de Haydar Kutlu seçildi. Başkan Yardımcılığı'na Mehmet Karaca, Genel Sekreter Yardımcılığı'na ise Osman Sakalsız getirildi.

TKP (TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ)

10 Eylül 1920'de, toplam 15 örgütten gelen 74 delege Bakü'de ilk kongresini toplayarak TKP'yi kurdu. Başkanlığa da, 1914'de sürgünde bulunduğu Sinop'tan Rusya'ya kaçan Mustafa Suphi getirildi. Bu sırada Anadolu'da Kurtuluş Savaşı sürüyordu. TKP önderleri Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Türkiye'ye hareket ettiler. Ancak aralarında Mustafa Suphi, Ethem Nejat, Hılmioğlu İsmail Hakkı, Kazım Ali, Şefik, Topçu Hakkı'nın da bulunduğu 15 kişi Trabzon açıklarında 28-29 Ocak 1921'de öldürüldü. Bundan sonra parti esas olarak Dr. Şefik Hüsnü'nün önderliği altında 1950'lere kadar geldi. Bu arada birçok kez, özellikle önder kadroları hedef alan tutuklamalar ve yargılanmalar geçirdi. Ünlü 1951 tevkifatında önemli bir darbe yedi. 130 partili 1 ile 10 yıl arasında değişen hapis cezaları aldı. Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat Baraner gibi önderleri hapisten sonra Türkiye'de kaldı. Şefik Hüsnü 7 Nisan 1959'da öldü. Yakup Demir (Zeki Baştımaz) gibi diğer bazı önderleri ise yurt dışına çıkıp Sovyetler Birliği'ne gitti. Yakup Demir, partiyi yurt dışında örgütlemeye çalıştı. 1958'de Doğu Almanya'dan yayın yapan «Bizim Radyo»yu kurdu. 1973'lere kadar TKP'nin Türkiye'de hemen hiçbir etkinliği olmadı. Sosyalistler daha çok TİP ve milli demokratik devrimi savunan çeşitli grup ve partiler etrafında örgütlendi. Yakup Demir'in ölümünden sonra Genel Sekreterliğe İsmail Bilen getirildi (1973). Bu tarihten sonra TKP'nin Türkiye'de etkinliği arttı. Sendikalarda, gençlik içinde önemli bir güç kazandı. TKP, SBKP çizgisine yakın bir parti olarak bilinir. 1979'da bölündü. Partinin Londra kanadı, işçinin Sesi adıyla ayrı bir örgüt kurdu. «Asıl TKP biziz» dedi' İşçinin Sesi, TKP'yi «pasif» olmakla suçladı. 12 Eylül'den sonra, diğer birçok sol grup gibi TKP'nin de bazı önemli kadroları tutuklandı. İ. Bilen'in yerine 1983'te Genel Sekreterliğe Haydar Kutlu (Yaşar Nabi Yağcı) seçildi. 1985'ten itibaren TKP merkezinde önemli politika değişimleri başladı. Yasallaşmak ve merkezini Türkiye'ye taşımak hedefine göre faaliyet gösterdi. Kutlu, 7 Ekim 1987'de TİP Genel Başkanı Benice Boran'la birlikte iki örgütün birleşme kararı aldığını açıkladılar. 16 Kasım 1987'de ise TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın'la birlikte Türkiye'ye döndü ve tutuklandı. 1988'de ise iki örgütün birleşmesiyle TBKP kuruldu.

TİP (TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ)

13 Şubat 1961'de sendikacılar tarafından kuruldu. 1964'te, başta Genel Başkanlığa seçilen **Mehmet Ali Aybar** olmak üzere, ünlü sosyalist aydınların katılımıyla atılım yaptı. 1965 seçimlerinde yüzde 2.8 oy alarak, mecliste 15 sandalye kazandı. 1956'dan itibaren TİP çizgisine karşı **Mihri Belli**'nin önderliğindeki milli demokratik devrimi savunan kanat mücadele vermeye başladı. 1968'de parti içindeki anlaşmazlıklar bölünme noktasına kadar geldi. **Behice Boran ve Sadun Aren** önderliğindeki bazı parti yöneticileri, Genel Başkan Aybar ve ekibine karşı açıktan mücadele açtılar. Gerek milli demokratik devrim çizgisini savunanların eleştirileri ve gerekse iç mücadele yüzünden TİP, 1969 genel seçimlerinde başarılı olmadı. Oy oranı düşmemekle birlikte, verilen her oyu değerlendiren bir seçim sistemi olan milli bakiye sistemi de kaldırıldığı için, seçimlerde İstanbul'dan ancak 2 sandalye kazanabildi. 1970'te Aybar'ın istifasından sonra Genel Başkanlığa Behice Boran seçildi. 12 Mart 1971 askeri müdahalesinden sonra TİP kapatıldı. Yöneticileri yargılanıp mahkûm oldu. 1974 affıyla çıktıktan sonra 1 Mayıs 1975'te Behice Boran ve arkadaşları TİP'i tekrar kurdular. Diğer sosyalist partiler gibi TİP de, 1980 yılına kadar olan seçimlerde bir varlık gösteremedi. **12 Eylül'den sonra diğer tüm siyasal partiler gibi TİP de feshedildi.** Yöneticilerinin birçoğu yargılandı ve mahkûm oldu. Genel Başkan Behice Boran yurt dışına çıktı. **7 Ekim 1987'de Brüksel'de, TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile Boran, iki örgütün birleşme kararı adığını açıkladılar.** 1988'de ise, ortaklaşa düzenlenen ilk kongreden sonra iki partinin birleşmesiyle oluşan TBKP'nin kurulduğu açıklandı. TİP Genel Sekreteri Nihat Sar-ğın, yeni partinin Genel Başkanlığına getirildi.

Soru: «Kendi geçmişiniz ve Türkiye solunun geçmişiyle ilgili bir muhasebe yaptınız mı?»

Kutlu-Sargın: «Bilindiği gibi TİP ve TKP tek parti olarak TBKP adı altında birleşti. Yakınlarda yapılan kongre, (*) birleşme sürecini başarıyla tamamladı. Geçmişin muhasebesi ile ilgili olarak sorduğunuz soruya resmi yanıt ancak TBKP'nin yetkili organı eliyle verilebilir, içinde bulunduğumuz koşullar nedeniyle vereceğimiz yanıt, resmi değil, kişisel yanıt olarak değerlendirilmelidir. Dahası, yalnızca bu soru değil, diğer bazı sorularla ilgili yanıtımıza da aynı gözle bakılmalıdır. Geçmiş muhasebesini yapmamış bir parti ya da örgüt olabileceğini sanmıyoruz. Olsa olsa, bu muhasebe açık biçimde yapılmamış ya da belirli sonuçlara vardırılmamış olabilir. 12 Eylül ile birlikte öyle bir dönem yaşandı ki, henüz tümüyle kapanmadı da. Bu dönem yalnızca partileri, hatta genel olarak Marksistleri değil, tek tek kişileri, ülkemizin ve halkımızın geleceğiyle ilgili kaygı duyan herkesi muhasebe yapmaya itti. Marksist sol için geçmişin muhasebesi her zaman önemli, her zaman güncel oldu.

(*) TBKP birlik kongresi 1988 sonbaharında yurt dışında yapıldı.

Türkiye Komünist Partisi (2001)

www.tkp.org.tr

Türkiye Komünist Partisi (2001), Kasım 1986 tarihinden itibaren yayınlanan süreli Marksist bir dergi olan **Gelenek Dergisi** çevresi dönemin birlik tartışmalarına katılmış ama istenilen ortaklaşma oluşmayınca 6 Kasım 1992'de **Sosyalist Türkiye Partisi**'ni kurmuştur. STP'nin kapatılması ile bu sefer mücadeleyi **Sosyalist İktidar Partisi (SİP)** ile sürdürmüştür. 11 Kasım 2001 günü düzenlenen **Parti Olağanüstü Büyük Kongresi**'nde adını **Mustafa Suphi'nin partisinden esinlenip Türkiye Komünist Partisi (TKP)** olarak değiştirerek yeniden kurmuştur. **Parti programında partinin amacı, sosyalist devrim ve sosyalist iktidarın kuruluşu olarak açıklanmıştır.**

Tarihçe

TKP'nin kökeni, 1978 yılında Türkiye İşçi Partisi'nde (TİP) yaşanan ayrışma sonrasında ortaya çıkan **Sosyalist İktidar grubu** olarak gösterilir. Daha sonraki yıllarda ilk sayısı 1986 yılında basılan ve bugün partinin teorik yayın organı olarak varlığını sürdüren **Gelenek Dergisi** etrafında örgütlenen kesimler tarafından, 6 Kasım 1992'de **Sosyalist Türkiye Partisi (STP)** kuruldu. STP 1993 yılında, programında yer alan **"Türk ve Kürt halklarının gönüllü birlikteliğini hedefler"** ibaresinde bölücü unsurlar bulunduğu gerekçesi ile, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. 1993 yılında aynı dinamikler tarafından **Sosyalist İktidar Partisi (SİP)** kuruldu. 2001 yılında Türkiye Komünist Partisi adını almıştır. Parti böylelikle anayasada geçen isminde komünist kelimesi geçen siyasi oluşumların kurulması yasaktır ibaresini fiilen delmiştir.

Örgüt yapısı

Partinin örgütlenme yapısı geleneksel komünist parti örgütlenmesi şeklindedir. **Partinin işyerleri ve mahallelerde ortak çalışma yürüten birimleri bulunmaktadır. Bu birimler ilçe komitelerine, onlar da il komitelerine bağlıdır. Partide demokratik merkezîyetçilik hakimdir. Partinin en yetkili organı parti kongresidir. Kongrede örgütleri temsilen seçilen delegeler partinin kongreler arası dönemde yetkili kurulu olan merkez komitesini seçer. Merkez komitesi ise içinden bir siyasi büro oluşturarak partinin günlük siyasi hattının koordine edilmesi için bu büroyu görevlendirir. Partide genel başkanlık kurumunun yanı sıra var olan genel sekreterlik kurumu 9. Kongre ile beraber lağvedilmiştir. Partinin genel başkanı olan **Aydemir Güler** 9. Kongre ile beraber partinin içine girdiği yeniden yapılanma ve gençleşme hamlesine bağlı olarak **genel başkanlığı 29 yaşındaki Erkan Baş'a bırakmıştır.****

İdeolojik yapı

TKP 1970'li yıllarda süren ve **sol hareketi bölen milli demokratik devrim-sosyalist devrim ayrışmasında sosyalist devrim tarafından olan TİP'in içerisindeki muhalif bir gruba dayanır.** Kürtlerle Türklerin beraber yaşamaları gerektiğini savunmuştur. Çünkü Kürt sorunu temelde emek ekseninde çıkan bir sorundur, bunun çözümü de ancak **Türk ve Kürt emekçilerinin, etnisite değil sınıf temelinde, ortak bir emek mücadelesinin sonucunda çözülebilecektir.** İki halkı da boyunduruğu altına almış olan sermaye egemenliğinin ancak sosyalist devrimle yıkılacağını savunur. **Mustafa Kemal önderliğinde gerçekleştirilen Türkiye Cumhuriyeti devrim ve kuruluş kazanımlarının geri dönülemeyecek birer edinim olduğunu vurgular.** 1920 yılında Bakü'de Mustafa Suphi ve arkadaşları tarafından kurulan TKP'nin geleneğini, bu anlamıyla da sahiplenir.

Gelişimi

Partinin görüş anlamında gelişimi 1980'li yıllarla beraber tamamlanmıştır. Sovyetler Birliğinin dağıldığı ve sol harekette dünyada ve ülkemizde umutsuzluğun hakim olduğu bir dönemde solun evrensel değerlerine ne sahip çıkılmış, ne de geleneksel sol çizgi ısrarla savunulmuştur. 1990'lı yıllarda örgütlenmenin büyümesi ülke iç siyasetine müdahale kanallarını artırmıştır. Parti bu dönemde özellikle Susurluk kazasını izleyen dönemde sesini duyurmuştur. Siyasi olayların dışında parti insani yardım gerektiren olağanüstü dönemlerde de aktif olmuştur. 17 Ağustos depremini izleyen dönemde parti kadroları bölgeye gitmek üzere görevlendirilmiş, parti disiplini içerisinde yardım organize edilmiş, Nazım Çadırkent isminde bir çadırkent kurulmuştur.

İç siyaset

Parti iç siyasi gelişmeleri yakından takip etmekte ve faşist gündemlere anında tepki verecek kestirimlerde bulunmaktadır. Ayrıca AKP'nin demokratikleşme getireceğini iddia ederek Orduya karşı bu partiye destek veren liberal kesim eleştirilmekte, CHP'nin ise gericiliğe prim vererek bu partiden farkının kalmadığı vurgulanmaktadır. İki partinin de uluslararası ilişkileri gözönüne serilmekte ve emperyalizmle olan bağları deşifre edilmektedir. Son dönemde özellikle İsrail-Filistin savaşını takiben gündeme getirilen Osmanlı'ya Dönüş senaryoları **Yeni Osmanlılık** olarak değerlendirilerek parti yayınlarında bahsedilen cumhuriyetin tasfiyesi kapsamında görülmektedir. Parti Türkiye'deki Marksizm-Leninizm geleneğini en sıkı koruyan partidir. Ayrıca sosyalist partiler arasındaki en yurtsever parti Türkiye Komünist Partisi'dir. TKP'nin yurtseverlik anlayışı Türkiye'nin emperyalizme karşı savaşması, Türk-Kürt emekçilerinin beraberce sınıf mücadelesinde yer almasıdır. Partinin yurtseverlik anlayışı kesinlikle milliyetçilik değildir. Bunun yanı sıra Türkiye'de milliyetçiliğe en karşı olan partidir.

Diğer partilerle ilişkiler

Parti özellikle AKP, MHP, DP,CHP gibi partileri patron partileri olarak tasnif etmekte ve sınıfsal olarak karşıya almaktadır. **EMEP, ÖDP ve Halkevleri** ile ilişkiler nispeten daha sıcak bir seyir izlemekte, kimi zaman merkezi düzeyde kimi zaman yerel düzeyde işbirliği yapılmakta, ancak temelde ayrımlar çizilmektedir. Ayrıca 2009 ve 2010 yıllarında İzmir, İstanbul, Aydın, Tokat, Manisa gibi iller başta olmak üzere bir çok şehirde Özgürlük ve Dayanışma Partisi(ÖDP) den istifa ederek TKP ye üye olanlar olmuştur.

Uluslararası örgütlülük

Parti bu geleneksel çizgisi kapsamında uluslararası alanda komünist harekette bir saflaşma ve sadeleşme yaşanmasını savunmaktadır. Birçok uluslararası toplantı ve kongreye katılan parti geleneksel çizgide bulunan bölge komünist partilerinden Yunanistan ve Portekiz Komünist Partilerine çok yakındır. Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlardaki sol öznelerle de yakın ilişki sürdürülmekte, sosyalist Küba'nın iktidardaki Küba Komünist Partisi ile dayanışma sağlanmaktadır.

Partinin kurduğu ve öncülüğünü yaptığı kurumlar

Genç Meclis, Emperyalizme Karşı Yurtsever Cephe, Nazım Hikmet Kültür Merkezleri, Yurtsever Cephe İşçi Birliği, Jose Marti Küba Dostluk Derneği, Barış Derneği, Üniversite Konseyleri Derneği, Yazılama Yayınevi, Nazım Kitaplığı, Gelenek Yayınevi, Sol Meclis, İşgale Karşı Komiteler

Partinin yayın organları

Komünist, Gelenek, Sol, Yurtsever, Sanat Cephesi, Okul ve Ülke, Solcu (gazete), <http://haber.sol.org.tr/>

Seçimler ve TKP

Genel Seçimler

2007 Milletvekili Genel Seçimleri %0.23 - 80,092 [13] Seçim Sloganı: "Sürüden Ayrılma Zamanı"

2002 Milletvekili Genel Seçimleri %0.19 - 50.496 [14] Seçim Sloganı: "Paranın Saltanatı Varsa Halkın TKP'si Var"

1999 Milletvekili Genel Seçimleri %0,12 - 37.671 [15] SİP adı ile katılmıştır. Seçim Sloganı: "Yağma Yok, Sosyalizm Var"

Yerel Seçimler

2009 Yerel Seçimleri - % 0.20 - 87.212, Seçim Sloganı: "Durdurun!"

2004 Yerel Seçimleri - % 0.26 - 85.178, Seçim Sloganı: "Boş Vermeyin"

2007 Genel Seçimleri'nde TKP [değiştir]

Toplumcu Anayasa

TKP'nin 2001'nin son aylarında AKP tarafından başlatılan "sivil" anayasa tartışmalarında; İşçiler, emekçiler, köylüler, aydınlar tarafından tartışılması, geliştirilmesi ve gerici, işbirlikçi, piyasacı, patron güdümlü anayasa girişimlerine karşı bir seçenek haline getirilmesi için hazırladığı anayasa taslağı.

Bugün bir muhasebeden söz ediyorsak, her zamankinden farklı bir şeyden söz etmek gerekir. Bu, yalnızca partilerin belirli yöneticilerinin, tek tek kişilerin ya da bu partilerin belirli politikalarının veya uygulamalarının muhasebesinden ibaret olamaz. Muhasebe çok daha derine inmek, kapsayıcı, köktenci olmak, kendine özgü bir metodolojiye sahip bulunmak zorundadır. Bu anlayışta olduğumuz için biz muhasebemizi yalnızca 1960 sonrası için yapmadık. Çok daha gerilere uzanmaya çalıştık. **Biz bugün, Türkiye solunun, ülkenin kaderinde etkili bir rol oynaması gereğinden yola çıkıyoruz ve neden bunun olmadığı sorusunu soruyor, bunu araştırıyoruz.** Böylece, başı sonu belli olmayan bir tartışma yerine somuttan çıkan, sonunda bugüne yanıt veren ama aynı zamanda adım adım hem geriye, hem teorik temellere inen bir yol izliyoruz. Bu, aynı zamanda muhasebede belirli bir yol alındığının ama 'artık tamam, sona vardık' denemeyeceğinin de ifadesi oluyor. Bunu demek, şu nedenle de yanlış olur. Biz solun birliği sorunuyla da bağlı olarak bu muhasebenin tüm sol tarafından kolektif olarak sonuçlandırılabilirliği, en azında belirli noktalara gelinebileceğine inanıyoruz. Kendimizle ilgili muhasebemiz, ülkemizdeki solu kapsadığı gibi, dünya işçi hareketini de kapsamak zorunda. Böyle olunca, gerçek bizim tekelimizde olmadığına göre, geçmişin muhasebesi de kimsenin tekelinde olamaz.»

Soru: «Kişisel de olsa, geçmişe yönelik kısa bir değerlendirme yapabilir misiniz?»

Kutlu-Sargın: «TKP ve TİP, TBKP olarak yeni bir program ortaya koydular. Bu program, her iki partinin bugün dünyaya geçmişten çok farklı baktığını ortaya koyuyor. Bu durum da, kuşkusuz geçmişin muhasebesinin somut ürünüdür. Muhasebenin sözde kalmayıp somut sonuçlara varmış olduğunun kanıtıdır. Yasallaşma girişimimiz de böyledir. Burada daha ayrıntılara inmek olanaksız. Ama özetle Marksist teoriyi, dünya ve ülke gerçeklerini kavramada yalnızca eksik değil, bir dizi hatamızın olduğu, **'sekterlik, dogmatik kalmak, teoride, politikada yaratıcı, üretici olamamak, teknelci zihniyet, salt aşırı muhalefet partisi konumlarında kalmak, yapıcı, alternatif bir politika ortaya koyamamak'** söylenebilir. Tüm bunlar kendimizde olduğu kadar, bütün olarak solda da eleştirdiğimiz başlıca noktalar durumundadır.»

SOSYALİST SOLUN BİRLİĞİ

Soru: «Aydın kamuoyunda şöyle bir kam var: 'Herhalde dünyada sosyalistlerin en çok bölündüğü ülke Türkiye'dir'. Gerçekten de, bugün bile 20 civarında grup adı saymak mümkün. Sol neden bu kadar çok bölündü?»

Kutlu-Sargın: «Sosyalist ya da Marksist solun bölünmesi olayı ve bölünen parçaların çokluğu yalnız bizim ülkemize özgü değildir. Bir kez egemen olan bölünme süreci olunca, mitoz bölünmeler kaçınılmaz oluyor. Bu nedenle, esas olarak ana eğilime bakmak gerek. Bölünmeler süreci, elbette kaçınılmaz değil. Ne var ki, yalnızca iyi niyetli olmak, bölünme sürecini engellemiyor. Ülkemiz demokratik ve kültürel gelenekleri kadar öznel, nesnel pek çok etmenin bölünme sürecindeki rolünden söz etmek gerekir. Ancak, tüm bu etmenleri tek bir noktada toplayarak ifade etmek çok yanlış olmaz. Hareket yükseliyor ve başarı kazanıyorsa, bölünmeler olsa bile genel eğilim durumuna gelmez, öyleyse, niçin bölünmeler oluyor sorusunun yanıtını, hareketin neden başarısız olduğu sorusunun yanıtında aramak gerek. Biz 12 Eylül 1980'in hemen sonrasında bu yana önce kendi koşullarımızdan, kendi ülkemizden hareketle, sonra dünya komünist ve işçi hareketini, yaşayan sosyalizmi değerlendirmeye çalışarak bu soruya yanıt aradık. TİP-TKP birliği de bu sağlam temele dayandı.»

Soru: «Geçmişte uluslararası sosyalist harekette yaşanan kutuplaşmanın Türkiye'deki bölünmelerde etkisi yok muydu?»

Kutlu-Sargın: «Uluslararası komünist ve işçi hareketinde-ki bölünmelerin her ülkedeki hareketin bölünmesinde etkili olduğu açık bir gerçek. Günümüzde bu büyük bölünmenin temelleri giderek yok oluyor. Bu, sevindiricidir.»

Soru: «Solda önümüzdeki dönemde saflaşma neye göre olacak?»

Kutlu-Sargin: «Temel farklılaşma yasal kurulmuş bir parti olarak ortaya çıkıp çıkmama konusunda olacak İkinci olarak, çok kesin söylemek için vakit henüz erken olsa bile, belli işaretler, komünist partisinin yasal kurulmak koşulları doğduğu halde bile bu isim altında değil de, sosyalist ya da başka isimler altında parti kurma eğiliminin de doğabileceğini gösteriyor. Temel tartışma konusu ise, daha bugünden başlamış olan 'çağımızın yeni özellikleri' ve 'yeni düşünce tarzı'na bağlı olarak yeni program arayışları olacaktır. Ancak, temel tartışma konusu, mutlak bölünme konusu anlamına gelmez. En azından biz soruna böyle yaklaşmayacağız.»

Soru: «Birlik için olmazsa olmaz şartlarınız var mı?»

Kutlu-Sargin: «Bize göre birlik anlayışı şöyledir demek doğru değil. Birlik anlayışı, birlik olmak isteyenlerce somut-lanacak. Birlik, bir 'amaç' etrafından toplananların gönüllü birliği olabilir. Elbette koşulsuz birlik olmaz. Kanarya sevenler derneğinin bile koşulu vardır: Kanaryaları sevmek. Ancak, eğer deneylerimiz bizi belli olgunluğa vardırırmış ise, koşullar ileri sürerek birlik istemeyi çocukça görmek gerekir. Birlik için nedenler, nasıllar koşulları da yaratır. Kısaca, gönüllülük, konsensüs esastır. Amaç bağcıyı dövmek değil de üzüm yemek ise, işte koşul budur: Yani amaçlarda birleşmek. Ne var ki, yine deneyimiz, genel olarak sosyalizm hedefinde birleşmenin birliğe yetmediğini gösteriyor. Bugünün gerçeklerinde birliği arayarak, adım adım geleceğe uzanmak, teorik temellere inmek hem en sağlam, hem de en geniş birliğin yoludur. TİP-TKP birliği bu yolla gerçekleşti.»

Soru: «Biz şu şu grupla tairleşebilir ya da birleşenleyiz gibi tespitleriniz var mı?»

Kutlu-Sargin: «Birliğe yukarıda anlattığımız tarzda baktığımız göre, önceden birlik yapabileceğimiz ya da yapamayacağımız kişi veya örgüt isim listeleri hazırlamak, yanlış bir tutum olur. Birlik sorununu oturup konuşamayacağımız' bir Marksist düşünemeyiz. Böyle bakmamız, Marksist olmayı yeterli gördüğümüz anlamına gelmez. Marksist kavrayışlarımızın aynı olup olmadığı, farklılıkların birlikte bir parti içinde olmaya engel olup olmayacağı ancak tartışmalar ve diyalog sürecinde somut olarak belirlenmeli.

Bir parti çatısı altında birlik hem geniş, hem en sağlam biçimde 'geçmişin muhasebesi' temeli üzerinde yükselebilir. Her konuda tam anlaşma ve tamamlanmış bir muhasebe, sonra birlik demiyoruz. Burada da temel konularda görüş uyumu sağlamak, başlangıç için yeterli olur. Tersine, yani önce birleşelim, bunları sonra ele alırız demek, birlik sorununu ciddiye almamak olur. Oysa, bugün önyargısız, kişisel tutumlardan arınmış, bu nedenle de üzerinde birleşilebilir bir muhasebe olanakları vardır. Bu fırsat henüz birleşmemişken en iyi kullanılabilir. Yani henüz kimse kimseye hesap verme, hesap sorma konumunda değilken.»

Soru: «Sorumu şöyle tekrarlayayım: Birlik içinde mutlaka olması gerekir diye düşündüğünüz grup ve çevreler hangileridir?»

Kutlu-Sargın: «Bize göre TKP'li eski kuşak komünistlerin yer almadığı bir birlik düşünülemez. Aynı şekilde, yine bize göre, 1960 sonrası TİP içindeki en sorumlu yöneticilerden o günkü sıradan üyesine kadar herkesin bugün birliğin dışında düşünülmemesi gerekir. Fakat en genel hatlarıyla geçmişin muhasebesi yapılmadan böyle geniş birlik gerçekleşemez. Ama bu muhasebe yapılamaz değildir. Bu iki örneği, yaklaşımımızı somutlamak için verdik. Yoksa, birliğin çerçevesini bundan ibaret gördüğümüz sanılmasın. Derme-çatma, üç günde dağılacak bir birlik istemiyorsak, bugün böylesi sağlıklı ve geniş birliğin koşullarını hazırlamak için çalışmalıyız.»

YASALLAŞMAK VE YASAL PARTİ SORUNU

Soru: «TBKP'nin yasallaşmasını istiyorsunuz. Ancak, daha 1987 Nisan ayında Sosyalist Parti'nin yasal olarak kurulması çalışmalarını eleştiriyordunuz. Hem solu böler, hem de Türkiye'de demokrasi olduğu şeklinde yanlış bir düşünce doğurur diyordunuz (Yeni Gündem dergisi). O günden bu yana ne değişti de yasallık için böylesine isteklisiniz?»

Kutlu-Sargın: «TBKP'nin yasallaşması çabası, aynı zamanda en geniş birlik için 'en uygun koşulları' hazırlamak demektir.

Yasal bir komünist partisinin kurulmasından önce, bilinmeli ki, 'en geniş', fiilen, pratik olarak zaten olanaksızdır. Genişlik herhalde salt sayısal genişlik değildir. Bugünkü yasal çerçeve, başta 141 ve 142. maddelerin varlığı, bu maddelerin 12 Eylül mantığı ile uygulamaya devam ediliyor olması, esasen bugün sosyalist partinin 'en geniş' olmasını fiilen önlüyor. Halihazırda böyle bir partiye üye olmaları olanaksızlaştırılmış binlerce insan vardır. Bu nedenle dün biz sosyalist parti girişimlerini erken bulduğumuzu söylerken, aynı nedenlerden hareket ediyorduk. İkinci olarak, geçmişin muhasebesi, program gibi temel sorunların tartışılmasına başlanmadığı durumda, yeni bölünmelere yol açabileceği endişesini samimi olarak taşıyorduk. Bugün bu görüşlerimizi değiştirecek koşullar oluşmuş değildir.»

Soru: «TKP, yasallaşmak için neden bu kadar bekledi? Demokratik ve anayasal olanaklar 1980 öncesinde daha elverişli değil miydi. Üstelik 1980 öncesi siyasi bakımdan daha hareketliydi?»

Kutlu-Sargın: «TBKP'nin yasallaşması için verilen mücadele, baştan beri söylediğimiz gibi demokrasinin artık var olduğu, yasal çerçevenin elverişli bulunduğu gerekçelerine dayanmıyor. Tersine, bugünkü yasal çerçeveyi kabul etmiyor, onu değiştirmek istiyoruz. Komünist partisinin yasallığı mücadelesi, bu çerçeve ile doğrudan karşı karşıya gelme demektir. Bu nedenle, TBKP'nin yasallaşması, demokrasi mücadelesinin merkezindeki sorun haline geldi. Sosyalist sol bir parti ise, bugünkü yasal çerçeve içinde kurulacaktır. Bunu küçümsemiyoruz. Ama göstermek istiyoruz ki, bu iki şey işlevsel olarak farklı şeylerdir. Öyleyse, 'en geniş olması için sosyalist parti gerekli' gibi bir tezi bugünkü koşullarda gerçekçi olmadığı için dışladığımızda ve işlevsel farkı net ortaya koyduğumuzda, TBKP'nin yasallaşması ile yasal parti çelişmez. Çünkü artık burada sözkonusu olan yasal parti, 'en geniş olma' işlevini değil, komünist partisinin yasal kurulması için mücadele işlevini üstlenecektir. Kaçınılmaz olarak böyle olacak. Zira kendisi de, ağırlaştırılmış bu yasal çerçevenin baskısı ile karşı karşıya kalacaktır. Bu, aynı zamanda 12 Eylül öncesinden farklı bir demokrasi, çoğulcu, yani çok sınıflı, çok ideolojili, çok partili, katılımcı demokrasi için mücadele demektir. Böyle bir demokrasi anlayışı 12 Eylül öncesinde ne dış, ne de iç koşullar açısından olgunlaşmış değildi. Bu ve diğer özel nedenlerle 1980 öncesinde koşullar komünist partisinin yasallaşması için olgun sayılmazdı.»

Soru: «TBKP adına yapılan açıklamalarda, TBKP'nin yasal olarak kurulabileceği zeminin yaratılmasıyla yasal bir partinin kurulması amacının birbiriyle çelişmediği söyleniyor. Ancak, görünen o ki, TBKP yasal bir sosyalist partinin kurulmasından çok, kendisinin yasal zemine çıkmasına daha fazla ağırlık veriyor. Oysa, birleşeceğinizi ilan ettiğiniz TSİP ise, önce yasal parti diyor. Sonuçta, bu iki tutumu nasıl uzlaştıracaksınız?»

Kutlu-Sargın: «Bugün komünist partisinin yasallaşması talebi öylesine geniş çevrelere mal olup benimsendi ki, bu amaç için mücadelede geniş bir demokratik hareket ortaya çıktı. Yani bugün somut olarak ortaya çıkan bu güç, yasal bir partinin olanaklarından çok daha geniş, çok daha etkindir. Bu geniş demokratik hareketi güçlendirmeyi de dikkate almak gerekir. Böyle olunca bizim TBKP'yi yasallaştırmaya ağırlık veriyor olmamız doğaldır. Dahası, ağırlık da değil, verdiğimiz mücadele bütünüyle bunun içindir. Yukarıdan beri açıkladığımız üzere, yasal çalışma koşullarını elde ettiğimizde TBKP'ye 'katılma' çağrısı yapmayacağımız açıktır. Böyle bir oluşumun ne ev sahibi, ne de kiracısı olacak. TBKP girişimcisi olacaktır. Başka girişimcilerle birlikte.»

Soru: «Önce TİP'le TKP birleşti. Sonra TSİP'le birleşeceğinizi açıkladı. Sizin birleşme modeliniz bu mudur? Yani önce birbirine yakın grupların birleşmesi mi?»

Kutlu-Sargın: «Bunu bir model olarak sunmadığımız açıktır. Fakat birbirine yakın grupların birlik çabasını da, doğal saymalı. Birliğin biçimi konusunda da katı olmamak gerek. Birlik istediğimiz genişlikte sağlanamadığı durumda bile, iyi niyetli birlik çabaları başka biçimlerde 'kalıcı' birliktelilere olanak verir ve süreç kesilmiş olmaz.»

Soru: «TBKP program taslağını ilan ettiniz. TSİP ile birleşme açıklamasında, bu programın kesin olmadığını, yeniden görüşüleceğini duyurdunuz. TSİP ile de birlikte programa son şeklini verdiniz diyelim. Bundan sonraki muhtemel birlik görüşmelerinde programınızı yeniden tartışmaya açık mısınız?»

Kutlu-Sargin: «TBKP programı esasen tartışmaya açık duruyor. Tartışmaya açık olması demek, değişmelere de açık olması demektir. Fakat unutulmaması gereken gerçek, bizlerin politik mücadele verdiğimizdir. Biz bir yandan da programımızı yaşama geçiren politikalar üretiyoruz. Oturup yasallığı ya da en geniş birliği beklemiyoruz. Ne var ki, yanlış olduğu ikna edici olarak ortaya konan her noktayı düzeltmememiz için neden yoktur. Kaldı ki, biz kimseye **birliğin koşulu** bu programdır demiyoruz. Bu gerçek bile, TIP-TKP birliğinin somut mücadele dışında, tepeden oluşmadığının açık kanıtıdır. Uzun bir eylem birliği süreci yaşandı.»

Soru: «TBKP için dile getirilen eleştirilerden biri de şöyle : 'Birlik için çalışmayı politik mücadeleden ayrı düşünmek mümkün değil. Ancak TBKP öyle yapmıyor. Birliğin üstten pazarlıklarla olacağını sanıyor.' Ne dersiniz?»

Kutlu-Sargin: «TIP-TKP birleşmesi konusundaki açıklamalarımız, politik mücadeleyi başa aldığımızı yeterince ortaya koyar. Güncel politik gelişmelerle ilgili sürekli diyalog içinde olduk ve ortak tutum geliştirdik. Her konuda eylem birliği içinde olduk, illegal koşullar nedeniyle eylem birliği bu genişlikte ancak yurt dışında olabilirdi. Birlik çalışmaları uzun sürdü. Bunun nedeni, hiçbir konuda en ufak pazarlıkçı tutuma girmemeyi, görüş uyumu sağlamayı esas almamızdır. Bu birliğin en dikkate değer yanı belki de budur. Yasal olanakların genişlemesine paralel, birlik sürecinin ayrıntıları daha çok açıklandıkça sürecin karakteri daha iyi anlaşılacaktır. Ayrıca, sorunuzdaki iddia ile biz hiç karşılaşmadık ve zaten sorunuzda bu iddianın kaynağı da belirtilmiyor.»

Soru: «Partinize yönelik bir diğer eleştiri de, 'TKP ve TİP geçmişte SBKP'nin çizgisini izlediler. Sonra SBKP Gorbaçov'la birlikte değişmeye başlayınca, onlar da değişti. Yani yine SBKP'nin izinden gittiler' şeklinde.»

Kutlu-Sargın: «TKP ve TİP'in görüşlerinde 1980 sonrası oluşan yeni gelişmeler tarih olarak Sovyetler Birliği'ndeki değişimden öncedir. Ancak daha sonra Gorbaçov ile ortaya çıkan paralellik bize cesaret verdi. Tek başımıza yanıt bulmakta zorlandığımız ve bulamayacağımız pek çok konuda teorik yanıtlar bulduk. Mesele bundan ibarettir. Kaldı ki, eğer bir şey doğruysa, ondan etkilenmiş olmak kötü değildir. Bugün bütün dünya 'yeni düşünce tarzından' etkileniyor.»

Soru: «12 Eylül öncesinde sol örgütler arasındaki ilişki pek iyi değildi, ölümler, yaralanmalar oldu. Gruplar arası ilişki konusunda sizin politikanız nedir?»

Kutlu-Sargın: «Sol örgütler arasında geçmişteki ilişki biçimi karşılıklı güvene zarar veren, mücadele arkadaşlığı ruhunu yok eden, bölünmeleri hızlandıran, anlamsız, yararsız bir ilişki biçimiydi. Polemiğin böyle olabileceği sanılıyordu. Gerçekte bu tür ilişki biçimi zayıflığın, kendine güvensizliğin bir sonucuydu. Derece derece de olsa bu tutum bütün sola egemendi. Biz bugün bunun yerine daha uygarca, dostça, birbirinin ne dediğini anlamaya öncelik veren, işbirliğinin temelini korumayı gözeten yeni tip bir ilişki olmasını savunuyoruz. 1980 sonrası yayınlarımız incelendiğinde bunu uyguladığımız görülecektir. Polemikleri reddetmiyoruz, ancak bu yukarıdaki doğru biçimiyle yapılmalı.»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Biraz da teorik sorunları ele alalım, önce sosyalist demokrasi konusunu sormak istiyorum. Sizin anladığınız sosyalist sistem çok partili bir düzen mi olacak?»

Kutlu-Sargın: «Çok partili sosyalist çoğulculuğu savunuyoruz. Böyle olunca elbette seçimle gelip seçimle gideceğiz.»

Soru: «Siz demokrasi deyince ne anlıyorsunuz?»

Kutlu-Sargın: «Sosyalizm özü itibarıyla en geniş demokrasidir. Onu Batının sınırlı demokrasisi ile biçimsel karşılaştırmak yanıltıcı olur. Sosyalist demokrasi herhalde yalnızca çok parti demek değildir ve ona indirgenemez.»

Her ülkede sosyalizmin kuruluşu tarihsel olarak aynı olmadı. Sosyalizmin kuruluşuna bağlı olarak çoğulculuk da farklı oldu. Fakat genelinde sosyalist demokrasinin potansiyelleri harekete geçirilemedi, sosyalist çoğulculuk geliştirilemedi. Sözkonusu farklılık nedeniyle demokrasiyi ve çoğulcuğu geliştirme de farklı farklı olacaktır. Biz ülkemizde sosyalizm kurulurken daha başlangıçta çok parti olabileceğini öngörmüyoruz. Başka ülkeler için ise, bir reçete veremeyiz.»

Soru: «Bugün sosyalist ülkelerin yüzyüze olduğu sorunların kaynağı birçok sol çevre tarafından tek parti uygulamasında görülüyor. Siz konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Kutlu-Sargın: «Sosyalist ülkelerde sosyalizmin kuruculuğunda başarı ya da başarısızlıklar da yine her ülkeye ve sosyalizme geçişteki tarihsel koşullara göre değerlendirilmeli. Fakat genel olarak şu söylenebilir : Sosyalizmin kuruluşundan önce kapitalizmin daha gelişmiş olduğu ülkelerde, yani sosyo-ekonomik temel ve kültürel düzeyin daha gelişkin bulunduğu yerlerde sosyalizm daha az sancılı kuruldu. Örneğin, bugün ekonomik bakımdan Demokratik Almanya ve Çekoslovakya daha iyi durumdadır. Diğer yandan başka bir kriter kullanırsak, Sovyetler Birliği'nin ortaçağ geriliğinden bugünkü düzeye gelişinin başarılı bir sıçrayış olduğunu görebiliriz. Bu, herkesin kabul ettiği bir gerçektir.»

Soru: «Sosyalist bir partideki kanatlar ya da hizip sorunu için ne düşünüyorsunuz? Yayınlarınızdan anladığım kadarıyla siz parti içinde hiziplere karşısınız.»

Kutlu-Sargın: «Biz daha bugünden partimiz içinde farklı görüşlerin olabileceğini, olması gerektiğini, ideolojik birliği ve parti programını bir kışla talimatnamesi gibi görmemek gerektiğini söylüyoruz. Söylemekle de kalmayıp bu yönde tüzük değişiklikleri de yapmış bulunuyoruz. Ama kanatların olduğu, yani hiziplerin özgür bırakıldığı bir parti anlayışını da doğru görmüyoruz. Hizipleşmeyi farklı görüşlerden ayıran şey, parti içinde ayrı karar mekanizması oluşturmaktır. Eğer bir partide birden fazla karar mekanizması olursa, parti mücadele edemez, felç olur. Ya da bu parti değil, cephedir. Marksist parti fikri bulanıklaştırılmamalıdır.»

Soru: «Sosyalist demokrasi sorunuyla birlikte ele alınan Stalin-konusunda siz nasıl bir değerlendirme yapıyorsunuz?»

Kutlu-Sargın: «**Stalin konusu, o dönemin dünya ve iç koşulları dışlanarak kavranamaz.** Stalinizme karşı tutum, sanıldığı gibi yeni değildir. Bugün sorunun üzerine daha cesurca gidiliyor. Belgelerle o dönem aydınlatılıyor. Böylece, hep birlikte gerçekleri daha iyi göreceğiz. Şunları gördükçe konuşmak daha sağlıklı yoldur. **Stalin dönemini aydınlatma çabalarını doğru buluyoruz ve o dönemin yol açtığı zararların tartışmasız olduğunu düşünüyoruz.** Bizi bugün daha çok o dönemde yapılan teorideki dogmatik, vülger sapmalar ilgilendiriyor. Oturup Stalin döneminin tarihini yazmanın bizim işimiz olmadığı ve bu olanaklara da sahip bulunmadığımızı düşünüyoruz. Kendi hareketimizin tarihinden Salih Hacıoğlu (*) örneğinde olduğu gibi, o dönemin haksızlıkları ve hatalarını örneklemek mümkün. Ancak koca bir dönemi birkaç örnekle açıklamayı ciddi bulmayız. Stalinizmi eleştirdiğimiz gibi anti-Stalinist bir kampanyanın da bizim işimiz olmadığını düşünüyoruz. Eski hataları yinelemek istemiyorsak, uluslararası hareketin sorunlarının belirleyici önemini unutmamalı ama kendi sorunlarımızdan hareket etmeliyiz.»

AFGANİSTAN-ÇEKOSLOVAKYA

Soru: «Afganistan ve Çekoslovakya'ya sosyalizm adına yapılan askeri müdahaleleri geçmişte desteklemiştiniz. Bugün nasıl bakıyorsunuz?»

Kutlu-Sargın: «Afganistan, Çekoslovakya örneklerini soğukkanlı değerlendirmeyi öneririz. Temel sorun, bir ülkenin emperyalist dış kışkırtma durumu ile karşı karşıya kalmaması ve başka bir ülkeden askeri yardım isteme gereğini duymamasıdır. Örnekler bugün de canlıdır. Nikaragua'ya yönelik ABD kışkırtması açığa çıktı. ABD buraya doğrudan askeri işgal uygulayamıyorsa, uluslararası ilişkiler değişmiş olduğu içindir. Tersine olsa idi, bir avuç insan dışardan yardım istemek zorunda kalmayacak mıydı? Tutumumuz açıktır. Biz bir ülkeye her tür dış karışmayı doğru bulmayız. Fakat önemli olan bunun uluslararası koşullarının olmamasıdır. Dünyamızda barış ve yumuşamanın egemen olmasını istiyoruz. **O durumda emperyalist kışkırtma ve ona karşı dış müdahale ortadan kalkmış olur.»**

(*) Salih Hacıoğlu, Stalin döneminde Sovyetler'de öldürülen TKP önderlerinden biri.

Soru: «Bulgaristan'da Türklerin isimlerinin değiştirilmesi konusunda neden açık tutum almadınız?»

Kutlu-Sargın: «Bulgaristan'daki isim değişikliği uygulamalarını doğru bulmadığımızı ortaya koyan tutumumuzla ilgili daha önce de açıklamalarımız oldu. Bir ülkede insanlar kendilerini nasıl hissediyorlarsa ona göre Bulgar, Türk ya da Kürttür. Fakat bu, madalyonun yalnız bir yüzüdür. Öbür yüzünde ise bu sorunu bahane eden anti-sosyalist bir kampanya vardır. Kampanyanın organizatörü ABD'dir. iktidar ise, bu kışkırtmaya alet oluyor. Ayrıca kendi ülkesinde Kürt halkının varlığını kabul etmeyen bir iktidarın bu soruna 'insani' nedenlerle yaklaştığı inandırıcı olamaz. Ciddi bir devlet politikasında iki ülke ilişkilerinde böyle bir sorun belirleyici olmaz, olmamalıydı. Türkiye, soruna böyle yaklaşmadığı için çıkmaza girildi. Çözüm, iki ülke arasında ilişkilerin önce normalleşmesi ve sonra iyi komşuluk ilişkilerine geçilmesinde yatıyor. Öncelikle bu kampanya durdurulmalıdır. O durumda konuyu aydınlatıcı yönde daha çok konuşulabilir ve sorunun çözümüne katkı dahi yapabiliriz.»

Soru: «Dünyadaki gelişmeleri değerlendiren birçok çevre, genel bir yumuşama sürecine girdiğinde birleşiyor. Sizce yumuşama yönündeki gelişmeler Türkiye'yi nasıl etkiler?»

Kutlu-Sargın: «Özetle söylemek gerekirse, dünyamızda barış ve yumuşama süreci giderek egemen bir eğilim oluyor. Sosyal, kültürel, düşünsel, politik derin değişimler zamanını yaşıyoruz. Sağduyu, kör, anlamsız, şiddet yanlısı politikalara egemen olmaya başlıyor. 'Politik olarak sonuç alamadığımda savaşla alırım' düşüncesi, giderek tarihi eserler müzesine kalkıyor. Demokratizm ve hümanizm ruhu egemen oluyor. İnsan faktörü öne çıkıyor. Fakat tüm bunlar bunalım olgularının varlığını dışlamıyor. Barış ve yumuşama sürecinin Türkiye'yi etkilememesi düşünülemez. Çok yetersiz bile olsa Yunanistan ile ilişkiler bir örnektir. Ancak, Türkiye tarihinden ve bugünden gelen öylesine sorunlarla karşı karşıyadır ki, uluslararası koşullardaki güçlü yumuşama eğilimine rağmen, bunun en az yansıdığı ülke durumunda kalabiliriz. ABD yumuşama sürecine rağmen, dünyanın bazı noktalarında askersel etkinliğini artırma peşinde. Eğer Türkiye bu politikaya teslim olursa, yeni askeri yükümlülükler ve içerde baskıcı bir rejimin devamı ile yumuşama döneminin bedelim ödeyen bir ülke konumuna da düşebilir. Bu tehlikeyi ancak bir an önce demokrasinin kazanılması önleyebilir.»

TÜRKİYE NEREYE GİDİYOR?

Soru: «Türkiye nereye gidiyor? Ülkenin gündeminde kriz mi, yoksa istikrarlı bir dönem mi var?»

Kutlu-Sargın: «Bu soru herkesin bugünlerde kendi kendine sorduğu bir soru. Genelinde Türkiye yeni bir krize girmiyor. Çoğu kez ekonomik bunalımla sosyal-politik kriz aynı şeymiş gibi görülüyor. Bir ekonomik krize doğru gidiş vardır. Enflasyon dizginlenemiyorsa, işsizlik tırmanıyorsa, dış borçlar ödeyememe noktasına doğru gidiyorsa, bir ekonomik krizin üç temel göstergesi var demektir. Sosyal-politik kriz, ekonomik durumla çok sıkı bağlı olsa da, onunla özdeş değildir. 12 Eylül, esasen krizin kendisiydi?. Onun yerini klasik anlamda bir parlamentarizm alabilmiş değil. Halkın sayısal çoğunluğunu bile temsil etmeyen bir parlamento, demokratik parlamentarizmin aracı olamaz. Bugün tek parti egemenliği vardır. Bu durum kriz değilse, kriz başka nasıl olabilir? Bu krizden 1987 Kasım seçimleriyle çıkma şansı vardı. Anti-demokratik seçim yasasına 'evet' denilerek bu şans yitirildi.»

Soru: «Darbe ihtimalini ciddiye alıyor musunuz?»

Kutlu-Sargın: «Yakın gelecekte darbe olasılığı yoktur. Zira, 12 Eylül'den çıkılmadı ki, darbe olsun. Darbe kime karşı yapılacaktır? Yakın gelecek, krizden sancılı biçimde çıkış, demokrasiyi kazanma mücadelelerinin sürdüğü bir süreç olacak. Politik olarak büyük bir olasılıkla istikrarsızlık ortamı doğacak. Tehlikeli olan darbe değil, istikrarsızlığın kronik hale gelmesi olacaktır. Bu durum, Türkiye'ye zaman kaybettirecektir. Ancak demokrasi güçlerinin duruma müdahale etmediği durumda bu böyle olacaktır. Oysa, demokrasi yönünde giderek artan bir dinamizm oluşuyor. Bu dinamizm doğru politikalarda hedefe yöneltilirse, yakın gelecek, demokrasi yönünde politik güçler oranının değişmesiyle karakterize olacaktır.»

Soru: «Buna karşı siz nasıl bir çözüm öneriyorsünüz?»

Kutlu-Sargın: «Çözüm, demokrasi mücadelesini kararlı biçimde yükseltmede, bugünkü politik rejimin demokrasi yönünde değişmesini isteyen tüm politik parti ve demokratik güçlerin, demokrasiye geçişin asgari müştereklerinde, en başta demokratik bir anayasa ve anti-demokratik yasaların kaldırılması, genel politik affın çıkarılması gibi konularda ulusal bir mutabakat sağlamasındadır.»

Soru: «Yüksek enflasyona ve çalışan kesimlerin reel gelir-lerinde yüzde 50'lere varan aşınmaya rağmen genelde halkın tepkisiz kaldığı belirtiliyor. Bu olguyu nasıl yorumluyorsunuz? Acaba, gelir dağılımı sanıldığı kadar bozulmadı mı? Halk, enflasyona karşı, henüz açıklıkla görülemeyen koruyucu bazı mekanizmalara mı sahip?»

Kutlu-Sargın: «Halkımızın ağır ekonomik duruma tepkisinin ne olduğu sorusuna ciddi incelemeler olmaksızın kesin yanıtlar vermeyi, eski kolaycılığımızın bir devamı olarak görürüz. Bu durumun çözümlenmesi çok önemli ve ciddi bir konudur. Konunun doyurucu, bilimsel bir araştırmasına tanık olmadık. Bu kayıdı düştükten sonra söylenebilir ki, Türkiye, tarımı kendi kendine yeter az sayıda ülke arasındaydı. Bu yeterlilik dengesinin hızla bozulduğuna kuşku yok. Ancak, öyle görünüyor ki, denge hâlâ varlığını sürdürüyor. Geri bir ülkede ekmek, patates, soğan bulunabiliyorsa, o ülkede spontan (kendiliğinden) patlamalar salt ekonomik nedenlerle gerçekleşmez. Eğer çarşıda bu tüketim malları varsa, fiyatları ne denli yüksek olursa olsun, fiyatlar ağır bile olsa, çoğunluk tarafından alabilirlik sınırındadır. Gelişmiş bir ülkede ise, halk bir hafta et alamazsa, protesto eder. Demek ki, demokrasi bilinci kültür düzeyi ile ekonomi arasında doğru bağlantılar kurmak önemlidir. Özal hükümetinin yoklukları kaldırdık propagandasını küçümsemek gerekir. Bunun bedelini biz iyi biliyoruz, Borçlar ödenemez noktaya geldiğinde yokluklar da başlayacaktır. Muhalefetin iktidar isteksizliği biraz da bu tehlikeyi görüyor olması yüzündendir.»

Soru: «Bütün Kürt gruplarının ayrı örgütlenme ve ayrılmayı savunmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Kutlu-Sargın: «Kürt halkının varlığını tanımak, bugün demokrasi açısından komünist partisinin yasallaşması sorunu ile birlikte en başta gelen koşuldur. Son olarak Başbakan, 'sokakta Kürtçe konuşulabilir' dedi. Hiç değilse bir adım ama sokakta Kürtçe konuşan bu halka 'Türk bunlar' dersek, biraz komik olmaz mı? Artık bu gerçeği kabullenme zamanı gelmiş, sorun olgunlaşmıştır. Şu anda Doğudaki silahlı çatışmaların asıl temeli, bu gerçeği kabullenmemekte, şoven politikalarda yatıyor. Devlet, her şeyden önce kendisi Kürt sorununun barışçı, adil çözümünden yana olduğunu açıklamalı, kan dökülmesini önlemelidir. Ne kadar kan dökülürse, sorunun çözümü o denli güçleşir. Bugün tüm Kürt gruplarının ayrılmayı savunduğu, toprak talep ettiği doğru değildir. Tek tek bütün Kürt gruplarını değerlendirmeye girişmek zamansız olur. Onlar da özgürce konuşma olanaklarına sahip değiller. Eğer biz böyle bir olanak bulmuşsak, bunu onların da yasal partiler gibi özgürlüğe kavuşmaları talebini ileri sürerek değerlendirmemiz gerekir. Ayrıntılı bir değerlendirmeye girmek, ancak sonranın işi olabilir.»

İSLAMCI HAREKET

Soru: «İslamcı hareketlerle bazı konularda ittifak yapabilir misiniz? 163. maddenin kaldırılması talebine tutumunuz nedir?»

Kutlu-Sargın: «Ceza Yasası'nın 163. maddesinin kaldırılmasından yanayız. Hemen belirtmeliyiz ki, bu isteğin dinsel hareketlerle ittifak kurma niyetiyle bir ilgisi yoktur. Eğer bir ittifak gerekiyor ve bunun olanakları da var ise, bu mevcut maddeye rağmen gerçekleşir, ikincisi, 163 ile dinsel irtica tehlikesi arasında doğrudan bağlantı kurmak da yanlıştır. Eğer bugün irtica olgusu varsa, sözkonusu maddenin yürürlükte olmasına rağmen vardır. Hatta burada tersten bir bağlantıdan söz edilebilir. Gerçekten baskı altına alınan her düşünce, inanç kaçınılmazlıkla gerçeklerden kopar, bağnazlaşır. Eğer, çağdaş bir toplumda meşru kabul edilen her şey bizde de olmalıdır, düşünce ve inançlar özgür bırakılmalı diyorsak, çifte ölçü kullanamayız. 163'ün kalkmasını istemenin bundan başka hiçbir gerekçesi yoktur. Dahası, onlar 141 ve 142. maddelerin kalkmasına karşı olsalar bile biz, 163. maddenin de kalkmasını savunuruz. Elbette **biz aynı zamanda laisizmin kararlı savunucularıyız.** Ama yasaklarla bunun artık olamayacağını söylüyoruz. Bir irtica olgusunun varlığını inkar etmiyoruz. Ama **bunu önlemenin yolu demokrasinin, bilim ve bilimsel düşünce üzerindeki baskıyı kaldırmaktır, inanç ve düşüncelerini zorla kabul ettirmek isteyenlere karşı uygulanacak pek çok yasa maddesi vardır. Okul yaptırmayıp cami açtıyor, imam hatip okullarını çoğaltıyorsanız, irticanın örgütlenmesini hiçbir yasa önleyemez.** Bazı İslamcı çevrelerle ittifak, politik olarak olgunlaşmış bir sorun değildir. Biz, her şeyden önce onlarla da diyalog kurmak, ülkemizin, halkımızın sorunlarını uygarca tartışmak istiyoruz.»

Soru: «Bazı çevreler askeri darbelerin panzehirini AT'ye tam üye olmakta görüyor. Siz tam üyelik konusunda ne düşünüyorsunuz?»

Kutlu-Sargın: «Askeri darbelere set oluşturacağı gerekçesiyle AT üyeliğini düşünmek, kanımızca konuyu basitleştirmek olur. Üyelik böyle bir sonucu getirir. Ama AT üyesi olmadan darbeler önlenemez diye kestirip atmak yanlış olur. Biz dünyamızdaki genel eğilimi, karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin kaçınılmaz olarak getireceği yeni boyutları dikkate alarak AT ile ilişkiyi gerçekçi görüyoruz. Teknolojik gelişmenin gerisinde kalmamak için de gerekli bu. Zaten sömürü anlamında Türkiye kapılarını AT üyelerine sonuna kadar açmış durumda. Bu, karşı tarafın hiç yükümlülük taşımadığı tek taraflı bir ilişki. Ayrıca, biz ekonominin bugünkü durumu ve busun uygulanan iktisat politikaları ile tam üyeliğin henüz Türkiye'nin çıkarına olmayacağı da söylüyoruz.»

Soru: «Bazı sol gruplar partinizi Türkiye'nin NATO'da kalmasını savunduğu gerekçesiyle eleştiriyorlar. NATO politikanız nedir?»

Kutlu-Sargın: «NATO'ya karşıyız. Eğer çıkma olanakları var olsa, kalmayı savunmamız düşünülemez. Biz genel olarak askeri paktlara karşıyız. **Ancak Türkiye gibi bir ülkenin NATO'dan çıkması demek, bölgede ve Türkiye'de çok köklü değişmelerin gerçekleşmiş olması demektir. Bunun henüz olmadığı ve kolayca da olmayacağı koşullarda NATO'dan çıkmak, yalnızca bir slogandan ibaret kalır.** Ne var ki, böyle bir slogan, bugün ve yakın gelecek için dünya barışı, yumuşama, ulusal ve bölgesel güvenlik için Türkiye'nin yapabileceklerini kolaylaştırılmaz. NATO'da küçük ülkeler için de giderek NATO'nun saldırgan amaçlarla kullanılmasına, ekonomiye getirilen ağır askeri harcamalar faturasına karşı çıkma eğilimi doğuyor. Yumuşama, silahsızlanma, anti-militarist eylemlerin güçlenmesine paralel olarak bu eğilim de güçleniyor. Bu durumda barışçı, demokratik bir Türkiye NATO içinde, dışmdakinden daha fazla olumlu bir rol oynayabilir. NATO'dan çıkalım dediğiniz yerde böyle bir olumlu rolü politikada haline getiremez ve savunamazsınız. Savunmanız da etki yaratamazsınız. TBKP, karşılıklı güç indirimi yoluyla kademeli biçimde **hem NATO, hem Varşova Pakti'nin feshedilmesini savunuyor.**»

TÜRKİYE NASIL BİR ÜLKE?

Soru: «Eskiden Türkiye'nin kapitalist bir ülke olduğunu ve gündemde de sosyalist devrim bulunduğunu savunuyordunuz. Bu politikanız değişti mi?»

Kutlu-Sargın: «Türkiye kapitalist bir ülkedir. Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısıyla ilgili feodal mı, yoksa kapitalist mi olduğu tartışması aşıldı, öyleyse, politik strateji ile ilgili milli demokratik devrim ya da sosyalist devrim ikilemi de aşılmış olmalıdır. Bugüne eski tartışmanın mantığıyla bakılamaz. **Sosyalizme bir dizi aşamadan geçilerek varılabileceğini, bu aşamaların önceden masa başında saptanamayacağını söylüyoruz.** Kanımca bu programatik yaklaşım, geçmişteki strateji tartışmalarının bir sentezini de ifade etmiş oluyor. Türkiye'nin gündeminde barış ve demokratik yenilenme durduğunu, bunun köklü demokratik dönüşümler demek olduğunu belirtiyor programımız. Demokratik mücadele içinde ülkemiz, demokratik yenilenmeden sosyalist devrimin gerçekleşmesi ile sosyalist yenilenmeye geçecektir. Bu arada başkaca devrimci etaplar, aşamalar olabilir.»

Soru: «Programınız sosyalizme barışçı yollardan geçişi öngörüyor. Bunu yasallaşma kaygısı ile yaptığınız ileri sürülüyor.»

Kutlu-Sargın: «TBKP programı sosyalizme barışçı yoldan geçmek istediğimizi her tür tartışmanın ötesinde açıklıkla ortaya koyuyor. Bu yol yasal kaygılarla önerilmiş değildir. Zira TBKP programı henüz yasallık adımı atmadığı bir dönemde önceden hazırlandı. Öngördüğümüz sosyalizm modeli ile sosyalizme geçiş yolu, birbirini tamamlıyor. Öngördüğümüz sosyalizm, demokrasinin daha fazla olduğu ve çok partili bir sosyalist çoğulcu sisteme dayalı bir düzen olacak. Böyle bir sosyalizmi kurmak için yolunuz da elbette ona uygun olmak zorundadır. Ancak, biz barışçı yolu 'kazanmaktan' söz ediyoruz. Yani biz bunu istiyor ve daha bugünden çizdiğimiz politikalarla bu yolu hazırlamaya çalışıyoruz. **Bize, 'hayır, sizin barışçı yoldan iktidara gelmenize izin vermeyeceğiz' denirse, bu durumun yaratacağı sonuçların sorumlusu da biz olmayacağız.** Bu nedenle karşıtlarımız da bu sorunu bugünden düşünüp değerlendirmek durumundadırlar. Unutulmamalı ki, her baskının bir bedeli ve yarma çıkarılan bir faturası vardır. Biz toplum yaşamından şiddetin her biçiminin dışlanması için mücadele ediyoruz.»

CUMHURBAŞKANI SİVİL OLMALI

Soru: «1989 sonbaharında cumhurbaşkanı seçimi yapılacak. Görünürde iki aday var: Evren ve Özal. Sadece bu iki aday sözkonusu olsa, siz kimi desteklerdiniz?»

Kutlu-Sargın: «Cumhurbaşkanlığı seçimi gibi önemli ve kritik konuda partimiz 'pratik' tutumunu zamanı gelince belirler. Sorduğunuz gibi Evren mi, Özal mı tercihi karşısında kalırsa, hangi tercihin demokrasiye geçişte daha işe yarar olduğuna bakılması gerekir. Şu anda sözü edilen kişiler neden kendilerinin seçilmesi gerektiğini ortaya koymuş değiller. Kanımızca böyle bir tercih ile karşı karşıya kalmak bile, demokrasi konusunda sancıları ortaya koyar. Başka seçenekler de olmalı. Biz artık asker kökenli cumhurbaşkanları geleneğinin yıkılmasını ve 12 Eylül'ün sona ermesi gerektiğini düşünüyoruz. Ancak cumhurbaşkanlığı için tek başına bu kriter de yetmez. Cumhurbaşkanlığına aday olacak kişi demokrasiye inandığı konusunda kuşkular olmayan, şahsında çeşitli politik eğilimlerin mutabakatını sağlayabilecek bir kişi olmalıdır.»

Soru: «İki sosyal demokrat parti SHP ve DSP'den hangisi daha etkili bir muhalefet yürütüyor?»

Kutlu-Sargın: «DSP'nin bugünkü olanakları etkili bir muhalefet için SHP'ye göre çok sınırlı. Bu bakımdan, aynı nitelikte iki parti olarak her birinin ne dediğinden çok, bunların etki olanakları geniş olan bir partide söyleniyor olması önemlidir. SHP'de iktidara hazır bir muhalefet kararlılığı gözüküyor. Kamuoyunda oluşan genel kanı budur. SHP'nin en önemli zaafı, hemen her şeyi iktidara gelince yapma vaadiyle yarına erteliyor olmasıdır. Oysa, iktidara hazır bir parti daha bugünden iktidardaymış görünümü kazanmış bir partidir. Halk diyebilmeli ki, 'bugünden bunları başarabilen bir parti iktidarda çok daha fazla şey yapabilir.»

Soru: «Demokratikleşmeye özel bir önem verdiğinizi söylüyorsunuz. Türkiye'de hangi partiler ve güçleri demokrasiden yana, hangilerini karşısında görüyorsunuz? Ad olarak belirtebilir misiniz?»

Kutlu-Sargın: «Hangi partiler demokrasiden yana sorunuzda kastedilen yasal partilerdir. Biz, Marksist partiler olmadıkça hiçbir partinin demokratlığına güvence veremeyiz. Bu her partinin tutumu ve politikasına ve koşullara bağlıdır. Bize göre bugün faşist eğilimler hariç her parti içinde demokrasiyi isteyenler şu ya da bu oranda vardır. Çizgi, partileri kucaklayacak biçimde değil, bu partilerin içinden geçmektedir.»

Soru: «İşçilerin sendikal birliğini Türk-İş'te mi, yoksa yeniden açıldıktan sonra DİSK'te mi görüyorsunuz?»

Kutlu-Saygın: «İlke, işçi sınıfının sendikal birliğinin tek çatı altında gerçekleşmesidir. Somut olguların bu ilkenin gereklerini aştığı zaman ve durumlarda dahi yapılacak olan, bu ilkenin yaşama geçmesini engelleyici veya zorlaştırıcı değil, kolaylaştırıcı ve sağlayıcı konumda olabilmelidir. Tutumumuz eskiden de buydu, bugün de.»

Soru: «Son sorum dış politika ile ilgili. Türkiye ile Yunanistan arasında, Kıbrıs dahil,, pek çok sorun var. Bu sorunlara Papandreu mu, yoksa Özal mı daha gerçekçi yaklaşıyor?»

Kutlu-Sargin: «Papandreu ve Özal her ikisi de zaman zaman gerçekçi, zaman zaman şoven davranıyorlar. Fakat bugün Türk hükümeti Yunanistan ile barışı gerçekten istiyor. Çünkü AT nedeniyle buna zorunludur. Papandreu için böyle bir baskı unsuru yok. Ya da en azından bu ölçüde değildir. O nedenle Papandreu'nun politik manevra alanı daha geniştir. Çözüm, baş ve diyalog politikasını kararlı sürdürmekten geçiyor. Ege ve Kıbrıs sorununun çözümünü ayn tutmak gerekir ama görmeliyiz ki, Kıbrıs çıban başı olduğu sürece Ege sorununu kesin çözümlere kavuşturmak olanaksız değilse bile çok zordur.»

Aralık 1988 Ankara

OSMAN SAKALSIZ - MEHMET KARACA (TBKP-TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ)

OSMAN SAKALSIZ

1947'de İskilip'te doğdu. İlkokulu Ankara'da okudu. Daha sonra girdiği Sanat Enstitüsü'nün Torna-Tesviye Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli fabrika ve atölyelerde çalıştı. 1965 Nisan'ında TİP'e kaydoldu. Partinin gençlik kollarında başlayarak ilçe ve il yönetim kurullarında görev yaptı. 1968 sonunda yapılan TİP olağanüstü kongresinde Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Şaban Yıldız'ın Genel Başkan seçilmesi üzerine yeniden belirlenen Merkez Yürütme Kurulu'nda görev aldı. TİP'in 4. büyük kongresinden sonra da aynı görevi sürdürdü. 12 Mart'tan sonra, genel başkan Behice Boran'la birlikte tutuklandı ve sıkıyönetim mahkemesinde 15 yıla mahkûm oldu. 1974 affıyla salıverildi. Daha sonra kurulan TİP'in kurucuları arasında yer aldı. Merkez Yönetim Kurulu üyeliği ve Ankara İl Başkanlığı görevlerine getirildi. 1978'de Başkanlık Kurulu üyesi oldu. 12 Eylül'den sonra yurt dışına çıktı. TKP-TİP birleşmesiyle oluşturulan TBKP'de Genel Sekreter Yardımcılığı'na getirildi. Evli ve bir çocukludur.

MEHMET KARACA

1945'te Göynük'te doğdu. İmam Hatip ve Sanat Enstitüsü'nde okudu. 1967'de Otosan fabrikasında işe başladı. DİSK'e bağlı Maden-iş Sendikası'nın işyeri temsilcisi iken 15-16 Haziran işçi hareketinden sonra işten çıkarıldı. Profesyonel olarak sendikada çalışmaya başladı, önce (1974) Maden-İş, daha sonra da (1975) DİSK Yürütme Kurulu'na seçildi. Ardından DİSK'te Genel Sekreterlik görevine getirildi. 1980'de Kemal Türkler'in öldürülmesinden sonra Maden-İş Sendikası'na Genel Başkan oldu. Halen Fransa'da mülteci olarak bulunan Karaca, TBKP Genel Başkan Vekilliği görevini sürdürüyor.

Soru: «Bugün tekrar birbirine yaklaşan Sovyet ve Çin komünist partileri, geçmişte karşılıklı çok ağır suçlamalarda bulundular. Geçmişe bakarak, iki parti arasında 'haklı-haksız', 'doğru-yanlış' ayırımı yapılabilir mi?»

Cevap: «Bir tarafın haklı, öbür tarafın haksız olduğunu söylemek, kanımızca olanaklı değildir. Objektif bir tarih araştırması, her iki tarafın da hem haklı, hem haksız yanları olduğunu ortaya çıkaracaktır sanıyoruz. Başka politik hareketler gibi geçmişte bu konuda bizim de tek taraflı tutum aldığımız açıktır. Şimdiki yakınlaşmayı bütünüyle destekliyoruz.»

Soru: «En başarılı ya da başarısız sosyalizm uygulama* ları hangi ülkelerde görüldü?»

Cevap: «Geçmişte uluslararası komünist hareketteki bölünmeye göre tutum alınıyor, başarı buna göre değerlendiriliyordu. Oysa şu ya da ülkedeki uygulamayı bütünüyle iyi ya da tümüyle kötü diye sınıflandırmak olanaklı değildir. Uygulamalar çok renkli bir çeşitlilik gösteriyor. Öte yandan Sovyetler ve Çin, geçmiş uygulamaları son derece eleştirel bir şekilde gözden geçiriyor. Önemli olan, bizim sosyalist uygulamalardan öğrenme ve yanlışlardan ders çıkarma yeteneğini geliştirebilmemizdir. Sonra başarının ölçüsü de değişebilir, insan yararına olmayan bir gelişme bizce başarılı sayılamaz.»

Soru: «Bugün birçok sol grup, Üçüncü Enternasyonal tek tek partilere program tespit edip direktif veriyordu. Sovyet partisi 'ağabey' parti konumundaydı. Bu daha sonra da belli ölçüde sürdü. Benzer şeyleri Çin ve Arnavut partilerinin ilişkileri için de söylemek mümkün diye eleştiriyorlar. Sizin değerlendirmeniz ne yönde?»

Cevap: «Statü olarak Enternasyonal zaten bir dünya partisi durumundaydı ve tek tek ülkelerdeki partiler de bunun seksiyonları idi. Merkezi Moskova'daydı. Tek tek ülkelerin partileri Enternasyonal Yürütme Komitesinin direktiflerini yerine getirmekle yükümlüydü. Bu statünün nesnel temelinde doğrudan bir dünya devrimi anlayışı, böylesi bir beklenti ve buna uygun bir strateji yatıyordu. Ayrıca, bundan bağımsız olarak Stalinci uygulamalar, kardeş partiler arası ilişkileri deforme etti.

Bu anlayışın izlerinin enternasyonal dağıldıktan sonra da belli ölçüde sürdüğü doğrudur. Bütün Avrupa komünist partilerinin katılmasıyla 1976'da yapılan toplantıda, partiler arası ilişkilerin bağımsızlık, eşitlik ve içişlerine karışmama temelinde yürütülmesi onaylandı. Bizce bu anlayış, kardeş partiler arasındaki ilişkilerin gelişmesi için iyi bir temeldir. Bu ilke, sosyal demokrat ve diğer partilerle ilişkiler için de geçerlidir.»

Soru: «1976 kararından sonra Sovyet partisi artık 'ağabey parti' konumundan çıktı mı?»

Cevap: «Bugün için kastettiğiniz anlayış kesinlikle söz-konusu değil. Bu noktaya gelinmesi ise bir süreç sorunu.»

Soru: «Enternasyonal ile tek tek partiler arasındaki ilişkiyi, onun statüsüne bağlıyorsunuz. Ben bu statünün doğru olup olmadığını soruyorum. Ayrıca, Statü, o günkü dünya şartlarına uygun muydu? Dünya şartları bunu mu gerektiriyordu?»

Cevap: «O günkü dünya şartlarının o günkü komünistlerin bilincinde yansıması, öyle bir statünün ortaya çıkması sonucunu doğurdu. Ama Lenin'in daha o zaman bu işleyiş mekanizmasının bazı yönlerini fazla 'Rusça yazılmış' olarak değerlendirdiğini biliyoruz. Gelişmeler Lenin'in bu ve benzer bazı öngörülerini –trajik olaylarla da– doğruladı. Stalin döneminde Ali Cevdet'in, Salih Hacıoğlu'nun acı ölümlerini anımsatmakla yetinelim. Bu uygulamalar kuşkusuz Stalinci deformasyonun sonucudur. Ama gelişmeler Komintern'in statüsüne temel olan dünya devrimi anlayışının da gerçekliğe uymadığını kanıtladı. Ama tarihsel bir dönemin yalnızca günümüz bilinciyle yargılanmasının bilimsel yöntem olarak eksikliğine işaret edelim. Öte yandan politik ahlak açısından bu değerlendirmeyi yapmak gereklidir.»

AFGANİSTAN VE ÇEKOSLOVAKYA

Soru: «Bazı sosyalist gruplar Varşova Paktı ordularının Macaristan ve Çekoslovakya'ya, Sovyet ordusunun Afganistan'a, Vietnam ordusunun da Kamboçya'ya girmesini şiddetle eleştiriyor. Siz geçmişte müdahaleleri desteklemiştiniz. Bugünkü tutumunuz nedir?»

Cevap: «Sayılan olayların her birinin ayrıntılı bir analizi gerektiren somut tarihsel nedenleri olmakla birlikte, bunlar iki sistem arasındaki çatışmanın tek belirleyici kıstas olduğu, her iki tarafın da dünyaya böyle baktığı bir dönemin ürünüdür, ikinci Dünya Savaşı sonrasında emperyalist ülkelerin bağımsız ülkelerin içişlerine silah zoruyla karışmasının, açık işgallerinin, kanlı darbeleri desteklemelerinin örnekleri sayılmayacak kadar çoktur. Günümüzde ise, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler dünya politikasından bu anlayışı uzaklaştırmaya, bütünsellik kazanan dünyamızda anlaşmazlıkların politik yollardan çözülmesi anlayışını egemen kılmaya çalışıyorlar. Gerek devrim, gerekse karşı-devrim ihracının olanaksız kılınması, bu sürecin derinleşmesi ile gerçekleşecektir.»

Soru: «Bu açıklamanız, sözkonusu müdahaleleri bir yerde meşru ve kaçınılmaz görmek anlamına gelmiyor mu? Gelecekte benzer dünya şartlarında yine benzer müdahaleler olursa sizin tutumunuz ne olacak?»

Cevap: «TBKP, oluşturduğu yeni kimliğiyle demokrasi, insan hakları, sosyal adalet, bireyin özgürlüğü, halkların yazgılarını ve gelişme yollarını belirleme hakkı, ulusal egemenlik, doğanın korunması ve barış gibi temel değerleri her aşamada, her dönemde eksiksiz savunacağını açıkladı. Elbette biz kendi ülkemiz için program yaptık. Ama başka ülkelerin iç işlerine karışmaksızın bu temel değerleri dünyanın her köşesi için de savunuyoruz. Devrim ihracına ve müdahalelere net olarak karşıyız, öte yandan iki dünya savaşları arası dönemi, ikinci Dünya Savaşını ve soğuk savaş dönemini değerlendirirken nesnel kıstaslar temelinde her iki sistemin tutumunu ele almak gerekir. Adil olmak istersek eğer, sistemler arası düşmanca çatışma anlayışının oluşmasından ve sonuçlarından birinci derecede sorumlu ve suçlu olanın emperyalizm olduğunu kabul ederiz.»

Soru: «Mao, Troçki, Enver Hoca ve Kastro gibi liderleri nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Cevap: «Her birinin kendi somut koşulları içinde değerlendirilecek, derece derece farklı katkıları ve başarıları oldu. Aynı şekilde derece derece, farklı hata ve eksiklikleri de sözkonusu. Bu yaklaşımımız, ülkemizdeki devrimci liderleri değerlendirmede de esastır. Biz kimseyi tarihten silme ya da tek yanlı değerlendirme yanlısı değiliz.»

Soru: «Başta Gorbaçov reformları olmak üzere sosyalist ülkelerde başlatılan reformları nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Cevap: «Bu süreçleri açıkça destekliyoruz. Bunlar dünya barışını güçlendirecek, çevre kirlenmesi gibi global sorunların çözümünü kolaylaştıracak, dünya çapında demokratikleşme süreçlerine katkıda bulunacak, sosyalizmin çekiciliğini artıracaktır. Reformların kapitalist dünyada da etkileri olacağı tartışılmaz. Bütün bunların sonucu olarak - değişim süreçleri, 21. yüzyıla girerken dünya çapında, bir anlamda yeni bir rönesansın yaşanmasına yol açabilir.»

Soru: «Bugün sosyalizmin krizde olduğu söylenebilir mi?»

Cevap: «Belirli bir anlamda, sosyal demokratlar da içinde, bütün sol için geçerli bir krizden söz edilebilir. Bu, solun hızla değişen dünya gerçeklerine uymayan eski konseptlerinin, programlarının bir krizidir. Sosyalizm reformlarla bu krizi aşma yoluna girdi.»

Soru: «Batıda komünist partiler gerilerken, çevreci partilerin güçlenmesini neye bağlıyorsunuz?»

Cevap: «Temel nedeni dogmatizmdir. Dar sınıfsal bakış açısidir. Marksistler çevre sorunu ve öteki genel insanlık sorunlarının ancak sosyalizmin kurulmasıyla çözülebileceğini varsayarak, bu sorunlara gereken dikkati vermediler. Bu sorunların çözümü için bugünden çaba göstermek gerekiyor.»

GEÇMİŞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soru: «Kendi geçmişinizin ve sosyalist solun bir muhasebesini yaptınız mı? Deyim yerindeyse günah ve sevap hanesinde neler yazıyor?»

Cevap: «Bilimsel araştırmaya ve parti içinde geniş tartışmaya dayalı bir değerlendirme henüz yapılmış değil. Bunun eksikliğini duyuyoruz. Partimiz iki partinin birleşmesiyle kurulduğu için bu değerlendirmenin boyutları genişliyor. TİP ile TKP'nin birleşme sürecinde tespit edildiği kadarıyla, örneğin politika anlayışımızdaki hatalarımızı şöyle özetleyebiliriz : Dar, sekter politikalar izlemek, halkın, emekçilerin, öteki demokratik güçlerin çoğunluğu ile birlikte ilerlemeye olanak veren politikalar geliştirememek, gerçekçi hedefler belirleyememek, politikamızı neden yana olduğumuzdan, ne istediğimizden çok neye karşı olduğumuza, yani olumsuzdan çıkarak saptamak... Öte yandan, hakikatin tekelinin bizde olduğu, sol içinde öncü bir role sahip bulunduğumuz ve enternasyonlizmin tek taşıyıcısı olduğumuz gibi iddialarımız vardı. Şimdi bu iddialardan vazgeçmekle sol güçler arasında yapıcı ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunma olanağımız arttı.»

Soru: «Başta PKK, Kürt örgütlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Cevap: «Kendi görüşlerini yasal olarak kamuoyuna açıklama hakkına sahip olmayan Kürt örgütleri hakkında burada değerlendirme yapmayı doğru bulmuyoruz. Biz hiçbir Kürt örgütüne önyargılı yaklaşmıyoruz. Bütün taraflarla diyalogtan yanayız ve bu sorunun barışçı, demokratik ve adil çözümü yönündeki her girişimi destekleyeceğiz.»

Soru: «Türkiye nereye gidiyor? Krizden mi çıkıyor, yeni bir krize mi giriyor? Yeni bir darbe ihtimal var mı?»

Cevap: «Şu anda yen bir askeri darbe ihtimalini fazla gerçekçi görmüyoruz. 12 Eylül döneminden çok sancılı da olsa, bir çıkış yaşanıyor. Ama bu istikrarlı bir durum anlamına gelmiyor. Hükümetin anti-sosyal, dış borçları sürekli artıran ekonomik politikada ısrar etmesi, demokratikleşme, genel af, 141-142'nin kalkması, Kürt sorununun çözümü gibi temel sorunlara duyarsız kalması ve üçte birlik seçmen desteğini iktidar olmak için yeterli görmesi, istikrarsızlığı artıran faktörlerdir. 12 Eylül'den bütün olumsuz sonuçlarıyla kurtulmanın olanakları da vardır. Bunun yolu bütün demokratik güçlerin diyalog ve işbirliği, sorunları çözümü için ulusal çapta geniş bir mutabakatın oluşmasıdır. Sol güçler burada gerçekçi bir politika ile hızlandırıcı bir rol oynayabilirler. Biz bu konuda iyimseriz.»

Soru: «Dünyadaki gelişmeler yumuşama mı, yoksa buna ılımlı yönünde mi geliyor?»

Cevap: «Henüz geri dönüşsüz ve kesin olmasa da, nükleer silahsızlanma ve yumuşamaya yönelik bir eğilim öne çıkıyor. Uluslararası ilişkiler sisteminde çıkarların karşılıklı uyumuna dayalı, demokratik bir işbirliği sistemi yönünde bir yenilenme, yavaş da olsa başladı. Bunlar hemen, birebir yan-sımasa da, süreç içinde Türkiye'de de olumlu etkiler yaratacaktır.»

TÜRKİYE'NİN GÜNDEMİNDEKİ ADIM

Soru: «Bir zamanlar solda çok tartışılan birbirine bağlı iki konu vardı: Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı kapitalist mi, yarı-feodal mi? Türkiye'nin gündemindeki adını sosyalist devrim mi, yoksa milli demokratik devrim mi? Sizin düşünceniz nedir?»

Cevap: «Türkiye kapitalist bir ülke. Elbette ülkenin ekonomik gelişme düzeyinin saptanması önemli. Ama bizce politik stratejinin bu saptamanın doğrudan uzantısı olarak belirlenmesi yanlıştır. Burada bir dizi faktör dikkate alınmalıdır. **Partimiz Türkiye'nin önündeki adımın bir devrim değil, demokratikleşme olduğunu belirtmektedir. Sözkonusu olan, barış ve demokratik yenilenme, kapitalizm çerçevesindeki demokratik bir alternatiftir. Kaç aşamadan geçilerek sosyalizme varılacağı, sosyalist devrimin somut nasıl gelişeceği bugünden bilinemez.**»

Soru: «Türkiye'de İslamcı hareketlerle bazı konularda ittifak yapabilir misiniz?»

Cevap: «Biz, Türkiye'nin en önemli kazanımlarından biri olarak gördüğümüz laikliğin savunucusuyuz. İslamcı hareketler geniş bir yelpaze oluşturuyor. Aralarında Suudi sermayesiyle iş yapan ve iktidar partisinde yuvalanmış sermaye çevrelerinin yönlendirdiği gerici kesimden, anti-emperyalist çıkışlar yapan gruplara kadar farklı akımlar var. Aydın dindarlar burada önemli bir rol oynuyor, İslamda reform ve yenilenme yönündeki arayışları destekleriz. Hedeflerimizle çakışan yaklaşımlar savunan islamcı hareketlerle bu konularda işbirliği yapmaktan yanayız.»

Soru: «AT ve NATO politikanız nedir?»

Cevap: «Geçmiş yıllardan farklı bir dünyada yaşıyoruz. Artan bir uluslararasılaşma her alanda sözkonusudur. Entegrasyon süreçleri nesnellliğini kanıtladı. Biz, bütünsel bir Avrupa politikası izliyoruz. 'Atlantikten Urallara kadar Avrupa ortak evimiz olmalı' anlayışındayız. **Türkiye'nin gerek AT ile gerekse Comecon ile ilişkilerini karşılıklı çıkarların uyumu temelinde geliştirmeyi öngörüyoruz. Türkiye'nin AT'dan yararlanabileceğini ve yararlanması gerektiğini düşünüyoruz. AT'a üyelikten doğacak zararların en aza indirilmesi ve yararların artırılması için somut politikalar geliştirilmelidir.** NATO sorunu farklıdır. Askeri ittifaklar nesnel bir zorunluluk değildir. NATO emperyalist bir örgüttür. NATO üyeliği Türkiye'nin bütün sorunlarını ağırlaştırıyor. Geçmişte politikamız yalnızca NATO'dan çıkmak üzerine kurulmuştu. Oysa Türkiye, NATO üyesi olmasa da, çıkacak bir nükleer savaşta küll olacak ilk ülkeler arasındadır. Bugün nükleer savaş tehlikesini kaldırmak, silahsızlanmaya ulaşmak için, NATO ve Varşova Paktı'nın adım adım ve birlikte ortadan kaldırılmasının koşullarını hazırlamak gerekiyor. Halkımızın özlemi NATO'suz Türkiye, bloksuz bir dünyadır.»

Soru: «Sonuç olarak, bugünkü şartlarda 'NATO'dan çikalım' demiyorsunuz, değil mi?»

Cevap: «Türkiye'nin başına bela olan NATO üyeliğinden, her iki askeri blokun karşılıklı kaldırılmasıyla kurtulabileceğimizi düşünüyoruz.»

Soru: «Mevcut koşullarda nasıl bir mücadele çizgisi savunuyorsunuz?»

Cevap: «Barışı korumayı, rejimi ve toplumsal yaşamın tüm alanlarını demokratikleştirmeyi hedefliyoruz. Solun etkisini barış ve demokrasi güçlerinin diyalog ve işbirliği temelinde artırmayı öngörüyoruz. Politik mücadeleden şiddetin, kaba kuvvetin dışlanmasını sağlayacak yeni, demokratik bir kültürün yerleşmesi için her çabayı göstereceğiz.»

Soru: «Sosyalizme barışçı geçiş konusunda düşünceniz nedir?»

Cevap: «Demokratik politik kültür, sosyalizme barışçı geçiş için de elverişli koşulları hazırlayacaktır. Sosyalizme barışçı geçişi, gerek insancıl amacımıza uygun olduğu, gerekse günümüzün dünya ortamına, politik kültürüne, yeni düşünce tarzına uygun olduğu için savunuyoruz. Ama bu, yalnız bizim isteğimize bağlı olarak ve kendiliğinden gerçekleşmeyecektir.»

SAĞDA KİM KALICI?

Soru: «Sağda kim kalıcı? Demirel mi, Özal mı?»

Cevap: «Özal günümüzün yeni koşullarına uygun sağcı konseptler geliştirmeye çalışıyor. Demirel ise ya Özal'ın yolunu izleyerek, ya da demokratik, yeni konseptler arayarak kalıcı olmaya çalışacak.»

Soru: «Cevabınızı biraz açar mısınız?»

Cevap: «Bizim dışımızdaki herhangi bir partinin geleceğini öngörmek kolay değil. Biz ancak, kendimiz de dahil bütün partilerin kalıcı olabilmelerinin genel kıstasını söyleyebiliriz, O da çağımızın, günümüzün değişen koşullarına, ülkemizin ve dünyanın yeni ihtiyaçlarına uygun yaklaşımları hızla geliştirebilme yeteneğidir. Bu yaklaşımları **Özal, çıkarı dev yabancı tekellerle bağlı küçük bir zümrenin yararına ve kitleleri politika dışı tutmaya çalışarak geliştiriyor.** Demirel ya Özal'la aynı ipte oynamak isteyecek ya da demokratikleşme konusunda şu ya da bu ölçüde farklı bir konum alacak. Bu, onun diğer demokrasi güçleriyle daha yakın bir diyaloga girmesini gerektirir. Bizce henüz Demirel kesin bir tercih yapmış değildir.»

Soru: «DSP ve SHP'nin muhalefeti yeterli mi?»

Cevap: «ikisi de demokrasi mücadelesinde önemli rol oynayan güçlerdir. Sosyal demokrasinin böyle bölünmüş olması bir zayıflıktır. Biz iki partiyle de diyalog ve işbirliğinden yanayız. Her ikisinin de asıl eksikliği sert muhalefet yapmaması değil, yeni koşullara uygun demokratik alternatif bir program ortaya koyamamış olmalarıdır.»

Soru: «Size göre hangi partiler demokrasi cephesinde, hangisi değil?»

Cevap: «Biz ANAP dahil bütün partileri genel bir değerlendirmeye tabi tutmaktan çok, her somut durumda izledikleri politikalara göre değerlendiriyoruz.»

Soru: «Sendikal birliği nerede görüyorsunuz?»

Cevap: «Birliğin Türk-İş çatısı altında gerçekleşmesini savunuyoruz. Yarın DİSK açıldığında iki federasyonun birleşmesini savunacağız.»

Soru: «Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunlara Özal mı, Papandreu mu daha gerçekçi yaklaşıyor?»

Cevap: «Dünya kamuoyunda Papandreu'nun daha etkili görülmesinin en önemli nedeni, bizce onun ulusal çıkarları dünyanın bugünkü politik gerçekleriyle uyumlaştırmada Özal'dan daha başarılı olmasıdır. Çözüm yolu gerçekleri dikkate almak ve güçler dengesi anlayışının yerine çıkarlar dengesi anlayışını geçirmektir.»

Soru: «Ermeni sorununa Türkiye nasıl yaklaşmak?»

Cevap: «1915'te Ermenilere uygulanan kitlesel kırım, tarihsel bir gerçektir. Türkiye bunu kabul etmeli. Nesnel temeli olmayan toprak talebini gerçekçi bulmuyoruz?»

Soru: «Enflasyon ve ANAP hükümeti karşısında halkın tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Cevap: «Halk, hükümetin anti-sosyal ekonomik politikasının yıkıcı sonuçlarına karşı hiçbir koruyucu mekanizmaya sahip değil. Sokağa dökülmemesi halkın durumundan memnun olduğu anlamına gelmiyor kuşkusuz. Elbette şimdi hızlanan kapitalist gelişmeden, dışa açılmadan yarar sağlayan belli kesimler vardır. Fakat ANAP'ın hâlâ üçte bir oy alabilmesi, daha çok muhalefetin inandırıcı alternatifler ortaya koyamamasının sonucudur.»

Kaldı ki, Ankara'daki son gençlik kurultayında (*) bir kere daha sergilendiği gibi, en küçük demokratik bir hareket bile yoğun polis terörüyle karşılanıyor. Halkın amaçsız, sonu belirsiz bir şekilde sokağa dökülmesi bir yarar getirmez. Biz, halkın yapıcı alternatif politikaları bilinçli ve örgütlü eylem ve hareketlerle desteklemesini sağlamak istiyoruz.»

SOSYALİSTLERİN BİRLİĞİ

Soru: «Sosyalist sol neden bu kadar çok bölünmeye uğradı? Kaçınılmaz mıydı bu? önümüzdeki dönemdeki sol saflaşma sizce neye göre olacak?»

Cevap: «Sürekli bir devrimci durum ve devrim beklentisi içinde olan sol somut şartlara uygun politikalar üretilmedi. Bunun gerekliliğini kavrayamadı. Temel neden budur. 1930'lu yıllardan bu yana Stalinci anlayışın teori ve politika alanında, parti anlayışında yarattığı çarpılmalar da bunun kaynağıdır. Parti içinde farklı görüşlere tahammülsüzlük, sürekli bölünmelerin nedeni oldu. Uluslararası komünist hareketteki kutuplaşmalar da belli bir rol oynadı, önümüzdeki dönemde saflaşma değil ama farklılaşmalar, daha çok solun değişen koşullara kendini uyarlaması ve yenilenme arayışları temelinde olacaktır.»

Soru: «Sosyalistlerin birliği konusunda somut öneriniz nedir? Kimlerle birleşebilir, kimlerle bir araya gelemezsiniz?»

Cevap: «Kimseyle birleşmeyiz diye de bir önyargımız yok. Bütün sol güçlerin temel amacı ortaktır. Süreç içinde hepimiz değişebiliriz. Birlik için bütün konularda tam bir görüş birliği şart değildir. Önemli olan hakikati birlikte aramaya çıkmaktır. Sol akımların farklı geleneklerden geldiği düşünülürse, buna güncel değerlendirme farkları da eklenirse, birlik süreçlerinin yavaş gelişmesinden karamsarlığa kapılmamak gerekir. Birlik için hangi biçimlerin ya da yolun seçileceğini zaman gösterecektir. Bunu ilgili taraflar birlikte saptamalı.»

(*) Kasım 1988'de Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı'nın girişimiyle toplanan «Gençlik Kurultayında bazı gençlik grupları çağırılmadıkları gerekçesiyle bunu protesto ettiler. Olayda gençler polis tarafından coplandı.

Soru: «Geçmişte Sosyalist Parti girişimine, 'Türkiye'de demokrasi var gibi yanlış bir imaj' doğuracağı gerekçesiyle karşı çıkmıştınız. Şimdi siz de 141-142 kalkmadan sosyalist bir parti kurulabileceğini söylüyorsunuz?»

Cevap: «Biz hiçbir somut partileşme girişimine karşı çıkmadık. Ama bazı dostça uyarılarda bulunduk. 141-142'yi kaldırma mücadelesiyle somut bağlanmayan, ister istemez mevcut yapıyı onaylama durumunda kalacak girişimler yerine doğrudan bu yapıyı demokratik olarak değiştirmeye yönelik bir yasal parti mücadelesini tercih ettik. Kutlu ve Sargın'ın dönüşü bu tercihimize bağlıdır.»

Soru: «Görüldüğü kadarıyla siz TBKP'nin gerçek kimliğiyle kurulmasına yani yasallaşmaya ağırlık veriyorsunuz. Birleşeceğinizi ilan ettiğiniz TSİP ise, önce yasal parti diyor. Sonuçta bu iki tutumu nasıl uzlaştıracaksınız?»

Cevap: «Başlangıç noktaları farklı da olsa, amaçlanan aynı şeydir: Çağdaş, demokratik, kitlesel bir komünist partisidir. Böyle bir parti yalnız TBKP ve TSİP'in değil, olanaklı olduğu kadar geniş Marksist çevrelerin ortak katkısıyla oluşacaktır. Evi birlikte kuranlar, evin ortak sahibi olacaktır. Hem komünist hareketin yasallaşması, hem de geniş Marksist çevrelerin yasal bir partide buluşması gerçekleşmiş olacaktır. 141-142'ye karşı yürütülecek geniş, ortak bir kampanya içinde sorunun somut çözüm biçimi daha belirginleşecektir.»

Soru: «TKP yasallaşmak için neden 1980 öncesinde harekete geçmedi?»

Cevap: «Objektif koşulların değerlendirilmesi bir yana, burada söylenecek olan, TKP'nin o zamanki belgeleri temelinde, onun böyle bir adıma henüz hazırlıklı olmadığı, buna uygun bir politika yürütmediğidir.»

ANAP'LA PAZARLIK YAPILMADI

Soru: «TKP'nin yasal platforma çıkması konusunda bazı sol çevrelerdeki bir eleştiriyi aktarmak istiyorum:

'TKP, ANAP hükümetiyle önceden anlaşdı. Aralarında bitf pazarlık var. Genel sekreterlerin dönüşü ondan sonra gerçekleşti. Bir süre sonra TKP yasallık kazanacak. ANAP da, tam üye olmak istediği AT'ye dönüp, 'İşte bizde de demokrasi var' diyecek. Eleştiri aşağı yukarı böyle. Bir açıklamanız olacak mı?»

Cevap: «Bu iddia tamamen asılsızdır. Eğer böyle bir anlaşma olsaydı, biz bunu kamuoyundan gizlemezdik.»

Soru: «Bugüne kadar bir tek TSİP ile yaptığınız birlik görüşmesinin sonuçları açıklandı. Eğer sakıncası yoksa, halen birlik için hangi grup ya da partilerle görüşmeler yaptığınızı söyleyebilir misiniz?»

Cevap: «İlişkilerimiz henüz bu konuda net bir açıklama yapmaya olanak verecek düzeyde değildir.»

Soru: «Tekrar yasallık ve yasal parti konusuna dönmek istiyorum. Yasallık kazanılmadan önce de yasal bir parti kurulmasına kapalı olmadığınız anlaşılıyor. Bu durumda, yani yasal bir parti kurulduğunda, TBKP ne olacak? İki ayrı yapı mı sözkonusu olacak?»

Cevap: «Biz iki ayrı yapı öngörmüyoruz. Biz çağdaş, demokratik, kitlesele bir komünist partisini yasal olarak kurmak, yasallaşmak, yasal politik faaliyet yürütmek istiyoruz.»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Sizin anladığınız sosyalizmde, burjuva partileri de dahil bütün partiler serbestçe faaliyet gösterecek mi? Ve bu anlamda serbest seçimlere evet diyebiliyor musunuz?»

Cevap: «Biz sosyalist Türkiye'de de azami demokrasi olması için çalışacağız. Sosyalizme demokrasiyi koruyarak, genişletip güçlendirerek geçmeyi amaçladığımız gibi, sosyalizmi de demokrasiyi daha da geliştirerek kurmayı ve güçlendirmeyi amaçlıyoruz, Programımız çoğulcu bir sosyalizmi öngörüyor. Hatta sosyalizmi benimsemeyen partiler bile, anayasal temelde kaldıkları sürece bizim sosyalizm anlayışımıza göre faaliyet gösterebilmelidirler. Elbette çalışanların temsilcileri seçimleri kaybederse iktidarı devretmelidir. Halkın çoğunluğunun istemediği bir iktidar sosyalizmi zaten kuramaz.»

Soru: «Sizce Marksist partiler içinde hizipler, kanatlar serbestçe faaliyet gösterebilmeli mi?»

Cevap: «Marksist partide Marksizm temelinde farklı fikirler, farklı yorumlar zenginlik kaynağıdır. Fikir çeşitliliği hem doğaldır, hem de istenilen bir şeydir. Partide fikir yasağı olamaz. Farklı fikirde olanların bir grup olarak kemikleşmelerinin parti yaşamının sağlığı açısından yararlı olmayacağı ayrı bir sorunun yanıtıdır. Kalıcı kutuplaşmalara yol açan fikir ayrılıkları yerine, bize gereken, şu ya da bu sorunda karşılıklı etkileşime açık, akışkan, gerçeğin farklı yanlarının dile gelmesine yardımcı olan, dinamik bir çeşitliliştir.»

Soru: «Stalin'de esas olan yön nedir?»

Cevap: «Lenin'den sonra Sovyetler Birliği'nde parti ve devletin başına Stalin'in gelmesi gerek bu ülke halkı, gerekse bütün insanlık için büyük bir talihsizlik oldu. Stalin döneminde elbette olumlu şeyler de yapıldı, birçok başarı elde edildi. Ama Stalin'de olumsuz yan açık bir şekilde ağır basıyor. Stalincilik sosyalizm kuruculuğunda, parti yaşamında, dünya komünist hareketinin strateji ve taktiklerinde büyük, giderilmesi hâlâ tam sağlanamamış deformasyonlara yol açtı.»

Kasım 1988 Batı Almanya

VEYSİ SARISÖZEN (TBKP-TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ)

VEYSİ SARISÖZEN

1944'te Antakya'da doğdu. Liseyi burada bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi son sınıfından ayrıldı. Lise yıllarında ilerici fikirlerle tanıştı. O dönemde Antakya'deki eski TKP'liler çevresinde bulundu ve onların görüşlerinden esinlendi. 1963'te TİP'in İstanbul/Zeytinburnu ilçesine üye oldu. İlçe Gençlik Kolu Başkanlığı ve ilçe ana kademe sekreterliği yaptı, İstanbul İl Gençlik Kolu Sekreterliği'nde bulundu (*başkan, 12 Mart'tan sonra Filistin'de **İsraililer tarafından öldürülen Bora Gözen'di***). TİP'in III. Kongresi'ne İstanbul delegesi olarak katıldı. 1967'de FKF'nin İstanbul Sekreterliği'nin kuruluş çalışmalarına katıldı ve 1967-68 arasında FKF İstanbul Sekreteri olarak görev yaptı. 1970'te bir grup arkadaşıyla birlikte Partizan dergisi çevresinde çalıştı. Sosyalist sol ve TİP içinde başlayan, gündemdeki adım sosyalist devrim mi, yoksa milli demokratik devrim mi tartışmalarında, birincilerin safında yer aldı. 12 Mart'tan sonra aranmaya başlanınca illegal faaliyete geçti. 1974 Mart ayında yurt dışına çıktı. Aynı yıl TKP Merkez Komitesi, 1980'de ise Polit Büro üyeliğine seçildi. TBKP' nin kuruluş kongresinde parti yönetiminde görev almadı. Halen Belçika'da politik mülteci olarak siyasi mücadelesini sürdürüyor.

Soru: «1960 sonrasında ele aldığınızda sosyalist solun hata ve başarı hanelerinde neleri görüyorsunuz?»

Sarısozen: «Marksist solun en büyük başarısı, cumhuriyet kurulduğundan bu yana, istisnai bazı yıllar dışında yasal çalışma olanağından yoksun olan ve amansız baskı altında tutulan bu hareketin, 'Marksist solu yok etme' politikasını iflas ettirmiş olmasıdır.

Marksist sol, kendisinden tarihsel olarak beklenen her şeyi yapmaktan elbette çok uzak. Onun tarihi, aynı zamanda ciddi yanlışların, hataların da tarihidir. Fakat şimdi kendi geçmişini amansızca eleştiriyor. Marksist sol dışında hiçbir akım kendisini böylesine eleştirme cesaretine sahip olmadı. Bu eleştirel yaklaşım, Marksist solun gelecekteki başarılarının en temel garantisidir. Hareketimizin ortak başarısızlığı ise, Marksist solun birliğini gerçekleştirememektir diyebiliriz.»

Soru: «Solun en büyük başarısızlığı bölünmektir mi diyorsunuz?»

Sarısozen: «Evet, ben tam bu kanıdayım.»

Soru: «Bölünmelerde Çin-Sovyet kutuplaşmasının rolü yok muydu?»

Sarısozen: «Parçalanmayı, Türkiye'nin dışında, sosyalist memleketlerin komünist partileri arasındaki anlaşmazlıklara bağlamak, bir bakıma, sorumluluğu devretmek anlamına gelecek. Elbette, bu bölünmelerin etkisi var. Ama aslında Türkiye solunun bu şekilde parçalanmasının temelinde, onun daha doğuşundan beri dogmatik yaklaşımlara sahip olması bulunuyor.»

Soru: «Şimdi herkesin dilinden dogmatik suçlaması var. Neydi bu dogmatizm?»

Sarısozen: «Bu dogmatizm, ikinci sınıf dogmatizmdi. Bilindiği gibi dogmatikler daha ziyade Marks, Engels, Lenin'-in eserlerini iyi bilen ama gerçekliği bir yana bırakan, kitabi anlayış sahipleridir. Bizde ise dogmatizm, dogmatiklerin ikinci elden eserlerine bağlılık biçiminde ortaya çıktı. Marksizm-Leninizmi bilimsel kavramış kadrolardan ziyade, ikinci sınıf kitaplara dayalı bilgilere sahip kişiler söz konusudur, Örneğin, Zaradofun kitabını '70lerde öğrendik. Afanasiyev'in Bilimsel Komünizm kitabından, *Stalin'in Leninizmin İlkeleri* adlı kitabından öğrenmişizdir Marksizmi, sosyalizmi. Ya da *Stalin'in Bolşevik Partisi Kısa Tarihi* adlı kitaptan. Mao'dan, Lin Biao'dan öğrendik. Elbette az sayıda klasik okundu ama bu hâlâ böyledir. Bizim dogmatizmimiz, klasik dogmatizmin bir nevi karikatürüdür. Dogmatizm doğası gereği, gerçeğin tekeli elinde tutma iddiasıyla ortaya çıkıyor. O zaman da, sol harekete özgü olan, aslında zenginlik anlamına gelen farklı fikirler bir arada barınmaz oluyorlar, birbirlerini itiyorlar.»

Soru: «Dogmatizm kendini hangi konularda ortaya koydu?»

Cevap: «Seçilen konular, o dönemde günün konuları değil, devrim stratejileri, devrimin yolu gibi konular oluyordu. Devrim sosyalist mi, yoksa milli demokratik mi olacak; kırlardan mı, şehirlerden mi; silahlı mı, barışçıl mı olacak? Kısaca, tartışma konuları, devrimin kapıda beklediği bir durum veri alınarak yapılıyordu. Bu yanılğı açık. Bu tartışmalardan bu yana yaklaşık 30 yıla yakın bir zaman geçti. Karşit tezlerin pratikte doğrulanması da gerçekleşmedi. Çünkü devrim olmadı Türkiye'de. Hangi tezin doğru olup olmadığı o nedenle kanıtlanamadı. Bu, bölünmelerin süregitmesine neden oluyor. Sol somut konulardan uzaklaşıyor. Bu da farklı grupların birbirlerini, somut gerçekliği ne ölçüde yakaladığı ile değil de, kitaplara ne ölçüde uygun konuştuğu ile değerlendirmesinden ileri geliyor.»

BİRLİK, EN TEMEL GÖREV

Soru: «Dogmatizmin soldaki sınıfsal temeli neydi?»

Sarısözen: «Sınıfsal yapılar burada belirleyici rol oynamıyor. Yani solun hangi sınıfsal temele dayandığı pek önemli değil. Esas olan, egemen sınıfların sol üzerindeki baskılarıdır. Güçlenen her eğilimi bastırıyorlardı. TİP yükselince onu, sonra Dev-Genç hareketi toparlayacakken onu bastırıyordu. Kıvılcımlı hareketi bir ara çok popüler olmuştu, onu zayıflatıyordu. Sonra TKP yükseldi, onu vurdu. Ardından Devrimci-Yol kitlesele karakter kazandı, onu vurdu. Kısaca, kim solu toparlayacak duruma geliyorsa, programı, savaşım biçimi ne olursa olsun, egemen sınıf ağır baskısıyla onu zayıflatıyordu. Bu, bölünmelerin sınıfsal nedenini açıklıyor. Egemen sınıfın bizi böyle parçaladığını düşünüyorum. Yoksa ajanlarla falan değil. Bunu tespit etmek kanımca büyük önem taşıyor.»

Çünkü böylece biz, egemen güçlerin en doğru, en parlak programlardan değil, Marksist solun birliğinden korktuğunu, deneyleriyle, böyle bir birlik halindeki solun gerçekten de ülke koşullarına en uygun, verimli bir program ve politika ile ortaya çıkacağını çok iyi kavradığını anlayabiliriz. Bu tespit, bize dogmatik, şematik görüşlerle sözde 'ideolojik savaş' vermek yerine, Marksist solun birliği için çalışmanın en temel ödev olduğunu göstermektedir.»

Soru: «Birlik konusuna ayrıca geleceğim. Tekrar solun hataları konusuna dönmek istiyorum. Tek hata bölünmek miydi? Ve bu kaçınılmaz mıydı?»

Sarısozen: «Elbette burada determinist bir neden yok. Kaçınılabildi bu hatalardan. Hareket çok deneysiz kadrolara sahipti. TKP kökenli kadrolar ise Komintern kadrolarıydı ve onlarda dogmatizm egemendi. Bizim kuşak örneğin, 1956 Stalin eleştirisi dönemini yaşamadı. Kimse Kruşçev'i sevmez, herkes Stalin'i severdi. Bu, aynı zamanda, devrimci romantizmi geç yaşamının da bir sonucuydu.»

Soru: «70-80 döneminin özelliklerine birkaç fırça darbesiyle değinmek mümkün mü?»

Sarısozen: «Yurt dışında olduğumdan içinde yaşamadım ve o nedenle diğer akımları karakterize edemeyeceğim, içinde yer aldığım harekete değinebilirim. 1973 öncesi, küçük bir yönetim dışında örgütsüzdü parti (TKP). '73'te atılım dönemi başladı. Parti, tek ülkede tek parti anlayışındaydı. Tekel bizdeydi gerçek üzerine. Diğerleri ise Marksizmden sapmış gruplardı. Teorinin küçümsenmesi yaygındı bizde. Ciddi bir yapıt ortaya çıkarılmadı. Günlük ajitasyon, şematik politikalar ortaya kondu. Buna karşılık, ülkedeki genç kadrolar TKP'ye dinamizm getirdi.»

Soru: «Sol, 12 Mart sonrasına nasıl girdi?»

Sarısozen: «12 Mart sonrasına parçalanmış olarak girerek sol en büyük hatayı yaptı. Demokratik koşullar ortaya çıkınca herkes kendi konumunu güçlendirme yolunu tuttu. TKP de böyle bir pratiğe yöneldi. Sendikaların, meslek odalarının ve derneklerin yönetimlerini ele geçirmek, adeta kendini en doğru çizgi sayan gruplar için doğal bir hak olarak görülüyordu. Bu ise, geleceği olmayan bir politikaydı. Bu yüzden hem işçi hareketine, hem de gençlik hareketine ve meslek odaları hareketine zarar verildi. Yönetimleri gözü kararmış şekilde ele geçirme çabaları, bütün sol grupları birbirine düşüren bir hataydı.»

Soru: «TKP'nin hatasını, soldaki bu genel hataya katılmak olarak mı görüyorsunuz?»

Sarısozen: «Evet. Kendi konumundan şüphe duymamak, kendim bir başkasına anlatmayı gereksiz görmek anlayışı yaygındı. TKP, kendisini, dünya komünist hareketini temsil ilmekten dolayı her şeyi yönetme hakkına sahip görüyordu. Böyle bir hak yoktur aslında. Zorla öncülük olmaz.»

DEMOKRASİYİ KAVRAMADIK

Soru: «Başka ne gibi hatalar vardı?»

Sarısozen: «Demokrasi konusunda çok açık ve net bir fikirden yoksunluk yaygındı. Burjuva demokrasisi üzerine dogmatik sözler egemendi. Bu, 'devrime hazırlık için olsa da dur, olmasa da olur' türünden bir olanak sayılıyordu. Belli bir tarihsel durumda demokrasi'nin sınıfsal içeriği ile onun evrensel, sınıfları aşan boyutları, değerleri arasında bir ayırım yapamıyorduk. Demokrasiyi taktik nedenlerle savunuyorduk. Demokrasi bizi güçlendirecek, zaten sonra da biz onu kaldırıp diktatörlük kuracağız diye bakıyorduk soruna. O nedenle, 12 Mart'tan çıkıldıktan sonra **elde edilen demokratik özgürlüklere, haklara sahip çıkma yerine, bunları hovardaca kullanma hatası** işlendi. Bu en büyük hatadır. Bu, bizim inandırıcılığımızı zayıflattı.»

Soru: «Bu düşünceler mücadele anlayışına nasıl yansdı?»

Sarısozen: «Zaten önümüzde hemen bir devrimci dönem tespiti yapıldıktan sonra, araç tespitinde sağlıklı karar vermek olanaksızdı. Ayrıca ülkeyi istikrarsızlaştırıcı faktörler de ortaya çıktı. **MHP terörü** gibi. istikrarsızlık ise bize, farklı değerlendirmelere rağmen, devrimci bir ortamın doğuşu olarak göründü. Mücadele biçimindeki ayrılıklar, taktik ayrılıklardan öte değildi. TKP ile diğerlerinin ayrılığı bence böyleydi. Koşullar keskin estikçe silaha sarılmak gerektiğini, parti (TKP) de hissettiriyordu.

Tabii bunu, kitlelerin mücadelesi olarak ortaya koyuyordu. Bazıları ise hemen bugünden silahlı mücadelenin başlatılmasını öneriyordu. Kaldı ki, hemen herkes, terör karşısında silahlı savunmaya zaten girmek zorunda kalıyordu.»

MARKSİSTLER VE ŞİDDET

Soru: «Yani solda hemen herkes bir devrimci dönem tespit yapıyor, o nedenle şiddetin etrafında bir politika izleyip krizi derinleştirme amacı mı taşıyordu?»

Sarısozen: «Sol mevcut durumu yanlış saptamıştı. Aslında görülüyordu ki, özgürlükler tehlikedeydi. Güç dengesi sağa kayıyordu. Bu görülemedi. Gerçi faşizm tehlikesinden söz ediliyordu ama bu, lafta kalıyordu.»

Soru: «Solun uyguladığı şiddeti terörizm olarak mı niteliyorsunuz?»

Sarısozen: «Elbette, terörizmden söz edilebilir. Terörist kavramı hakaret sayılmamalı. Bence bu bir taktik. Sorulması gereken ise, bu taktik doğru mu, yanlış mı? isabetli mi, değil mi? Bence değildi o zaman. Şimdi ve gelecekte ise terör büsbütün isabetli olmayacaktır. Bugünkü güçler dengesinde bu, egemen güçlere değil, emekçilere zarar verir.»

Soru: «Komünistler, 'Türkiye'de biz hiçbir zaman şiddete başvurmayacağız' diye bir taahhütte bulunabilirler mi? Siz Kendi adınıza bunu yapabilir misiniz?»

Sarısozen: «Ben şiddete hiç başvurmak istemem. Zaten sorun, kişi ya da partilerin şiddete başvurup başvurmaması değil, kitlelerin başvurup başvurmayacağıdır. Marksist açıdan önemli olan bu. Parti kendi kendine şiddete zaten başvuramaz, vurmamalıdır. Parti kendi kendine genel grev de yapamaz, ihtilal de, Böyle şeyler yapma hakkı yoktur aslında. O zaman darbeci olur. **Parti ancak kitlelerin eylemine yol gösterebildiği ölçüde görevini yapar.** Kitlelere şiddete başvur ya da başvurma deme şansımız yok. Egemen sınıfın emekçilerin hareketlerine şiddet uygulamasını önleyebildiğimiz ölçüde onların şiddete başvurmaları zorunluluğunu kaldırmayı umabiliriz. Dünyanın bugünkü koşullarında egemen sınıfların şiddete başvurması, kitlelerin buna mukabele etmesi, ciddi tehlikelere gebe dir. Onun için bir iç savaş durumunda Türkiye' de, bu sistemler arası karşıtlığın çatışmaya dönüşebileceği ortamlar yaratabilir diye düşünüyorum.»

Soru: «Yani Türkiye'de bir iç savaşı, dünya dengelerini değiştirir ve iki sistemi karşı karşıya getirir diye mi istemiyorsunuz?»

Sarısozen: «Evet. Fakat bunu, elimizde egemen sınıfı kitle şiddetiyle ve iç savaş yoluyla yıkmaya olanağı var da, ben bundan vazgeçiyorum diye anlamamak gerekir. Ben şundan geri durulmasını öneriyorum : Egemen sınıfın elinde her durumda kitleleri şiddet yoluyla bastırma ve onu da şiddete itme olanağı var, esas onun var, ben egemen gücün bu tutumdan çekilmesini istiyorum.»

Soru: «Şöyle bir eleştiri var: 'Gorbaçov'un reformları uygulayabilmek ve iç sorunlarını çözebilmek için zamana, etrafında bir güvenlik kuşağına ihtiyacı var. TBKP'nin bu politikası Türkiye'nin ihtiyaçlarına değil, Gorbaçov'un ihtiyaçlarına uygundur.' Ne diyorsunuz bu yaklaşıma?»

Sarısozen: «12 Eylül Sovyetlere değil işçilere, emekçilere şiddet uyguladı. Bu politikalar esasta Sovyetlere değil, bu güçlere zarar verdi. Analizimiz Türkiye'nin ihtiyacından hareket ediyor. Var olan egemen sınıfın şiddetidir. Bizim tutumumuz, bu şiddeti geriletme tutumudur. Bizim görüşlerimiz egemen sınıfın şiddetini hedef alıyor. Yoksa şu ya da bu sol gücün programatik açıdan şiddet uygulayacağı sözleriyle ilgili değildir. Şiddet konusunda yeni bir düşünce gerektiğini, sağduyu ile soruna yaklaşmak gerektiğini ifade ediyoruz.»

KİM MARKSİST, KİM DEĞİL?

Soru: «TBKP yayınlarında, sanki bir kendisi, biraz da TSİP Marksist gibi bir eğilim seziliyor. Gerçekçi mi bu?»

Sarısözen: «Bundan birkaç yıl önce, tam da bu belirtileri tarzda yaklaşımda bulunabilirdim. Şimdi durumu başka görüyorum. Bizim şu ya da bu kişinin Marksist olup olmadığına karar verme yetkimiz yok. insanların kendilerini Marksist ilan etmeleri, her Marksisti sevindirecek bir olgu sayılmalı. Bunu sınırlamanın anlamı nedir? O nedenle biz, kendi partimiz içinde bile Marksizmin farklı yorumlarına açık olmalıyız. Dışımızda Marksist temelde farklı yorumlar yapan geniş bir Marksist sol güç var. Gerçeğin tekeli bizde olmadığına göre, bunları anlamak, diyalog kurmak gerekiyor.»

Soru: «Herkesle mi? Örneğin Perinçek'le de mi?»

Sarısözen: «Herkesle. Laf aramızda, daha geçenlerde Perinçek ile, çatışmaya düşmemizin 20. yılında karşılaştık. Çok iyi bir diyalog kurabildik.» (*)

Soru: «Birlik için, 'olmazsa olmaz' dediğiniz koşullarınız var mı?» ;

Sarısözen: «Marksist birlik için birtakım olmazsa olmaz koşullar, 'ilkeler' icat etmemek lâzım. Hem daha baştan daraltıcı olur, hem de bir işe yaramaz. Çünkü, icat edilen ilkelerin ne kadar sık değiştiğine hepimiz tanık olduk. Programı da, ilkeleri de tüm Marksistlerin bir araya gelmesi, tartışmasıyla yaratmak sağlıklı yol olacak. Bence, 'olmazsa olmaz' bir şarttan söz etmek illa gerekiyorsa, bu, şu anda, birlik adına, yeni bölünmeleri önlemektir. Söylemek istediğim şu : Biz bazen öyle bir birlik yanlısı oluyoruz ki, önce rakip partiyi birliğin düşmanı ilan ediyor ve onu içinden parçalamak için güçlerimizi seferber ediyoruz. Daha da fazla birlik yanlısı olursak, bu kez dönüp kendi partimizi, birliğe yanaşmadığı ve bizden başka da birlik yanlısı olunamayacağı için, bölme yoluna gidiyoruz. Tüm solun, hepimizin birlik macerasını böyle özetlemek, abartma olmayacaktır. Birlik adına sağlanmış birlikler pek yoktur ama, birlik adına bölünmeler kural haline geldi, öyleyse, ilk iş mevcudun bölünmesini önlemek, mümkün olanların birleşmesini teşvik etmektir.»

(*) Sansözen burada, Perinçek'le Almanya'da Kasım 1988'de yaptığı görüşmeye atıfta bulunuyor.

Soru: «TBKP modelinde olduğu gibi mi?»

Sarısözen: «Her türlü birlik teşvik edilmeli. Ters durumlar da önlenmeli, örneğin, Sosyalist Parti'deki iç tartışmayı ele alalım. Bu önemli bir deneydir. Bu tartışmadan bölünme olursa, bunu yaratanların, Marksist solun birliğine de olumlu yaklaşabileceklerine inanmak zor olacaktır. Kendi partisinde farklı fikirlere tahammül edemeyen gruplar, nasıl olur da farklı Marksist partilerle geniş bir birlik içinde yer alabilir?»

Soru: «Solda birlik için umutlu musunuz? Birlik olgunluğu var mı?»

Sarısözen: «Bu olgunluğa doğru eğilim var. Hiçbir parti yönetimi, Stalinci yumruğu indirip farklı sesleri yok edemez gibi geliyor bana artık. Zaten, bölünmek istemeyen her parti de bunu yapmalı. Ama birlik için kesin konuşmak zor. Türkiye istikrarsız bir ülke. Gelecek ne gösterecek bilinemez. Bir Kürt hareketinin alacağı biçim, yeni* bir darbe tehlikesi durumu değiştirir. Politik istikrarsızlık, solu da istikrarsızlaştırıyor. Solun bölünmüşlüğü, aslında Türkiye'nin istikrarsızlığının görünüm biçimidir.»

Soru: «Sosyalist Parti'yi programı ve yönetimiyle, geçmişiyile sosyalizmin içinde mi görüyorsunuz?»

Sarısözen: «Elbette, tamamen öyle görüyorum. Ancak, SP'nin görüşleriyle hemfikir olduğumu söylemiyorum. Bu parti arayış içinde ve çizgisini yeni yeni oluşturuyor. Bu partiyle tartışmaya, birbirimizi anlamaya ihtiyacımız var.»

ÖNCE YASAL PARTİ Mİ, YASALLAŞMAK MI?

Soru: «Sizin çevrede önce yasal bir parti mi kurulmalı, yoksa TBKP nin yasal hale gelmesi mi beklenmeli tartışması yapılıyor. Sizin tutumunuz nedir?»

Sarısozen: «Bence bu tartışma, daha önceki 'sol parti mi, komünist partisi mi' şeklindeki tartışmanın devamıdır. **Stalinci olmayan parti anlayışımız** belirginleştikçe, tartışmanın yeni durumda temeli kalmadı. Komünist adıyla bir parti kurmanın tamamen gerçek dışı bir hedef olduğu 3-5 yıl önceki durum artık değişti. Diğer yandan da, böyle bir partinin kurulması hâlâ yasak altındadır. Demek ki, tünelin ucunda ışık görüldü, fakat hareket hâlâ tünelin içinde. Öyleyse, tünelden çıkış bir süreç gerektirecektir. Bu, yasallaşma sürecidir. Diğer yandan, bir yasal parti kurmak da üç-beş kişinin vereceği bir kararla değil, ciddi birlik çabaları, tartışmalar, bunların örgütsel biçimler kazanması gibi bir süreçten geçerek gerçekleşebilir, İşte günümüzün özgünlüğü, yasallaşma süreciyle yasal parti kurma sürecinin tamamen üst üste düşmesinden ibarettir. Bu ikisinin arasında artık bir öncelik-sonralık ilişkisi kalmadı. Şu anda başlayacak olan bir yasal parti kurma süreci, yasallaşma sürecinin nitel bakımdan yeni bir aşaması anlamına gelecek, yasallaşma sürecinde ortaya çıkabilecek yenilikler, örneğin yasa değişikliği ya da 141-142'den yargılanan Kutlu-Sargın ve öteki devrimcilerin özgürlüğe kavuşarak kendi komünist kimlikleriyle faaliyete geçmeleri de, yasal parti kurma sürecini nitel bakımdan yeni bir aşamaya yükseltecektir. Bunları birbirlerinin karşısına koymak yanlıştır.»

Soru: «141-142. maddeler kalkıp bir komünist partinin kurulması mı, yoksa bu maddel^i» de kalkmasını içeren bir mücadeleyle adı ne olursa olsun yasal parti kurmak mı gündeminizin birinci sırasını oluşturuyor?»

Sarısozen: «Önce bu maddeler kalksın, sonra parti kurulsun demek, bugünün koşullarında doğru olmayacaktır. Biz bugünden bir parti kurma girişimine başlayabiliriz. Aynı zamanda bu maddelerin kalkmasını savunabiliriz.»

Soru: «öncelik hangisine verilmeli?»

Sarısozen: «İkisi de aynı anda yürütülmeli. TBKP'nin legale çıkmasıyla kurulacak olan partinin manzarası, TBKP' den farklı olacaktır. Kutlu ve Sargın giderken de sorun tam böyle konulmuştu. TBKP legale çıkarken, diğer birleşme yanlısı parti ve çevrelerle eşit haklı olarak yasal parti içinde yer alacaktır.»

Soru: «TBKP eşittir yasal parti olmayacaktır mı diyorsunuz?»

Sarisözen: «Olmayacaktır ve olmamalıdır. Bu, felaket olurdu, illegal partinin en güçlü olanı, legalde bir parti karikatürü olurdu.»

Soru: «Üye sayısı açısından değil niteliği, programı yönünden soruyorum.»

Sarisözen: «Evet, programı da... Çünkü kiminle birleşeceksek, onlarla ortak görüşler temelinde bir programa sahip olacaktır yasal parti.»

Soru: «Tekrar 141-142'ye dönmek istiyorum. Bu maddeler varken, yasal bir Marksist parti kurma girişimi başlatmak, doğru mu? Böyle bir girişim olacak mı?»

Sarisözen: «Onu bilemiyorum. Bu, parti yönetimlerinin kararına bağlı bir şey. Bence, bu yasalar varken bile, kurulduğunda komünist nitelik taşıyacak olan bir yasal parti kurma girişimi bugünkü koşullarda başlatılabilir.»

Soru: «TBKP böyle bir parti kurma girişimi için harekete geçmeli mi?»

Sarisözen: «Bence geçmeli.»

TKP'DE DEĞİŞME NE ZAMAN BAŞLADI?

Soru: «TKP ile ilgili şöyle bir eleştiri var: TKP geçmişte Sovyet çizgisine yakın bir partiydi.. Şimdi değiştiğini söylüyor. TKP'de TBKP'ye varan değişime yine Sovyet etki siyle gerçekleşti. Omuzları üzerinde kendi kafaları değil de, Gorbaçov'un kafası var.' Siz hareket olarak değişme ihtiyacını ne zaman duydunuz?»

Sarisözen: «Bu eleştiriyi yapanlar genellikle kendi omuzları üzerinde kendi kafaları olduğuna kesinlikle inanmış vaziyettedirler. Yani onlar hep kendileri düşünüyorlar ve kendileri karar veriyorlar. Bu tabii doğru değil aslında. Çünkü insan sadece kendisi karar vermiyor. Marks'tan etkileniyorlar, Lenin'den etkileniyorlar. Kimisi Mao'dan, kimisi de Enver Hoca'dan etkileniyor. Türkiye'de birbirlerinden etkileniyorlar. Bu gibi bir etkilenme meşrudur. Hatta, bazen bu etkilenmelere kapalı kalmak hareketi felce uğrattıyor. Örneğin, diyelim ki Avrupa'da Yeşiller hareketi çıktığında biz bundan etkilenebilseydik, herhalde çok ileride olurduk. Etkilenme meselesi ahlaki bir problem değil. Bu eleştiriyi yönelten arkadaşlar Gorbaçov reformlarının içeriğini tartışmıyorlar. Eğer bu iyi bir şeyse, bundan etkilenmek niçin kötü oluyor? Bizim hareketimizde yenilenme süreçlerinin başlamasında Gorbaçov reformlarının etkisinin var olduğunu söylemek, bir sırrı açıklamak değil ki.»

ÇOK PARTİLİ SOSYALİZM

Soru: «Çok partili sosyalizm konusu bütün sol gruplarda tartışılıyor. Sizin yaklaşımınız ne yönde?»

Sarısozen: «Bizim düşündüğümüz sosyalizm çok partili bir sistem olacak. Burjuva partilerinin böyle bir sistemde yer alıp almayacakları meselesi, somut duruma bağlıdır. Alabilirler.»

Soru: «Almayabilirler de anlamını çıkarıyorum ben bundan.»

Sarısozen: «Elbette. Sovyet Rusya'da ihtilalin başında çok parti vardı. Eğer belirli bir karşı-devrimci darbe girişimi olmasaydı, bu partiler kalacaktı besbelli. Onları yok etmek gibi programları yoktu Bolşeviklerin. Türkiye için bir örnek vermek isterim. Mesela DYP, programında 'ben kapitalizmi istiyorum. Türkiye sosyalist olursa, durumu, sosyalizm çerçevesinde, anayasal yoldan değiştirmeye çalışacağım' diye ilan ettiği zaman, sanırım aklı başında hiçbir Marksist, 'DYP sosyalizmde yer alamaz' diyemeyecektir. Ama birisi, Amerikalıların ünlü sözüyle, 'kızıl olmaktansa radyasyon olmayı tercih ederim' diyorsa, ona yer olmayacaktır tabii.»

Soru: «Ya birden fazla sosyalist parti?»

Sarısozen: «Mutlaka, elbette olmalı.»

Soru: «Serbest seçimler?»

Sarısozen: «Serbest seçimler de olmalı.»

Soru: «Parti içi demokrasiye geçelim. Siz partide kanatların, hiziplerin varlığını kabul ediyor musunuz?»

Sarısozen: «Bugüne kadar pratik şunu gösterdi ki, çoğunluk her defasında azınlığı tasfiye ediyor. Birşeylere itiraz edenler bir süre sonra gidiyorlar bu partiden. Bu pratiği Türkiye solu yaşadı. Şimdi buna çözüm yolu arıyor insanlar. Ne yapalım da böylesine aşındırıcı bir mekanizma ortadan kalksın? Bu problemi ortaya atıyorlar ve düşünüyorlar. Anladığım kadarıyla bazı kişiler, 'partide fraksiyonlara özgürlük olursa, bu problem önlenir' diyor. Bu, problemi daha çok hukuki açıdan çözmek anlamına geliyor.»

Soru: «Azınlığa çoğunluk olmak hakkını tanıyacak mısınız?»

Sarısözen: «Demokrasinin özüdür.»

Soru: «Ama hizip kuramazlar diyorsunuz.»

Sarısözen: «Evet.»

Soru: «Hizip kurmadan nasıl yapacaklar bunu?»

Sarısözen: «Ne anlama geliyor hizip?»

Soru: «Parti yönetimini yıkmak, devirmek için bir araya gelen, gizli toplantılar yapan insanlar. Bugüne kadar konu böyle görüldü. Ama şimdi, açık toplantılar yapıp 'biz bu programı, şu çizgiyi partide hakim kılmak istiyoruz' deseler. Buna açık mısınız?»

Sarısözen: «Elbette. Ama problemimiz başkadır. Problemimiz fraksiyon eksikliği değildir. Bizde fraksiyondan çok hiçbir şey yok. Bizde solu tek bir parti gibi görürsek, zaten hepsi fraksiyon biçimindedir. Aslında bunların hepsinin tek bir parti olması lâzım. Bunlar fraksiyonlar biçiminde ortaya çıktılar, ihtiyaç, demek ki, sürekli fraksiyon doğuran hareketimizin kendi içinde şimdiye kadar tanımadığı uygar bir tartışma kültürüne ulaşmasıdır. Problem budur. Bunun üzerine kafa yormuyoruz da, fraksiyonu nasıl koruyacağımızı düşünüyoruz. Niçin düşünüyoruz bunu? Çünkü, farklı görüşlere tahammülsüzlük hem fraksiyoncu için, hem de yönetici için ortak bir özelliktir.»

STALİN HATA DEĞİL SUÇ İŞLEDİ

Soru: «Demokrasi tartışmaları gelip Stalin'e dayanıyor. Yanlış hatırlamıyorsam Gorbaçov, Stalin için, 'çok ciddi hataları var ama esas olarak devrimcidir' diyor. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Sarısözen: «Bilmiyorum, okumadım öyle bir şey. Olabilir.»

Soru: «Lafız olarak aynı olmayabilir. Ama 'bizdendir' diyor.»

Sarısözen: «Diyelim ki, bir tencere süte bir kaşık maya atıyoruz, yoğurt oluyor. Bu artık süttten farklıdır. Stalin, sütün içine atılmış bir kaşık katran. Ama katran bir kaşık da olsa süt, süt olmaktan çıkıyor, başka bir şey oluyor. Elbette Stalin döneminde Sovyetlerde birçok iş başarılıydı. Stalin'i doğuran nedenlerin tartışmasına burada girmeyeceğim. Üzerinde durulması gereken husus, Stalin'i ortaya çıkaran tarihsel, sosyal ve kültürel koşullar ne olursa olsun, bu kişi karşısındaki ahlaki tutumun ne olması gerektiğidir. Çünkü burada, kitle halinde insanların yok edilmesi sözkonusudur. Ekim Devrimi'ni zafere ulaştıran kadroların ezici çoğunluğu yok edildi, tarihten silindi, üzerlerine halk düşmanı damgası vuruldu. Buharın bunların başında geliyor. Bunlar oldu ama iyi işler de oldu deme şansımız yok. Hiçbir objektiflik terazisinin bir kefesine milyonlarca insanın yok edilmesini koymak, diğer kefesine kurulan fabrikaları, kazanılan askeri zaferleri koyup tartmak ve bir sonuca varmak olanaklı değildir. Kurulan fabrikalar duruyor, askeri zaferlerin sonuçları bugün de yaşıyor, fakat yok edilen insanlar bir daha geri gelmiyor. Bu insanların sosyalizme yapabilecekleri katkı ebediyen yok olup gidiyor.»

Soru: «Stalin'i savunanlar, 'Marksistler olayları diyalektik olarak görür, onları olumlu, olumsuz yanlarıyla değerlendirir' diyorlar. Stalin'e bu neden uygulanmıyor?»

Sarısözen: «Eğer Stalin sosyalizm kuruculuğunda hatalar işleseydi (ki işledi), fakat anılan yasadışı baskılara gitmeseydi, onu olumlu ve olumsuz yanlarıyla değerlendirmek mümkün olurdu. Stalin'in baskıları aslında hata değil, suçtur. Herkesin olumlu ve olumsuz yanları olur. Ama olumlu ve olumsuz yanı olan herkes suçlu olmayabilir. Stalin'in de olumlu ve olumsuz yanları elbette vardır, işte bu olumlu ve olumsuz yanlarıyla diyalektik bir bütün oluşturan Stalin, aynı zamanda suçludur. Az ya da çok suçluluk olmaz ve hele Stalin'in işlediği boyuttaki suçları hoşgörmek, asla olmaz.»

Soru: «Stalin sizce Marksist biri miydi?»

Sarısözen: «Stalin, Stalincidir. Kişiyi topma, despotizm ve yasadışı terör ise Marksizmle, Leninizmle bağdaşmaz.»

Soru: «Stalin sizce devrimci miydi?»

Sarısözen: «Stalin devrimciydi. Lenin onun olumlu ve olumsuz yanlarını daha baştan görmüştü ve her devrimci gibi onun da olumlu ve olumsuz yanlarının bulunması doğaldı. Daha sonra bu olumlu ve olumsuz yanları bulunan devrimci, özellikle Lenin'in ölümünden bir süre sonra, kişisel diktatörlüğünü kurdu ve Sovyet halkına ve partiye karşı ağır, bağışlanmaz suçlar işledi. Stalin'in kendisini devrimci farketmesi başka şey, işlenen suçların devrimcilikle bağdaşmayışı bir başka şeydir. Stalin, bir bakıma Çarlık dönemi despotizminin dirilmesidir.»

STALİN VE LENİN

Soru: «Aybar'ın bir eleştirisi var. 'Stalin'i eleştirenler kendileriyle tutarlı olmak isteyorsa bunu Lenin'e de yapmalılar. Stalin, Leninist parti modelinin ve mücadele anlayışının doğal bir sonucuydu' diyor.»

Sarısözen: «Bu görüş eskiden beri var. Unutulan şudur: Lenin kadar kendisini eleştirebilen, görüşlerini tereddütsüz değiştirebilen ve yenileyebilen kaç teorisyene ya da parti adamına rastlandı tarihte? Stalincilik, Leninizmin dondurulmuş ve çarpıtılmış biçimidir. O, dogmatizmdir. Lenin'in yönetimine sadık kalınsaydı, elbette şu ya da bu tarihsel koşullarda ortaya bizzat Lenin tarafından atılmış görüşleri de geliştirmek, bunlar eskidiyse yeni görüşler ortaya atmak olanaklı olurdu. Lenin'in değişmez bir 'parti modeli' ortaya attığını ileriye sürmek, kanımca doğru değildir. Lenin, Doğu halklarının komünistlerine defalarca ülkelerindeki özgün koşullara göre örgütlenmeleri gerektiğini söyledi. Hatta Lenin, İngiliz komünistlerine, ayrı bir parti olarak değil de, İşçi Partisi içinde yer alarak mücadele etmelerini önerdi. Kaldı ki Lenin, bir yandan demokratik merkezîyetçilik kavramını geliştirdi, öte yandan da tüm sağlıklı boyunca, farklı görüşten devrimcilerle çalışmayı başardı.

Onun bürokratik merkeziyetçiliğe kökten karşı olduğunun delili, merkez komitesinde azınlıkta kaldığı durumlarda, eğer konu yaşamsal ise, partiyi aşarak emekçilere, işçilere doğrudan başvurmaktan kaçınmamış oluşudur. Yaşamının son döneminde dar parti modelinin yaratacağı sakıncaları gördü, yönetimi genişletici ve işçilerin partiyi denetlemesine yol açıcı önlemler önerdi: Lenin, kişiye tapınmanın amansız düşmanıydı ve o en açık hasımlarına, Martov'a, öteki muhaliflerine şiddet uygulamadı. Eğer Leninizmi Stalin'in anlattığı ve birçok partinin uyguladığı gibi anlarsak, elbette o zaman Stalinciliğin kaynağını Leninizme dayandırmak anlaşılır bir şey olurdu. Fakat Leninizmi Marksizm olarak görürsek, onun olduğu gibi, Sta-linci yorumlardan ayırarak kavırsak, Stalinciliğin Leni-nizmden ayrılma olduğunu görürüz. Lenin'in kimi görüşlerinin de eleştirilmesi talebi karşısında şaşkınlığa uğramamak gerekir. Ancak Stalincilik, Lenin'in görüşlerini eleştiri dışı sayar. O nedenle, bizim Lenin'i de eleştirmemizi talep edenler, açık kapıyı zorlamış oluyorlar. Bizzat Lenin'in kendisi Lenin'i eleştiri dışı tutmadığına göre, onun her türlü eleştiriye terörle bastırılan Stalinciliğe kaynaklık ettiğini söylemek, tarihsel bir haksızlık olacaktır.»

Soru: «Fakat Lenin devrimden sonra partide hiziplerin varlığına son veren bir karar aldırdı. Bu karar daha sonra Stalin'in uygulamalarına temel olmadı mı? Sonra, NEP(*) dönemindeki ekonomik uygulamalar, politik sistemde demokratikleşmeyle birleştirilemedi. Sovyetlerin daha fonksiyonlu hale getirilmesi, katılıma açık kanalların yaratılması söz konusu olmadı.»

Sarısözen: «Eğer Lenin, hiziplerin varlığını reddeden kararın Stalinci teröre dayanak olacağını bilseydi ya da bu uygulamaya şahit olsaydı, sanırım tereddüt bile etmeden bizzat kendisi Stalinciliğe karşı partide Leninci bir fraksiyon kurardı. Her kararı kendi tarihsel koşulları içinde analiz etmek, sanırım en sağlıklı yöntemdir.

(*) Sovyetler Birliği'nde iç savaş bittikten sonra uygulamaya konulan yeni ekonomik politikalar. Zengin köylülere, özel mülkiyete, serbest piyasa kurallarına belli ölçüler içinde olanak tanınan NEP dönemi 1924'te sona erdirildi.

NEP döneminde politik üst yapıda da yenilik yaratma sorununa gelince. O dönemde Sovyetlerin çok büyük fonksiyonu vardı. Tüm partinin desteğini almış olan ve eğer yaşasaydı Lenin'den sonra partinin başına geçeceğine kesin gözüyle bakılan, gerçekten saygın bir kişi, Sverdlof Sovyetlerin başındaydı. Lenin ise Sovyetlerin seçtiği hükümetin başındaydı. O, partinin genel sekreteri değil, başbakanı. Böylece Sovyetler, Sverdlof ve Lenin'in liderliğinde, o dönemde hâlâ süren emekçilerin büyük devrimci inisiyatifine dayalı organlardı. Sovyetler Stalin döneminde ve daha sonra da Brejnev döneminde büsbütün fonksiyonsuz hale geldiler. SBKP'nin 19. Konferansı, yeniden Lenin dönemindeki duruma dönüş yolunda kararlar aldı.»

Soru: «NEP uygulamasına uygun olarak neden çok partliliğe cesaret edilemedi?»

Sarısozen: «NEP döneminde Sovyet Rusya'da çok partili bir politik yapı için hiçbir ortam yoktu ve bu durum Sovyetler Birliği'nde tek partili sistemin Sovyetlere özgü bir sistem haline gelmesi ve pekişmesi sonucunu doğurdu. Günümüzde SBKP, sosyalist çoğulculuk görüşünü benimsemiş bulunuyor. Sosyal parti şeklinde olmasa bile, bir dizi politik karakterli hareket ve örgütlenme ortaya çıkıyor. **Sosyalist çoğulculuk**, yapay olarak partilerin kurulması yoluyla değil, tarihsel olarak biçimlenmiş Sovyet siyasal, sosyal ve kültürel koşullarına göre kendi doğal gelişme yolunu izliyor. Kanıma göre, bu sürecin sosyalist ülkelerde çok partili sistemlerin doğuşuna doğru evrimleşmesi, yalnız o ülkelerdeki koşulların sonucu olmayacak. Aynı zamanda, kapitalizm dünyasının sosyalizm gerçeğini ne ölçüde kabul ettiğine, sosyalizmle daha çok uzun bir tarihsel dönem boyunca bir arada yaşamaya ne ölçüde razı olduğuna, global sorunları çözmekte işbirliğine ne ölçüde 'evet' diyeceğine bağlı olarak çözülecektir.»

SOSYALİST LİDERLER

Soru: «Mao, Enver Hoca, Troçki, Buharin, Kastro, Gue-vara gibi birçok sosyalist lider var. Bazı gruplar bunların bir kısmını benimserken, bazılarını da reddediyor. Sizin görüşünüz nedir?»

Sarısözen: «Bizim sol hareketimiz, arkaik, dinsel bir yaklaşım içinde. Marksizmde mezhepler ve bunların peygamberleri varmış gibi bölünmelere uğradı, İncil'de yazıyor ki, insan kendi köyünden peygamber çıkamaz. Belki de bu görüş açısından olacak, biz kendimize hep dış ülkelerden peygamberler seçiyor gibiyiz. Başka ülkelerin liderlerini kendi liderlerimiz gibi benimsiyoruz adeta. Bence ne Marks, ne Engels, ne Lenin ve ne de Gorbaçov ve besbelli ki sayılanların hiçbirisi Türkiye solunun liderleri değillerdir. Biz en fazla, bu sayılanlar çapında yerli liderler yetiştiremeyişimizden hayıflanabiliriz. Önemli olan artık eski hataya bir daha düşmemek, geçici ayrılıklar ya da şu ya da bu liderin hayatının belirli bir döneminde işlediği hatalar, onları tarihten silip atmaya, onların tarihteki yerlerini olduğundan başka göstermeye yol açmamalı. Türkiye solunun ise, bir daha başka ülkelerdeki devrimci liderlerin adıyla anılan bölünmelere uğramamasını dilemekten başka elimizden bir şey gelmiyor.»

Soru: «Sovyet yanlısı diye anılan partilerin yayınlarında geçmişte Mao'yu, Troçki'yi suçlayan yazılar yayınlanıyordu. Bunları tasvip ediyor musunuz?»

Sarısözen: «Geçmişte, ben de içinde, bizler, anılan devrimcileri kaba ve tek yanlı şekilde defalarca suçladık. Elbette ki bu tutumun artık kökten değişmesi gerekiyor. Her ülkedeki devrimlerin tarihinden, bu devrimlerde rol oynamış şahsiyetlerin eserlerinden öğrenecek çok şey vardır.»

Soru: «Gorbaçov'la ilgili bir soru. Aybar, Perinçek, Kürkçü gibi birçok sosyalist, Gorbaçov'un reform girişimleri tabandan gelmediği ve yine yukarıdan başlatıldığı için başarı şansı zayıftır görüşünde. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz?»^)

Sarısozen: «Perestroykanın yukarıdan başladığı söylenebilir. Fakat bu hareketin özellikle Sovyet aydınlarının coşkulu desteğini aldığını ifade etmeliyiz. Bu, sosyalizmin durgunluk döneminden en büyük acıyı çekmiş kesimdeki canlanma, Sovyet yaşamında sosyal-psikolojik çok ciddi bir dönemeç yarattı. **Özyönetim uygulaması** ise, emekçi kitlelerde gözle görülür bir hareketlenmenin itici gücü oluyor. Ve nihayet 19. Konferans'ta politik sistemde yapılması kararlaştırılan reformlar, ülkenin kökten demokratikleşmesi sürecini yeni bir aşamaya yükselterek, perestroykayı güvence altına almayı sağlama amacındadır. Fakat, belirttiğiniz arkadaşların kaygılarını paylaşmamak mümkün değildir. TBKP'nin de defalarca açıkladığı gibi, perestroykaya karşı hâlâ çok ciddi direnç var. Üstelik bu kritik aşamada Sovyet partisi tüm komünist partilerin de aktif desteğini henüz alamadı. Perestroyka kimi çevrelerde hâlâ kuşkuyla karşılanmakta, alışılmış görüşler, klişeler sorunun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.»

Soru: «Gorbaçov'un BM'deki konuşması sol çevrelerde farklı yorumlara yol açtı. Perinçek, 'devrimlere elveda' dediği şeklinde karşıladı bunu. Gorbaçov'un konuşmasını nasıl değerlendirdiniz?» (*)

Sarısozen: «Başlıca kapitalist ülkelerde, ABD'de, Batı Almanya'da, v.s. devrimci değişikliklerin daha bir süre gündeme gelmeyeceğini herkes görüyor. Gorbaçov'un sözü edilen görüşü ise, Sovyetler Birliği'nin ABD ve Türkiye de içinde, kapitalist dünyayı savaşla yok etmeyeceği, başka devletlere, bu arada Türkiye'ye de devrim ihraç etmeyeceği anlamına geliyor. Geçmişte Sovyetleri tam da bu görüşün aksini uyguladığı için amansızca eleştiren Perinçek arkadaşımın tepkisini ne yazık ki anlayamadım. Ne istiyoruz? Bir dünya savaşında 'kâğıttan kaplan'ın yok edilmesini mi bekliyoruz? Sovyetlerin ya da Çin'in kapitalist kentleri ve bağımlı 'bozkırları' tutuşturmasını, devrim ihraç etmesini mi savunuyoruz? Eğer Gorbaçov bu anlamda 'devrimlere elveda' demişse, iyi demiş!»

(*) Sözkonusu sosyalistlerin bu görüşleri daha çok glastnosla (açıklık) ilgili. Yoksa, ekonomik yeniden yapılanma konusunda daha şimdiden farklı düşünüyorlar.

(*) Gorbaçov Aralık 1988'de BM'de yaptığı konuşmada, artık devrimler çağının kapandığı, kapitalizmle sosyalizm arasında işbirliği döneminin başladığı yönünde bir konuşma yapmıştı.

ÇİN-SOVYET KUTUPLAŞMASI

Soru: «Geçmişte sosyalist ülkelerdeki kutuplaşmaya paralel olarak Türkiye'de de bir bölünme, ayrışma yaşandı. Bu kutuplaşmada haklı-haksız ayrımı yapmak mümkün mü?»

Sarısozen: «Böyle bir kutuplaşma sonucunda soldaki bölünmeler, bizde enternasyonalizmin deformasyonuna yol açtı. Enternasyonalizm, doğruluğuna inanılan şu ya da bu ülkedeki sosyalizm uygulamalarının, bu ülkelerin dış politika girişimlerinin otomatik savunusuna dönüştü. Bugün kimin haklı olduğu yolundaki bir tartışma, sanırım geçmiş kutuplaşmayı canlandırıcı bir sonuç doğurma tehlikesini içerebileceği gibi, esasen anlamım da yitirdi. Çünkü, Sovyetler ve Çin, o dönemlerdeki sosyalizm kuruculuğu pratiğini bütün yönleriyle ve sert bir biçimde eleştiriyor, gözden geçiriyor. Bu geçmiş deneyden bize düşen ise, acı bir derstir. Sosyalizm dünyasında ortaya çıkacak ayrılıklarda ikinci sınıf taraftarlık, tek yanlılık, hareketimizin gerçeklikten kopmasına ve ulusal karakterini yitirmesine neden olmakta ve bu durum bizi enternasyonalizme değil, enternasyonalizmin deformasyonuna götürmektedir.»

Soru: «Bu tartışmalarda Devrimci Yol hareketini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Sarısozen: «Devrimci Yol, enternasyonal alandaki tutumunu, sosyalizm kuran ülkeler arasındaki kutuplaşmaya değil, fakat emperyalizmle, faşist diktatörlüklerle aktif savaşan kapitalist ülkelerdeki güçlerle dünya gericiği arasındaki kutuplaşmaya göre aldı. Olumlu yanı budur. Mücadele biçimlerinin sertliğine rağmen, bu hareketin yerel, ulusal bir profile sahip olması rastlantı değildir. Fakat bu hareket de, öteki ülkelerdeki devrimci hareketlerin görüşlerini her zaman eleştirel bir yaklaşımla kavrayabilmiş değildir.»

Soru: «O dönemdeki Aydınlik-TİKP hareketini nasıl görüyorsunuz?»

Sarısozen: «Aydınlik hareketi bizim, TKP'nin simetriği idi. Ama şunu da eklemek gerekir. Sovyetlerde ya da Çin' de kurulan sosyalizmi savunanların bugün pişmanlık duymaları için ortada hiçbir neden yoktur. Tek yanlı da olsa bizler, sosyalizmin elde ettiği tarihsel başarıları samimiyetle savunmuşuzdur. Sosyalist devrimlerin yol açtığı büyük değişimler, yapılan tüm hatalara rağmen, sosyalizmin kapitalizm karşısındaki üstünlüğünü ortaya koymuştur diye inanıyorum.»

ÇEKOSLOVAKYA-AFGANİSTAN-KAMBOÇYA

Soru: «Partilerarası ilişkilere geçelim, iktidarda olsun ya da olmasın, Marksist partiler arasındaki ilişkiler sizce nasıl olmalı?»

Sarısozen: «Her parti kendi çizgisini özgürce belirlemeli. Tamamen eşit haklı olmalıdır.»

Soru: «Fakat geçmişte böyle olmalı. Çekoslovakya'ya, Afganistan'a, Kamboçya'ya yapılan müdahaleler var.»

Sarısozen: «Biz geçmişte Çekoslovakya, Afganistan ve Kamboçya sorunlarında Varşova Paktı ülkelerinin, Sovyetlerin ve Vietnam'ın konumlarını destekledik. Bütün bu olaylar, karşıt sosyal sistemler arasındaki amansız çatışma ve gerginlik ilişkilerinin trajik sonuçlarıdır. Nükleer yarışma neticesinde, dünya ölçüsünde askersel dengeler öylesine hassaslaşmıştı ki, şu ya da bu ülkedeki durumun bu dengeleri bozmaması sorunu birincil sorun haline yükselmişti. İran'daki değişikliği hatırlayalım. Stratejik üslerini yitiren ABD' nin çıkarlarının, Basra savaşında ve Türkiye'de 12 Eylül darbesindeki rolünü kim inkar edebilir? O nedenle, akli başında hiç kimsenin bugün onaylayamayacağı yukarıda sayılan müdahaleler karşısında protesto yetmez; bu trajik olaylar altında yatan gerçek nedenleri düşünmek ve bunları ortadan kaldırmak gerekir. Bu nedenlerin ortadan kaldırılması ne bizim açımızdan emperyalizmin topyekûn çöküşü gününe ertelenebilir ve ne de emperyalizm açısından, Reagan'ın terimleriyle söylersek, 'komünizmi tarihin çöplüğüne atarak' çözülebilir, tiki sistemin uzun bir tarihsel dönem birlikte yaşayacağı bugün artık çok daha açık ortaya çıktı. Çözüm yolu, uluslararası ilişkilerde yeni bir düşünce tarzının tüm devletlerce, tüm partilerce ve halklarca benimsenmesinden geçiyor.

Dünyâ tutumumuzdan farklı olarak, böylesi olayların nesnel, askersel nedenlerini anlamakla birlikte, onları onaylamaktan uzak olduğumuzu belirtmek isterim. Ama burada yapıcı ve samimi tutum, barış ve demokrasi karşıtlarının sopası altındayken protestoya yönelmek değil, bu olayların tekrarını önlemek için barış ve demokrasi uğrunda var güçle çalışmaktır diye düşünüyorum. Karşıt sosyal sistemlere bağlı devletlerin barışçıl yarışma ve genel insani sorunları birlikte işbirliği ile çözme ilişkileri içinde olduğu bir dünyada, halklar kendi istedikleri yola özgürce koyulma olanağına gerçekten kavuşacaklardır.»

Soru: «Ama bu tür askeri müdahalelere bütünüyle yanlış demiyorsunuz.»

Sarısözen: «Bütünüyle yanlıştır diyemiyorum. Çünkü tarihe bu şekilde bakmak istemiyorum.»

Soru: «Peki, yarın şöyle bir şey olsa. Türkiye'de sosyalist yönetim kurulsaydı. Diyelim ki, kapitalizmi geri getirmek isteyen bir parti seçimleri kazansa, size göre, Sovyetler Birliği müdahale hakkına sahip olur mu?»

Sarısözen: «Katiyen.»

Soru: «Bıraktığınız açık kapıdan demesi lâzım.»

Sarısözen: «Hayır.»

Soru: «Emperyalist karışma diyorsunuz siz.»

Sarısözen: «Emperyalist karışmayla ne ilgisi var bunun? Ben sistemi böyle kurmuşum. Benim kurallarına uygun olarak hükümete geliyor, gidiyor. Bu benim kendi işim.»

BULGARİSTAN TÜRKLERİ

Soru: «Bulgaristan'da Türklerin isimlerinin değiştirilmesi olayını nasıl karşılıyorsunuz?»

Sarısozen: «İnsanların isimlerini değiştirerek ulusal sorun çözülemez. Ulusal sorun, her ulusun kendi kültürünü geliştirmesinin, varlığını geliştirmesinin en geniş koşulları sağlanarak çözülür.»

Soru: «Peki, komünist bir parti nasıl böyle bir garabet yapabiliyor? Bunu nasıl izah ediyorsunuz?»

Sarısozen: «İzah edemeyeceğimiz birçok şey var sosyalizmde. Stalin hadisesini de izah edemiyoruz. Pol Pot da izah edilemez. Çin Kültür Devrimi'nde milletin başına gelenleri de izah etmek çok zor.»

Soru: Karşılıym diyebilir misiniz?»

Sarısozen: «Elbette.»

Soru: «TBKP neden bu konuda tutumunu açıklamıyor?»

Sarısozen: «TBKP yöneticilerini sürekli olarak şuna zorlamak istiyorlar : Bu konuda görüşünü açıkla. Bizim özgürce tonuşmamızı istedikleri böyle birkaç sorun var. Bir diğeri de neni meselesi. Halbuki biz her konuda konuşmak istiyoruz. Bizi niçin böyle bir kampanyanın aracı durumuna düşürmek istiyorlar? Amaç, Bulgar Türkleri değil. Bambaşka amaçları var.»

Soru: «TBKP bunu insan hakları sorunu olarak gördüğünü söyleyebilirdi.»

Sarısozen: «Bazen susmanın da politika olduğunu ve hat-tn bağırp çağırmaktan çok daha etkili olduğunu, pratik defalarca doğruladı, insan ancak diyalog olanağı ortadan kalktığı zaman sorunları bağırp çağırarak dile getirmek zorunda kailir. Karşılıklı diyalog olanağının bulunduğu yerde bağırp çağırmak ise, sanırım iyi niyet eksikliğini gösterir. Türkiye, bizim tutumumuza benzer bir tutum takınsa, sanırım çözülemeyecek hiçbir sorun yoktur iki ülke arasında.»

Soru: «Ermeni meselesine gelelim. Ermeni örgütü ASALA ile TKP'nin geçmişte bir ilişkisi oldu mu?»

Sarısozen: «ASALA ile TKP'nin de, TBKP'nin de hiçbir teması olmadı. Olsaydı, bunu basına açıklardık. Bu örgütün kullandığı terör yöntemlerine, Türk diplomatlarına karşı yapılan silahlı saldırılara ise biz defalarca karşı çıktık. Ermenilere karşı, sorumluluğu Enver Paşaların iktidarında olan ve TC'nin ise hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacağı gerçekten kitlesel bir kırım oldu. Bugünkü hükümet çevrelerinin konuyu örtbas etme girişimi ise, TC'yi zan altında bırakıyor. Bu arada Ermenilerin, kendi öz devletleri yerine, TC içinde toprak talebinde bulunmaları sağduyuyla da, devletler hukukuyla da bağdaşmaz.»

NEDEN YÖNETİCİ GÖREV ALMADIM?

Soru: «Son sorularım sizin şahsınızla ilgili. TBKP oluşumunda neden yönetici görev almadınız?»

Sarısozen: «Biz, hayli zamandır, dogmatik, bürokratik parti geleneğinden kopmak istediğimizi söylüyoruz. Bunu da değişik biçimlerde yapmaya çalışıyoruz. Bu geleneklerden bir tanesi de, komünist partilerde değişmez yöneticilerin varlığı gerçeğidir. Çizgi sürekli değişiyor. Bugün kabul edileni biraz, deyim uygunsu, 'erken' dile getirenler parti düşmanı, fraksiyoncu, oportünist v.s. diye atılmış suçlanmış oluyor. Ama yönetici yerli yerinde kalıyor. Ve eğer değişen çizgiler arasında tezat çok aşırı büyük olursa, bu durum yönetimin otoritesini elbette ciddi olarak zayıflatıyor. Sonuçta administirativ (idari) yöntemlerle örgütü idare etmek zorunluluğu kaçınılmaz hale geliyor. Aynı zamanda yönetici için de yönetimde kalış ciddi bir ahlaki sorun doğuruyor Bizim somut durumumuza gelince... Parti yönetiminde yer almayan arkadaşlarımızın bugünkü parti çizgisiyle bir ihtilafı yoktur. Onlar da bu çizginin hazırlığına aktif olarak katıldılar. Fakat, kendi adıma konuşayım, benim geçmişte katıldığım parti görüşleri, bugünkü parti görüşlerine muhalefet eder durumdadır. O nedenle, yeni bir uygulamayı başlatmak için, böyle bir sembolik adım gerekli oldu. Yönetimde yer almayanlar, bunu kendileri önerdiler ve yerine getirdiler.»

Soru: «Geçmişte sizin konumuzda olan herkes böyle mi davrandı?»

Sarısozen: «1974-80 arasında Bilen yoldaşın genel sekreterliği altında yurt dışında çalışmış olan hiç kimse yeni parti yönetiminde yer almadı. Fakat ülkede aktif görev almış yöneticilerin yönetim dışında tutulması tartışma konusu bile olmadı.»

Soru: «Son bir soru. 15 yıllık mülteciliğiniz ne zaman-bitecek?»

Sarısozen: «Kesin bir zaman saptanmamış olsa da, herkesin dönmesi gerekli ülkeye elbette.»

Kasım 1988 Batı Almanya

TDKP/MK (TÜRKİYE DEVRİMCİ KOMÜNİST PARTİSİ/MERKEZ KOMİTESİ) (*)

TDKP (TÜRKİYE DEVRİMCİ KOMÜNİST PARTİSİ)

Türkiye Devrimci Komünist Partisi, THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) adıyla 1969'da kuruldu. Liderleri, o dönemin gençlik önderlerinden olan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan ve Sinan Cemgil'di. Örgüt 12 Mart'ta yargılandı. Gezmiş, İnan ve Aslan idam edildi. Cemgil ve arkadaşları ise Nurhak dağlarında öldürüldü. THKO, kır gerillasıyla başlayacak ve halk savaşı şeklinde gelişecek bir çizgi ilan etmişti. Hayatta kalan önderleri tarafından örgüt 1973'ten itibaren yeniden canlandırıldı. 1974'te özeleştirisi yapıldı. **Deniz Gezmiş çizgisi, «küçük-burjuva ihtilalciliği» olarak değerlendirildi ve reddedildi.** 1975'te yayınlanmaya başlanan Halkın Kurtuluşu adlı derginin bu örgüte ait olduğu iddia edilir, örgüt ilk bölünmeyi 1975'te yaşadı. Sovyetler'e sosyal emperyalist demeyi kabul etmeyen grup ayrıldı. Emeğin Birliği adlı grup doğdu. Liderliğini Teslim Töre'nin yaptığı bu grubun sonradan Türkiye Komünist Emek Partisi'ni kurduğu ileri sürülür. 1977'de ise, sonradan Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği adını alan grup, örgütten ayrıldı. Yine bu yıl, üç dünya teorisini ve Mao'yu benimseyen grup hareketten koptu (**Işık grubu**). Hareket 1978'de Çorum'da yaptığı bir konferansta TDKP-İnşa Örgülü adını aldı. 2 Şubat 1980'de ise izmir'de yapılan birinci kongrede TDKP kuruldu. 1981'de örgütün önemli kadrolarının çoğu yakalandı ve TCK 168. maddeden mahkûm oldular. 1986'da örgütün hemen bütün temel tezlerini reddeden bir grup hareketten ayrıldı. 1987 Nisanında ise, kendini «Leninist Kanat» diye adlandıran ve sosyalist devrimi savunan bir grup daha koptu. örgüt 1988 Ağustosunda bir özeleştirisi yayınladı. «Legalizm ve bü-rokratizm hatalarına düştük» dediler. Devrimin Sesi, İşçinin Kurtuluşu ve Yoldaş gibi gizli yayınları var. Yurt dışında çıkan Emeğin Sesi adlı derginin bu görüşe yakın olduğu belirtilir.

(*) TDKP yöneticileri «bu aşamada» isim vererek konuşamayacaklarını görüşlerini merkez komite adına açıklayacaklarını söylediler.

Soru: «Türkiye'de hemen her sosyalist çevrede birlik sorunu tartışılıyor. Ve bu da, sosyalist solun çok fazla bölünmüş olmasına dayandırılıyor. Oysa siz, yayınlarınızdan öğrendiğim kadarıyla, sosyalist solu bölünmüş görmüyorsunuz. Sosyalizm iddialı 20'den fazla grup ve parti adı ortalıkta dolaşırken, sosyalistleri nasıl bölünmüş saymıyorsunuz?»

TDKP: «Kamuoyunda kasıtlı bir biçimde çarpıtılarak yaygınlaştırılmaya çalışıldığı gibi sosyalistler bölünmüş değildir. Çünkü, gerçek sosyalizm, Marksizm ile işçi sınıfı hareketinin bir bileşkesidir. Yani sosyalist ideoloji ile sosyalizmden çıkan olan emekçi kitlelerin birleşmesidir. İşte bugün Türkiye'de bu temelde ortaya çıkan bir bölünmüşlük yoktur. Bugün daha çok sosyalist olduğunu iddia eden, kitlelerden kopuk aydın grupları vardır.»

Soru: «Yani siz bu grupları sosyalist görmüyor musunuz?»

TDKP: «Görmüyoruz. Birincisi, bugün hâlâ canlılığını ve geçerliliğini koruyan Marksist-Leninist (ML) ideoloji ve onun temel tezlerine uygun program ve stratejileri yoktur, ikincisi, mücadele tarzları ve yöntemleri ML geleneklere uygun değildir.»

Soru: «Tek Marksist hareket olarak kendinizi görüyorsunuz. Oysa, 20 yıllık bir süreç içinde üç defa temel görüşlerinizi değiştirdiniz. Ya şimdi de tek doğru değilseniz?»

TDKP: «Tüm hareketlerde olduğu gibi, çeşitli tarihi evrelerde bizim de görüş değiştirdiğimiz doğrudur. Ama iki şey önemlidir: Birincisi, bu değişikliklerde içtenlik ve tutarlılık, ikincisi de kavradığımız ölçüde bu değişikliklerin ML'nin evrensel ilkelerine, mücadele anlayışına uygun olup olmamasıdır. Biz Marksizmi kavradığımız ölçüde de, hiçbir örgütsel çıkar gözetmeden, cesaretle değiştik.»

BİRLİK İSTEYEN GELSİN

Soru: «O zaman, siz sosyalistlerin birliğinden ne anlıyorsunuz?»

TDKP: «Bizim bugünkü 'birlik' tartışmalarına bakışımız İcdır: Bugünkü koşullarda ve 'sol' grupların mevcut durumlarında herhangi 'yeni' bir 'model' ancak, reformist ve idealist bir bakış açısıyla ortaya atılabilir. TDKP, tüm ML savunucularını, komünizmi arzu edenleri ve işçileri çizgisini- ve saflarına çağırmaktadır. Ancak biz uluslararası komünist hareketin çizgisini savunduğunu iddia eden ve devrimci konumdaki her grupla ön şartsız birlik sorunlarını görüşürüz ve bunu bir görev sayıyoruz.»

Soru: «Kimleri birliği görüşebileceğiniz gruplar olarak görüyorsunuz?»

TDKP: «Leninizmin tüm temel tezlerini bugün de geçerli gören, yine gerçek komünistlerin birliğini oluşturan Birinci ve Üçüncü Enternasyonal'in temel ilke ve prensiplerini benimseyen, ayrıca **Stalin savunulmadan komünizm savunulamaz** diyen herkesle birlik sorununu tartışmaya hazırız.»

Soru: «Türkiye'de böyle gruplar var mı?»

TDKP: «Şu anda pratik bir sorun olarak gündeme gelmiş olmasa da, böyle grupların olabileceği düşüncesindeyiz. Bu arada, şunu da belirtelim. Uluslararası gerçek Marksist partiler ve hareketler tarafından Türkiye'de resmen kabul edilen hareket de partimizdir.» (*)

Soru: «Yeri gelmişken sorayım. Türkiye'deki belli başlı sol gruplardan hangilerini devrimci ve eylem birliği yapılabilir görüyorsunuz?»

TDKP: «Biz bir tek bireyin bile devrimci duygusu ve özlemine değer verir, onunla birleşmek isteriz. Türkiye'de devrimci demokrasinin başlıca güçlerini teşkil eden Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş, TKP/ML, Devrimci Halkın Birliği ve benzeri gruplardır.

(*) TDKP Merkez Komitesi, uluslararası komünist hareket tarafından tanınmak deyince, öncelikle Arnavutluk Emek Partisi tarafından tanınmayı kastediyor. Gerçekten de AEP, Türkiye'de muhatap olarak TDKP'yi görüyor.

Bu gruplarla eylem birliklerini savunduk ve savunuyoruz. 12 Eylül öncesinde ve hemen sonrasında özellikle Devrimci Yol ve Kurtuluş hareketlerine eylem birliğimizi daha da geliştirmek önerisini götördük. Hiçbir ön şart öne sürmedik, önerimiz ya kabul edilmedi, ya da geçirildi.»

Soru: «TBKP ile SP'yi değerlendirmediniz.»

TDKP: «Bunlara bakışımız geçmişten farklı değil. Devrimci demokrasi güçleri arasında görmüyoruz. Bugün birlik şampiyonu gibi gözükten TBKP'nin sosyal pratiği tam tersine bölücüdür. **12 Eylülcü generaller ile faşist rejimle uzlaşma çizgisi izleyen TBKP**, birakalım sosyalizm ve demokrasi mücadelesinin temel taleplerini, en basit insan hakları konusunda bile mücadeleden kaçmıştır. Örneğin, Avrupa'da sol grupların ortaklaşa hazırladığı ve Yeşillerin, papazların bile imza attığı bildiri ve platformlara katılmaktan dahi kaçınmışlardır.»

STALİN SABIRLI DAVRANDI

Soru: «Stalin'i savunmayı sosyalist görmediğinizi söylediniz. Tam da bu mesele solda geniş bir tartışmanın konusu. Çok partili sosyalizmi savunanlar, içinde farklı fikir kanatları bulunsun diyenler ya Stalin'i bütünüyle reddediyor, ya da köklü eleştiriler getiriyor. Siz sosyalist demokrasi tartışmalarına nasıl yaklaşıyorsunuz?»

TDKP: «**Sosyalist demokrasi, her demokrasi gibi diktatörlüktür. Bu yönetim, yani proletarya diktatörlüğü, sömürücü sınıfların kalıntıları, emperyalizmin ajanları ve içerde yıkıcılık yapanlar üzerinde zor ve şiddet uygular.** Stalin'in yaptığı da budur. Bize göre Stalin aşırı gitmek bir yana, proletaryanın sabrını gösterdi, İşte sosyalist demokrasinin gerçek anlamda devamı ve yaşaması da, bu yönüyle proletaryanın şiddetine bağlıdır. Bugün sözde Marksist sol içinde Stalin aleyhinde kampanya açanların, aynı zamanda proletarya devrimi ve diktatörlüğüne saldırmaları uyarıcı olmalı.»

Soru: «Çok parti konusuna gelelim...»

TDKP: «Sosyalist demokrasinin temel koşulu, bugün bazı çevreler tarafından savunulmaya çalışıldığı gibi çok partililik değildir. Temel koşul, bütün üretim araçlarının, toprağın ve de toplumsal servetin mülkiyet biçiminin toplumsallaştırılmasıdır. Ve yine sosyalist inşanın temeli, tüm özel mülkiyetin belirli bir süreç içinde ortadan kaldırılmasıyla sınıfsız topluma varışa dayanır. Siyasal özgürlükler ve parti-sorununa da bu noktadan bakmak gerekir. Önce şunu belirtelim. Sosyalizmin bütün inşa sürecinde tek bir Marksist parti olmalı. Marksist olmayan partilere karşı tavır ise, bunların yukarıda saydığımız temel dönüşümlere aldıkları tutuma bağlıdır. Üretim araçları mülkiyetinin toplumsallaşması yani sosyalist dönüşümden sonra zaten Marksist olmayan partilerin varlık temeli de ortadan kalkar. İşte bu aşamayla birlikte birden fazla parti olsun demek, sosyalizm kisvesi altında burjuva liberalizmini savunmaktır.»

Soru: «En azından 1950'den beri çok partili siyasi hayata alışmış olan ve bunu demokrasinin bir gereği olarak gören halka, siz sonuçta tek partili bir yönetimi kabul ettirebileceğinize gerçekten inanıyor musunuz? Çünkü, Rusya'da Türkiye'de olduğu gibi nisbeten uzun bir parlamento hayatı yoktu.»

TDKP: «Soruda iki yanlışlık var. 1950'lerden beri Türkiye'de olan demokrasi güldürüsü ve gerici parlamentoculuk oyunu, Çarlık Rusya'sında da oynandı. Rusya'da geniş yığınlar sonuçta Lenin'in partisi etrafında toplandı. Bu bir. İkincisi, biz zaten, daha önceki söylediklerimizde kaba bir tek partililiği değil, tek bir sosyalist parti fikrini savunmuştuk. Yığınlar bugünkü geri bilinçleriyle gerici parlamentoculuğun etksi altında olabilir. Ama yığınlar kendi öz deneyleriyle gerici parlamentoculuğun iç yüzünü gördükçe, sosyalistlerin gerçek demokrasi şiarları etrafında toplanacaktır. O sizin çok övdüğünüz 1950'den sonraki çoğulcu dönemde gerçek bir sosyalist partiye yasal olarak izin verilmiş midir?»

GORBAÇOV KAPİTALİZMİ PEKİŞTİRİYOR

Soru: «1960'lara doğru uluslararası sosyalist harekette Çin-Sovyet bölünmesi oldu. Bugün yakınlaştıkları görülüyor. Şimdi geçmişe baktığınızda kimi haklı görüyorsunuz?»

TDKP: «1960'lardan sonraki bölünme, temelde Çin-Sovyet bölünmesi değildi. Marksizmle revizyonizmin yol ayrımıydı. Sovyetler açıkça revizyonizme kaymıştı. Kapitalizm restore ediliyordu. Çin'in bu konudaki yaklaşımı eklektikti, ikiyüzlüydü. Bir taraftan parti yayınlarından ML tezler doğrultusunda sözümona Sovyet partisi ile polemige girerken, öte yandan Kruşçev ve yandaşlarıyla uzlaşmalar yapıyor ve ona başarılar dileniyordu. Bu tarihsel ayrışmada bizce Marksist prensiplere en uygun tutumu, başında Enver Hoca'nın bulunduğu Arnavutluk Emek Partisi aldı. Çin'in tutumunun temelsizliği zaten bugün Sovyetlere yakınlaşmasıyla daha da ortaya çıktı.»

Soru: «Başta Sovyetlerde Gorbaçov olmak üzere, sosyalist ülkelerde bir dizi reform hareketi başladı. Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz? Gorbaçov'un başarılı olacağına inanıyor musunuz?»

TDKP: «Gorbaçov başarılı oldu. Aman sosyalizmi ilerletmede değil, mevcut kapitalizmi daha da pekiştirmede. Gorbaçov'un reformları sosyalizmin sorunlarına çözüm getirmek amacıyla değil, bürokratik kapitalizmin tıkanmasının sonucu olarak gündeme getirildi. Reformlarla amaçlanan şey, bürokratik kapitalizmi Batı tipi klasik kapitalizme uyarlamaktır. Doğu Avrupa'da da benzer bir süreç yaşanıyor. Çin'e gelince. Çin'de zaten hiçbir zaman gerçek anlamda sosyalist inşa ve dönüşüm yaşanmadı. Bugünkü sözde reformlar da Çin'in içte kapitalist, dışta yayılmacı, emperyalist bir süper devlet olma iddiasının ve özleminin sonucudur.»

Soru: «Bildiğim kadarıyla Arnavutluk dışında hiçbir ülkeyi sosyalist kabul etmiyorsunuz. Türkiye'de de tek kendinizi Marksist sayıyorsunuz. Sosyalizm bu kadar dar bir alana sıkışmışsa, büyük bir kriz yaşıyor demektir.»

TDKP: «Bu, sosyalizmin değil, revizyonizmin krizidir. Leninizm, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağının Marksizmidir. Bu çağ sürdükçe Leninizm daima taze, bilimsel ve canlı bir öğretiy olmaya devam edecektir. Geriye dönüşler, geçici yenilgiler, her zaman mümkündür.»

Bunu ML ideolojinin yetersizliğine ve sorunlara cevap veremeyişine bağlayamayız. Daralma ve küçülme, revizyonist partilerdedir. Örneğin İspanya, Fransa, Yunanistan'daki güçlü komünist partilerin daralma süreci, bu partilerin Leninizmden kopması ve Stalin'e tavisir almasıyla başladı. Zaten bugün gerçek ML partiler, genç de olsa, abartılacak kadar olmasa da gri içme gösteriyorlar.»

Soru: «Söylediklerinizden yasal bir sosyalist partiye karşı olduğunuz izlenimi edindim. Sizce, bugün yasal bir sol parti kurulabilir mi?»

TDKP: «Bize göre bugün gerçek bir yasal Marksist parti kurmanın şartları yoktur. Türkiye'de devrim partisi gizli olmak zorundadır. Bugün düzenle uzlaşmayı temel alan TBKP ve SP gibi grupların gerçek amaçlarından biri de ülkemizdeki zorunlu Bolşevik tipte gizli parti anlayışını ve illegaliteyi tasfiye etmektir. Ama gizlilik bizler için amaç da değildir. Şartları olgunlaşırsa, gizli çekirdeği ve temel aygıtı korumak kaydıyla yasal parti kurulabilir.»

SOLUN MUHASEBESİ

Soru: «Solun bütünü ve kendi geçmişinizle ilgili bir muhasebe yaptınız mı?»

TDKP: «1981 öncesinde olduğu gibi, son aylara kadar Türkiye'deki sosyalist sol olarak tabir edilen akımların ve kendimizin muhasebesini sürekli yaptık ve yapıyoruz. Diğer gruplarla ilgili olarak ortak tespitimiz, 'sol' sapmacı görüşler de olmasına rağmen, esas tehlike revizyonist, sağ ve legalist anlayışlardır. Bu anlayışlar Türkiye'de çok yaygındır. Türkiye'de revizyonist sağ tehlikenin esas yükselişi Mustafa Suphi TKP'sinin uzlaşmacı klikler eline geçmesiyle başladı. Revizyonist ve sağ eğilimler Türkiye'de esas olarak egemen sınıflar ve onların yönetimleriyle uzlaşma çizgisi temelinde ortaya çıktı. Şefik Hüsnü ve İ. Bilen TKP'leri böyleydi. Mihri Belli, Hikmet Kıvılcımlı, Aybar ve Boran TİP'leri böyleydi.

Daha yakın dönemde Doğu Perinçekler, H. Kutlular da böyledir. Biz ise mücadele sürecinde çeşitli hatalar yaptık. 1971 hareketindeki kararlılık ve ML'ye inancın vanı sıra. küçük-burjuva ihtilalcisi bir çizgi izledik. Özellikle 1974'lerden sonra sürekli bir arınma hattı izlememize rağmen, zaman zaman biz de sağ ve legalist hatalara düştük. 1977'lerden sonra ise, esas olarak ML bir hatta ve programa sahip olmamıza rağmen, ciddi legalist, bürokratik hatalar işlediğimizi söyleyebiliriz.»

Soru: «Çekoslovakya, Afganistan ve Kamboçya'nın işgali konusunda değerlendirmelerinizde bir değişiklik oldu mu?»

TDKP: «Olmadı. Bu askeri müdahaleler, açıkça emperyalist uygulamalardır. Sosyalizmin çıkarları adına ya da çıkarları gereğidir diye bunları alkışlamak, çanak tutmak Marksizme ihanettir. Sosyalizmi emperyalizmden ayıran net çizgiler ve anlayışlar vardır. Aynı şeyi Amerika yapınca emperyalist, Sovyet orduları yapınca sosyalist olabilir mi? Bu, açıkça Lenin'in barış içinde bir arada yaşamaya ilişkin 5 ilkesine aykırıdır. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı sosyalistlerin en başta savunduğu ilkelerden biridir.»

Soru: «Ama aynı şeyleri 1956 Macaristan'ın işgali için neden söylemiyorsunuz?»

TDKP: «Macaristan'da koşullar gibi o olayda yer alan güçler de farklıydı. Özellikle büyük emperyalist ülkelerin kışkırttığı ve açıkça yardım ettiği karşı-devrimci bir hareketin Macar partisini gasp çabası sözkonusuydu. Ayrıca, yukarıda sözü edilen ülkelere olduğu gibi, bir işgal ve onu tamamlayan ilhak anlayışı yoktu.»

Soru: «Polonya'da sosyalizme kim daha yakın? Jaruzelski mi, Dayanışma Sendikası mı?»

TDKP: «İkisi de uzak. Jaruzelski bürokratik, militarist bir aygıt üzerine oturan faşist bir cuntanın başıdır, işçilerin haklı demokratik talepleri olmasına rağmen, Dayanışma önderliği ve Valesa hem Batılı emperyalistlerle , hem de Jaruzelski yönetimiyle uzlaşma çizgisi izliyor. Polonya işçi sınıfının asıl görevi, bağımsız Marksist hareketini yaratmaktır.»

KRİZ DERİNLEŞİYOR

Soru: «Milli meselede tutumunuz nedir?»

TBKP: «Biz ulusların kendi kaderini tayin hakkının ön savunucusuyuz. Bu anlamda her halkın ayrı devlet hakkı vardır. Programımızda da açıkça konulduğu gibi, ulusal sorunun gerçek ve kalıcı çözümü bir devrim meselesidir. Kültürel özerlik v.s. gibi reformcu çözümler, proletaryaya hiçbir şey sağlamaz. Halkın özgür iradesi ayrılma yönünde belirirse, biz buna saygılı olacağız. Fakat emperyalizm koşullarında en doğru çözüm, ulusların küçük devletçik-bölünmesi değil, daha güçlü ve birleşik sosyalist yapıda almalarıdır. Bu devlet, demokratik merkezîyetçiliğe dayanan bölgesel özerklik temelinde örgütlenir.»

Soru: «Peki, Bulgaristan Türklerine uygulanan baskıya ilişkin açık bir politikanız var mı?»

TDKP: «Bulgar yönetimi gerici ve bürokratik bir yönetimdir. Böyle bir yönetimin azınlıklar üzerinde baskı uygulaması doğaldır. Biz tüm bu baskılara karşı çıkıyoruz. Fakat, Bulgaristan'daki Türk azınlığın dinsel gerici düşüncelerine de karşıyız. Ayrıca, Türkiye'de egemen sınıfların ezilen uluslar üzerindeki baskısını gizliyerek Bulgaristan'ı kınaması, ikiyüzlülüktür.»

Soru: «Türkiye'deki islamcı hareketlerle ittifak yapabilir misiniz?»

TDKP: «Bugün Türkiye'de emperyalizme ve iç gericiliğe karşı radikal islamcı hareketler yoktur.»

Soru: «Siyasi mültecilerin dönüşü yönünde bir hareket var. Sizin mensuplarınız ne zaman dönecek?»

TDKP: «Yurt dışındaki 'sosyalistler' sorunu, partimizden çok diğer grupların sorunudur. Özellikle de önderliğinin en büyük bölümü 'dışarıda' olan TBKP'nin sorunudur. Partimiz önderliğinin ezici çoğunluğu zaten Türkiye'dedir. Tüm zor şartlara rağmen mücadeleyi sürdürüyorlar. Biz elbette genel af ve politik mültecilerin hiçbir sorun ve zorla karşılaşmadan dönüşü için de mücadele ederiz. Ama partimiz gidiş-geliş konusunda şartları kendisi yaratmaktadır. Gerçek bir devrimciyi engelleyecek hiçbir güç olamaz.»

Soru: «Türkiye'de yeni bir darbe ihtimali var mı?»

TDKP: «Dünya emperyalist ekonomisi giderek daha da derinleşen bir kriz içindedir. Krizin yükünü daha çok bizim gibi ülke halkları çekiyor. Zaten Türkiye ekonomik olarak da, siyasal olarak da açmazlar içindedir. Bu anlamda bizim gibi ülkelerde askeri darbeler hiçbir zaman gündemden çıkmaz. Fakat, 12 Eylül tipi bir darbenin kitlesel destek bulması şartları yoktur. Askeri yönetimin etkileri, aslında çeşitli kurumlar olarak varlığını sürdürüyor. Yeni darbeleri önlemenin tek yolu, halkın bugünkü faşist diktatörlüğe karşı birleşik ve kararlı mücadelesidir.»

Soru: «Enflasyona rağmen halkın ANAP iktidarına karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?»

TDKP: «Her şeyden önce mevcut düzen ve onun en gelişmiş temsilcilerinden biri olan ANAP'a karşı, yığınların kendi deneyleriyle güvenini verdiği, onların gerçek çıkarlarını savunan pratik bir alternatif yoktur. 12 Eylül ve terörünün yığınlarda yarattığı çekingenlik ve tedirginlik, geçmişteki kadar olmasa da sürüyor. Bunların dışında, diğer geri ülkelerden farklı olarak güçlü bir bürokratik-militarist aygıt olan Osmanlı devlet geleneği ve özellikle aydınlarda kapıkulu geleneği varlığını devam ettiriyor. Batılı ülkeler kadar olmasa da, sınıf hareketinin engeli olan güçlü bir işçi aristokrasisi ve sendika ağalığı var. 12 Eylül'den sonra devlet tarafından pompalanan dinsel gericilik de önemli bir faktördür. Yığınların apolitikleşmesinde önemli unsurlar olabilen karnaval, seks faktörü, v.s. şeyler de uyuşturucu etki yapıyor. Bütün bunlar geçici de olsa, mevcut kriz ve ekonomik şartlarla oranlı geniş çaplı bir halk hareketini önleyen başlıca faktörlerdir. Ve bu aynı zamanda ANAP'a verilen mevcut desteği de açıklar.»

Kasım 1988, Batı Almanya

ATILLA KESKİN (ESKİ TDKP-SOSYALİST BİRLİK)

ATILLA KESKİN

1945'te Afyon'da doğdu. Liseye kadar bu ilde okudu. 1962'de ODTÜ'ye girdi. Siyasi faaliyetten dolayı son sınıftan ayrılmak zorunda kaldı. 1964'te TİP'in Çankaya ilçe örgütünde çalışmaya başladı. ODTÜ Fikir Kulübünde çalıştı. 1969'da bu kulübün başkanlığını yaptı. 1969'da Filistin'e gitti. Dönüşte yakalandı. 8 ay hapis yattı. 1970 sonunda, THKO'yu kuran Deniz Gezmişlerle birlikte oldu. 1971 Ağustosunda yakalandı. THKO davasında yargılandı ve idama mahkûm oldu. Yargıtay cezasını 15 yıl hapse çevirdi. 1974 affıyla salıverildi. Bundan sonra Halkın Kurtuluşu diye bilinen grup içinde yer aldı. THKO'nun mirasçısı olarak çıkan ve 1980'de TDKP adını alan örgütün merkez komitesi üyesi olduğu gerekçesiyle polis tarafından arandı. Yurt dışına çıktı. 1985'te Keskin'in de içinde bulunduğu grup hareketten ayrıldı. Yurt dışında **Sosyalist Birlik** diye bir dergi çıkardılar. Bu çevrenin önde gelen adı olan Keskin, Almanca ve İngilizce bilir. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

Soru: «Kendi geçmişiniz ve Türkiye solunun geçmişiyle ilgili bir muhasebe yaptınız mı?»

Keskin: «1960'tan bu yana Türkiye solu içindeki birçok örgüt sık sık 'geçmişin değerlendirmesi'ni yaptı. Şimdilerde ise Türkiye solu ciddi bir altüst oluş sürecini yaşıyor. Bu süreçte tek tek yapılacak geçmiş değerlendirmesi, üst düzeyde bir senteze ulaşılmasını sağlayamaz. Artık yapılması gereken, olabildiğince geniş çevrelerin katıldığı bir geçmiş' değerlendirmesi yapılarak sağlıklı bir senteze ulaşmaktır. Bunun yolu ise, bugüne değin çok ayrı örgütler içinde mücadele etmiş sosyalistlerin değerlendirmelerini aynı yerde yapmalarından geçecektir.»

Bu çerçevede benim söyleyebileceklerim ise şunlar: 1964 senesinde TiP içinde devrimci mücadeleye başladım. 1964'den 1989'a, 25 yıllık bir süreç bu. Ben 1974'lere kadar olan dönemi ve sonrasını iki farklı süreç olarak ele almanın doğru olacağı düşünüyorum.»

Sorti: «1974'lere kadar olan dönem için neler diyeceksiniz?»

Keskin: «1969'larda üst boyutlara ulaşip 12 Mart darbesi ile noktalanın dönem, tüm yanlışlıklarına ve çocukluk hastalıklarına rağmen, kanımca 'sevap' hanesine yazılacak bir dönemdir. Kendimize sosyalist, komünist gibi hangi adları takmış olursak olalım, o dönem faşizme, emperyalizme, sömürüye karşı derin bir nefret duyan, enternasyonalist olmaktan çok yurtsever duygularla dolu gençlerdik. Eylemimize yön veren, daha çok duygularımız ve heyecanlarımızdı. Ve **gencecik arkadaşlarımız, darağacında bile inançlarından taviz vermeyerek olumlu bir geleneğin oluşmasına katkıda bulundular.** Devraldığımız devrimci mirası, 1968-70'li yıllarda dünyadaki gelişmeleri, yaşımızı (çoğumuz 18-22 yaş arasında gençlerdik) gözönüne alırsak, kanımca yapılması gerekenleri yaptık. Eylemlerimizle düşüncemiz uyum içindeydi, dürüst ve tutarlı davrandık.»

Soru: «Ya 1974 sonrası için düşünceleriniz nedir?»

Keskin: «1974 sonrasına yaklaşımım genelde biraz farklı olacak. THKO içinde bulundum. 1974'lerde yazdığımız bir broşürde, 'işçi sınıfının önderliği, devrimi işçi sınıfı yapacaktır' gibi düşüncelere rastlayamazsınız. Ama 1974'lerde yeniden canlanan örgütlerin büyük çoğunluğu, 'işçi sınıfının kurtuluşu kendi elleriyle olacaktır, **devrimin öncüsü işçi sınıfıdır" demesine rağmen, bunlar lafta kaldı.** Başta biz olmak üzere, birçok örgüt kendisini işçi sınıfının yerine koydu. Bu yaklaşım **teori konusundaki sığ bilgilenme** ile birleşince, kanımca ortaya oldukça olumsuz bir durum çıktı. **Büyük bir dağınıklık, tek tek örgütler içinde cehaletin verdiği cesaretle en uç noktada formüle edilen 'bir tek ben bilirim'-cilik, monolitik, tartışmaya ve hatta düşünmeye kapalı yapılanmalar, şef örgütlenmeleri v.s.»**

TEORİ İHMAL EDİLDİ

Soru: «1974 sonrasında eksik olan neydi?»

Keskin: «1974 sonrası birçok mücadelecı örgüt kuruldu. Ve bu örgütler yüzlerce devrimcinin ölümü pahasına bir kavgayı sürdürdüler. Ne var ki, bu kavga sosyalist teori ile yeterince birleştirilerek sürdürülemedi. Birçok örgütlenmenin önde gelen kişileri artık belli bir deneyimden geçmiş, yaşlan otuzlara gelmiş olmasına rağmen, **sosyalizme yeterince bilimsel bir düzeyde bakma becerisini gösteremediler**. Kavganın yanı sıra ihtiyacımız olan şey teori idi. Kaba ve kopyacı bir teori değil; sosyalizmin tarihine bilimsel bir şüphecilikle yaklaşan bir teori. Araştıran, düşünen, tartışan ve kavga eden insanlardan oluşan örgütlenmeleri ihtiyaç duyulan. Kanımca yeterince gerçekleştiremediğimiz bu oldu.»

Soru: «80 öncesinde uygulanan mücadele biçimleri için ne düşünüyorsunuz?»

Keskin: «1974-80 arası çok hareketli ve oldukça kitlesel bir kavganın sürdürüldüğü bir dönem oldu ülkemizde. Kavganın biçimleri eleştirilebilir ve eleştirilmelidir de. Ama bir yerde kaçınılmaz olan bu çatışmayı tümünden karalamak olanaksızdır. Her çatışma, sonuçta içinde taşıdığı ilerici, devrimci öğeleri geliştirmek zorundadır. Ben tüm hatasına, eksigine rağmen geçmişteki bu sıcak kavganın bugün için olumlu sonuçlar doğurduğuna inanıyorum.»

Soru: «Solun 12 Eylül sonrası için neler diyebilirsiniz?»

Keskin: «12 Eylül darbesi ile başlayan korkunç baskı rejiminde sosyalist hareket bir yenilgiye uğradı. Ama bu, gelecekteki zaferin kıvılcımlarını içinde taşıyan bir yenilgi idi. Kavganın hedefi kokuşmuş bir sistemdi. Yenilgiyle bu kokuşmuşluk çok daha net bir şekilde ortaya çıktı. Ve aradan bunca sene geçmesine rağmen kavganın haklı olduğu kanısı yok edilemedi. Şimdi her iki taraf da güçlerim yeniden toplama aşamasındadır. Bir yanda her türlü saldırı ile kokuşmuş sistemi ayakta tutmaya çalışanlar; öte yanda, geleceğin ümidi olan, yeniden kıvılcımlanmaya başlayan işçi sınıfı; düşünen, araştıran, iğneyle kuyu kazarcasına mücadele eden sosyalistler var.

Bugün hem işçi sınıfı, hem de sosyalistler yenilgiden dersler çıkarmaya çalışıyor. Eğer bugün, dünün en sekterleri de dahil birçok sosyalist, birlik arzusunu dile getiriyor, nasıl bir sosyalizm sorusuna tüm tabuları yıkarak cevap arıyorsa, bunlar gelecekteki zaferin küçük kıvılcımlarıdır. Bugün, geçmişten hiçbir ders çıkarmadan yoluna devam etmeye çalışanlar da var. Hatta bunlar hâlâ çoğunluğu oluşturuyor denebilir. Ama bu durumun geçici olduğuna inanıyorum, işçi sınıfı ve emekçi yığınlar artık bu tür dar örgütlenmelere itibar etmeyeceklerdir.»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Eskiden Stalinist görüşleri savunduğunuz biliniyor. Şimdi özellikle sosyalist demokrasi konusunda ne düşünüyorsunuz?»

Keskin: «Sosyalist demokrasi denilince, iktidarın burjuvazi ve yandaşlarının elinden alındığı, üretim araçlarına işçi sınıfı ve emekçilerin el koyduğu bir toplumda, işçi sınıfı ve emekçilerin doğrudan yönetimini anlıyorum. İşçi sınıfı ve emekçi yığınların mümkün olan en dolaysız yönetiminin yerine başka bir aracın konduğu (isterse adı 'işçi sınıfı partisi' olsun) bir sistemi, dış görünüşüne bakarak sosyalist diye adlandırmak büyük bir yanılgı olur. İşte, 'koyu Stalinistlikten anarşizim noktasına gelmiş birisi daha' denilmesin, işçi sınıfı partisinin rolünü ve önderliğini ne devrim öncesi, ne de devrim sonrası bir sosyalist için reddetmek olanaklı değildir. Ama işçi sınıfı partisi de sadece bir araçtır. Ve her aygıt gibi işçi sınıfı partisi de, son tahlilde, geniş yığınlarla mukayese edildiğinde dar bir örgüttür. Ve sınıf tarafından gerekli önlemler alınmadığı, bu aygıt üzerinde çok iyi bir kontrol mekanizması kurulmadığı takdirde, temsil ettiği sınıf üzerinde ve onun çıkarlarına ters bir baskı aracına dönüşmesi her zaman olamklıdır. Bu yozlaşmayı engelleyebilecek tek panzehir, sınıfın bu aygıt üzerindeki her an dolaysız müdahale imkânına sahip olmasıdır.»

Soru: «Sınıf, dolaysız müdahale imkânına nasıl sahip olacak?»

Keskin: «Kanımca, Paris Komünü ve Sovyet devriminde denenmiş en önemli müdahale aracı **sovyetlerdir**. Fabrikalarda, köylerde, mahallelerde, devlet dairelerinde, orduda, tabanın, partili-partisiz işçi ve emekçi yığınların dolaysız denetiminin ortadan kalktığı bir süreçte partinin yozlaşması ve bir baskı aracına dönüşmesi her zaman olanaklıdır. Sovyetlerin etkinliğinin adım adım azalması ile birlikte sosyalist demokrasi de giderek yok olmuş ve parti, hangi sosyalist ülkeyi ele alırsak alalım, temsil ettiği kitle üzerinde baskıcı, bürokratik, çoğu zaman da asalak bir aygıt durumuna dönüşmüştür.»

Soru: «Bu konuya bağlı olarak, kanatlı parti, parti içinde hizip özgürlüğü gibi konularda ne düşünüyorsunuz?»

Keskin: «Parti içinde hizipler, hatta birden çok sosyalist parti, **kitlelerin demokrasiye dolaysız katılımının olmadığı şartlarda sosyalist demokrasinin garantisi yok** demektir. Bunlar sosyalist demokrasinin olmazsa olmaz şartları değildir. Olmazsa olmaz tek bir şart vardır. Bu da Sovyetlerin varlığıdır. Şayet Sovyetler olayı geliştirilerek kullanılabilirse, en tabandan yukarıya doğru seçme ve seçilme hakkının özgürce kullanılması, beğenilmeyen yöneticilerin gerek parti, gerek devlet aygıtı içinde istenildiği an geri çağırılması, farklı düşüncelere sahip olanların düşüncelerini özgürce dile getirip propaganda yapmaları mümkün olacaktır. Hayatın her alanında karşıt fikirlerin olmadığı, bunların alabildiğince çatışmadığı bir ortamda, gelişmenin gerçekleşemeyeceğini dünya sosyalizminin deneyleri açıkça kanıtladı. 'Tek sesli' bir toplumda, ekonomide ve militarizm alanında başarılar kazanabilirsiniz. Ama bu başarılar bile geçici olmaya mahkumdur. Kültürde, politik yaşamda durgun bir toplumda, bireylerin düşünmediği, düşüncelerini özgürce dile getiremediği bir toplumda elde edilen başarılar geçici olacaktır. Ve kanımca öyle de oldu. Bütün bu söylediklerim, elbette üretim araçlarının toplumsallaştırıldığı ve burjuvazinin iktidarı yitirdiği bir toplumda işçi sınıfı ve yandaşları için geçerlidir.»

Soru: «Muhalefetteki sosyalistler için sosyalist demokrasi gerekli değil mi?»

Keskin: «Hayır. Sosyalist demokrasi tartışmasının ülkemiz sosyalistleri açısından da büyük bir önemi vardır. Bu tartışma ülkemiz sosyalistlerine tarihi bir dayatmadır. Yüzeysel olarak sürdürülemez ve bir 'moda' akım olarak algılanmazsa, bundan sosyalist hareket kazançlı çıkacaktır. Ülkemiz sosyalist hareketi, yıllarca süren bir mücadele süreci içinde ciddi bir birikim sağladı. Ama bu birikim özellikle son 20 sene içinde bir kanala akıtılıp önemli bir güce dönüştürülemedi. **Bölük-pörçük, tekilci, ben bilirimci yapılar güçlü bir oluşumun önünde en büyük engel.** Her yapılanmanın kendisine has 'mutlak' doğruları vardı. Kendi dışındaki her düşüncenin 'eğri' kabul edildiği bir ortamda, bu 'mutlak' doğrular hiçbir zaman başka düşüncelerle karşı karşıya getirilmedi. Ve bunun zararını da tüm sosyalist hareket çekti. Teorik, felsefi ve ideolojik olarak bir atılım sağlanamadı. Bu gerilik, belki ayrı ayrı yapılanmaların kendi iç sorunlarını çözmeye engel değildi. Ama Türkiye toplumunun sorunları konusunda sosyalist hareket bir alternatife dönüştürülemedi. Sosyalizme inanmış ve bu uğurda senelerce mücadele etmiş olan birçok insan, bugün de kendi eski şabloncu doğrular ile hiçbir gelişme sağlanamayacağını gördü. Bugün güçlerin yeniden toparlanma döneminde salt 'yaşasın sosyalizm' sloganı ile yeniden kitlelerin örgütlenmesi olanaksızdır. Nasıl bir sosyalizm sorusuna, asgari bir cevap getirilmeden, özellikle işçilerin örgütlenmesi son derece zordur. Sosyalist demokrasi sorununun bu zorunluktan ortaya çıktığına ve boğulmadan sürdürülebilirse, sonucun olumlu olacağına inanıyorum.»

DÜNYA VE TÜRKİYE

Soru: «Biraz da güncel siyasal sorunlara geçmek istiyorum. Önce dünya, Hemen herkes, dünyada ciddi bir yumuşama sürecine girdiği tahlilini yapıyor. Siz dünyadaki gelişmenin yönünü nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Keskin: «ABD, Sovyetler ve müttefiklerinin son yıllarda en çok sözünü ettikleri şey, yumuşama ve silahsızlanma. Ama hiçbir dönemde de bu son senelerdeki kadar üstün teknolojiyle donatılmış savaş aracı üretilmedi. Her iki taraf da, şimdi uzayda egemenlik kurmaya çalışıyor. Uzağa gitmeye gerek yok. Geçen Aralık ayında, ABD radar kontrolünü aşabilen bir uçak için, yoksul bir ülkenin milli gelirinden fazla yatırım yaptı. Sovyetlerin, ABD'den daha üstün olan 'uzay mekiği' de şu an tepemizde dolaşiyor, öte yandan, Ortadoğu'da, Uzakdoğu'da Orta Amerika'da hâlâ bölgesel savaşlar Kuruyor. Dünya halkları sorunun çözümünde ağırlık bir rol oynayamadığı sürece, 'yumuşama', yöneticilerin dilinde her zaman halkları aldatmak için bir sahtekârlık olarak kalacaktır. Çok açıktır ki, gerginlikten ilk ve dolaysız nasibini alacak ülkelerden birisi de Türkiye olacaktır.»

Soru: «Ya Türkiye? Türkiye nereye gidiyor? Yeni bir kriz, yeni bir darbe ihtimali var mı?»

Keskin: «60'lardan bu yana geçici durgunlukların dışında kanımca Türkiye krizden hiçbir zaman kurtulamadı. Bugünlerde göreceli olarak bir durgunluk dönemi yaşanıyor. Bu nedenle de, yakın bir gelecekte darbe olasılığı görmüyorum. Ne var ki, çelişkilerin bu denli derin olduğu bir toplumda, yeniden toplumsal bir hareketlilik ve buna karşı yeni 'tedbirler' –bu darbe de olabilir– tekrar beklenmelidir.»

Soru: «Son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren islamcı hareketlerle sol bazı konularda ittifak yapabilir mi?»

Keskin: «İslamcı akımların hemen tümünü çağdışı hareketler olarak görüyorum. Muhalefette iken 'demokratik' öğeleri içinde barındırıyor görünen bu partilerin, iktidar oldukları an inançları ve felsefeleri gereği, kendileri gibi düşünmeyen her örgüt ve kişiye karşı cihad açacakları kesindir. Uzağa gitmeye gerek yok. İran'daki gelişmeler bu konuda beslenebilecek hayallerin sosyalist ve ilerici güçlere neye mal olduğunu somut olarak sergiledi. Bu tür örgütlenmelerle çok somut konularda ittifak elbet gerekebilir. Ama bunun geçici bir zorunluluk olduğu unutulmamalıdır. 163. madde ise elbet kaldırılmalıdır. Her akımın kozunu olabildiğince açıkça oynayabileceği bir ortam, her zaman sosyalizm ve demokrasi güçlerinin çıkarına olacaktır.»

Soru: «Birçok sosyalist çevrede, darbelere karşı şemsiye olur düşüncesiyle de, AT'ye tam üyelik savunuluyor. Siz uzun yıllar Batı Avrupa'da bulunmuş bir sosyalist olarak konuya nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Keskin: «Bu tür dış etkenlere bel bağlamanın sadece kendimizi aldatmak olacağına inanıyorum. Son darbeye AT üyelerinin tutumunu açıktan gördük. Avrupa'daki sosyalist ve komünist partileri bile yeterince hassasiyet göstermediler. Onlar için temel olan, ekonomik çıkarlardır. Bu çıkarın devamı için, her türlü anti-demokratik sistemle uzlaşmanın ve halkı aldatmanın ustası olmuş durumdadır. Bir yandan cuntalara ekonomik ve askeri yardım yapılır, bir yandan da parlamentoda üstü kapalı birkaç konuşmayla işkence v.s. kınanır, olay kapatılır. Yeşiller gibi bazı otonom grupların baskısı olmasa idi, kanımca F. Almanya'da cuntaya karşı tavır çok daha olumlu olurdu. Sosyalistler dış güçlere bel bağlamak yerine, halk güvenmek zorundadırlar.»

Soru: «Bundan sonrası için sola nasıl bir mücadele çizgisi öneriyorsunuz?»

Keskin: «Günün koşullarına uygun, 'aklı başında' bir mücadele çizgisi.»

Soru: «Yurt dışındaki siyasi mültecilerin dönüşü için ne diyorsunuz?»

Keskin: «Elbette yurt dışındaki sosyalistler de dönecektir. Ne var ki, hepimizin koşulları büyük farklılıklar gösteriyor. Sırtında 15-20 senelik yük taşıyanların dönmesi bugün olanaksızdır. Ama sırtımızdaki yük ne olursa olsun, dönmek için mücadele hepimizin görevidir.»

Aralık 1988 Batı Almanya

ERCAN TOPRAK - HÜSEYİN BALKIR (TKP/ML-TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MARKSİST - LENİNİST) (*)

HÜSEYİN BALKIR

1955'te Tunceli ilinin Pertek ilçesi Çimenli köyünde doğdu. Orta halli bir çiftçi ailesinin çocuğudur. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi ise Tunceli'de bitirdi. 1974'te İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Bölümü'ne kaydoldu. Ancak siyasi faaliyet yüzünden okula devam etmedi. Ortaokul son sınıfta iken sol fikirleri benimsemeye başladı, önce TİP sempaticisi, partideki ayrılıktan sonra ise **Aydınlık fikirlerine eğilim gösterdi**. TKP/ML saflarına katılması ise 1974 başında oldu. O yılın sonundan beri «profesyonel» siyasi faaliyet içindedir. 1977'de İzmir'de parti üyesi Orhan Bakır'ın hastaneden kaçırılması olayına karıştığı iddiasıyla yakalandı. 2 ay sonra 9 Aralık 1977'de 8 arkadaşı ile birlikte İstanbul Toptaşı Cezaevi'nden kaçtı. 1981'in sonuna kadar Türkiye'de kaldı. 1981 Şubat'ında vatandaşlıktan atıldıktan sonra o yılın Temmuz ayında Türkiye'den ayrıldı. Gıyabında idama mahkûm olan Balkır'ın dosyası halen Yargıtay'da. Evli ve iki çocuk babası. Halen Avrupa'da mülteci.

(*) Ercan Toprak, kimliğiyle ilgili bilgi vermek istemediği için «kim kimdir» bölümünde özgeçmişini yayınlıyamıyoruz.

TKP/ML (TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MARKSİST - LENİNİST)

1972'de Aydınlık grubundan ayrılan İbrahim Kaypakkaya tarafından kuruldu. Kamuoyunda Maoocu ve kır gerillacısı bir örgüt olarak bilinir. Çin'de olduğu gibi "uzun süreli halk savaşı" yoluyla kurtarılmış bölgeler yaratmak, buradan şehirleri kuşatmak ve böylece iktidarı ele geçirmek» şeklinde bir stratejiyi savunur. Halen Tunceli'de meydana gelen birçok silahlı eylemin bu grup tarafından gerçekleştirildiği ileri sürülür. En çok bölünme yaşayan gruplardan biridir. Gruptan bugüne kadar Halkın Birliği ve Kurtuluş Yolu (1976), Mücadele Bayrağı (1981) ve DABK (Doğu Anadolu Bölge Komitesi-Denge Partizan) ayrıldı (1987). Bu grup, dünyadaki bütün sosyalist ülkelerin yeniden kapitalizme döndüğü şeklinde bir görüşe sahiptir. 1987'de kendi bünyesinden ayrılan DABK ile 'yeniden birleşmeye çalışıyor. Grubun görüşleri 1972'de Diyarbakır'da sorgu sırasında ölen İbrahim Kaypakkaya tarafından yazılan «Genel Eleştiri», «Kemalizm» ve «Milli Mesele» adlı yazılarda formüle edildi. **Sorguda ölen Kaypakkaya kendi taraftarları arasında bir efsane gibi görülür. TİKKO (Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu) adlı kuruluş bu örgütün askeri koludur.**

Soru: «Türkiye'de sosyalist gruplar içinde kır gerillasını sürdüren tek hareket sizsiniz. 1972'den beri, bazen ara vermekle birlikte, bu çizginizde ısrar ediyorsunuz? Ancak 15 yılda Tunceli dışında bu faaliyeti geliştiremediniz. Bundan dolayı çizginizi gözden geçirme ihtiyacı duymuyor musunuz?»

Cevap: «Hiçbir mücadele biçimini reddetmiyoruz. Silahlı mücadeleyi esas almamız, tamamiyle ülke gerçeklerinin bir sonucudur. Bizim keyfi olarak yığınlara dayattığımız bir eylem biçimi değil. Ülkemizde bazan daha olgun, bazan daha geri vaziyet göstermekle birlikte, sihalı mücadelenin koşulları sürekli mevcuttur. Bizim yaptığımız, bunu örgütlemek, bilinçli bir şekilde ele alıp yürütmektir. Bu çizgi bazı parti yönetimlerimiz tarafından –birinci ve ikinci merkez komiteleri– iyi kavranamadı, sapmalara düşüldü. Bu konuda parti çizgisi, adına layık şekilde uygulansaydı, silahlı mücadelemiz bugün daha ileri boyutlar kazanabilirdi. Daha bir güçlü alternatif durumuna gelebilirdik. **Sadece Tunceli'yle sınırlı kaldığımız iddiası doğru değil. Fakat, diğer alanlara yeterli önemi veremediğimiz de bir gerçek.»**

«KAYPAKKAYA'YI AŞMAK GEREKİYOR»

Soru: «Sözlerinizden, 1972'de partinizin kurucusu İbrahim Kaypakkaya'nın yaptığı bütün tespitleri hâlâ doğru bulduğunuz anlamını çıkarıyorum. Ancak, aradan geçen 15 yıl içinde partiniz, sizin de söylediğiniz gibi faaliyeti yayamadı. Hem de Türkiye'de en çok bölünme geçiren hareketlerden biri oldu. Bunu neye bağlıyorsunuz?»

Cevap: «Biz, Kaypakkaya'nın ortaya koyduğu çizginin, daha sonraki pratik içinde de doğrulandığı düşüncesindeyiz. Kaypakkaya hiç hata yapmadı demiyoruz, örneğin, 1972'ye ilişkin durum değerlendirmesinde şartların elverişliliğini abartma hatasına düştü. Ve bundan ötürü de saldırı taktiği izledi. Silahlı mücadeleyi başlatması doğrudur. Gerilla savaşını, o dönemde silahlı mücadelenin asıl biçimi olarak ele alması da doğrudur. **Yanlış olan, bunları saldırı taktiği içinde uygulamasıydı. Yapılması gereken, bu mücadeleyi geri çekilme taktiği içinde ele almaktı.** Tabii bugün Kaypakkaya'yi tekrar etmek yetmez. Onu geliştirmek ve aşmak gerekiyor. Bölünmelere gelince. Tam da parti çizgisinin kararlı şekilde takip edilmediği dönemlerde krizler kapıyı çaldı. Kargaşa, bu kararsızlık dönemlerine rastladı, ikincisi de, parti çizgisinin somut koşullarla ustaca birleştirilememesidir.»

«BİZ İLERİ KİTLEYİ TEMEL ALIRIZ»

Soru: «Bazı yayınlarınızdan çıkarabildiğim kadarıyla, ANAP oylarının önemli bir kısmını 12 Eylül öncesi korkusuna bağlıyorsunuz. Yine 1982 Anayasasına 'evet' diyenlerin önemli bir kısmının 12 Eylül öncesi olaylarına tepki duyarak bu yönde oy kullandığı, bilim adamlarının ortak görüşü. Siz buna rağmen 12 Eylül'den sonra silahlı mücadeleyi yeniden başlatma kararı aldınız. Böylesine tepkiler veren bir halkı, silahlı mücadele ile kazanabileceğinize nasıl inanıyorsunuz?»

Cevap: «Kitleler yekpare bir bütün değildir, ileri, geri ve orta diye üçe ayrılabilir. Siyasetlerin ve mücadele taktiklerinin tespitinde biz ileri kitleyi temel alırız. Tabii ki, diğerlerini de hesaba katarız. Ama kitlelerin geri kesiminin kuyruğuna, takılmayız. Onları da ileri çekmeye çalışırız. Halk savaşı halkımızın kurtuluş yoludur. Bu yol, ülkemiz objektivitesinin zorunlu kıldığı bir sonuçtur. Partimizin bugünkü merkezi görevi, kurtarılmış alanlar için gerilla savaşıdır. Dolayısıyla, genel silahlı halk ayaklanması stratejisinin geçerli olduğu ülkelerde son derece gerekli olan kitlelerin çoğunluğunu kazanma ve ancak bundan sonra savaşı başlatma kıstası bizde geçerli değildir. Bugün Irak'ta Talabani ve Barzani'den tutun Türkiye'nin doğusundaki hareketlere kadar objektif gerçekler, bizim gibi ülkelerde halk savaşı, gerilla savaşının geçerli olduğunu gösteriyor.»

Soru: «Size göre ileri kitlenin oranı yüzde 5 bile olsa, yine silahlı mücadeleyi başlatmak mı gerekiyor? Üstelik bu eylemler diğer geniş kesimin tepkisini çekse bile?»

Cevap: «Biraz önce de belirttiğimiz gibi diğer geniş kesimi dikkate alırız. Ama temel almayız, Ayrıca mücadele biçimi ve taktiğinin tespitinde sadece kitlelerin ruh halini değil, onunla birlikte bölgesel ve uluslararası durumu, düşmanın ve kendimizin durumunu da hesaba katarız. Bugün yolu açacak olan araç, gerilla savaşıdır.»

«170 YOLDAŞIMIZI KAYBETTİK»

Soru: «Silahlı mücadele içinde bugüne kadar kaç elemanınızı kaybettiniz?»

Cevap: «170 civarında yoldaşımızı kaybettik. Düşmana da 300'ün üzerinde kayıp verdirdik.»

Soru: «Son dönemde kentlerde de silahlı eylem hareketleri artmaya başladı. Sizin şehir eylemlerine bakışınız nedir?»

Cevap: «Biz şehirlerde güç toplama politikasına ağırlık veriyoruz. Savaş stratejimiz bellidir. Kırları temel alıyoruz. Şehirlerdeki faaliyeti, bunu güçlendirmenin bir aracı olarak kavriyoruz. Şehirlerde kitle mücadelesine, propaganda faaliyetine özel bir önem veriyoruz. Şehirde silahlı eylemi yerinde ve zamanında olmak kaydıyla reddetmiyoruz.»

Soru: «Örneğin, istanbul'da Binbaşı Esat Oktay Yıldıranı siz mi öldürdünüz?»

Cevap: «Hayır. Yapsaydık açıklardık. Bugüne kadar yaptığımız bütün eylemlere sahip çıktık ve kamuoyuna açıkladık. Bu eylemi zaten 'ben yaptım' diye PKK üstlendi. İşkenceci elebaşların, teşhir olmuş halk düşmanlarının cezalandırılması, halkın da talebidir. Bunları bir amaç değil, genel mücadelemize hizmet ettiği ölçüde ele alırız. Yani bireysel terörü prensip olarak reddetmiyor olmamıza rağmen, bunu bir amaç gibi gören anlayışa da karşıyız.»

Soru: «Sizin gündeminizde de bu tür hedefler var mı?»

Cevap: «Biz düşünüyoruz ki, halk düşmanları rahat cirit atamasın, yataklarında rahat uyuyamasın.»

«GERİCİ DEVLETLERE DAYANMAK OLMAZ»

Soru: «Kendi durumunuzu PKK'nın eylemleri ile kıyasladığınız anlaşılıyor. Görüldüğü kadarıyla PKK'nın uluslararası geniş destekleri var. Ülke dışında gerilla eğitim ve barınma kampları bulunuyor. Sizin yok. Ayrıca PKK sizin gibi Sınıf mücadelesi değil, milli mücadele, verdiği iddiasında. Yani durumunuz farklı.»

Cevap: «Halk savaşı, tam da bölgedeki Suriye gibi, İran gibi gerici devletlere dayanarak verilmez. Bu yolla kazanılan başarılar geçicidir. Kurtuluşa da götürmez. Biz mücadelemizde öz gücümüze ve halkımıza dayanmayı esas alıyoruz. Tabii bu, uluslararası proletarya ve halkların desteğine önem vermediğimiz anlamına gelmez. Bugüne kadarki Kürt hareketinin tarihsel tecrübesi de bizi doğruluyor, işte 1975 Cezayir, işte İran-İrak savaşının bitmesinden sonra yaşanan dram.»

Soru: «PKK ile eylem birliği yaptınız mı hiç?»

Cevap: «1982 başından 1984 yılına kadar PKK ile Avrupa ve Ortadoğu'da çeşitli eylem birlikleri yaptık. **PKK'nın halk güçlerine, kendi içindeki muhaliflerine karşı şiddet uygulamaya başlamasından sonra ilişkimizi kestik.»**

Soru: «Daha sonra PKK'dan size tekrar işbirliği önerisi geldi mi?»

Cevap: «Hayır.»

Soru: «PKK'ninki gibi herhangi bir ülkede askeri kampınız var mı? Devlet düzeyinde yardım aldığınız ülke sözkonusu mu?»

Cevap: «Şimdi herhangi bir ülkede kampımız yok. Geçmişte bazı yerlerde vardı. Bunu da o ülkelerden izin alarak değil, oralardaki devrimci-ilerici güçlerle dayanışma içinde oluşturmuştuk. Hiçbir devletten yardım almıyoruz.»

«BİZDEN BAŞKA MARKSİST HAREKET YOK»

Soru: «Birlik meselesine gelelim. Birleşebilmek için kendinizden başka Marksist hareket görüyor musunuz?»

Cevap: «Birlik geniş bir kavram. Partide birlik, sınıfla birlik, devrimci güçlerle eylem birlikleri, müttefiklerle cephe kurma gibi. Biz, Marksist-Leninist siyasi, ideolojik ve örgütsel bir zeminde kurulan birlikten partiyi anlıyoruz. Ve bu da var: TKP/ML.»

Soru: «Yani, bizden başka Marksist hareket yok ve bu yüzden başka güçlerle parti olarak birleşme diye bir sorunumuz bulunmuyor mu diyorsunuz?»

Cevap: «Dışımızda bir Marksist grup var. Bunlar, yakın bir süre önce partimizden ayrılmış ve bizim hâlâ parti gücü olarak değerlendirdiğimiz, birleşmeye çalıştığımız arkadaşlarımızdır. **Doğu Anadolu Bölge Komitesi (DABK) adıyla bilinen bu güç**, önemli bazı hatalarına rağmen, halen Mark-sist-Leninisttir. Diğer gruplardan partimize katılmak isteyenlere ise kapımız tabii açıktır.»

Soru: «DABK sizden niye ayrıldı?»

Cevap: «Bu yoldaşlar partimiz üçüncü konferansına hazırlandığı bir süreçte bizden koptular. O dönemdeki merkezi önderliğimizi (ikinci merkez komitesi) 'revizyonist' gördüklerini, bunlarla bir konferansta aynı masaya oturmayacaklarını söylediler. **Temel eleştiri noktaları, önderliğin silahlı mücadele çizgisinden saptığı, sağa çark ettiği şeklindedir.** DABK, üçüncü konferansta oluşan yönetime de, aslında ciddi bir görüş ayrılığı bulunmamasına rağmen (program seviyesinde), 'oportünist' diyor. Bizce bu ayrılık gereksizdir. DABK'taki sığılık ve darlıktan kaynaklanıyor.»

KİM DEVRİMCİ, KİM DEĞİL

Soru: «Nasıl oluyor da, kendisini yıllardır Marksist ilan eden bunca grubu yok sayarsınız?»

Cevap: «Diğer sol grupları yok saymıyoruz. Bütün halk güçleri bizim dostumuzdur. Düşmana karşı mücadelede onlarla ortak harekete önem veririz. Fakat bunlar ne yazık ki, Marksist-Leninist bir platforma, görüşümüze, sahip değiller.»

Soru: «Siz, belli başlı bazı sol grupları nasıl görüyorsunuz?»

Cevap: «Biz, devrimci kamp içinde şunların yer aldığı düşüncesindeyiz: Dev-Yol, Dev-Sol, Türkiye Devrimci Komünist Partisi, TKP/ML Hareketi, Tüarkkiye ihtilalci Komünist-ler Birliği, MLSPB, Kurtuluş, Kürt örgütlerinden de Kawa, Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK), Rızgari, Ala Rızgari ve benzerleri. **PKK'yı Kürt ulusal hareketinin bir parçası diye değerlendiriyoruz. Bu hareketin Türk egemen sınıflarının milli baskı ve kısıtlama siyasetine karşı mücadelesinde ilerici-demokratik bir muhteva görüyor ve onun bu yanını destekliyoruz. Ama PKK'nın çizgisinin asıl karakteri bize göre karşı-devrimcidir.»**

Soru: «Özellikle PKK'yı neden böyle değerlendirdiniz?»

Cevap: «PKK diğer sol gruplara, halka ve kendi içindeki muhaliflere karşı silah kullanıyor. Demokrasi tanımiyor. Bölge gerici devletlerine dayanıyor. Ayrıca, Kürt milli hareketinin diğer güçlerine de saldırıyor.»

«HALK GÜÇLERİNE DEMOKRASİ»

Soru: «Çok partili sosyalizm tartışmasına sizin yaklaşımınız nedir?»

Cevap: «Bir kere saf bir demokrasi yoktur. Her demokrasi, sömürücüler ve gericiler için diktatörlüktür. Bunun nasıl uygulanacağını koşullar belirler. Proletarya diktatörlüğünün bir unsuru olmasına rağmen, o sadece zora indirgenemez. Kaldı ki zor, her zaman şiddet kullanmak değildir. Sosyalist demokraside sömürücülerin elinden bütün hakların alınması diye mutlak bir kural yok. Kuracağımız yeni demokratik devlette bütün halk güçlerine siyasi örgütlenme özgürlüğü tanıyacağız. Hatta iktidarda da bunlara yer verilecektir. Biz parti diktatörlüğünü savunuyoruz. Çok partili sosyalizm, tek partili sosyalizm diye mutlak bir kural olamaz. Bunu koşullar belirler. Ve hatta karşı-devrimci fikirlerin söylenmesine dahi izin verilecektir.»

Soru: «Ama bugüne kadarki bütün sosyalizm uygulamaları sonuçta kural olarak tek parti diktatörlüğüne dönüştü. Size göre doğru mu bu?»

Cevap: «Yanlış değerlendiriyorsunuz. Çok parti olmadı ama parti diktatörlüğüne de dönüşmedi. Biraz önce de belirlediğimiz gibi, bu noktada koşullar önemlidir. Onlarda tek partililik olması, ileride bizim de mutlak şekilde öyle yapmamız gerektiği anlamına gelmez. Kaldı ki, Mao, 1956'ya kadar başka partilere izin verdi. Ayrıca, bizim anlayışımıza göre, Paris Komünü'nde olduğu gibi, milletvekilleri ve devlet memurlarının hepsi sadece halk tarafından seçilmekle kalmayacak. Kitleler onları denetleyecek, beğenmezlerse görevden alabilecekler. Zaten işçilerin de sendika ve grev hakkı* olacak. **Bize göre Mao Zedung Düşüncesi, 'nasıl bir sosyalizm' arayışına bu noktalarda cevap veriyor.»**

«KRİZDE OLAN REVİZYONİZM»

Soru: «Yani siz de bugün sosyalizmde bir kriz olduğunu kabul ediyorsunuz?»

Cevap: «Sorunuz yanlış. Biz krizden söz etmedik. Bugün yeni bir kimlik arayışına çıkmış, Marksizm-Leninizmi sorgulayan akımların hiçbirini ciddi görmüyoruz. Krizde olan kendileridir, Marksizm değil.»

Soru: «Siz Gorbaçov'u, Deng Şiao-ping'i sol içinde görmüyor musunuz?»

Cevap: «Bu konuda görüşümüz çoktan bellidir. **Sovyetleri sosyalist değil, emperyalist bir ülke olarak görüyoruz. Bu kanaatimizi Gorbaçov'dan sonra da değiştirmedik. Onun yaptıkları bizim görüşümüzü pekiştirdi. Çin'e gelince. O da sosyalist bir ülke değil.»**

Soru: «Siz kimi sosyalist görüyorsunuz? Size göre sosyalist bir ülke kaldı mı?»

Cevap: «Kalmadı. Arnavutluk dahil **bütün sosyalist ülkeler kapitalizme geri döndü.** Sosyalizmde devlet ve parti iktidarının kimin elinde olduğu kilit sorundur. Bugün eski sosyalist ülkelerin tümünde yeni burjuvazi iktidardadır.»

Soru: «izninizle bir tablo çizmek istiyorum. Size göre, Türkiye'de sizden başka Marksist hareket yok. Dünyada bütün sosyalist ülkeler de geri döndü. Bütün herkes yanlış, bir siz doğrusunuz. Bu biraz garip değil mi? Hiç kendinizden kuşku duyduğunuz olmadı mı, acaba biz mi yanlış görüyoruz diye?»

Cevap: «Her şeyi bilimin kantarından tartıyoruz. Kendimizi de. Bu kantarda doğru olduğumuzu görüyoruz. Bizim gibi doğru olan başkaları da var elbette. Ama maalesef iktidarda değiller. Örneğin, uluslararası planda Marksist-Leninistlerin yeni bir enternasyonalde birleştirilmesinin bir başlangıç adımı olarak oluşturulan 18 partinin birliği önemli bir adım. Devrimci Enternasyonalist Hareket olarak adlandırılan bu oluşuma Türkiye'den sadece biz üyeyiz. Bu birlikte Peru Komünist Partisi, Hindistan Komünist Partisi/ML, Seylan Komünist Partisi de var.»

LİDERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soru: «Peki, Stalin, Enver Hoca, Kastro, Troçki gibi sosyalist liderleri nasıl görüyorsunuz?»

Cevap: «Stalin bazı önemli hatalarına rağmen Marksist bir ustadır. Hataları şunlardır : Sosyalizmi çelişmesiz, çatışmasız, durgun bir toplum olarak gördü. Üretim araçlarında sosyalist mülkiyet kurulduktan sonra burjuvazinin sınıf olarak ortadan kalktığı, bu yüzden uzlaşmaz sınıf karşıtlığının yok olduğu yanlılığına düştü. Parti içi mücadelede karşıtlarına karşı idari önlemlere fazla başvurdu. Hatta yer yer ölçüyü kaçırdı. Gereksiz bazı cezalandırmalar yaptı. Enver Hoca'yı, Mao'nun şahsında Marksizm-Leninizme saldırdığı 1977 sonuna kadar komünist olarak görüyoruz. Sonrasını ise anti-Marksist diye nitelendiriyoruz. Kastro, ilk dönemlerinde ihtilalcı küçük-burjuva devrimcisiydi. Şimdi Rusya'nın' gü-zergahındadır. Troçki'ye ilişkin Stalin'in değerlendirmesini doğru buluyoruz.»

Soru: «Sosyalizme barışçı geçiş fikrini bütünüyle reddettiğinizi söyleyebilir miyim?»

Cevap: «Bugünkü dünya şartlarında barışçı geçişi gerçekçi görmüyoruz. Barışçı geçişi biz istemediğimizden değil, burjuvazi iktidarını kolay teslim etmeyeceği için. Şili'de Allende'nin akıbeti öğretici olsun.»

«YASAL PARTİNİN ŞARTLARI YOK»

Soru: «Biraz da güncel siyasal meselelere gelelim. Ermeni meselesinden başlayalım. Ermeni talepleri için ne diyorsunuz?»

Cevap: «Tarihte Ermenilere yapılan katliamı lanetliyoruz. Ancak, bugün bir azınlık durumunda olan Ermenilerin eskisi gibi (Türkiye'de) bir ulus haline getirilmesi, bu tarihi haksızlığın düzeltilmesi talebi gerçekçi değil. Fakat, Ermeniler üzerindeki azgın milli baskıya düşmanız.»

Soru: «İslamcı hareketlerle ittifak yapar mısınız?»

Cevap: «İslamcı hareketler yekpare değil. Doğrudan devletin bir parçası olan akımların yanı sıra, şu veya bu şekilde devletle çatışan kesimleri de var. Şartlara bağlı olarak ikincilerle dönem dönem eylem birliği yapılabilir.»

Soru: «Türkiye'de kriz tespiti yapıyorsunuz. Bu kriz bir askeri darbe ihtimali taşıyor mu?»

Cevap: «Çok yakın gelecekte darbe ihtimali görmüyoruz. Ama genelde böyle bir tehlike mevcuttur.»

Soru: «Bugünkü şartlarda yasal bir parti kurma fikrine ne diyorsunuz?»

Cevap: «Çeşitli milliyetlerden halkımızın kurtuluşunu ifade edecek bir programı gereğince icra edebilecek bir partinin bugün yasal olarak kurulmasının şartları yoktur.»

Soru: «Bütün yasal mücadele biçimlerini lekeli görüyorsunuz gibi bir izlenim edindim. Bir şeyin doğru olması için illa gizli ve silahlı mı olması gerekiyor?»

Cevap: «Bu soru bizi ancak güldürür. Biz hiçbir zaman böyle bir budalalığı savunmadık. Mücadele biçimlerinin her türlüüne vakıf olamayan ve onu yerinde, zamanında kullanmasını beceremeyen bir proletarya partisi devrim yapabilir mi hiç? Biz bütün araçları, amacımıza yakınlaştırdığı oranda kullanırız ve kullanıyoruz.»

DEMOKRASİ CEPHESİNDE KİMLER VAR?

Soru: «Yerel seçimlerde kimi destekleyeceksiniz?»

Cevap: «Mevcut partilerden hiçbirini desteklemeyeceğiz. Onların halk düşmanı yüzlerini anlatmaya devam edeceğiz. Bazı yerlerde bağımsız adaylara, ya da kendimizin göstereceği adaylara oy verilmesini isteyebiliriz.

Soru: «Türkiye'de demokrasi cephesinde kimler var? Örneğin SHP, DSP ve SP bu cephede mi?»

Cevap: «SHP ve DSP, şu veya bu biçimde mevcut sistemin devamından yana partilerdir. Demokrasi mücadelesinin güçleri değildirler. Bu iki partinin yönetimini faşist olarak görüyoruz. Ama içlerinde ilerici-demokrat güçler var. SP ise reformcu bir güçtür. Bazı burjuva-demokratik talepleri savunuyor. ANAP ve DYP ise Amerikancı faşist partilerdir. Türkiye'de demokrasi devrimle kazanılacaktır. Demokrasinin güçleri devrimin güçleridir.»

Soru: «Afganistan, Macaristan, Çekoslovakya, Kamboçya'ya askeri müdahaleleri nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Cevap: «Macaristan hariç, diğer askeri müdahaleleri **haksız işgaller** olarak görüyoruz. Ve bunlara karşı çıkmanın görev olduğu inancındayız.»

Soru: «Macaristan'a müdahaleye neden karşı çıkmıyorsunuz? O da aynen Çekoslovakya gibi değil mi?»

Cevap: «Bu olay farklıdır. Orada karşı-devrimci bir ayaklanma sözkonusuydu. Biz uluslararası komünist hareketin geçmiş uygulamalarında hiç hata yok demiyoruz. Fakat Çekoslovakya, Macaristan ile kıyaslanamaz.»

Soru: «Birçok siyasi mülteci Türkiye'ye dönmeye hazırlanıyor. Sizin böyle bir niyetiniz yok mu?»

Cevap: «Biz bütün mültecilerin yurda yasal olarak dönmesi şartlarının yaratılması talebini doğru buluyoruz. Fakat, dönmek için illa da bu şartların olması gerekmiypr. Zaten partimiz elemanları ihtiyaç oranında Türkiye'ye seferber ediliyorlar. 1988'de birçok kadromuzu geldikleri yoldan Türkiye'ye geri gönderdik. Göndereceğiz de.»

Kasım 1988 Batı Almanya

SEFA KAÇMAZ (ESKİ TKP/ML-MÜCADELE BAYRAĞI) (*)

SEFA KAÇMAZ

1955'te Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini bu ilde tamamladı. 1973'te İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümüne girdi. İTÜ-DER'in kuruluş çalışmalarına katıldı ve derneğin bir süre sekreterliği görevini yürüttü. 1974-75'te TKP/ML fikirleri ile ilk kez karşılaştı. 1977'de, İzmir'de parti üyesi Orhan (Ohannes) Bakır'ın hastaneden kaçırılışı olayından sonra yakalandı. Aynı yıl getirildiği ve 33 gün kaldığı İstanbul Toptaşı Cezaevi'nden 9 kişiyle birlikte kaçtı. 1978'de TKP/ML 1. Konferansı sonucunda genel sekreterliğe seçildi. 1980 Martında, Demirel'in azınlık hükümeti döneminde, hakkında «vur emri» çıkarılan 12 kişiden biri oldu. Genel sekreterlik görevi 1980 yılına kadar sürdü. 1982'de yurt dışına çıktı, örgüt içinde ayrılık çıkınca bir grup arkadaşı ile birlikte Mücadele Bayrağı adlı çevreyi oluşturdu. Halen yurt dışında mülteci olarak bulunuyor.

Soru: «Bize siyasi geçmişiniz hakkında bilgi verebilir misiniz?»

Kaçmaz: «Bu konuya ilişkin bilgilerin hemen tümü TKP/ML, TİKKO dava dosya ve iddianamelerde yer alıyor. Söyleyeceklerim bilinmeyen şeyler değil. 1974-75'lerden bu yana TKP/ML ile bağlantım vardı. Bir sempatican olarak başladığım çalışmalarıma, gücüm ölçüsünde her düzeyde katkıda bulunmaya çalıştım. 1978 yılında 1. Konferansın toplanmasında çabalarım oldu.

(*) Kaçmaz, TKP/ML'den ayrıldığı için görüşleri onu bağlamaz. Ancak, kendisi bu çevreden geldiği için, bu hareketteki fikri gelişme hakkında okuyucuya kıyaslama olanağı versin diye Kaçmaz'ın görüşleri TKP/ML bölümünde yayınlandı.

Konferans delegeleri, beni divan başkanlığı görevine seçtiler. Konferansın seçtiği merkez komitesi üyeleri de beni, Partizan genel sekreterliği görevine uygun buldu. Aslında böyle bir görev için yeterince hazır değildim. Buna karsın, o dönemde, bizimle uzak-yakın bağları olan tüm arkadaşlarım gibi ben de, elimden gelen çaba ile 1978-80 arasında bu görevin sorumluluklarını yerine getirmek için çabaladım. Önder olma olayı öncelikle bir istek sorunu değil. Toplumsal gereksinim kabardığında ortaya çıkan boşluklar kolaylıkla doluyor. Benim durumumda da olan bu kuralın dışında bir şey değildir.»

Soru: «Partizan grubundan ne zaman ayrıldınız?»

Kaçmaz: «TKP/ML 2. Konferansından sonra Partizan grubundan ayrıldım. Bunda, öteki bir dizi önemli nedenin yanı sıra, öncelikle kimi görüş ayrılıkları tayin edici oldu. Eskiden İbrahim Kaypakkaya'nın görüşlerinin genel olarak doğru olduğu ve ülke devriminin bu görüşler temelinde başarılabilirliğini düşünüyordum. Zaman içinde görüşlerim ciddi, temel değişikliklere uğradı. Görüşlerimi değiştirdim veya değiştirme gereği hissettiğim her aşamada bunu, gerekçelendirerek yazılı açıklamalar biçiminde ortaya koymaya çalıştım. Ben, bu tür bir görüş değişikliğini utanç unsuru olarak görmek bir yana, olumlu bir çabanın ve sağlıklığın işareti sayıyorum. Ama geri bir toplumsal yapıda yaşıyoruz. Görüş ve örgüt değişikliği, feodal değer yargılarıyla neredeyse iha-nete eşdeğer tutuluyor. Ben, gruplarından ayrılma bile, kendi görüşleri doğrultusunda örgütlü çalışan herkese saygı duyuyorum. Görüş ayrılığını politik yaşamdan uzaklaşmak için bahane edenler elbette konumuz dışındadır. Bu tür insanlara her yerde ve her zaman rastlamak mümkün zaten.»

PARTİZAN'DAN NEDEN AYRILDIM?

Soru: «Neydi sizi Partizan'dan ayrılmaya götüren fikri farklılıklar?»

Kaçmaz: «Partizan grubu için program demek, İbrahim Kaypakkaya'nın beş temel belgesi diye anılan yazıların toplamıdır. Bu yazıların temeli ise, 1970'li yıllarda 'Mao Zedung Düşüncesi' olarak nitelenen akımdır. Üstelik bu akım tek ve resmi bir yorumdan da oluşmuyor. Bir dizi versiyonu, yorum türü vardı, hâlâ da var. 1972'deki Kaypakkaya çizgisinde, 1930'lu yılların Çin resminden çok fazla etkilenilmiştir. Kuşkusuz, birçok doğru ve radikal çözümleri de içeren bu çizgi, ülkemizde toprak devrimi eksenine oturan bir toplumsal hareket öngörüyordu. Gelişmeler bu öngörüü doğrulamadı. Bu çizgiyle, bugünün gerçekleri zemininde, amaçlanan türde bir toplumsal hareketin geliştirilmesi ve başarılması olanaksızdır. Son derece iyiniyetli çok sayıda arkadaşımız, problemi bu çizgide değil de, öncelikle kişilerde, yönetimlerde arıyor. Hatta, çizgileriyle uyum sağlamadığı için, içlerinde, bugünkü toplumsal yapıyı suçlamaya kalkışma saçmalıkları yapanlar bile var. Bu örgüt, iki yıl üstüste 'inançsız' olarak suçlanmadan kalabilmiş bir yönetime sahip olamadı. Her yönetim öncekini, Kaypakkaya çizgisine ihanetle suçladı, sonra kendisi de ihanetle suçlandı. Eğer çizgi toplum yasalarına uymuyorsa, burada sorumluluğu önce yönetimde aramak, neşteri yanlış yere vurmaktır. Böylece neşter, insan doğrama aracı olan giyotin gibi kullanılmış oluyor, parçalanma, bölünme durmuyor. Adına 'çizgiye bağlılık' denilen bu olay artık komedi noktasında ilerliyor, örneğin, parlamentodan yararlanma sorununu tartışıyorsunuz. Ülkemize ilişkin bu somut tartışmaya yanıt olarak size Mao'dan, 'Çin'de bugün bizim yararlanabileceğimiz bir parlamento yoktur' gibi bir söz aktarılıyor. Elbette, çizgiye bağlılık böyle yorumlanır da, 1969'daki ülke parlamentosuna ilişkin bir tartışmaya, 60 yıl önceki Çin'in somut bir özelliği yanıt olarak sunulursa, bu artık bir komedidir. **Böyle yapanlar, kimi radikal gönülleri fetheder, gözüpük bir dizi insanı saflarında toplar ama, asla bir toplumsal hareketlilik yaratamazlar.»**

Soru: «Partizan içinde, sizin eleştirileriniz yönünde düşünen insanlar yok mu?»

Kaçmaz: «Kaypakkaya çizgisini bugün bir dizi temel noktada geçerli bulmadıkları halde, küçük düzenlemelerle, Kaypakkaya savunuculuğunu elden bırakmadan, duruma uygun politikalar üretip bunları uygulayabileceğini düşünen ve böyle yapmaya çalışanlar olduğunu biliyorum. Bunların başarı şansı fazla değil.

Üstelik bu davranışları proleter dürüstlikle ve devrimci dönüşümcülükle de bağdaştırmıyorum. Çünkü bunların gönülleri başka, dudakları başka konuşuyor. Ama dinleyici, okuyucu, gönülden geçen anlamaz. Konuştuğunuz temelde etrafınıza toplanır. Yarın bu aynı insana gerçek düşüncenizi söyleyin, sizi iter. Ben çizgi dönüştürülmesi olayından, sanki Partizan programı öyleymiş intibaini vererek yapılmış elaltı açıklamalarını anlamıyorum. Yanlışların, nerede ve neden yanlış olduğu gerekçelendirilmeli. İnsanların düşünme ve bilimsel yargı gücü harekete geçirilmeli.»

SOSYALİST SOLUN GEÇMİŞİ

Soru: «Türkiye solunun geçmişine ilişkin değerlendirmeleriniz nelerdir?»

Kaçmaz: «Sosyal çelişmeleri tüm keskinliğiyle bağrında taşıyan toplumumuz, saflarında her türden solun yaşam bulacağı bakir toprak gibi adeta. Dünya ölçeğindeki tüm eğilimler, bir grupsal güç kazanarak, toplumumuzda yansımaları buluyor. Şu ya da bu istisna bir kenara konursa, tüm gruplar için geçerli bir geçmiş değerlendirmesinde kimi yanlar önce çıkıyor. **'Türkiye solu' uzun yıllar Komintern'in cılız hastalıklı bir çocuğu gibi yaşadı. Dar aydın çevrelerini bir türlü aşamadı.** 1960'lı yıllardan sonra sosyalist gruplarda bir toplumsallaşma görüyoruz ama bu kez de işçi sınıfıyla bağ yeterli değil, ideolojinin elbette Rus'u, Çin'i, Arnavut'u olmaz ama yine de sosyalist gruplarda sorgulayıcı bir benimseme olayı fazla etkin değil. Dolayısıyla da sarsıntılara dayanıklılık yetersiz. Siyasal ve örgütsel istikrarsızlık, dönüşümcülük çok yaralayıcı bir hastalık olarak varlığını sürdürüyor. Bu denli çok sol, sosyalist basını ve grubu olan dünya yüzündeki az sayıda ülkeler arasındayız. 'Türkiş solu', tarihinde, çok az süre, toplumsal bir güç olarak, ortak bir parti çatısı altında birleşme olanağı bulabildi. Genellikle birleştirici emekçi muhalefetinden yoksun kaldı. Ama buna karşılık yine de, dünyada çok az 'sol'a nasip olan bir şekilde sık sık, toplumsal bir hareket olabilme olanağıyla karşılaşılıyor. On yılda bir bu olanağı yakalıyor ve kaybediyor. Umuyorum ki, bu olanağı kaybetmeden kullanmasını da öğrenecektir.»

BİRLİĞİ ŞARTLAR ZORLUYOR

Soru: «Solun birliği için ne düşünüyorsunuz?»

Kaçmaz: «Konu çok boyutlu. Birkaç cümle ve iyi dilek mesajlarıyla çözümlenebilir gözüküyor bana. Toplumun demokratik ve sosyalist odakları, 12 Eylül'den sonra artarak süren saldırılara karşı, direnişin yükselme koşullarına ulaştıkça, 'birlik', 'güçlerin birleştirilmesi', 'dağınıklığın aşılması', nesnel bir koşullama olarak ortaya çıkıyor. Bu yöndeki kimi çabaları salt önderlerin iyiniyet girişimi sayamayız. Bir nesnel zorlama var. Olumlu bir olay bu. Ne ki, eğer bu zemin doğru analiz edilip de, sağlam öneriler oluşturulamazsa, bu alanda yapılacakların şimdilik zaten sınırlı olduğu bir dizi girişim, daha baştan ölüme mahkûm edilmiş olacaktır. Kişi olarak benim- gönlüm de birlik istiyor. Değişik düzeylerde, sosyalistlerle, demokratlarla, ilericilerle, düzeni emekçi yararına değiştirmek isteyen herkesle. Ne ki, ortada isteğin gerçeğe dönüşmesini engelleyen kimi nesnel ve öznel faktörler var. Bunlar açıkça saptanıp giderilmesi yönünde çalışılmazsa, birlik sözü, bıktırıcı bir hedef ve ötekileri birliğe düşman gösterme sıradan oyunu halini alır. Örneğin, birleşmesi düşünülen ve istenilen örgüt ve kişiler arasında yığınla güvensizlik ögesi var. Önderliğini üstlendiğim döneme ilişkin olarak **Partizan'ı 'adi bir cinayet örgütü' diye nitelemiş olan Devrimci Yol önderlerine;** aynı dönemde **Partizan'ı 'MİT ve Kontrgerilla'nın kolu' olarak tanıtan Aydınlık grubu ve önderlerine karşı ben şimdi daha sıcak bakıyorum ama bu tür değerlendirmeler insanlar arasındaki ilişkileri yıpratmadan da geçmiyor. Bununla birlikte, bu tür değerlendirmeleri, yaşanan o günkü tarihsel kesit içinde ve o gün izlenen siyasi çizgiler bağlamında kavramaya; konuyu insanların niyeti özel alanı dışında algılamaya çalıştıkça, dışımızdaki insanlarla ilişkilerimde daha rahat, daha esnek bir pratik izleyebiliyorum.**

Güven oluşturma konusu zaman işi. ötesinde, küçük prensliklerin korunması güdüsünün varlığını da yadsımamak gerek. Bakıyorsunuz, bir grup, varlık nedenini açıklıkla ortaya koyamayınca, yaşam sürdürmeyi ötekilere düşmanlık yaymakta olanaklı görüyor. Öteki tür ilişkiler geliştirince grubun varlığı tehlikeye düşüyor çünkü. Ama böylelerinin asıl sorun olduğunu düşünmüyorum.»

Soru: «Uluslararası sosyalist hareketteki gelişmeler, Türkiye'de solun birliği konusuna olumlu etki yapmıyor mu?»

Kaçmaz: «Birlik sorunu, elbette sosyalist hareketin dünyadaki genel durumundan bağımsız bir olay değil. Dünya sosyalist hareketi bugün bir program kaybına uğramış durumda. Leninlerin, Stalinlerin döneminde dünya komünistleri için açık-seçik programlar, teorik açıklamalar var. Teorik genellemelerden yalıtık bir özel ulusal program yaratılamaz. Böyle olunca, teorik düzlemde **ortak bir genel sosyalizm anlayışında birleşemeyenlerin, ülkemizde sosyalizmin inşasına ilişkin bir program üzerinde birleşebilmeleri bana olanaksız geliyor.** Eskiden üzerinde irade birliği olan bir dizi teorik konu, bugün üzerinde herkesin ayrı söylem yürüttüğü bir çok seslilik alanı halini almış durumda. Yugoslav sistemi bir tür sosyalizm mi, değil mi? Bugün Çin'de olan, sosyalizmin geliştirilmesi mi, yoksal ilkel kapitalist kategorilerin yerleştirilmesi mi? Şimdi bunlar basit sıfatlar konusu değil ki. Program elbette her ülkeye özgü özel çizgiler üzerinde yükselecek. Ama teorinin enternasyonal karakteri ve temel özellikleri geneldir. Ve tam da işte bu genel noktalarda, sosyalizm dünyasında bir bunalım yaşanıyor. Ben bunu Marksizmin bir bunalımı olarak görmüyorum. Marksizm, proletaryanın bilimsel bir öğretisidir, bilim gibi ele alınmak, bilim gibi geliştirilmek gerekiyor. Oysa, uzun yıllardır, sosyalistler, teorik bakımdan bilimde, teknikte, toplumsal üretim sürecindeki değişikliklerin adeta dışında kaldılar. Teori, eğer değiştirmeyi öngördüğü dünyayı açıklayamıyorsa, tıkanır. Teori, bugünkü dünyanın maddi koşullarının bir ifadesi olarak ortaya çıkamıyorsa, dünyanın değiştirilmesi çabasında güçsüz kalır.

Yığınların günlük mücadele - hedef ve istemlerini formüle edemez, berrak hedefler öneremez, giderek onlardan soyutlanır. Genel tezlerin tekrarlandığı, bu düzeni değiştirme ve haksızlıklara karşı çıkma özlemi ile yanan genç gönüllerin dar alanlarına hapsolür. Biz buna örgütlerin mezhepleşmesi diyoruz. Bu ifadeye göre, grubun genel olarak dokunulmaz, gözden geçirilmez bir programı ve buna 'inanan' taraftarları vardır. Bilimsel sorgulayıcılık genel olarak bu cephede ka'bul görmez. Böylece de ortaya, çok sayıda taraftarı olsa bile, geniş toplumsal ölçüler içinde bir mezhep yapısı çıkar. Bugünkü genel durum, yaklaşık böyledir.»

Soru: «Dünyadaki gelişmelere pek iyimser yaklaşmıyorsunuz. Neden?»

Kaçmaz: «Eğer bugün dünya sosyalistlerinin karşı karşıya olduğu bir bunalım varsa, bu, dünyadaki son gelişme ve değişimlerden kaynaklanıyor. Bugün dünyada burjuva demokratik hareketler, ulusal kurtuluş hareketleri genel belirleyici çizgi olmaktan çıkmalı çok oldu. Anti-emperyalist hareketler, küçülen ve sermayenin iyice içice girdiği dünyada etkisini hemen tümünden yitirdi. Batı Avrupa'da, ekonomik süreçte oluşmuş yapılanmaya, uygun bir elbise biçme girişimi olarak, yeni bir siyasi arayış içine girildi. 1992'lerde önemli denge değişikliklerine yol açacağı hissedilen bir tür 'Avrupa Birleşik Devletleri' girişimi yaşanıyor. Teknikte, tüm engellemelere karşın ulaşılan seviye, dünyayı bolluk cennetine iyice yaklaştırdı. Marksist kurama göre, sınıfsız topluma gidilirken dayanılacak en devrimci ve tüm sınıfları ortadan kaldıracak olan sınıf, proletaryadır. Bugün en azından gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfında, klasik anlayışlara göre açıklayamayacağımız değişiklikler gözleniyor. Tüm bunlar ve öteki kimi öğeler, bir program bunalımının bence kaynaklarıdır. Ben, toplumsal hareketin, önce bir program yazarak yaratılabileceğine inananlardan değilim. Toplum, harekete geçmek için ne vakit oğunlaşmışsa, programını ve birlik sorununu da çözülmek üzere önüne koyar.»

Soru: «Bu yaklaşımınızla bilinçli çabanın önemini gözardı etmiş olmuyor musunuz?»

Kaçmaz: «Hayır. Konuya tarihsel materyalist bir yaklaşım getirmeye çabalıyorum.»

Soru: «Solda birlik için umutlu musunuz?»

Kaçmaz: «Birlik konusunda, kısa dönemde kalıcı çözümlerin örgüt yönetimleri düzeyinde yakalanabileceğini düşünmekle birlikte, hiçbir şey yapılmayacağı inancında da değilim. Birliği, daha çok toplumsal hareketlilik içinde, emekçi hareketinin bağrında gerçekleşecek bir olay olarak görüyorum. Bunun için, bir yandan gruplar arasında, sosyalistler arasında diyalog değişik düzlemlerde sürdürülmeli, teorik çalışma ve tartışmalar yürütülmeli, ama öte yandan mutlaka emekçiler arasında pratik çalışma yürütülmelidir. Sınıf hareketinin yaratılmasına katkıda bulunulmalıdır. Hem bizim işçi sınıfına, hem de işçi sınıfının biz sosyalistlere gereksinimi var. Ben, sağlam bir birliğin, ortak programı yaratma çalışmasına bağlı olarak öncelikle yasadışı zeminde, milliyetler ve değişik eğilimlerin varlığı bakımından birleşik bir partide gerçekleşebileceğini düşünüyorum.»

GORBAÇOV'UN REFORMLARI

Soru: «Gorbaçov'un başlattığı reform hareketi için ne düşünüyorsunuz? Başarı şansı var mı?»

Kaçmaz: «Şimdi, Rusya büyük ve etkili bir ülke. Oradaki her gelişme dünyayı etkiliyor. Bununla birlikte Gorbaçov konusu, bazı noktalarda sosyalistler tarafından olağanüstü abartılıyor. Elbette, Çernenko ya da Andropov değil de, Gorbaçov olayı bu denli etkili oluyorsa, burada olaya özgü özel yanların varlığını hesaba katmak zorundayız. Mihail Gorbaçov ve onun politikası 'gökyüzünden inmedi. Bunun hem bir geçmişi ve hem de geleceği var. Bu geçmişi, Sovyetler Birliği'nin sosyalizm yolunda yürüdüğü dönemden başlamak üzere ele alıp incelemek gerekiyor. **Kruşçev'in sosyalizm yolundan sapışı, bir rastlantı ve anlaşılmaz iç entrikaların ürünü değildir.** Maalesef, Stalin döneminin kimi yanlış uygulamalarından güç alan bürokrasi ve teknokrasinin egemenliği ortaya çıkmıştır. Kruşçev, Lenin ve Stalin'in yolunu açıkça terketti. Ama elbette istenilen her şey anında yapılamıyor.

Herkesin yapabileceği, verili anlar sınırlıdır. Kruşçev'in o dönemde attığı kapitalizm tohumları, kolektivizasyondan vazgeçme, makine traktör istasyonlarının mülkiyetinin kolektif çiftliklere satılarak onların iflasının sağlanması gibi uygulama sonuçları yeni gereksinimler yaratmak zorundaydı. Ulaşmış olduğu bu noktada, bir toplumsal patlamayla karşılaşmamak için Sovyetler Birliği'nde bir 'yeniden yapılanma' politikası ve bunun yürürlüğe sokulabilmesi için de 'açıklık' istemi gerekiyordu. Bu politikaları, içeride ve dışarıda birikmiş ağır ekonomik, teknik, siyasi ve askeri sorunlar altında bunalmış olan toplumsal gereksinim yarattı. Gorba-çov politikasının geçmişi Kruşçevlere, geleceği de 'tek dünya pazarı' adı altında emperyalist dünyayla birleşen yeni tür bir kapitalizme dayanmaktadır. Uygulamalar açık seçik, piyasa ekonomisinin yerleştirilmesi yönünde kapitalist inşa olunca, burada sosyalizmden bahsetmek mümkün değildir. Üzücü ama gerçek durum bu. Ak sakallı Fidel Castro'nun Latin Amerika'dan yükselen haykırışını duymak gerekli. Gorbaçov, kendi içinde ciddi ve önemli kapitalist reformlarıyla hem sosyalizm dünyasını altüst ederek bir karışıklığa yol açtı ve hem de çıplak kapitalist formül ve siyasetiyle, haklarında sosyalist olup olmadığı kuşkusunu taşıyan insanların olumsuz yönde açıklığa kavuşmalarına yardımcı oluyor. Bu da asıl sosyalizm için bir kazançtır.»

SOSYALİST DEMOKRASİ VE KANATLI PARTİ

Soru: «Sosyalist ülkelerdeki demokrasi, çok partililik ve parti içinde kanatlar sorunu hakkında neler düşünüyorsunuz?»

Kaçmaz: «Sosyalist demokrasi denilen olayı yaşamda aramak lâzım. O salt bir seçim sorunu, biçimsel örgütlenme sorununa indirgenemez. Sosyalist partilerde kanatların varlığı ve bunun gerekliliği gibi konular ise, özellikle son yıllarda özel bir ağırlık taşımaya başladı. Her özel birleşme isteyen çevre bakımından konunun pratik çözümünün biçimlerini biz burada saptayamayız.

Ama bu sorunu ben içinde yaşadığımız şu koşullardan bağımsız görmüyorum. **Örgüt modeli** değişmez değil. Örgüt, kendi öz biçimini, varolduğu koşulda, çözmekle yükümlü olduğu görevlerin içeriğinde, anlamında yakalayabilirse rolünü yerine getirebilir. Dolayısıyla bizlere düşen, daha çok, ilerlemek için kendisine başvurmak zorunda kaldığımız örgüt biçiminin keşfedilmesidir. Marksizmin ustaları için örgüt, yaşayan bir organizmadır. Zamanı gelince doğar, büyür ve o biçimiyle ölür. Yerine bir başka biçimdeki yapıyı bırakır. Bizde ise bir biçim ezberlenince, onun mevcut koşullara uyup uymadığı bir yana bırakılarak, toplumsal koşullarla zıtlama pahasına eski biçim muhafaza edilmeye çalışılıyor. Toplum kanunlarıyla kim baş edebilir ki, şu ya da bu küçük grup onu tersine çevirebilsin? Ben bu bağlamda içinde yaşadığımız koşulların birçok temel özellik bakımından geçmişte yaşanmış koşullara, yeni bir düzlem ve farklı bir tarihi kesitte, benzeştiğini düşünüyorum. Bu yüzden de, örneğin, Birinci Enternasyonal'da Marks'ın neden birçok değişik sosyalizm akımını bir örgüt çatısı altında birleştirmek için özel çaba harcadığını, Lenin'in neden uzun yıllar sosyalizmin değişik akımlarıyla aynı parti çatısı altında durduğunu, ikinci Enternasyonal döneminde neden bir dizi farklı eğilim ve akımın, farklı tür partilerin son derece minimal ölçüler zemininde birliğinin savunulduğunu incelemek gerektiğini söylüyorum. Bu örnekler, genellikle, teorik yıkım koşullarında, gericiliğin azdığı şartlarda, işçi hareketinin birleştirilmesinin özel önem taşıdığı koşullara denk düşüyorlar. Tarihini ve tarihteki bu biçimlerin nedenlerini bilmeyenler, hem andaki koşulları anlamazlar ve hem de gelecek için keşifte bulunamazlar. Ben, içinde yaşadığımız şu koşullarda, eylem ve çalışma planlarında uyum sağlayanların ister yasal, ister yasadışı zeminde ortak partilerde örgütlenmesinin mümkün ve olumlu olduğu görüşümdedir.»

MÜCADELE TARZI

Soru: «Bugünkü şartlarda sosyalistler hangi mücadele biçimlerini uygulamalı?»

Kaçmaz: «önceleri bu noktada da, en azından teorik düzlemde, Partizan grubunun görüşlerini savunuyordum. Buna göre ülkemizde, kesintisiz olarak silahlı mücadele şartları ve devrimci durum vardı. Eksik olan şeyler, daha çok bizim kısa süreli çalışmalarla gerçekleştirebileceğimiz türdeki teknik hazırlıklardı. Aslında 1972 çizgisi, birçok yönden oldukça **halkçı-popülist** tezler içermektedir. Ama burada görüldüğü gibi, bazan da objektivitenin tümüyle dışına çıkma, halka rağmen öznel istekler ileri sürmesi de sözkonusudur. Bir yan, ötekini tamamlıyor böylece. Emekçilerin bir direniş ve iktidar mücadelesinin yolu olarak silahlı türleri bir yana atmak, mümkün değil. Hele de, mülki amire bir dilekçe vermek isteyen tutuklu ailelerine; imza toplamış öğrencilere ilk karşılama törenini siyasi polis ve çevik kuvvetin yaptığı bizimki gibi ülkelerde. En doğal hak istemlerinin suç sayıldığı yerlerde. Hiç kimse kendine kurşun sıkana, dipçik sallayana gül atmamıştır. Ama elbette olgunlaşmamış bir ortamda, kışkırtılan düello davetinden kaçınmak başka bir şey. Gerekli koşullarda silahlı direniş çağırışında, ayaklanma çağırışında bulunmak bir başka şey. Bunların ayırımında olmak gerek. Ben şahsen en etkili ve imha edilemez silahın, insandaki bilimsel inanç olduğu düşüncesindeyim. Kimi sol grupların 'silahlı eylem' adını verdikleri bazı eylem türlerinin yığınların siyasal bilinçlenmesinde olumsuz, engelleyici roller oynadığını da unutmamak gerek.»

Soru: «Sosyalistlerin yasal çalışması için ne düşünüyorsunuz?»

Kaçmaz: «Ben şahsen 82 Anayasası zeminindeki bir yasallığa, genel olarak da bizim burjuvazimizin demokrasi ya-sallığına güvenmiyorum. 11 Eylül'ün yasal bir dizi derneği, sendika ve partisi, bir de bakıyorsunuz 12 Eylül sabahı yasadışı ilan edildi. Gizlilikten yorulmaların görüldüğü, ya-salhk uğruna TKP-TIP (TBKP) olayında olduğu gibi zaten 'yumuşak' olan programların iyice sulandırıldığı bu şartlarda, bir bölüm grup ve kişi, buna tepki olarak yasal ortamı ve olanakları tepebilir. Bence, yasallığı temel almayan ama bu alanın olanaklarını da sonuna değin kullanmaya çalışan bir anlayış en doğrusu.»

ENFLASYON VE ANAP

Soru: «Enflasyona rağmen, en son genel seçimde (1987) ANAP'ın yüzde 36 oy alması, sosyalistler arasında farklı değerlendirmelere yol açtı. Siz ne diyorsunuz?»

Kaçmaz: «Uzun vadede, tarihe ve emekçi yığınların direniş gücüne inanmak gerek. Tüm veriler bunu doğruluyor. 12 Eylül'e karşı istediğimiz türde bir direniş sergilemedi diye halka kırılanlar, küsenler, umutsuzluğa sürüklenenler oldu. Her şeyden önce tüm bu toplumsal geriliğiyle, adet ve alışkanlıklarıyla, cahilliği ve köylü kurnazlığıyla bu halk bizim halkımız. Bu halkı isteyip istememek elimizde değil. Sonra, ANAP oylarının analizinde bir dizi grup yanlış değerlendirmelerde bulunuyor. Bu oyların tümünü karşı-devrime yazanı mı ararsınız, bu oyların halkın cehaletini gösterdiğini açıklayanı mı sorarsınız, bu oy oranının halka güvenmemek gerektiğini vaazedenlerin ispat kriteri olduğunu açıklayanı mı... Söylem çok yani. Gönül, elbette, bütün halkın demokrasi ve sosyalizm bayrağı altında toplanmasını, oyunu bu doğrultuda kullanmasını ister. Ama eğer bir dizi olumsuz koşulun kesiştiği bir ortamda, toplumun özellikle şehirlerde toplanmış az çok bilinçli kesimlerinin bir bölümü ANAP'a oy verdi ise, ben bundan derhal, onların tümünün düzen savunucusu, karşı-devrimci, demokrasi istemeyenler olduğu sonucunu çıkarmıyorum. Bazı noktalarda bu sonuçların tersi daha doğrudur. Bir kere ANAP, tutucu bir parti olarak değil, değiştirci bir parti olarak ortaya çıktı. Bu görüntünün önemini kavramak için 'düzen değişsin' sloganıyla ortalığı kasıp kavuran Karaoğlan efsanesini hatırlamak yeter. Sonra neyi, nasıl yapacağı hakkında en küçük ikna edici bir tutum sergileyememiş SHP'ye karşı, olumlu ya da olumsuz, neyin nasıl yapılacağını bilerek oy kullanmak isteyen az çok bilinçli kesimlerin bir kısmı da yine ANAP yönünde tercihte bulundu. Şimdi ANAP'a oy verenlerdeki demokrasi bilincinin eksikliğini, ya da bunu ikincil önemde gördüklerini saptayabiliriz.

Ama ben şahsen ANAP'a oy verenlerin, çıkarılığa dayanan küçük bir bölümü hariç, düzeni değiştirmemek için ANAP'a oy verdiği tezlerine katılmıyorum. Bu o denli açıktır ki, 40 yıllık sosyalist **Çetin Altan, toplumsal değişikliği gerçekleştirme gücüne sahip olduğu düşüncesiyle, bugün açıkça ANAP'ı destekliyor.** Onun bu yanlış tercihinin nedenlerini kavramaya çalıştığımız zaman, aslında halka güvensiz olmak için ANAP sorununun bir neden teşkil etmediğini görürüz. Sorunu kendimizde, sosyalistlerin güven verici bir program ve örgüte sahip olmayışında aramamız lâzım.»

Soru: «SHP için bir değerlendirme yapacak mısınız?»

Kaçmaz: «Önümüzdeki dönem için önemli bir noktaya dikkat çekmek istiyorum. Ekonomide, demokraside neyi, nasıl yapacağı belli olmadığı halde burjuvazinin temsilcilerine güven vererek iktidar olma yolunu açmaya çalışan SHP'nin, gerçekten hükümet kurması ve onun tüm başarısızlıklarının faturasının da gerçek sosyalistlere çıkarılması ihtimali var. Toplumsal tansiyonun düşürülmesinin bir aracı olarak bir süre SHP kullanılacak gibi görünüyor. Eğer ardından bir askeri darbe gerçekleştirilecek ise, böylece, ortadaki umutlardan birisi daha tüketilmiş olacağı için, darbe yolu iyice düzeltilmiş de olacaktır. SHP hükümeti şartlarında kuşkusuz kimi konularda, fazla hayalci olmamak şartıyla durumun biraz daha olumlu olabileceğini biliyorum. **Ama çekincesiz bir biçimde SHP'ye oy isteyen sosyalistlerin, gelecekteki faturanın bilincinde hareket etmeleri lâzım.**»

Aralık 1988 Fransa

AHMET KAÇMAZ (TSİP-TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ) (*)

AHMET KAÇMAZ

1938'de İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul ve Ankara'da yaptı. 1955'te Ankara Atatürk Lisesi'nden, 1960'ta da İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden mezun oldu. İki yıllık askerliği dışında 1960'tan 1968'e kadar Devlet Su İşleri'nde, daha sonra da iki yıl kadar Devlet Demiryolları'nda çalıştı. 1971-74 arasında özel sektörde mühendislik yaptı. 1968'de eski TİP'e üye oldu. 1974'de Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kurulması çalışmalarına katıldı ve ilk kurucular kurulu toplantısında genel başkanlığa getirildi. 12 Eylül 1980'den sonra Batı Avrupa'ya gitti. İsveç'te siyasi mülteci olarak kabul edildi. Halen Batı Almanya'da yaşıyor.

(*) Türkiye'de yayınlan Görüş dergisinin yönetmeni Çağatay Anadol, Kaçmaz'ın burada aktardığımız görüşlerine katıldığını söyledi.

TSİP (TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ)

16 Haziran 1974'te kuruldu. Kurucular kurulunun ilk toplantısında Ahmet Kaçmaz Genel Başkanlığa, Yalçın Yusufoglu da Genel Sekreterliğe seçildi. 25 Aralık 1978'de 2. kongre toplanırken partinin örgütlü olduğu il sayısı 45, ilçe sayısı da 220 idi. Parti 11 Aralık 1977 yerel seçimlerinde 73 yerde seçime katıldı ve % 0.24 oy aldı. **14 Ekim 1979 senato üçte bir yenileme seçiminde katıldığı 28 ilde oyların % 1.31'ini kazandı.** 12 Eylül'den sonra, diğer tüm partilerle birlikte feshedildi. Kendi yayınlarına göre, faaliyetini yurt dışında sürdürüyor. Başlıca yayınları : İlke (aylık), Kitle (haftalık), Birlik (haftalık), Gerçek (halen yurt dışında yayını sürüyor), TSİP Ajansı, Information Buletin (aylık), Genç Sosyalist (15 günlük), Gençlik Gerçeği (yurt Dışında yayını sürüyor), Kadın Dayanışması (15 günlük), Köylü Birliği (aylık), Dayanışma (yurt dışında-aylık). Partinin yayınlarına göre 12 Eylül'den önce faaliyette bulunan Sosyalist Gençler Birliği, Emekçi Köylü Birliği, Demokrat Kadınlar Birliği gibi dernekler TSİP çizgisine yakındı. **Parti, Haziran 1988'de TBKP ile birleşme kararı aldı. Ancak birlik görüşmeleri sonuçlanmadı.**

EK BİLGİ (Vikipedi - KŞ)

12 Eylül 1980 darbesiyle kapatılmış olmasına rağmen o dönemde de varlığın sürdüren tek parti olup, Sosyalist Birlik Partisi'nin kuruluş çalışmaları sırasında kongresini toplayıp, sosyalist solda birliğin sağlanabilmesi amacıyla (bir kısım partililerce) kendisini feshetmiştir. Diğer bir kısım partililer, partinin kapatılma girişimini-ulusal ve uluslararası gelişmeleride dikkate alarak- likitadörlük anlamına geleceğini beyan ederek partinin devamı yönünde örgütlü varlığını sürdürme kararı almıştır. 12 Eylül tarafından kapatılan siyasi partilerin bir referandumla yeniden açılabilmesi mümkün olunca, gerekli girişimler yapılarak 3 Ocak 1993 tarihinde Veli Gürcan ve Gültekin Gazioğlu'nunda katılımıyla, Turgut Koçak, Hasan Şahin, Ali Öner, Nuri Geçgili ve arkadaşlarınca genel kurul toplanarak yeniden açık siyasi yaşama geçilmiştir. 3. Ocak. 1993 tarihinde Ankarada yapılan kongre Hasan Şahin'nin divan başkanlığı altında gerçekleştirilmiş ve en yaşlı üye sıfatıyla Veli Gürcan açış konuşması yapmıştır. Kongre sonucunda Turgut Koçak genel başkanlığa seçilirken, GYK toplantısı sonucunda Hasan Şahin Genel sekreterliğe, Necdet Çoşkun'sa Genel saymanlığa seçilmiştir.

Soru: «Siz yazılarınızda 'tüm Marksistler birleşmeli' diyorsunuz. Ardından da, kendinize göre bir ayırım yapıp bazılarını 'Marksist', bazılarını değil diyorsunuz. Bu çelişki değil mi?»

Kaçmaz: «Nasıl, ismi 'Zeki' olanların tümü zeki olmayabiliyorsa, her kendine 'Marksist' diyen de öyle sayılmayabilir. Benim 'Marksistlerin birliği'nden kastım, birbirleriyle anlaşıp uzlaşabilen, aralarında görüş farklarını Marksizm dahilinde görebilenlerin birlikteliği. Bunun da ölçüsü şu ya da bu kişi ya da merci değil, düpedüz hayatın kendisidir, pratiktir. Yek diğerini Marksist kabul etmeyenlerin Marksist bir partiyi elbirliğiyle oluşturmaları sanırım eşyanın tabiatıyla bağdaşmaz. Kendi adıma söyleyeyim, **sosyalist bir ülkeye 'sosyal-faşist', 'sosyal-emperyalist' v.b. yakıştırmalarda bulunanlarla aynı partide bulunmak, bana pek olası gelmiyor.** Böyle de olsa biz, her kendine Marksist diyenle birleşmeyi görüşebiliriz. Çünkü, ancak bu şekilde hangi Marksist çerçevede konsensusa erişilebileceği ortaya çıkar.»

Soru: «TBKP ile olanın dışında başka hangi gruplarla birlik görüşmeleri yürütüyorsunuz?»

Kaçmaz: «Sol Birlik içinde yer alan öteki partiler dahil, bir kısım örgütlere önerilerimiz oldu. Fakat olumlu cevap alamadık. Ayrıca çok önemli bir nokta daha. Sol hareket içinde ülke çapında saygınlık kazanmış, herhangi bir örgüte bağımlı olmayan Marksist aydınların da birlik içinde tartışılmaz yeri var. Onlarla da görüşmelerimiz oluyor.»

Soru: «TBKP ile birleşeceğinize ilişkin yapılan ortak açıklamada, TBKP program taslağının yeniden ele alınacağı söyleniyor. Peki, kuracağınız bu birlik, bundan sonraki birleşmelerde programı yeniden görüşmeye açık tutacak mı?»

Kaçmaz: «TBKP program taslağı yeniden ele alınmayacak. Böyle bir açıklama da yapılmadı. Bu taslağın yeniden ele alınması mümkün de değil. Çünkü bu taslak, birleşme görüşmeleri başlamadan önce tarafımızdan eleştirildi ve bir parti programı niteliği taşımadığı sonucuna varıldı. Zaten, TBKP ile birleşme görüşmelerinde birleşik partinin programı görüşülürken, sıfır noktasından başlandı. Amacımız yeni bir program üretmek. Eğer başka birleşmeler sözkonusu olacaksa, elbette bu yeni programı da tartışmaya açık olacağız.»

AĞIRLIK YASAL PARTİYE

Soru: «TStP adına yapılan açıklamalarda ve yazılan yazılarda, öncelik, birleşik komünist partisinin yasal kimlik kazanmasına değil de bir yasal parti kurulmasına veriliyor. Oysa bugünkü TBKP'nin önceliği yasal kimlik kazanmaya verdiği anlaşılıyor. Sizin tutumunuzun sebebi nedir?»

Kaçmaz: «Mevcut şartlar zorunlu kıldığı için önceliği yasal partiye veriyoruz. Yasal siyaset arenasından yararlanmıyor olmak, solun şu andaki en büyük eksiği. Yasal siyaset yapmak için 141 ve 142'nin kalkmasını beklemek, zaman kaybindan başka bir şey değildir. **Bunun olumsuz sonucu, burjuva alternatifler karşısında emekçi alternatif görmek isteyen yığınsal sol potansiyelin umutsuzluğa sürüklenmesidir.** Hemen belirteyim, yasal bir partiyi kuracak olan biz değiliz. Konu ülkemizin bütün Marksistlerini ilgilendiriyor. Dolayısıyla partinin tüm Marksistler tarafından elbirliğiyle oluşturulması gerekiyor. 141 ve 142'nin kalkması, elbette çok değerli bir demokratik kazanım olur. Partinin ve partililerin çalışmalarını kolaylaştırıp hukuki güvenceyi sağlamaştırır. Ancak, ister kuruluş sürecinde, ister sonrasında 141 ve 142'nin kalkmaları, partinin niteliği açısından belirleyici bir rol oynamaz. Böyle bir durumda partinin ismini değiştirip değiştirmemek, o partinin işidir. Aslanan nitelik olduktan sonra, bence isim değiştirmeye hiç gerek yoktur. Üstelik, 'komünist' kelime-sinin kullanılmasını, toplumsal psikoloji açısından, yerinde de bulmuyorum.»

Soru: «Birlik için bir model ya da yöntemi öneriniz var mı?»

Kaçmaz: «Buna, tartışıp, görüşüp hep beraber bir yol bulmamız gerekir. Benim görüşüm, **partiyi ortaklaşa oluşturacak olanların, temel niteliği geniş ve sol kamutoyuna hitap kabiliyeti yüksek bir bileşimle, tüm Marksistleri, sosyalist bir Türkiye'yi hedefleyen herkesi elbirliğiyle partiyi örmeye davet ederek girişimi başlatmalarıdır.** Bu girişimci heyette toplumsal itibara sahip, sol komuoyunda yankı uyandıracak aydınların yer alması, partinin yığinsal bir cazibe merkezi haline gelebilmesi açısından önem taşır. **Çağırının yapılmasıyla birlikte partinin oluşturulması süreci de başlamış olur. Tüzük ve program kolektif yaratıcılıkla belirlenirler.** Bütün bu çalışmalar olgunlaştıktan sonra da sıra resmen kuruluş aşamasına gelir.»

Soru: «Sol gruplar arasındaki ilişkiler geçmişte öldürme ve yaralamaya kadar bile varmıştı. Sosyalistler arası ilişkiye nasıl bakıyorsunuz?»

Kaçmaz: «Geçmişte her bakımdan sekterlik bir hayli egemendi ve bunun ilişkilere de büyük zararı dokundu. Ancak, bizim sol hareketin ağırlıklı kesimiyle ilişkilerimiz geçmişte dostça oldu, bugün de öyle sürüyor.»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Bugün birçok sosyalist grup, sosyalizmde de çok parti olmasını ve serbest seçimi savunuyor. Sizin değerlendirmeniz nedir?»

Kaçmaz: «Sosyalist demokrasi, devlet türü olarak, demokrasilerin en genişidir. Yığinsal anlamda en demokratik demokrasi, sosyalist demokrasidir. **Bu nedenle, sosyalist demokraside, genel insanlık suçu kabul edilenlerin dışında, ki bunlar faşizm, ırkçılık, savaş kışkırtıcılığı v.b.'dir, her türlü görüş ve örgütlenmenin serbest olması gerekir.** Bu anlayış içinde burjuva partilerine de yer olacağı açıktır. Tabii burada iktidarı elinde bulunduran ve sömürüyü ortadan kaldırmayı amaçlayan emekçi yığınların, artı-değer sömürsünün savunulması karşısındaki hoşgörüsü tayin edici rol oynar. Geniş emekçi yığınların, çalışanlar kitesinin desteği ve hayırhah tutumu olmadıkça, sosyalist. demokrasinin de gerçekleşmesi sağlanamaz. Toplumda sosyalizme zarar verebilecek her türlü görüş ve örgütlenmenin yegane gerçek panzehiri, sosyalist düzene sahip çıkacak, onu eti-kemiği gibi benimsemiş emekçi yığınlarıdır. Ben kendi adıma, emekçilerin çoğunluğunun iradesi karşısında olmayı, doğrusu hiç istemem, isterse emekçiler, çarpıtılmış ve kendi çıkarlarına ters düşen bir bilinçlenme içerisinde olsunlar.»

Soru: «Bazı sosyalistler, parti içinde farklı fikirler savunan kanat ve hizipler olması gerektiğini düşünüyor. Konuya siz nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Kaçmaz: «Partinin içinde Marksist çerçevede kalmak şartıyla görüş farklılıkları bulunmalı. Hatta, böylesi, partinin yapıcı ve yaratıcı olabilmesi için elzem. Ancak, alınan kararlar, hangi görüşe uygun olursa olsun, bu görüşe ikna olmayanların da katılımıyla, elbirliğiyle uygulamaya geçirilmeli. **'Bu karar aklıma yatmıyor, uygulamasında da yokum!' 'Hizip ya da kanat özgürlüğü'nden kasıt buysa, bu bana göre değil.**»

STALİN'İN SAVUNULACAK TARAFI YOK

Soru: «Kimi sosyalist gruplar Stalin'i açıkça reddediyor. Size göre, Stalin'de esas olan yön nedir? Doğrular mı, yanlışlar mı?»

Kaçmaz: «Stalin'in savunulacak hiçbir tarafı yok. Düşünölsün ki, Lenin'in, kendisinin genel sekreterlik görevinden alınmasını Merkez Komitesi'ne tavsiye eden mektubunu MK üyelerinden gizleyerek görevde kalmayı içine sindirebilen bir kimse Stalin. Bunu yapan kişi, ağızıyla kuş tutsa, bana bir şey demez. Ancak, bir de meslenin şu yanı var. Sosyalizmin ne kadar başarısızlığı varsa, hepsi Stalin'in sırtına yıkılarak işin içinden çıkılmaya çalışılıyor. **Stalin'i 'günah, tekesi' yaparak olup bitenleri izaha çalışmak, bana hiçbir şey ifade etmiyor.**»

Soru: «Bugün yakınlaşma içine giren Sovyet ve Çin partileri, geçmişte birbirlerine çok ağır suçlamalarda bulundu. Şimdi geriye bakıp 'haklı-haksız' ayırım yapmak mümkün mü?»

Kaçmaz: «Geçmişte Maoizmi ve onun enternasyonalizmle bağdaşmayan politikasını yanlış buldum. Şimdi de geçmişteki tutumumun doğru olduğu kanısındayım. Bugünkü yakınlaşmayı ise çok olumlu buluyorum. Artık kimsenin yekdiğerini ağır suçlamalarla mahkûm etmeksizin, 'gerçeğin tekeli kimsenin elinde değildir' ilkesiyle birbirine kulak vermesi ve herkesin birbirine azami toleransla davranması gerekir.»

Soru: «En başarılı sosyalizm uygulamaları hangi ülkelerde görüldü?»

Kaçmaz: «Bu değerlendirmeyi yapmak için vaktin erken olduğunu, yaşanan hızlı gelişmeler de gösteriyor. Ancak şu söylenenebilir : Sosyalizm, uygulandığı ülkeleri, bütün olumsuzluklarına rağmen ekonomik ve sosyal alanda hızla geliştirdi. En azından, kapitalizmin yapabileceğinden çok daha hızlı yaptı bunu. Ancak şu anda çok ciddi tikanlıklıkların başgösterdiği ortada. Ve bir hayli müşkûlat çekilecek gibi görülüyor.»

Soru: «Şöyle eleştiriler var: 'Üçüncü Enternasyonal tek tek partilere program tespit edip direktif veriyordu. Sovyet partisi 'ağabey parti' konumuydu. Bu, daha sonra da belli ölçüde sürdü. Benzer şeyleri Çin ve Arnavut partileri ile bunlara yakın olanlar arasındaki ilişkiler için de söylemek mümkün.' Sizin değerlendirmeniz nedir?»

Kaçmaz: «Bu değerlendirmeye genel hatlarıyla katılmamak mümkün değil. Tabii, zaman ve mekan şartları altında meselenin yerli yerine oturtulması da .şart. Bana göre Marksist partiler arasındaki ilişki, kesinlikle karşılıklı eşitlik ve birbirlerinin iç meselelerine asla karışmamak temelinde olmalı.»

Soru: «TSİP görüşlerindeki değişme, bazı sol çevrelerde . Gorbaçov'a bağlanıyor. Bu tespiti haklı buluyor musunuz?»

Kaçmaz: «Yazılı böyle bir eleştiri görmedim. Sosyalizmin sorunları konusunda eskisinden özde farklı düşündüğümüzü sanmıyorum. Tabii dünyada olup bitenlerden, Marksist düşünce çerçevesindeki gelişmelerden bizler de etkileniyoruz ve bu da hem doğal, hem de doğru. Gorbaçov'un tahlillerine gelince... Gorbaçov'un, Andropov'un hakkını yememek şartıyla, yaptıklarını biz de ilgiyle ve kimi zaman da takdirle izliyoruz. Ama sanıyorum, varolan sosyalizme ilişkin yazılarımı biraz dikkatle okuyanlar, 'Gorbaçov tahlilleri'nden farklı tahliller de yapıldığını kolaylıkla görmekte dirler.»

AFGANİSTAN VE ÇEKOSLOVAKYA

Soru: «Varşova Paktı ordularının Çekoslovakya'ya, Sovyet ordusunun Macaristan ve Afganistan'a, Vietnam ordusunun da Kamboçya'ya girmesini geçmişte desteklemiştiniz. Bugünkü tutumunuz nedir?»

Kaçmaz: «Ben bir sosyalistim ve dünya çapındaki sosyalizm-kapitalizm kapişmasının bir tarafıyım. Cümle antikomünistler hep bir ağızdan, örneğin 'Rus orduları Çekoslovakya'yı işgal ettiler' diye tantana koparıyorlarsa, ben bu koroya katılmam. Kimi durumlar olur ki, bile bile susulur, hatta taraf tutulur. Evet, saydığımız olaylar sosyalizm açısından olumsuzluklardır. Keşke olmasaydılar. Ama bir kere oldular ve onları mahkum etmekle de sosyalizmi kurtarmış olmayız. Dünyamız kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecini yaşadığı müddetçe bu tür kamburları taşımak zorundayız. Yeni yeni kamburlar olmasın, ya da asgariye insin istiyorsak, geçmişin olumsuzluklarından ders çıkarmamız gerekir.»

Soru: «Anti-komünistler Stalin'i ve Kamboçya'nın eski lideri Pol Pot'u da çok sert bir şekilde eleştiriyorlar. Siz anti-komünistlerle birlikte gözükme kaygısına kapılmadan Stalin ve Pol Pot'u eleştirebiliyorsunuz. Yani etik kaygı duymuyorsunuz. Ama konu Çekoslovakya ve Afganistan olunca niye farklı tutum koyuyorsunuz?»

Kaçmaz: «O konularda da aynı etik kaygıyı duyarım. Bir olayı Marksist açıdan değerlendirip eleştirmek başka şeydir, sosyalizme kara çalmak için her vesilesi çıktığında sövüp saymak, başka şey.»

Soru: «Bulgar Türklerinin adlarının değiştirilmesi olayına bakışınız?»

Kaçmaz: «Sosyalizmle bağdaşmayan, yanlış bir uygulama.»

Soru: «Polonya'da parti-Dayanışma karşıtlığını nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Kaçmaz: «Sosyalist bir ülkede parti ile işçilerin ağırlıklı bölümü karşı karşıya gelmişse, bu olumsuzluğun esas sorumlusu partidir. Ancak sosyalizm kelimesini ağzına almayan, 'Batı demokrasisi' isteyen, Papacı liderlerin başını çektiği Dayanışma hareketinin, değil sosyalizmle, ilericilikle dahi uzak-yakın bir ilişkisi yoktur.»

SOSYALİST ÖNDERLER KONUSU

Soru: «Mao, Troçki, Enver Hoca ve Kastro. gibi liderleri nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Kaçmaz: «Mao ülkesindeki devrimi gerçekleştiren hareketin I numaralı önderi olarak elbette takdirle karşılanması gereken bir kişi. Ancak onun ismine atfedilen 'düşünce'yi Marksizmin derinliği ile hiç mi hiç bağdaştıramadığım gibi, hem proletarya enternasyonalizmiyle bağdaşmayan davranışları, hem de 'kültür devrimi' adına yol açtığı yıkıntı bana çok yabancı geliyor. Enver Hoca da ülkesinde devrimin gerçekleşmesinde önde gelen rol oynadı. Ben Enver Hoca'yı fazla bilmiyorum. Bilmeye de gereksinim duymadım. Sosyalizm dünyanın hiçbir yerinde yok da sadece Arnavutluk'ta varsa, ve o da Arnavutluk'taki gibi olacaksa, doğrusu, sosyalizmin geleceği için pek umut olmasa gerekir. Troçki için Lenin'in, 'mevcut merkez komitesinin belki de en kapasiteli kişisi' olduğu yargısı sanırım doğru. Büyük Ekim Devrimi'ne katkıları da biliniyor. Ben kendi adıma, 'Dördüncü Enternasyonal' girişiminin büyük bir hata olduğu kanısındayım. Ancak Troçki kuşkusuz Marksizmin ender beyinlerinden birisiydi ve sanırım objektif bir tarih her şeyi yerli yerine koyacaktır. Kastro da ülkesini Amerikan emperyalizmden kurtaran, sosyalist inşaya geçiren bir devrimin önde gelen kişisi. Ben de, dünyadaki tüm devrimciler gibi kendisine sevgi ve saygı duyuyorum.»

Soru: «Sovyetler'de, Çin'de ve Doğu Avrupa ülkelerinde gündeme getirilen reformları nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunların başarı şansı nedir?»

Kaçmaz: «Çeşitli sosyalist ülkelerde ciddi tıkanıklıklar var. Reformla bunların aşılmasına çalışılıyor. Tıkanıklıkların temelinde, nüfusun büyük çoğunluğunun Sosyalist kolektif mülkiyet ilişkilerine kayıtsız olmaları bulunuyor. Bunda da da bir kasıt aramıyorum, bu bir tespit. Reformlar, insanlara mülkiyet kapsamında bir şeyler vermeye çalışıyorlar. Bunun nereye varacağını, bu ilişkilerden nasıl insanlar ve sosyal ilişkiler çıkacağını doğrusu ben de merak ediyorum.»

Soru: «Bugün sosyalizmin krizde olduğunu söylemek mümkün mü?»

Kaçmaz: «Sosyalizmin dünya çapında en azından bir durgunluk dönemi yaşadığı açık. Konuyu bir röportaj kapsamında en kaba hatlarıyla bile ele almak mümkün değil. Yine de şu kadarını söyleyeyim. Dünyamız kapitalizmden sosyalizme geçişin sıkıntılarını yaşıyor. Çareyi, mücadeleyi ısrarla sürdürmekte görüyorum. Marksistlerin tek yolu var : Sömürüye ve baskıya karşı sınıf mücadelesine hız vermek.»

Soru: «Batı'da komünist partiler gerilerken, çevreci partilerin güç toplamasını neye bağlıyorsunuz?»

Kaçmaz: «Marksistlerin çevre problemlerine yeterince ilgi göstermedikleri, bunların sorumlusu olarak kapitalizmi gördüklerinden, çözümünü de sosyalizme erteledikleri, dolayısıyla da çevre konusunu yeterince önemsemedikleri ileri sürülebilir. Bunun, çevrecilerin gördükleri ilgiye katkısı olmuş olabilir. Ama esas faktör, Marksist partilerin inandırıcılıklarını yitirmeleridir. Çünkü, Batı'nın sokaktaki işçisi için Dcğu'daki sosyalizm hiçbir şey vaatmemektedir. Bu yüzden Marksistler çevre problemine vargüçleriyle asılsalar bile, bundan fazla bir başarı beklenmemeli.»

GEÇMİŞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soru: «Kendi geçmişiniz ve solun genel geçmişiyile ilgili bir muhasebe yaptınız mı?»

Kaçmaz: «Türkiye solunda vire geçmişin muhasebesi yapılır. Gerekçe de, geçmişten ders çıkarmaktır. Ama nedense, hiç ders çıkarılmaz. Çıkarılmadığı, yapılanlardan ve yeniden geçmişin muhasebe edilmesinden bellidir. Kısası ders çıkartılmayan muhasebelerden bana gına geldi. Herkes gibi bizim de geçmişte sevaplarımız ve günahlarımız olmuştur. Ancak, ben günah çıkartıcı değilim ve inanıyorum ki, ciddi bir günahımız olmamıştır. Buna karşılık sevaplarımız oldukça çoktur.

Böyleyken, geçmişe ilişkin bir değerlendirmemi anmak istiyorum. O da 1960'ların TİP deneyi. Eski TİP, bana göre Türkiye sol hareketi tarihinin en büyük, ve belki de tek, başarısıdır. Ve onun dağıtılması da yine hepimizin belki de en büyük günahıdır. Eski TİP deneyini anışım, geçmişe nostalji diye yorumlanabilir. Onun değeri, birlik esprisinden kaynaklanıyor. Şayet eski TİP'in, nostaljiden öteye bir anlamı olacaksa, bu, tüm Marksistlerimizin elbirliğiyle bir yasal parti oluşturmalarında ilham kaynağı rolü oynamasına bağlı.»

ASKER ZATEN SÖZ SAHİBİ

Soru: «Türkiye nereye gidiyor?»

Kaçmaz: «Aslında Türkiye bir yere gitmiyor. Müzmin bir ekonomik kriz içinde debelenip duruyor. Uygulanan politikalarla da bu krizden çıkılması mümkün değil, Yakın bir gelecekte darbe ihtimali görmüyorum. Darbe olması için, önce başta sivil bir yönetimin olması gerekir. Oysa, bugün yönetimde askerlerin hatırı sayılır bir ağırlığı olduğunu dünya alem biliyor. Ayrıca darbe için, burjuvazinin, özellikle kodaman sermaye sahiplerinin mevcut yönetimlerden tamamen umutlarını kesmeleri de gerekir. Şimdilik böyle bir durum sözkonusu değil. Nihayet mevcut yönetimler yükselen kitle hareketleriyle başedemez hale geldiklerinde darbeciler harekete geçer. Mevcut şartlar yakın gelecek için bu ihtimalin de kuvvetli olduğuna işaret etmiyor. Ancak, Türkiye, daha uzun süre darbe potansiyeli yüksek bir ülke olma durumunu koruyacağına bezer. Çünkü problemler hem pek çok, hem de ağır.»

Soru: «Türkiye kapitalist mi, yoksa yarı-feodal bir ülke mi? Gündemdeki ilk adım milli demokratik devrim mi, yoksa sosyalist devrim mi?»

Kaçmaz: «Türkiye'nin orta –ya da az, orta arası–gelişkinlikte bir kapitalist ülke olduğu rakamlarla sabit. Toplumsal saflaşma iyice kristalleşti. Zıtlaşan çelişki, ancak emekçi karakterli bir iktidar tarafından çözümlenebilir. **Emekçi iktidarı da, daha ilk günden başlayarak sosyalizme giden yolu döşemek zorundadır.**»

Soru: «İslamcı hareketlerle bazı konularda ittifak yapabilir misiniz?»

Kaçmaz: «İslami hareketler gericidirler, demokratlıktan nasiplenmemişlerdir ve şeriatı esas aldıkları için de demokrasiye ihtiyaçları yoktur. Kimi İslami hareketler için ileri sürülen 'anti-emperyalist' yakıştıması ise vehimden ibarettir. Bunlarla işbirliğinin asgari temeli dahi yoktur. Kaldı ki, Marksistlerle işbirliğine niyetli İslami hareket de bulunmamaktadır.»

Soru: «Türkiye'nin AT'ye girmesi ve NATO üyeliği konusundaki politikanız nedir?»

Kaçmaz: «Türkiye'nin AT'ye girmesi, 'mesela dedük!' şakasına döndü. Türkiye AT'ye sittin sene giremez; bunun bin-bir nedeni var. Biz AT'ye girmeye elbette karşıyız. Çünkü AT, dünyadaki belli başlı emperyalist mihraklardan birisidir. Bir sosyalist, NATO'dan çıkmayı savunmakla yükümlüdür.»

Soru: «Sosyalizme barışçı geçiş hakkında ne düşünüyor-sunuz?»

Kaçmaz: «Esas olan yığınların desteğini ve hayırhah tutumunu kazanmaktır. Bu olmadıkça devrim imkânsızdır. Çoğunluğun katılımı en barışçı yoldur. Egemen güçler, çoğunluğun iradesine karşı çıkarlarsa, barışı onlar bozmuş olur.»

Soru: «Yurt dışındaki sosyalistlerin dönüşü konusunda sizin politikanız nedir? Siz neden dönmüyorsunuz?»

Kaçmaz: «Mültecilerin dönüşü meselesini kesinlikle çözecek olan, kovuşturmaları ve verilmiş kararlar geçersiz kılacak yasal düzenlemedir. Ancak bundan önce de önemli bir kesimin dönmesi mümkündür. Örneğin, darbe öncesinde suç sayılmayan faaliyetlerden ötürü haklarında kovuşturma olan pek çok mülteci var. Sivil, tarafsız mahkemelerde yargılan-salar büyük ihtimalle beraat ederler.»

Soru: «Cumhurbaşkanlığı için sadece Evren ve Özal aday gösterilse, tutumunuz ne olur?»

Kaçmaz: «Seçim genel oyla yapılırsa, herkesi boykota çağırırım.»

DEMİREL'İN ŞANSI YOK

Soru: «Sağda kalıcı olan ANAP mı, DYP mi?»

Kaçmaz: «ANAP iktidar için bir parti, iktidarı kaybettiğinde dağılır. Görüldüğü kadarıyla sermayenin ağırlıklı bölümü ANAP'ı tercih ediyor. Bu tutum devam ettikçe Demirel'in fazla şansı yok.»

Soru: «SHP ve DSP'nin muhalefeti yeterli mi?»

Kaçmaz: «Her ikisi de demokrasi güçleri arasında. Ancak, sanki kitlenin siyasete çekilmesinden, haklarını arama mücadelesine katılmasından korkuyorlar.»

Soru: «Size göre Türkiye'de kimler demokrasiden yana, kimler değil?»

Kaçmaz: «Solcular ve sosyal demokratlar demokrasi safında yer alıyorlar. Geri kalanların demokratlıkla uzak-yakın ilişkileri yok.»

Soru: «İşçilerin sendikal birliğini nerede görüyorsunuz?»

Kaçmaz: «DİSK açılmadığı müddetçe, onun sınıf sendikacılığı geleneği temelinde Türk-İş'te birlik politikasını savunmak gerekir.»

Soru: «Türkiye-Yunanistan arasındaki sorunlarda kim daha gerçekçi politika izliyor?»

Kaçmaz: «Özal da, Papandreu da çözümleri zora koşuyorlar. Çözüm, halklar arası kardeşliği savunmaktan, şoven unsurları teşhir etmekten, meseleleri devamlı görüşme masasına götürmekten geçiyor.»

Soru: «Ermenilerin, '1915 soykırımı kabul edilsin'den başlayıp toprak talebine kadar uzanan bir dizi isteğine Türkiye nasıl karşılık vermeli?»

Kaçmaz: «Ermeni katliamı tarihi bir gerçek. Üstelik bunu Türkiye Cumhuriyeti değil, Osmanlı yapmış. Tarihi bir gerçeği yok saymanın ne anlamı, ne de yararı var. Toprak talebine gelince... Ciddiye almıyorum.»

Soru: «Yüzde 100'e yaklaşan enflasyona ve bozulan gelir dağılımına rağmen, ANAP seçmen tabanında yüzde 35 desteğe sahip. Bazı Üçüncü Dünya ülkelerinde olduğu gibi halk sokaklara dökülüp gösteri yapmıyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Kaçmaz: «Konu çok kapsamlı. Bence insanlarımız sokağa dökülecek kerteğe geldiler. Dökülemiyorlarsa, bunun esas nedeni örgütlü mücadele ve hak arama imkânlarından yoksun olmaları, hukuki çerçevenin ellerini, ayaklarını ve de dillerini tamamiyle bağlaması. 12 Eylül sonrası dönemi yaşayan insanlarımız, başlarına neyin geleceğini tecrübeleriyle bildiklerinden, kendiliğinden sokağa dökülmeye çekiniyor. Çare, onlara örgütlü bir şekilde, sahipsizlik duygusundan kurtararak yol göstermektir. Yasal parti bu açıdan da kritik bir önem kazanıyor. Tabii sendikalara da ciddi rol düşüyor.»

Kasım 1988 Batı Almanya

ERTUĞRUL KÜRKCÜ (İLK DEV-GENÇ'İN GENEL BAŞKANI)

ERTUĞRUL KÜRKCÜ

1948'de Ankara'da orta halli bir memur ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokul'u Ankara'da okudu. Talaş Amerikan Ortaokulu'ndan sonra izmir Lisesi'ni bitirdi ve ODTÜ Mimarlık Fakültesi'ne girdi. Siyasi olaylar yüzünden son sınıftan ayrılmak zorunda kaldı. 1968'den beri sol fikirleri benimsiyor. ODTÜ Fikir Kulübü Başkanlığı'n-dan (1969) sonra, ilk Dev-Genç'in en son genel başkanlığını yaptı (1970). Daha sonra Mahir Çayan'ın kurduğu THKP-C'de Genel Komite üyeliğinde bulundu. 1969'da milli demokratik devrim tezini savunanlar safında yer aldı. Mahir Çayan-Mihri Beflli ayırımında Çayan'la birlikte hareket etti. Çayan, Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli ile birlikte 4 imzalı olarak Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup'u yayınladı. Bu yazı, bir anlamda THKP-C'nin doğuşu oldu. **10 kişinin öldüğü 30 Mart 1972'deki Kızılderne olayından tek sağ kurtulan kişiydi.** 14 yıl hapis yattıktan sonra 1985 Mart'ında dışarı çıktı. Selimiye, Mamak, Maltepe askeri cezaevleriyle Niğde, Malatya ve Antep sivil cezaevlerinde yattı. Hapiste iken Marks, Engels, Lenin ve Plehanov'dan çeviriler yaptı ve imzasız olarak dergilerde yayınladı. Halen Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi'ni yönetiyor. İngilizce bilen Kürkçü, bekardır.

Soru: «Birlikle ilgili Görüş dergisinin açtığı soruşturmaya verdiğiniz cevapta, 'aynılar aynı yerde, ayrılar ayrı yerde' dediniz. Solda herkesin birlik noktalarını ön plana çıkardığı bir dönemde siz neden ayrılık noktalarım vurgulama ihtiyacı duydunuz?»

Kürkçü: «Ben o cevabı, TBKP ve TSİP'in birleşme temeli diye ileri sürülen TBKP programına dayalı birlik arayışına karşılık olarak vermiştim. Böyle bir programatik temel, bu çözümlemeyi benimseyenleri birleştirdiği gibi, kabul etmeyenleri de ayırıyordu.»

Soru: «Ama TBKP sözcüleri, 'biz kimseye kesin bir program dayatmıyoruz. Programımızı herkesle yeniden görüşmeye açtık' diyorlar.»

Kürkçü: «Bunu diyorsa, ben bundan, programın tümünün tartışmaya açık olduğunu anlamak isterim. Böyle bir ön şartsız tartışmaya 'evet' diyorsa, buna ben de varım. Ama yaşanmış bir tarih var. Dolayısıyla birlik tartışmalarının sadece teorik bir temel üzerinde cereyan edebileceğini sanmak, saflık olur.»

Soru: «Herkesin bir tarihi var diye vurguladınız. O zaman akla şu soru geliyor. Bazı sol çevreler, 'ben Marksistim' diyen herkesin yer alabileceği bir birlik öneriyorlar. Yani baştan kimseye birlik kapısı kapanmasın diyorlar. Siz farklı mı düşünüyorsunuz?»

Kürkçü: «Ben birlik dediği zaman, **esas olarak devrimci Marksistlerin birliğini** anlıyorum. Çünkü Marksizm, ortaya çıktığından günümüze gelinceye kadar birçok yoruma uğradı. Öyle ki, geçmişte kendilerini Marksizm dışında ifade eden birçok eğilim, bugün genel olarak Marksizmi benimsediğini iddia edebiliyor. Ben devrimci Marksizm deyince, Marks, Engels ve Lenin'in perspektiflerini ve Üçüncü Enternasyonal'in temel anlayışını anlıyorum.»

BİRLİĞİN ÇERÇEVESİ

Soru: «Size göre Türkiye'de kimler Marksizmin alanı içinde, kimler dışında?»

Kürkçü: «Bugün Türkiye'de bütün gruplarda bir değişme yaşanıyor. Bu yüzden, devrimci Marksizmin bütün temel ilkelerini kendinde toplamış ve bunu siyasi bir akım olarak örgütlemiş grup yok. Ancak bütün grupların içinde esas olarak bu çizgiye yaslanan eğilimler var. Ayrıca bunların bir araya gelmesinin imkânları da var. Kimin dışında olduğuna gelince, örneğin, **12 Eylül rejimini onaylamayı Marksizmle bağdaştırabilen bir eğilimin Marksist sıfatına layık olmadığını düşündüğümü söyleyebilirim.**

Sonuçta, Marksizm egemen rejime karşı bir tavır alıştır. **Tarihinde bu tavır alışın tersine bir çizgiyi barındıran eğilimlerin bu tutumlarını açıkça mahkûm etmeden birlik tartışmaları içinde yer almamaları gerekir. Kastedtiğim, doğrudan doğruya Aydınlık değildir.»**

Soru: «Cevabınızdan, genelde, 'ben Marksistim' diyen her grupta birlik tartışmasına girebileceğiniz sonucunu çıkarabilir miyim?»

Kürkçü: «Hem evet, hem hayır. Evet girilebilir; tamamen teorik düzeyde olan bir tartışmada, programlarının Marksist olduğunu söyleyen herkesin bu iddialarının, en azından Marksizme uygunluğu bakımından tartışılması gerekir. Hayır girilemez; pratik siyasal çizgileri bir uzlaşmalar toplamı olarak kendisini dışı vuran eğilimlerin öncelikle sözleriyle davranışları arasındaki uyumun kurulması gerekir. Bu nedenle, birlik tartışmasına, aslında bugüne kadar yapageldiklerimizin bir muhasebesi de denebilir.»

Soru: «Birlik konusunda hiç somut girişimleriniz oldu mu?»

Kürkçü: «Oldu. Birliğin üzerinde gerçekleşebileceğini düşündüğüm bazı eğilimlere bir öneri götürdüm. Devrimci hareketin teorik problemlerini birlikte tartışmayı önerdim. Bunu da ortak bir tartışma dergisinde yapabileceğimizi söyledim. 1987-88 arasında yaptım bunu. Görüştüğüm kişiler öneriyi prensipte reddetmemekle birlikte, öncelikle kendi iç sorunlarını tartışmak ve halletmek zorunda olduklarını söylediler. Ve böylesine açık ve ortak bir tartışma sürecinin, kendi iç sorunlarının çözümünü zorlaştıracağını belirttiler. Ben şunu gözledim : **Önderliklerin akıl yorduğu asıl sorun, eski yapıların nasıl restore edileceğidir.** Ancak, kanımca eski yapılar bütünüyle birbirlerine karşı tarif edilmiş oldukları için, bunların restorasyonu, pratikte birlik sürecini ertelemek anlamına geliyor.»

Soru: «Sizin kafanızdaki somut birlik modeli nedir? Mevcut yapıları yok sayan, tek tek insanların bir araya geleceği bir birlik mi, yoksa bugünkü yapılardan hareketle ortak bir organizasyon mu?»

Kürkçü: «Bu konuda yargılarım açık. Mevcut yapıların hazırladığı insan malzemesi, devrimci hareketin 20 yıllık ürünüdür. Bunlar yok sayılarak ileriye doğru adım atılamaz. Ancak, neticede bir birlik, bütün bu yapıların aritmetik bir toplamı olmayacak. Benim hayal ettiğim birlik, mevcut yapıların tecrübelerinin birbirine kaynaştırıldığı yeni bir organizmadır. Böyle bir organizmanın ortaya çıkarılması, yeni bir nitelik olacağından, hiç kimsenin bu organizmanın hakim unsuru olacağını peşinen varsaymamak gerekir.»

Soru: «TBKP modelinde olduğu gibi, solda benzer grupların öncelikle birleşmesi şeklinde bir öneri var. Bu anlamda, THKP-C kökenli eğilimlerin, Devrimci Yol, Devrimci Sol ve Kurtuluş gibi, öncelikle bir araya gelmesi şansı nedir? Sizin bu konuda kişisel bir katkınız olabilir mi?»

Kürkçü: «Ben kendimi böyle bir birlikle sınırlamıyorum. Ama tabii ki, önce bu noktada bir birlik olup olmayacağını araştırmak en önemli mesele. Ancak Cephe zemininin Türkiye'deki Marksistlerin toplamına tekabül ettiğini söylemediğim gibi, bu zemin üzerinde bütünüyle Marksist olduğunu söyleyemeyeceğimiz çevrelerin de bulunduğunu kaydetmek gerekir.»

SOLDA BİRLİK ÖNCESİ ADIMLAR

Soru: «Solda ortak teorik dergi, haber dergisi çıkarma, aylık periyodik toplantılar düzenleme gibi, birliğin başlangıç adımları sayılan öneriler var. Sizin tutumunuz nedir?»

Kürkçü: «Birlik konusunda değişmez şu veya bu modeli savunmak yerine, birliğin yolunu hazırlayacak ilişkilerin yaratılması ve harekete geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bence, geçmişte bütün eğilimler kendilerini birbirlerine karşı tanımlamışlardı. Bu ise, bütün ilişki imkânlarını peşinen ortadan kaldırıyordu. Doğrusu, geçen 20 yıl içinde, bu tanımların sahici olduklarına dair pek az kanıt üretilebildiğini düşünüyorum. Karşıtlıkları sürdürmek yönündeki eğilimi asmak, birlik isteyen herkesin amacı olmalı.

Bunun için, somut organlardan çok, toplantıların, görüşme ve karşılıklı tartışmaların, birebir yakınlıkların hem en basit, hem de en sonuç alıcı yol olduğu görüşündeyim. Kanımca, belli gündem maddeleri etrafında informel toplantılar yapılabilir, bunların sonuçları kamoyuna açıklanabilir. Elde edilen sonuçlara göre, daha somut ilişki biçimleri üzerinde birlikte düşünülebilir. Ama mutlaka bir yerden başlayacak iradeyi göstermek gerekir.»

Soru: «Bugünkü şartlarda yasal bir sol parti kurulabilir ve yaşayabilir mi?»

Kürkçü: «Bence yasal bir 'sosyalist' partinin kurulabileceği Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarla tescil edildi. Artık bunu tartışmak gereksiz. Ancak böyle bir çerçevenin Türkiye'de sosyalizmin bir politik hareket olarak özgürce faaliyet gösterebileceği anlamına gelmediği kanaatindeyim. Çünkü, 12 Eylül Anayasası'nın kendisi Marksist bir programın, yani burjuva özel mülkiyet rejimine meydan okuyan bir programın açıkça dile getirilmesini yasaklıyor. Dolayısıyla sol veya sosyalist parti, kendisini bu rejim sınırları içindeki iyileştirmelerle sınırlı tutmak zorunda bırakılıyor. Gene de, böyle bir partinin bir başlangıç noktası sağlayabileceğini kabul etmek gerekir.»

Soru: «Ceza Yasası'ndaki 141-142. maddeler kalkarsa, sizin açınızdan sorun çözülüyor mu?»

Kürkçü: «Bu, yasal faaliyetin önündeki engellerin kalktığı anlamına gelir. Ancak, Türkiye'de demokrasinin tesis edildiğini göstermez. Çünkü demokrasi, halkın her düzeyde örgütlenebilmesi ve sınıf mücadelesini açıktan yürütebilmesi demektir. Bu anayasal çerçeve içerisinde yalnızca 141 ve 142. maddelerin ortadan kaldırılması, halkın aktif siyaset sahnesine çıkmasını sağlamaz.»

ÇAYAN'DAN NE KALDI?

Soru: «Mahir Çayan'dan ayakta kalan ne bugün?»

Kürkçü: «THKP-C hareketi, gerek teoride, gerekse pratikte birbiriyle çelişik gibi görünen birçok düşüncenin ve davranışın iç içe geçtiği ve bütün bu eğilimlerin Mahir Çayan gibi bir figür etrafında birleştiği, geçiş halindeki bir hareketti. Bu nedenle, hareketi ve Mahir'i bunlardan yalnızca birine indirgeme olanağı yok. Ancak ben, bugün bulunduğum yerden daha çok 'öncü savaşı' anlayışı temelinde yürütülen 'silahlı pro-paganda'nın pratikte doğrulanmadığını ve kendi amaçlarına hizmet etmediğini düşünüyorum.»

Soru: «Bugün bir devrimci hareket, esas olarak THKP-C' nin eski görüşleri temelinde inşa edilebilir diyebilir misiniz?»

Kürkçü: «Cevabım çok kategorik olacak : **Hayır. Bu görüşler, iç tutarlılığı olan bir bütün teşkil etmemektedir.** Bununla birlikte, 1970 başlarında Türkiye'de ileri sürülmüş başka hiçbir siyasal tez de bugün bir Marksist hareket inşa etmenin imkânlarını sunmuyor. Şu halde, Çayan'dan geriye kalan nedir? Bence geriye kalan, tutarlı bir devrim teorisinden çok, **kendisini ebedi bir muhalefet olarak görme eğilimindeki eski sosyalist hareket karşısında ortaya konulmuş, bir devrim uğuruna mücadele perspektifi ve bu devrim için kendisini feda yeteneğine sahip olduğunun pratik kanıtlarıdır.**»

Soru: «Bugünkü bilincinizle 1970'te olsaydınız, yine THKP-C içinde mi yer alırdınız?»

Kürkçü: «Gerçek hayatta böyle bir soru olamaz. Yalnız şunu söyleyebilirim : Ben yaşamış olduğum süreçten ötürü, hiçbir şey yitirdiğimi düşünmüyorum. Hatta tersine, hayata ilişkin bütün bilgimi bu süreç içinde kazandım.»

Soru: «Solun geçmişinin bir muhasebesini yapsanız, aktif ve pasifine neleri yazarsınız?»

Kürkçü: «Ben solun muhasebesi deyince şunu anlıyorum: Birinci olarak, aktüel koşulların baskısı sosyalistlerin nihai amaçlarını çoğu kere gözden kaybetmelerine yol açtı. Bununla kastedtiğim, bir sosyalist toplum kurma perspektifinin ve bunun imkânlarının, çoğu kez, bir kalkınma ya da demokratikleşme şeklinde anlaşılmasıydı. Sınıflardan, devletten, insanın insan tarafından denetlenmesinden kurtulmuş bir toplum perspektifi, çoğu kez siyasi özgürlüğe feda edildi.

Örneğin, ücret artışı perspetifi, emeğin meta olmaktan çıkartılması perspektifinin önüne geçti. Faşistleri olmayan bir burjuva toplumu, burjuvazisi olmayan bir toplum prespektifinin önüne geçti. Demokratik bir devleti olan cumhuriyet, devleti olmayan bir dünya perspektifinin önüne geçti. Olayın bir başka cephesi de, hemen hemen her eğilimin, gerçekleşmiş veya gerçekleşmekte olan sosyalizm pratiklerini model edinmesi ve buna erişmek çabasıyla kendisini sınırlamağıydı. Oysa, sosyalizmin bugün dünya çapında içinde bulunduğu durum, bütün bu tarihsel tecrübeye meydan okunmaksızın sosyalist bir topluma doğru gidişin gerçek imkânlarının ortaya çıkamayacağını gösteriyor. Bütün bu anlayışların sınırladığı pratik başka tarihsel koşulların da etkisiyle, bence Türkiye'de sosyalizmi gerçek zemininden yoksun bıraktı. **Sosyalizmin, işçi sınıfı bütün toplumun özelemlerinin sözcüsü durumuna yükseltilmeden, saf iktisadi mücadele sınırlarında gerçekleşmeyeceği, hatta buna karşı sonuçlar vereceği görüşümdedir.** Bir diğer konu da, sosyalist gruplar arası ilişki meselesi. Ben geçmişte bu alanın bütünüyle demokrasiden yoksun olarak var olduğunu, anti-demokratik bir sosyalist siyasi kültür geliştiğini düşünüyorum. Bunu da reddetmemiz gereken bir miras olarak değerlendiriyorum. Sol gruplararası ilişkide şuna da işaret etmek istiyorum. Herkesin kendi bildiğinin doğruluğuna inanması ne kadar doğalsa, bilginin de ancak yanılığlarla ilerleyebildiğim akıldan çıkarmaması gerekir. Karşılıklı hoşgörü için ancak böyle bir anlayış zemin olabilir.»

Soru: «Hapisanede sol gruplar arası ilişki nasıl bir seyir izledi?»

Kürkçü: «Kendi deneyimimle sınırlı olarak konuşabilirim. Ancak bu deneyim, belki bir raslantı, belki bir şans ürünü olarak, Türkiye'deki genel ilişki biçiminden çoğu kez farklı oldu. Benim bulunduğum cezaevlerinde bütün siyasetlerin ve bütün siyaset mensuplarının birbirleriyle eşit oya sahip olabildikleri cezaevi birlikleri ve yaşama biçimleri gerçekleştirilebildi, örneğin, Niğde Cezaevi'nde yapılacak her işi ve hayatın her anını birlikte ve demokratik bir tarzda planlayabildiğimiz bir sendikamız bile vardı. Burada her gruptan insan kendi fikirlerini açıkça söyleyebilme, bunun araç ve imkânlarını edinme, herkes kadar özgür olarak yasama imkânına sahipti. Ve bu yüzden Türkiye genelinde sol gruplar arasında silahlı çatışmalar dahi yaşanırken, Niğde Cezaevi'nde insanlar medeni bir tartışma zemini üzerinde birlikte var olabildiler. Hapisanede kurulabilen bu ilişkilerin toplumda da kurulmaması için hiçbir neden görmüyorum.»

GORBAÇOV'UN REFORMLARI

Soru: «Başta Gorbaçov'un olmak üzere, sosyalist ülkelerde başlatılan reform girişimlerini olumlu mu, yoksa olumsuz yönde gelişmeler olarak mı görüyorsunuz? Başarı şansı var mı?»

Kürkçü: «Reform girişimlerinin iki cephesi var. Biri toplumsal, siyasal düzey. Ki buna **glasnost** deniyor, öbürü de iktisadi düzey. Buna da **perestroyka** deniyor. Ben, glasnost sürecini esas itibariyle olumlu buluyorum. Bunun nedeni, bütün sosyalist ülkelerde resmi görüş dışında da sosyalist perspektifler olabileceğinin kabullenilmesidir. Bu, hem sosyalist ülkelerde, hem de iktidar ve muhalefetteki sosyalist ve komünist partiler içinde fikri gelişme bakımından zengin imkânlar yaratıyor. Azınlıkta kalanların özgürlükleri de teminat altına alınıyor. Bize yansması da, bu güne kadar 'tek doğru benim' perspektifi ile hareket eden eğilimlerin bu tavırlarının uluslararası bir dayanaktan yoksun kalmasıdır. Bu, dünya çapındaki eğilimlere yaslanarak doğruluğunu iddia etme imkânlarını ortadan kaldıracağı için, herkesin daha ölçülü ve hoşgörülü olmasına hizmet ediyor.»

Soru: «Perestroyka için tereddütleriniz var galiba.»

Kürkçü: «Evet, perestroyka ya da iktisadi yeniden yapılanma süreçleri bakımından, glasnost ölçüsünde iyimser değilim. Bir bakıma, tarihsel olarak sosyalist ülkelerin içinde buldukları üretim darlığı sorunlarına bir çözüm olarak bu süreçler yeni imkânlar getiriyor olabilir. Ancak kendileri ile birlikte yeni eşitsizlikleri, kâr güdüsünü, üreticilerle tüketiciler arasındaki karşıtlıkları teşvik ederek işçi sınıflarının bugüne kadarki kazançlarını da tehdit ediyorlar.»

Öte yandan, kapitalizm karşısında bir geri adım olarak kabul edilebilecek bu değişmelere, işçi sınıflarının iktidar üzerindeki denetim imkânlarını artırma yönünde gelişmeler eşlik etmediği için, bu ülkelerde ciddi siyasi çelişmelerin de baş-göstermesi ihtimali var. Ancak, bunların nasıl sonuçlanabileceğini şimdiden öngörmek güç. En büyük zaaf, değişme yönündeki taleplerin işçi kitleleri tarafından sahiplenilip bizzat icra edilmeyişi. Açıklık ve yeniden yapılanma bile yukarıdan, merkezi otoritenin direktifleri ile gerçekleşecek ise eğer, işçi kitlelerinin değişimleri sahiplenebilmelerinin imkânları çok sınırlı gibi gözüküyor.»

Soru: «Sonuçta, bu reform girişimleri bir yerde tıkanacak der gibisiniz.»

Kürkçü: «Bana göre, komünizm ya dünya ölçeğinde meydana gelir ve ütopyasını gerçekleştirir ya da bugünkü gibi olur. Tek bir dünya ekonomisi içinde sosyalist ve kapitalist sektör sonsuza kadar bir arada yaşamaz. Ya kapitalizm bu kısmi komünizme galebe çalacaktır ya da tersi, ikincisini öngören dünya ölçeğinde politikalar olmaksızın, kısmi düzeltmelerle sonuç alınacağına inanmak için çok fazla bir sebep göremiyorum. Gorbaçov'un söylediklerinden, bugünkü durumun da ötesine geçerek, neredeyse bir entegrasyonu savunduğunu çıkarmak mümkün.»

Soru: «Troçki gibi bir dünya devrimini mi savunuyorsunuz?»

Kürkçü: «Marks, Engels ve Lenin'in kastettikleri anlamda bir sosyalizmden söz ediyorsak, bunun ancak dünya ölçeğinde mümkün olduğuna dair bir teoriden söz ediyoruz demektir.»

Soru: «Marksizm krizde mi?»

Kürkçü: «Bence teorik düzeyde Marksizmin bir kriz yaşadığı söylenemez. Maddeci tarih anlayışı, kapitalist toplumun analiz araçları, devrimlerin dinamikleri konularında Marksizmin temel hareket noktalarının bugün de geçerli olduğu düşüncesindeyim. Bence kriz, deforme edilmiş ve kurumlaşmış Marksizmdir.»

Soru: «Geçmiş tartışmada Sovyetler mi, yoksa Çin mi haklıydı?»

Kürkçü: «İkisi de haklı değildi. Çünkü, her ikisinin de gündeme getirdiği problemlerin merkezinde dünya sosyalizminin çıkarları değil, kendi devlet çıkarları yatıyordu.»

Soru: «Çok kategorik olacak ama Marks, Engels ve Lenin dışındaki sosyalist liderleri nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Kürkçü: «Lenin 1918'de, 'uygar ülkelerden birinde ilk muzaffer proleter devriminden sonra Rusya yeniden ama bu sefer sosyalist anlamda bir geri ülke konumuna düşecektir' demişti. Öteki 'uygar' ülkelerde bir başka proleter devrimi olmadı. Sosyalist devrimlerin gerçekleştikleri ülkeler sinai yönden Batı Avrupa ve Amerika'ya kıyasla geriydiler. Köylü nüfusun baskın, küçük üretimin hâkim olduğu ve sanayi işçilerinin nüfusun azınlığını meydana getirdiği ülkelerdi. Bu nedenle Sovyet devriminin tarihsel zorunlulukları dolayısıyla uygulamaya mecbur kaldığı biçimler bu ülkelere de yaygınlaştı ve bir süre sonra teorileştirilip Marksizme eklenildi ve dünya ölçeğinde bir model haline geldi. Marksizmin 1927 sonrasındaki genel gelişmesi bu modelin baskısı altında olmuş, bunun çarpıklık ve gerilikleri teoriyi deforme etmiştir. Stalin bu teorik deformasyonun kurumlaşmasının temsilcisidir. **Stalin'e dayalı bir Marksizm yorumu çok uzun süre sosyalist hareket içinde egemen oldu.** Ancak 1960'ların ikinci yarısından sonradır ki, sosyalist teori kendisini tutan bu bağlardan kurtularak gelişme imkânı bulabildi. Ben bu nedenle bir dereceye kadar Fidel Kastro ve Che Guevara dışında geleneksel partilerden gelen bütün önderlerin az çok bu Stalinci perspektifleri paylaştıkları görüşündeyim. Mao da, Enver Hoca da sonuçta böyledir. Troçki, bu geleneğin dışında yaşamak zorunda bırakılmış bir önderdi. Ancak, Troçki'nin tasfiyesinden bir dönem sonra onun bütün iktisadi v£ idaei öngörülerinin Stalin tarafından uygulamaya sokulduğunu dikkate alalım (*üretimin askerleştirilmesi, tarımda zorunlu kolektifleştirme v.s.*). Bu durumda Troçki'nin fikirleri iktidar olsaydı, sürecin başka türlü gelişeceğini söylemek zor. Fakat su söylenebilir : Troçki kurumlaşmamış olmanın avantajına sahip olarak tartışma gündeminde yer aldığı için, geleneğe meydan okuyor gözükebiliyor. Ama sonuçta hangi hataların sahibi olurlarsa olsunlar, ben bu sosyalist liderlerin hepsinin proleter devrimi genel süreci' içinde değerlendirilmesi gerektiği anlayışındayım.»

ÇOK PARTİLİ SOSYALİZM

Soru: «Çok partili sosyalizm ve kanatlı sosyalist parti tartışmalarında sizin tutumunuz nedir?»

Kürkçü: «İlke olarak bir sosyalist devletin birden fazla partiyi, bir Marksist partinin birden çok eğilimi barındırmasının hem mümkün, hem de gerekli olduğu kanaatindeyim. Ancak bunun her somut durumda nasıl olacağı, çok özel şartlara bağlı.»

Soru: «Kapitalizmi isteyen partiler de dahil mi, sizin kafanızdaki çok partililiğe?»

Kürkçü: «Çifte standartlı olmak gibi gözükecek ama sosyalizmin henüz çok güçsüz olduğu başlangıç dönemlerinde, en azından, bunun mümkün olamayacağını tarihsel tecrübe gösteriyor.»

Soru: «Türkiye nereye gidiyor? Yeni bir krize nü gidiyor, yoksa krizden çıkışı mı yaşıyor? Yeni bir darbe ihtimali var mı?»

Kürkçü: «Türkiye'de bir krizin yaşandığından söz etmemiz mümkün. Ancak, 1980 öncesinde yaşadığımız gibi toplumsal, ekonomik, siyasi krizlerin üst üste çakışmasından ortaya çıkan milli ölçekte bir kriz değil. Bu daha çok **siyasal, anayasal bir kriz**. Kaynağında toplumsal ilişkileri örten hukuki yapının bu ilişkilere dar gelmesi yatıyor. Burjuva düzenini aşağıdan tehdit eden bir toplumsal kriz yaşandığının göstergeleri bulunmuyor. Bu kadarının bir darbeye yol açabileceğini düşünmek için de bir sebep yok.»

Soru: «Sosyalistler bugünkü güçler mücadelesi içinde nerede bulunuyorlar?»

Kürkçü: «Ne yazık ki, aksini iddia etmeyi en çok isteyenlerden biri olmama rağmen, **sosyalistler büyük politikalar sözkonusu olduğunda ihmal edilebilir bir nicelik olarak görülüyor.** Bunda yalnızca 12 Eylül'ün yarattığı tahribatin asli rol oynadığını söylemem de güç. Sosyalist sol, bugüne kadarki bütün tecrübesini, daha çok olumsuz politikalar üretmekle edindi. Yani **sosyalistler, bugüne kadar daha çok neyin olmayacağını söylediler ama 20 yıl sonra ilk kez kendilerinden neyin olabileceğini soran bir toplumla karşı karşıya kalınca, bu süre içinde hiçbir yeni çözüm üretmemiş olduklarını keşfetmek zorunda kaldılar.** Bu keşif henüz yaşanırken yeni politikalar üretmek olanaksız gibi gözüküyor. Bunun kısa sürede aşılacağını temenni etmek isterim. Şimdiye kadar konuştuklarımız da, buna bir katkıda bulunma isteğinin ifadesi olarak anlaşılmalı.»

Soru: «Kürt meselesi için ne düşünüyorsunuz?»

Kürkçü: «Enternasyonalizm deyince, bugüne kadar aklımıza Türkiye sınırları dışındaki ilişkiler geldi. Dolayısıyla, ezilen ulusun devrimcilerini milliyetçilikle suçlamaya kalkışmazdan önce kendimizin ne kadar enternasyonalist olduğumuzu sorgulamamız çok daha yerinde olur. Türk solculuğu, hâlâ devlete çok bağlı bir solculuktur.»

Soru: «İslami gelişme sistemi zorlayacak boyutlara geldi mi? İslamcılarla sosyalistler belli konularda ittifak yapabilirler mi?»

Kürkçü: «Bence sistemi zorlayan bir islamiyet yok. Tam tersine sistemin zorladığı bir islamiyet var. **Özellikle 12 Eylül'den bu yana, Kürtleri ve Türkleri, işçileri ve patronları, köylüleri ve kentlileri bir çimento gibi birbirine bağlayacak ideolojinin Kemalizm olmadığı idrak edildiğinden beri islamiyet, ideolojik bağ olarak doğrudan doğruya devlet tarafından sisteme dahil edilmeye çalışıldı, İslami hareketteki canlanma, aslında 'devlet sübvansiyonu'nun bir ürünü olarak ortaya çıktı.** Bu bakımdan sistemin değil, eski laiklik prensibinin 12 Eylül rejimi tarafından zorlandığı söylenebilir. Ancak, bir kere harekete geçirildikten sonra bu ideolojik güçlerin istenildiği gibi denetlenememesi, İslami akımların kendilerinden kaynaklanan bir tehdit gibi görülmelerine yol açtı. Bence devlet desteği kesildiği anda İslami hareket hızla güçten düşecektir.

Bir başka şey daha söylenebilir, islamcıların ince bir tabakasının İslamın şehirleşmesi, modernleşmesi ve kapitalist toplumsal yapı ile bağdaşabilir bir kimlik edinmesi yönünde gösterdikleri nisbeten bağımsız çabaları bundan ayrı tutmak gereyir. **Nüfusun neredeyse yüzde 90'a yakın bir kesiminin İslami kültürden beslendiği bir ülkede sosyalistlerin bu kültürel birikimi hesaba katmaksızın pratik siyaset yürütmeleri düşünülemez.** Ancak, İslamcılığın Türkiye'de ezilen bir ideoloji olduğu noktasından hareket eden ittifak arayışlarının gerçekçi olmadığını düşünüyorum, islamcılık, Türkiye'de, egemen ideolojinin tamamlayıcı bir parçasıdır.»

ENFLASYON, HALK VE ANAP

Soru: «Yüzde 100'e yaklaşan enflasyona ve çalışanların reel gelirlerindeki bunca aşınmaya rağmen ANAP son seçimde (1987) üçte bir seçmen desteği sağladı. Ayrıca birçok sosyolog ve siyasal bilimci halkın tepkisizliğini tartışıyor. Siz ne diyorsunuz?»

Kürkçü: «Toplumlar da bireyler gibi yorulur. Türkiye'de 60'ların ikinci yarısından 80'e kadar hayli uzun süre, çok geniş kitleler, yetersiz de olsa, örgütlü hareketleriyle, içinde yaşadıkları koşullara karşı direndi. Bunun Türkiye'yi neredeyse bir iç savaş eşiğine kadar getiren bir sertlikte cereyan ettiğini de biliyoruz. Bu yüzden halkın, içinde yaşadığı koşullara tepki gösterme yeteneğinden tarihen yoksun olduğunu söylemek imkânsız. Ancak 80'den sonra bence iki şey oldu. Birincisi, yakın bir pratik değişim ihtimali siyaset gündeminden kalktı, ikincisi, kapitalizmin kendi içinde yaşadığı bunalımı aşabileceği ideolojisi güç kazandı. Ve bu güç henüz imkânlarını kaybetmiş gözüküyor. Sosyal demokrasi de dahil, kapitalizmi eleştiren bir alternatifin kendisim pratik olarak ifade edemeyişi de buna eklenecek olursa, insanların kendiliğinden harekete geçmeleri, onların hesabına bir ihtiyatlılık olarak anlaşılabilir. ANAP'ın nüfuzu ve gücü, bence çok büyük ölçüde yerel iktidarlar, yani belediyelerde kontrol ettiği imkânların ve rantların büyüklüğünden kaynaklanıyor.

Bugün Türkiye'de hayli büyük bir insan topluluğu, çıkarları doğrudan ANAP iktidarına bağlı bir hayat sürüyor. Bu yerel iktidar organlarının sağladığı diğer güçler de buna eklenince, halk arasındaki nüfuzun bir kaynağı açıklanabilir. 12 Eylül sonrası iktisadi politikalar, neredeyse herkeste, kendi hayatını ticari bir hayat olarak görmesini sağlayan büyük değişim yarattı. Bir kaynak da budur. Nüfusun kayda değer bir bölümü, böylesine ticarileşmiş bir hayatın siyasi ifadesinin ANAP'tan başkası olamayacağı düşüncesinde.»

Soru: «Sosyal demokratlar nasıl gözüküyor?»

Kürkçü: «Bence Türkiye'de sosyal demokrasi olarak bilinen SHP ve DSP, Batı Avrupa'da ancak liberal partiler olarak nitelenebilir. Buna SHP'nin geleneksel devletçi ideolojisinin yarattığı tutuculuğu da ekleyecek olursak, niçin toplumsal muhalefete önderlik edemeyeceği anlaşılabilir.»

SAĞDA ÖZAL MI, DEMIREL MI?

Soru: «Sağda kim kalıcı? Demirel mi, özal mı?»

Kürkçü: «DYP'nin arkaik politikaların temsilcisi olduğu, genel olarak modernleşen ve karmaşıklaşan toplumsal ilişkileri bir bütün olarak kavrayamadığı düşüncesindeyim. 12 Eylül rejimine karşı dile getirilen, demokratik gibi görünen muhalefet çizgisi, gerçekte bir politikacılar zümresinin muhalefeti idi. Bu politikacılar zümresinin serbestliği elde etmesinden sonra muhalefetin 20 yıl önceki söylemle sürdürüldüğünü hep birlikte gördük. Temel program açısından uluslararası işbölümü sürecine Türkiye'yi bütün gövdesiyle dahil etmeye çalışan ANAP, uluslararası planda da devşirdiği güçleriyle kapitalizm çerçevesindeki modernleşmenin sadece siyasi değil, aynı zamanda ideolojik sözcüsü de oldu, yanına yeni güçler çekebildi. Bugün ANAP sadece kendi bünyesi içinde değil, karşıtlarını dahi belirleyecek bir ideolojik hegemonyaya sahip. Bunu kırmadan, buna meydan okumadan gerçek bir toplumsal muhalefetin önünü açmak mümkün değil.

Bence 1965 sonrasında sosyalist hareket, bugün. ANAP' in yerinde bulunan AP karşısında alternatif bir hegemonya merkezi kurmayı başarmıştı. Sosyalist hareket, sonraki bütün kazanmalarını bu üsden hareket ederek sağladı. Hepimizin, Mahirlerin, Denizlerin daha sonra elde ettiğimiz güç ve itibar, birkaç silahlı eylemden çok bu hegemonya alanının kurulabilmiş olmasından kaynaklanıyordu. Bence bugün, ideolojik hegemonya alanında kaybedilmiş mevzilerin tekrar tekrar kazanılması sorunuyla karşı karşıyayız.»

Soru: «Yurt dışındaki mülteci sosyalistlerin dönüşü konusunda ne diyorsunuz?»

Kürkçü: «Hangi eğilimden olurlarsa olsunlar, bütün sosyalistlerin, istedikleri yerde, bu eğer vatanlarıysa vatanlarında, her türlü özgürlüğe sahip olarak siyaset yapmaları en doğal haklarıdır. Hiçbirimizin de herhangi bir gerekçe ile bu hakkın kullanılmasını tartışmaya hakkımız olmadığına inanıyorum. Bu insanlara yurda dönüşlerinde yapılacak baskılara karşı çıkmamız gerektiğini de vurgulamak istiyorum.»

Aralık 1988 istanbul

Erdoğan'ın Samimiyet Sınavı: İsrail'le Askeri İşbirliğine Son!

Erdoğan'ın politik gündemi "Gazze'ye yardım"la çekip çevirmesinin önüne geçecek ve samimiyetini sınavacak tek şey, AKP'nin karşısına İsrail'le bütün askeri anlaşmalara son verme çağrısıyla dikilmek.

Ertuğrul KÜRKCÜ kurkcubianet.org / İstanbul - EKMEK&ÖZGÜRLÜK 02 Haziran 2010, Çarşamba

Tayyip Erdoğan "Gazze'ye yardım" edecekti, ama Gazze Erdoğan'ın imdadına yetiştii.

Başbakan, içeride toplumsal-ekonomik-kültürel alanda baş aşağı giden meşruiyetini, 2002'de işe başlarken olduğu gibi bir kez daha "dışarı"dan ihya etmeyi deniyor.

Gerçi başlangıçta "dışarı" küresel sermaye başkentleriydi: Washington, Brüksel, Londra, Berlin, Madrid. Erdoğan iki dönem idare etti, Avrupa Birliği'nin Doğu'ya açılan köprüsü, 11 Eylül sonrası ABD'nin "ılımlı İslamcı" müttefiki olarak... AB üyelik müzakereleri, TCK, Anayasa değişiklikleri, mali reformlar, derken, Fransa ve Almanya sağın eline geçti; "büyük kriz" geldi çattı. "Ankara'nın üyeliği dendiğinde" Avrupa'nın büyük güçlerini hafakanlar basıyor. Kimsenin kimseyi görececek hali yok artık...

Doğu'ya giderek Batı'ya varmak

Ama dünya yuvarlak, şimdi "dışarı", eski "3.Dünya"... Tayyip Erdoğan Arap sokağında, İsrail'den mazlumların âhını alan Seyfullah [Allah'ın kılıcı], Acem çarşısında, "şeytan" Amerika'ya pabucu ters giydiren "sadrazam", Brasilia'nın "business" âleminde Bağdat Kadısı Abdurrahman Efendi'nin ahfadından müdebbir tüccar "El Turco" olarak parlatıyor yıldızını... Eski günlerde olsa pekala, Yahudi mitolojisine göndermede bulunabilirdi AKP'nin imaj danışmanları: "Davud Golyat'a karşı". Ancak Golyat'ın Washington DC'deki akıldaneleri bu imajdan pek rahatsız sayılmaz. Hillary Clinton Tahran'a karşı elindeki son kartı çaldıkları için Brezilya'nın solcu Başkanı Lula ve Tayyip Erdoğan'a karşı gazaba gelince, ABD'nin ünlü haftalık haber yorum dergisi *Newsweek*'in başyorumcusu Fareed Zakaria ABD Dışişleri Bakanına gerçeklerle yüzleşmeyi tavsiye etti:

"Türkiye ve Brezilya (ve Çin ve Hindistan) gibi ülkeler son yirmi yılda ekonomik güçlerini çok artırdılar. 1995'te yükselen piyasalar küresel ekonominin üçte birini elde tutuyordu. Bu yılsa yarısını ellerine geçirip yükselmeye devam edecekler. Ekonomik bunalımla Batı'dan çok daha iyi başa çıktılar. Siyasi istikrara sahipler, kendilerine güvenleri her geçen gün artıyor ve dünya sahnesinde daha büyük bir rol üstlenmekte kararlılar. Bu koşullar altında Obama'nın daha çok ağırlık koyması gerektiği fikri ahmakça ve tehlikeli. ABD daha çok tehdit ederse Brezilya ve Türkiye daha çok işbirliği yapacak değil. Amerika'nın görevi, dünyanın yükselen güçleriyle ortaklık kurmak ve onları daha istikrarlı ve nezh bir dünyadan çıkarları olduğuna ikna etmek. Al Capone bunu sağlamak için işe yarar bir model sayılmaz."

Tayyip Erdoğan ve "hariciye nazırı" Ahmet Davutoğlu bu "istikrarlı ve nezh" dünyada İsrail'in de eskiden oynadığı rolü oynamaya devam edemeyeceğini kavradıklarından beri, Washington-Tel-Aviv eksenini sınıyorlar... "One minute" şovu bu kavrayışın ürünüydü. Mavi Marmara seferi de "yükselen gücün" Arap dünyasındaki nüfuzunu derinleştirmek ve buradan edindiği etkiyi içeriye ve küresel güç mimarisine aktarma imkânlarını görmek için giriştiği bir sondaj!

Ehud Barak'ın komandoları, ahmaklık ve gaddarlıklarıyla sadece Erdoğan'ın nüfuz alanını genişletmesine destek oldular, rehin alıp hapse attıkları 360 "insani yardım militanı"yla da Türkiye'nin daimi bir Filistin meselesi edinmesini sağlayacaklardı ki, araya "uluslararası toplum"un aklı girdi. Başbakan, Hamas'a ve İsrail Siyonizmine ortaklaşa şükredebilir. Tayyip Erdoğan'ın Anayasa referandumuna kadar bununla idare etmesinin önüne geçecek olan tek şey, İsrail ile bütün askeri anlaşmalara son verme çağrısıyla AKP'nin önüne dikilmek.

İktidarın PKK ile sınavı

AKP'nin temsil ettiği ittifak Temmuz 2007 seçimleri öncesinde Erdoğan-Büyükanıt mutabakatıyla başlattığı "Ergenekon" operasyonlarıyla devletteki hasımlarına karşı nisbi üstünlüğünü Deniz Baykal'ın istifasına kadar artırarak sürdürmeyi başarmıştı. Bu üstünlük, TSK'nin iç siyasetteki gücünün kırılması, iç güvenlikte AKP hakimiyetinin tesis edilmesi, medyanın kontrol altına alınması, devletin ekonomik mekanizmaları üzerinde tam bir otoritenin tesis edilmesiyle maksimize edildi.

AKP, Anayasa oylaması ve 2011 genel seçimlerine giderken bu nispi siyasi üstünlüğü korusa da toplumsal ve ekonomik alandan yükselen sert muhalefet bu ilerleyişi frenlemeye devam ediyor.

Erdoğan'ın başından iki derd hiç eksik olmayacak ve onun gelecekteki yenilgisinin yolunu döşeyecek.

* Bilmediğimiz başka bir gelişme söz konusu değilse, Abdullah Öcalan'ın PKK ile Ankara arasında barışçı bir ilişki sağlanmasına ilişkin gayretleri bir sonuç vermediği takdirde savaşı önlemekle ilgilenmeyeceğini belirttiği son tarih geldi geçti. HPG İskenderun'daki donanma birliğine saldırarak 6 askeri öldürdü ve PKK bildirisini yayınladı:

"1 Haziran'dan itibaren (...) misilleme eylem yapma hakkımızı daha etkin ve yaygın kullanacağımızı paylaşmak istiyoruz. "

Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK) de "AKP hükümeti (...) tek yanlı olarak sürdürdüğümüz eylemsizlik sürecini boşa çıkarmış ve anlamsız kılmıştır. 13 aylık ateşkes sürecinin sona ermesinden hareketimiz değil, AKP hükümeti sorumludur" dedi.

Erdoğan'ın iktidara geldiğinden beri ciddi bir gerilla seferberliğiyle karşı karşıya kalmadığı, PKK'nin tek yanlı olarak ilan ettiği ateşkesleri zaman zaman kesintiye uğratsa da AKP hükümetine karşı esasen bir şiddet kampanyası yürütmediği göz önünde tutulacak olursa, Erdoğan'ın askeri hedeflerin yanı sıra büyük kentlerde ticari ve ekonomik çıkarları da hedef alan bir isyan dalgası karşısında tutunmasına "Gazze rüzgarı"nın yeteceği çok kuşku.

* Buna hükümet yanlısı medyadan pompalanan bütün iyimserliğe karşın dinmeyen işsizlik, kabaran yoksulluk, dışlanmışlık ve sömürünün, yolsuzluk ve baskının altında kalan milyonların öfkesi de eklendiğinde AKP'nin hükümette bugünkü ekonomik ve toplumsal politikalarını sürdürerek sermaye hakimiyetini tesis açısından 2007 Temmuz seçimlerinde edindiği gücü koruması düşündürülemez bile.

Kılıçdaroğlu "seçeneği"

Deniz Baykal takozunu havaya uçurarak Kemal Kılıçdaroğlu'nu CHP'nin başına yükselten video-kompo bu bağlamda anlam kazanıyor.

Her şeyin olduğu gibi sürmesi ve AKP'nin makas değiştirememesi halinde bir kaosa işaret eden gelişmeler henüz uç vermemişken ulus-devletin bekası, toplumsal eşitsizliklerle belli bükülen emekçi kitlelerin rejime güveninin ihyası, Kürtler ve Alevilerde var olan rejim çerçevesinde dışlanmaktan kurtulabileceklerine dair bir umudun yaratılması için AKP iktidarına kurulu düzen içinden bir seçenek yaratılması meğer ne kolaymış. İnternete çıkıp bir video paylaşım sitesinde "gönder" tuşunu tıklamak... Hepsi bu kadar basit işte...

Taraf gazetesinin Deniz Baykal'dan bir nevi Dreyfüs yaratmaya girişmesi bundan. Düşünüyor büyük düşünür Ahmet Altan: AKP'ye bir seçenek yaratılması bu kadar kolaysa o zaman o seçeneği sağlayan komployu deşifre ederek her şey eski haline döndürülemez mi? Tarihin istihzası: AKP'nin liberal müttefikleri "Ergenekon savcısı" Tayyip Erdoğan'ın iktidarını sürdürmesi için "Ergenekon avukatı" Deniz Baykal'da bir müttefik bulacaklarını demek!

Üçüncü bir kutup

Görünürdeki bütün yer değişikliklerine karşın, politik denklemin sabitleri de Sosyalist hareketin görevi de değişmeden kalıyor:

* Siyasi gerçekleri teşhir ederek, birbirlerine karşı konumlandırılan emekçilerin devletten ve sermayeden bağımsız bir üçüncü kutupta, bir emek ve özgürlük blokunda toplanmalarına ön ayak olmak.

* Emekçileri ve solu, iki kamptan birine yamama çabalarına karşı sistematik bir muhalefet örgütlemek.

* Kürt emekçiler ve Kürt Özgürlük hareketiyle birlikte, siyasal kurtuluşla toplumsal kurtuluşu birbirine bağlayan bir politik ortaklık örnek.

* Kabarmakta olan milliyetçi ve dinci histeriye karşı enternasyonalist ve özgürlükçü bir sosyalist koordinasyonun oluşması için bütün imkanları seferber etmek.

* Bileşik ve kitlesel bir sosyalist emekçi partisinin inşası için yeniden kuruluş çabalarını inatla sürdürmek. (EK)

OYA BAYDAR (ESKİ TKP-TÜRKiYE KOMÜNİST PARTİSİ ÇEVRESİ)

OYA BAYDAR

1940'ta İstanbul'da doğdu. Babası subay olduğu için ilkokulu çeşitli kentlerde okudu. Ortaokul ve lise öğrenimini İstanbul'daki Fransız lisesi Dame de Sion'da yaptı. Birkaç yıl Fransa'da tiyatro üzerinde çalıştı. Dönüşünde İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne girdi. 1964'te burayı bitirdi ve kendi bölümüne asistan olarak girdi. 1967'de «**Türkiye İşçi Sınıfının Doğuşu**» adlı doktora tezi olaylı oldu. Jüri tezi kabul etti ancak profesörler kurulu onaylamayı reddetti. 1966'da TİP'e üye oldu. TİP'in İstanbul Bilim Kurulu'nda çalıştı. Doktora tezi 1968'de bir kere daha reddedilince öğrenciler bunu protesto etti. Üniversiteden ayrıldı. 1970'de Hacettepe Üniversitesi'ne asistan olarak girdi. 12 Mart'ta TÖS davasından yargılandı. Mahkûm oldu. 1972'de yayınlanmaya başlanan Yeni Ortam gazetesinde gazeteciliğe başladı. 1974'te TSİP kurucuları arasında yer aldı. 5 kişilik başkanlık kurulunda eğitim-propaganda sekreterliği görevini üstlendi. 1976'da TSİP'den ayrıldı. Bu tarihten sonra TKP'nin fikirlerini benimsedi. 12 Eylül'e kadar yayın yapan Politika gazetesinde yazdı. 1980'de yurt dışına çıktı. Halen yurt dışında politik mülteci olarak yaşıyor. TBKP oluşumunda farklı görüşleri olduğu gerekçesiyle görev almadı.

Taraf ve namus!

13.05.2009 - 07:35

Ahmet Altan'ın "erkek egemen" bir söylemle kendilerini takdim etmesine içerleyen Oya Baydar, gazetenin köşe yazarlığından ayrıldı. Bu ayrılış öyküsünün detayına bakıldığında, "çatlak" daha farklı bir nitelemeden doğmuştu.

Oya Baydar, Ahmet Altan'ın kaş yapayım derken göz çıkardığı gerekçesiyle, Taraf gazetesindeki yazarlığını sonlandırdı. Altan, gazetenin "sosyalist" vitrinini parlatmak isterken, fazlasıyla durumu açık edici bir cümle kurunca, Baydar kızdı, istifayı bastı.

"Olay", Altan'ın köşesinde **"Bizim gazetenin çok ilginç ve övündüğümüz bir yazar kadrosu var. Nabi Yağcı, Roni Margulies, Oya Baydar gibi sıkı sosyalistler de yazıyor burada. Her ne kadar Roni'yle Oya'da 'liberallerin' arasına 'düşmekten' dolayı zaman zaman hafifçe Türkan Şoray filmlerini andıran 'pavyondaki namuslu kadın' huzursuzlukları tezahür etse de burada sağlam bir 'solculuk' tartışması yaşayacağımızı ümit ediyorum"** demesi üzerine yaşandı.

Baydar, buradaki, **"pavyona düşmüş namuslu kadın"** benzetmesine, ya da işe entelektüel boyut katarak söylendiği gibi "metafor"una dayanmadığını ve **bu "erkek egemen" söylemi** protesto için ayrıldığını açıkladı. Diğer "düşmüş"lerden Nabi Yağcı sessiz kalırken, Margulies, "olayı büyütme anlamsız, pavyonda çalışanlar da namusludur" diyerek, Baydar'a sitem etti. Baydar, daha sonra yaptığı bir açıklamada, problemin "üslup" sorunundan kaynaklandığının altını çizerek, ilkesel bir "çatlak" olmadığını beyan etti ve Taraf'ı savunmayı sürdürdü.

Baydar, köşesindeki istifa yazısında, "Altan'ın yazısında kullandığı 'sıkı' sosyalist nitelemesinden ne kastettiğini anlayamadım. 1917'ye takılmış nostaljik beton kafalardan söz etmek istiyorsa, bir yayın yönetmeni olarak yazarlarının yazılarını okuyup okumadığı sorusu takılıyor kafama" dedi.

Emek-sermaye çelişmesinin bittiği ve ilerliliğin, sermayeye ne oranda hizmet sunulduyuyla tanımlandığı bir fikriyatın, Fethullah'ın polisleriyle kotarılan haberlerin, "emperyalist demokratizmin" ve AKP'ye biatin, sosyalistlerden, soldan nefretin gazetesine, "birikimini" sunmak üzere köşe verilenlere, üstelik "liberal"liklerini kartvizitlerine gururla yazdırmışlara, dile getirmişlere, ne demeye "sosyalist", hem de "sıkı sosyalist" demişti ki Altan? Baydar'ın köşesinde, açıkça bu "nitelemeye" öfke görülüyordu.

Margulies, Yağcı, Baydar ve "sıkı sosyalist"lik! Liberalliğin, dönekliliğin, avanaklığın "sıkı"si olabilirlerdi, tamam da, "sosyalistlik" nerelerindeydi? Yağcı ve Margulies, Altan'ın yazısında geçen "sıkı"nın tırnak içindeliğiyle, burada bir ironi yapıldığının bilincinde olduklarından ses etmedilerse de, "edebiyatçı" kimliğine de sahip Baydar, nedense bunu anlayamamıştı.

Oysa, Altan, yazısının devamında, hepsini bir araya getiren ilkeleri açıkça tanımlamış, bu yöndeki bütün kuşkuları silmişti. Nitekim, Baydar da, Taraf'ın önemini bu ilkelerde bulduğunu, ayrılmanın buna halel getirmeyeceğini söylüyordu. Keza, Taraf yayın hayatına yeni atılan bir gazete değildi ki, Baydar nereye köşe yazdığının bilincinde olmasın.

Baydar, "herhangi biri yazsa sorun olmazdı, ama gazetenin genel yayın yönetmeni böyle söylememeliydi" derken, Taraf'ın pavyon olarak tanımlanmasını ve "namuslu kadın" meselesini öne çıkartıyorduydu da, burada ileri sürdüğü argümanlar, yetersiz kalıyordu. Belli ki rahatsızlık, "düşmüş" kelimesinden idi. Baydar, kadın memesine memleket satanların erkek egemen söylemini, hiç değilse yaygın yönetmenin romanlarından da mı bilmiyordu ki?

Bunca yılın Baydar'ı, Altan fütursuzluğunda açıktan namussuzlukla şişinmeyi kendisine yedirememiştir besbelli. Çünkü, kendi ifadesiyle, pavyonda çalışan kadınlar da namusluydu ve namuslu kalabilirlerdi. Ama ya, Taraf'ta yazmaya başlamış birinin "sosyalist"liği şayiası yayılırsa, bu "düşmüş"lük nasıl sindirilebilirdi ki? Bu yüzden, kendisinin "sosyalist" değil "liberal" olduğunu anlatmaya ayırmıştı veda yazısının büyük bölümünü ve "düşmüş" değil, "seçmiş" olduğunu göstermeye çırpınmıştı.

Ahmet Altan'ın berbat edebiyatçılığında doğan bu problemin diğer yönüne gelince, ortada bir başka tezgâh sırtıyordu.

Altan, "sol"daki endazesini kaymışlığın kendileri için değirmen suyu olduğunun bilincinde, pişkince Taraf'ın "günümüz sol değerleri"ni temsil ettiği söylemine sapıyor, burada henüz yeterince ilerleme kaydetmediğini düşündüklerini, alaycı bir "sıkı"lık ekiyle "sosyalist" olarak tanımlıyor ve solun bu "çatışan" iki kutbunu bünyesinde barındırdığı havası yaratıyordu. Altan ve Margulies, günümüz solunun iki ana mecrası oluyordu böylece!

Pavyonlarda, genelevlerde çalışanların, neden etlerini satmak zorunda kalan çaresizler olduklarını aklına getirmeyen ve bunu sistemin arazi olarak görmesi beklenemediği gibi, savunduklarıyla da katmerlenerek sürmesini öneren Altan, bu teşbihi yaparken, emek-sermaye çelişmesi bittiği için, bir kuruma gönderme yapıyor aslında. Orada insanlar, etlerini pazara sunarlar ve çaresizliktendir. Bu açıdan namuslulardır. Altan'ın samimi ikrarı, Taraf'taki yönetici kadronun, kendilerine beyinlerini pazara düşürmüş "sermaye"ler arayıp bulduklarıdır ki, bunlar çaresizlikten değil, açıkça namussuzluktan buraya "düşmeli"dir.

Bu yüzdendir, "düşmüş namuslu kadın" diye "ti" geçmesi Altan'ın. Hani, hâlâ bunun bilincinde değilse, filmlerin Nuri Alço'suvari bir uyarı olsun diye...

Bu noktada, muhtemelen göndermeyi anlamayan Baydar'ın, "pavyonda namuslu kadın da vardır" itirazına, pek gülmüştür...

A.G.A

Soru: «Türkiye solunun kısa bir muhasebesini yapacak olsanız, neler söylerdiniz?»

Baydar: «Son zamanlarda en fazla uğraştığım konu Türkiye solunun geçmişi ve kendi geçmişime eleştirel bir gözle bakabilmek. Bu konuda bir dizi yazı yazdım. Henüz ne düşüncemin, ne yazıların sonuna gelmiş değilim. Bunlara devam etmeyi düşünüyorum. Hangi konularda hata yapıldı sorusunun cevabı, bence ayrıntılı ve daha uzun düşünmeyi gerektiriyor. Biraz da içinde yaşadığımız dönemin ve koşulların kaçınılmaz sonucu olan, **sosyalizme dar ve sekter bakışımız, sosyalizmi bir bilim olmaktan çok, bir 'iman' biçiminde yaşayıp kavrayışımız, en büyük eksiğimiz** gibi geliyor bana. Ama bir bakıma çok yol aldığımızı, **bugün yeni bir başlangıç yapabilmeye elverişli bir deneyim ve kadro birikimimiz olduğunu düşünüyorum**. Bir de, Türkiye sosyalistleri olarak, fedakarlık, direnç ve coşkumuzun hiç kaybedilmemesi gereken güzel bir miras olduğu kanısındayım.»

Soru: «Solda en çok tartışılan konulardan biri olan 'birlik' sorununa nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Baydar: «Marksist sol hareketin birliğinin sağlanmasının, bugün geçmişe oranla hem daha olanaklı, hem de daha zorunlu olduğu görüşündeyim. Bence öznel nedenlerin ağır bastığı bölünmelerin Türkiye Marksist soluna ve Türkiye halkına neler kaybettirdiği bugün çok daha açık görülüyor. Öte yandan sosyalizmin tüm dünyada gözlenen kendini sorgulama, yeniden değerlendirme ve yeni arayış süreci, birliğin önünde engel olan sekterliklerin ve uluslararası hareketin bölünmüşlüğünden kaynaklanan bölünmelerin aşılması için de iyi bir fırsat. Ve nihayet **1980 darbesinden bu yana yaşanan acıların ve baskıların da, bu baskıları, acıları aynı yoğunlukta yaşamış kişiler olarak bizleri birbirimize yaklaştırmış olduğunu düşünüyorum**. Geçmiş dönemde birbirleriyle kanlı bıçaklı olanlar –tümü demeyeyim ama– büyük çoğunluğuyla, bugün karşılıklı oturup konuları ve çıkış yollarını birlikte tartışabiliyor. Bunlar çok olumlu gelişmeler.»

Soru: «Solda bir çevrede önceliği yasal partiye mi vermeli, yoksa yasallaşmaya mı tartışması var. Yani 141-142. maddeler kalkmadan yasal bir parti kurulmalı mı?»

Baydar: «**Şimdi sorun, Türkiye Marksist solunun birlik partisini oluşturabilmek.** Bunun için, öncelikle, bir yasal komünist partisi, bir de yasal sosyalist parti gibi, aslında kafaları bulandırmaktan ve eski hastalıkların devamından başka bir şey olmayan yapay ayırımlardan vazgeçmek gerek. Eskiden TKP kendisini komünizmin tek temsilcisi saydığından, öte yandan 141-142 engeli yüzünden Türkiye Komünist Partisi adı ve kimliğiyle ortaya çıkmak mümkün olmadığından, böyle yapay bir ayırım yaratıldı. Ama bugün, özellikle TBKP çevreleri eskiden çok farklı görüşler savunuyorlar. Öte yandan, şu anda sosyalist partilerin tümü de kapatılmış durumda. Ben Türkiye'de, komünist-sosyalist ayırımının geçmiş koşulların ürünü yapay bir ayırım olduğuna inanıyorum. Adı ne olursa olsun, Marksizm temelinde, sosyalizmi hedef alan tek bir partidir bugün bize gereken.»

Soru: «Öyleyse, bugün TBKP ve TSİP çevrelerindeki tartışma için ne diyorsunuz?»

Baydar: «Bir yanda yasallaşmaya çalışan bir TBKP, öte yanda bir yasal sosyalist parti kurma düşüncesini birbiriyle çelişik ve işimizi zorlaştırır, yeni bölünmelerin tohumlarını ekici bir tutum olarak değerlendiriyorum. TBKP'nin yasala çıkarılması çabalarıyla Türkiye'de Marksist solun yasal birlik partisinin kurulması çabalarının tekleştirilmesi gereğine inanıyorum. Benim görüşüme göre, **bugün yapılması gereken, TBKP+TSİP birliğinden çok daha geniş, TBKP'nin de içinde eşit haklı bir bileşken olmayı kabul ettiği, Türkiye Marksist solunun tüm kadrolarının mümkün olan en kapsamlı birliğinin oluşturulmasına çalışmaktır.** Hedefi sosyalizm olan, Marksizmi temel alan ve amaca varmak için sosyalizmin değer ve normlarıyla çatışan yöntemler kullanmayı reddeden tüm sosyalistlerin, devrimcilerin böyle geniş bir birlik partisi çatısı altında bir araya gelebileceklerini; sosyalizmin büyük sorunlarını, amaca varmak için farklı yöntem önerilerini, ayrıntıdaki programatik konuları aynı çatı altında tartışabileceklerini düşünüyorum. **Bunun önündeki engel, bugün sadece öznelidir.** Bu söylediklerimden, birlik partisinin aynı zamanda içinde farklı düşünceleri, farklı kanatları barındıran bir parti olacağı; bunun ise ancak çok geniş demokratik bir parti işleyişiyle, her üyenin tüm tartışma ve kararlara tam ve eşit katılımının sağlanmasıyla, parti içinde ve kitleler önünde tam bir açıklıkla mümkün olabileceği ortaya çıkıyor. Böyle bir yapı ise, çeşitli eksiklik ve hastalıkları taşıyan mevcut örgütlerin hiçbirinden tek başına çıkamaz. Ancak bu örgütlerin tüm kadrolarının yepyeni bir bütünlükte buluşmaları ve yeni yapılanmayı hep birlikte inşa etmeleriyle yaratılır.»

Soru: «Size göre, kimler böyle bir birliğin içinde yer almamalı? Ya da kimler bir araya gelebilir?»

Baydar: «Soruyu böyle sormayalım? Soruyu, 'Marksist solun bir **birlik partisine ihtiyacı var mı**' diye soralım öncelikle, işte bu soruya 'evet' cevabı verenler –ki oldukça geniş bir çevreyi kapsadığını sanıyorum– 1990'lara giderken, 'günümüz dünya ve Türkiye koşullarında nasıl bir parti oluşması gerekir' tartışmasını başlatabilirler. Ben oluşturulması gereken birlik partisinin 1917 partisinin bir küçük modeli olması gerektiğini düşünmüyorum. Aksine, o modelin bugüne ve koşullara uyup uymadığını da Marksist solun ortaklaşa tartışması gerektiği kanısındayım. Partinin gerekliliğinde bir araya gelenler, nasıl bir parti olması gerektiğini tartışırken yeni oluşumun öğeleri de ortaya çıkacaktır. Bence yeni yapılanma eskilerin hiçbirinin doğrudan devamı olmayan ama bir katresini bile harcamadan sosyalist birikimimizin tüm kadrolarım eşit haklı üyeler olarak içinde barındırabilecek, açık, kitlesel, toplumsal meşruiyete, bunun bir koşulu olarak da yasallığa sahip, kuruluşunun ilk adımından başlayarak tüm işleyişlerine kadar demokratik, çok kanatlı, tek ayrıcalığın deneyime, bilime, özgür ve yaratıcı düşünceye dayandığı bir yeniden yapılanma olmalıdır. Ortak hastalıklarımızdan ancak böylesine geniş bir harmanlanma süreci içinde kurtulabileceğimize ve sahip olduğumuz tüm olumlulukları, birbirimizi tamamlayarak ancak böyle bir yapı içinde değerlendirebileceğimize inanıyorum.»

TKP NASIL BİR PARTİYDİ?

Soru: «Parti içi demokrasi açısından TKP deneyi neleri ortaya koydu? Nasıl bir partiydi size göre?»

Baydar: «Bence, sadece TKP değil; Maocu, Troçkist, Aybarcı, Enver Hocacı, MDD'ci, v.s. tüm parti, grup ve çizgileriyle Türkiye Marksist solu, parti işleyişi, parti yapısı ve parti içi demokrasi açısından değerlendirildiğinde Stalinist yan ağır basar. Burada Stalinizmi bir parti yönetme tarzı, bir üyelik üslubu, bir tavır olarak ve olumsuzlayarak kullanıyorum. Türkiye'deki tüm Marksist sol örgütlenmeler Lenin'in, devrim eşiğinde ve devrim içinde, Rusya'nın özel koşullarında doğmuş olan partisinin yapısını biçimsel olarak kopya ettiler. Ancak çok farklı bir dönem ve ortamda yerine oturmayan bu model, hele de Sovyet örgütlenmeleri gibi bir bileşkeninden ayrıldığında, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle geniş ve ciddi bağlardan soyutlandığında, içi boş bir kalıp olarak kaldı. Bunun sonucunda, işçi sınıfı adına hareket eden, kitleleri sürüklemeleri gereken örgütler, sınıfın ve kitlenin temsilcileri ve öncüleri olmadıkları gibi, bu örgütlerin yönetim kadroları da –istisnalar vardır kuşkusuz ama büyük ve ezici çoğunluğuyla– 'çelik çekirdekçikleri biraz da kendilerini oraya tayin etmiş olmalarından menkul, işçi sınıfı içinden süzüle süzüle, sınıfın ve işçi sınıfı aydınlarının en deneyimli, en bilimli, ideolojik açıdan en yetkin, en sınanmışları olmak bir yana, o örgütler içinde bile özgür seçimlerle gelmeyen kadrolardan oluştu. Yine vurguyla söylemek isterim ki, her kesimden bu kuralın istisnaları da çıktı. Ancak, bence genel tablo budur. Bu türden yapılarda, parti içi demokrasi işleyemezdi. Parti içi demokrasinin işlemeyisi ise sürekli bu türden yapılar yarattı. Yönetimler buyrukçu, mutlakçı ve denetimsiz; üyeler ise parti içi demokrasiyi işletme alışkanlığından, bilgisinden, hatta cesaretinden yoksun kaldılar. Türkiye'de Marksist sol üzerindeki baskıların ve gizlilik zorunluluğunun bunda büyük payı oldu. Gizlilik zırhı ve mazereti, parti içi demokrasinin işlemeyişinin gerekçesi ve açıklaması haline geldi.»

Soru: «İşte bu açıdan TKP'deki durum nasıldı?»

Baydar: «özellikle TKP gibi yarım yüzyıldan fazla gizli kalmak zorunda bırakılmış yapılarda yanlışların sorumlularını değil bulmak, sormak bile, soranın kendi kendisinden kuşkuya kapıldığı bir 'hain'lik, polise ipucu verme v.s. olarak görüldü. Bu tespitlerimin derece derece tüm Türkiye Marksist solu için geçerli olduğunu düşünüyorum.

Şu sıralarda buzların kısmen çözüldüğü ve insanların görüşlerini daha özgürce dile getirebildikleri bir ortamda çok farklı, hatta birbirine karşıt örgütlerin, partilerin tabanlarının ve bazan yöneticilerinin önemli bölümünün eleştiri, şikayet ve değerlendirmelerinin ne kadar benzeştiğini görmek ilgi çekicidir.»

Soru: «Şimdi TBKP'de parti içi demokrasi açısından mekanizma nasıl işliyor sizce?»

Baydar: «TBKP'de parti içi demokrasinin nasıl işlediğinden söz etmem mümkün değil. Çünkü TBKP'nin henüz bir değerlendirme yapılmasına elverişli bir tarihi yok. Ama TBKP'nin TKP'nin devamı olduğunu düşünürsek, özellikle son gelişmelerle ilgili bazı değerlendirmeler yapmak olanaklı. Sosyalist hareketin kendini sorgulamaya ve yeni bir arayışa başlamasıyla zamandaş ve paralel olarak TKP içinde de bir arayış başladı. TKP ve TBKP yöneticilerinin, en azından ağırlıklı bir bölümünün parti içi demokrasinin işlemlerini istedikleri, buna yöneldikleri görüşündeyim. Ne var ki, istemek, savunmak, yazmak, söylemek yeterli olamıyor.»

Soru: «Neden olaya karamsar bakıyorsunuz?»

Baydar: «Yeni açılımın başlamasından bu yana TKP (TBKP)'de yönetim kadrolarında ve üye yapısında köklü bir değişiklik olduğunu sanmıyorum. Kadrolar değişmeden derin, köklü, gerçek anlamda bir yenileşme, değişim olamayacağı görüşündeyim. Yönetimiyle, üyesiyle üç aşağı beş yukarı aynı kalan bir yapıdan bu kadar kısa zamanda ve hiçbir köklü özelleştirme, geçmişin gerçekten çok açık ve köklü bir değerlendirmesi bile yapılmadan yepyeni bir kimlik çıkamaz. Nitekim çıkamıyor. Parti içi demokrasiyi, isteyen istediğini söylemesi, yönetimin de bildiğini okuması; politikaların 'yukarıda' üretilip aşağı indirilmesi; üyelerin de yukarıdan indirilen politikalara kendilerini uyarlamaları olarak anlamıyorum. Bu anlamda, tüm iyi niyete rağmen, parti içi demokrasi açısından fazla bir şey değiştiği görüşünde değilim.»

Soru: «Buna bir örnek verebilir misiniz?»

Baydar: «örneğin, son zamanlarda çok kullanılan 'yeni düşünce' kavramının, savunulan görüş çeşitliliği ve eleştiri özgürlüğünün nasıl yansıyıp somutlandığına bakalım.

Dün bunların hiçbirinin olmadığı ve hatta suç sayıldığı bir yapıda, dünün ne denli sonuçlu, yani derinlemesine ve gerçek bir değerlendirilmesi ve özeleştirisi yapılmadan bu kavramlar birden ortaya atılıyor. Bu kavranılan ortaya atanlar, ateşli bir biçimde savunanlar, dün bunların tam karşısında yer almış olan kadrolar. Bu durumda 'yeni düşünce' de içi boşaltılmış yeni bir şablona dönüşüyor; iyi niyetli adımlar sadece biçimsel kalıyor. TKP ve onun bir ölçüde devamı olan TBKP'nin, bu yapısıyla, kendi çerçevesi içinde kalarak, yani çok daha büyük bir politik birliğin parçası olmadıkça, öz olarak değişebileceğini sanmıyorum.»

SOSYALİST DEMOKRASİ

Soru: «Buradan hemen sosyalist demokrasiye geçmek istiyorum. Bu konuda yapılan tartışmalar yeni açılımlar getirebildi mi?»

Baydar: «Sosyalist demokrasi konusunda, teori planında Marks-Engels ve Lenin'in konuya ilişkin görüşlerinin son tartışmalarda fazla aşılmadığı görüşündeyim. Gerçek anlamda sosyalist demokrasiyi, burjuva demokrasiden ayıran özün, burjuva demokrasisinde sadece egemen sınıflar ve yandaşları için geçerli olan hak ve özgürlüklerin sosyalist demokraside sınıflardan bağımsız olarak toplumun tüm üyelerine yaygınlaşmış olması diye kavriyorum. 70 yıllık pratikten sonra, bugün ortaya çıkan sorunların temelinde kanımca işte tam da bunun gerçekleşmemiş olması yatıyor. Neden gerçekleşmediği, genel anlamda 'demokrasi' kavramının içerdiği hak ve özgürlüklerin tümünün tüm toplum üyelerine neden sağlanamadığı konusuna gelince, bu da tek taraflı bir olay olarak ve yüzeysel bir bakışla ele alınmamalı. Yönetimin, devletin, partinin kısıtlayıcı, baskıcı yönetimlerinin, Stalinizmin payı yanında, sosyalizmi bir bilim, bir yöntem, geleceğin dünyasına bir geçiş olarak değil de **bir dinsel iman biçimi** olarak kavrayan milyonlarca insanın 'özgür birey' bilinçine varamamış olmasının da payı var bence, insanların kendi düşüncelerine koydukları sansürler, yanlış gördükleri şeylerin yanlışlığı belirtmekten çekinmeleri, sürüden ayrı düşme korkusu, her anlamda birikim eksikliği, sosyalist demokrasiyi gerçekleştirebilecek ve onu yaşayabilecek 'özgür birey'in 'nadir' bulunur olması da hesaba katılmalı sosyalist demokrasinin neden gerçek anlamda kurulamadığı düşünülürken. Bunları söylerken, sistemin yakın zamanlara kadar 'özgür birey kimliği'nden çok, 'gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım' anlayışında, 'tabi' ve bağımlı kişiliği yüceltmesinde ve oluşturmada, çevresinin kapitalist dünyayla, yani düşmanla sarılı olmasının da payı olduğu kanaatindeyim.»

Soru: «Siz sosyalist düzende birden fazla parti olması ve serbest seçimler yapılması, Marksist partinin, eğer seçimleri kaybederse, iktidarı devretmesi önerileri için ne düşünüyorsunuz?»

Baydar: «Çağımızda kitle desteği olmayan, başka bir deyişle halkın çoğunluğunun yandaşlığını, desteğini kazanamamış hiçbir toplumsal atılımın, hele de bir devrimin başarılı olamayacağına inanıyorum. Bu yüzden, 'seçimleri kaybedersek iktidarı devretmeliyiz' görüşünü ve bu konudaki soruları mekanik buluyorum. Bence asıl düşünülmesi gereken, 'iktidarı ezici çoğunlukla birlikte, ezici çoğunluğun iktidarı olarak nasıl alabiliriz ve bir kez aldıktan sonra da **bu çoğunluğu koruyabilmeyi nasıl sağlayabiliriz**' sorusunun cevabıdır. Kitleler iktidara getirebilecek biçimde destek verdiklerinde, bu desteği öyle bir anda geri almazlar, öte yandan, iktidarın kime devredileceği de bir sorun. Ana doğrultu olan sosyalizm içinde bir başka partiye mi, yoksa devrimle iktidardan giden sömürücü egemen sınıfa mı? Halkın çoğunluğunun, en geniş kitlelerin katıldığı, yaptığı ve desteklediği bir devrimi ve kurduğu sosyalizmi sömürü, zorbalık ve güç kullanımı ile geri almaya kalkışanlara karşı, devrimin ve sosyalizmin sonuna kadar savunulmasından yanayım. Eğer sosyalizm geniş yığınların yaşam koşullarını düzeltebilmiş, özgürlük sağlamış, yığınların, emekçi sınıfların iktidarı olmuşsa, –dış müdahaleler olmaksızın– seçimler niye kaybedilsin?»

Soru: «Burjuva partilerinin serbestçe faaliyet göstermesi konusuna girmediniz.»

Baydar: «Sosyalist ülkelerde de çok partili siyaset olabilir kuşkusuz ve bazı sosyalist ülkelerde var da. Ama gerçekten iktidara talip, iktidardaki komünist partisine alternatif olarak çok partili sosyalizm örneğini bugüne kadar ben bilmiyorum. Bu soruya benim cevabım, sosyalizm genel çerçevesinde çok partililiğin olabileceği, hatta rejimin ve iktidarın denetimi bakımından bunun yararlı ve zorunlu olacağı yolunda. Ancak, burjuva partilerinin de serbestçe faaliyet gösterebilmeleri konusunda aynı şeyi düşünemiyorum.»

Soru: «Burjuva partilerine neden karşı çıkıyorsunuz?»

Baydar: «Sosyalizm fikrinin ve somutlanmasının kesinlikle bağdaşmayacağı şey, sömürüdür. Burjuva partileri, yani artı-değer sömürüsüyle var olan partiler, bu kimlikleriyle sömürüyü ortadan kaldırmayı amaçlayan bir düzenle nasıl bağdaşabilir, ben anlayamıyorum. Benim, bugünkü şahsi görüşüm, burjuva sınıfının sömürüye dayanan egemenliğini ve sömürüyü savunan bu sınıfların –ki onların mülksüzleştirilmiş olmaları gerekir– siyasal örgütlenmelerine sosyalist bir düzende yer olmadığı yolundadır. Aksi düşünceleri biraz hayalci ve biçimsel bir özgürlük anlayışı, eski sekter yanlıgıların bu defa tam zıt kutupta yansıması olarak görüyorum. **Tekelci burjuvazinin, oligarşinin, uluslararası bağlantılarının, zor ve güç kullanımında bu bağlantıların da nasıl devreye girdiğinin unutulmaması gerektiği kanısındayım.»**

STALİN'İ REDDEDİYORUM

Soru: «Türkiye'de birçok grupta Stalin tartışılıyor. Ve genel eğilim, onu reddetme yönünde. Sizin tutumunuz nedir?»

Baydar: «Özellikle ve öncelikle SBKP'de başlayan geçmişe eleştirel bakış ve kendini sorgulama süreci içinde Stalin dönemi ve Stalin'in şahsı önemli yer tutuyor. Ben konuyu, hele de sosyalist demokrasi konusunu Stalin'le sınırlı görmüyorum ve Stalin eleştirisinin sosyalist demokrasiyi yaratmaya tek başına yeterli olmadığını düşünüyorum. Stalin'i ve Stalinizmi yaratan neydi? Bu sorunun cevabını veremezsek, Stalinizmi eleştirerek Stalinist olmamız da pekâlâ mümkün. Stalinizm, milyonlarca partiliye rağmen ve dünya komünist hareketinin en sıkı bağlara sahip olduğu görece yükseliş döneminde doğup gelişti. Nasıl mümkün oldu bu? Bence, günümüzde sosyalizmin, derinlemesine araştırması gereken budur. **Yoksa Stalin, 'günah keçisi' haline getirilir ve bunun verdiği rahatlıkla 'işte suçluyu şimdi bulduk' diyerek adım adım yeni Stalinizmlere doğru yönelilir.»**

Soru: «Siz Stalinizm deyince ne anlıyorsunuz?»

Baydar: «Sosyalizmi ve partiyi kitlelerden koparan, partiyi sınıfı temsil etmez hale getiren, yönetime sınıf ve hatta parti üzerinde ayrıcalık tanıyan, kişiye tapınmayı yönetme yöntemi haline getiren, özgür bireyi ezen bir parti ve yönetim modeli olarak Stalinizmi kesinlikle reddediyorum. Sosyalizmde olması gerekenin tam tersidir bu. Ama oldu. Neden? Soru budur. Süreç henüz yeni olduğu için, belki şimdilik eleştiriler biraz yüzeysel kalıyor. Gelecekte 'neden' sorusunun çok daha boyutlu ve derin cevaplarının verilebileceğine, bu cevapların verilmesinde hepimizin katkısının olabileceğine inanıyorum.»

ULUSLARARASI SOSYALİST HAREKET

Soru: «Geçmişte yaşanan Çin-Sovyet ayrılığına bugün nasıl bakıyorsunuz?»

Baydar: «Sosyalizme giden uzun yolda farklı arayış noktalarıdır. Bu konuda 'haklı-haksız', 'doğru-yanlış' nitelendirmelerinin yapılmasının gereksiz ve yararsız olduğunu düşünüyorum. Yapılması gereken, her deneyimden sonuçlar çıkarabilmektir. Geçmişte gerek uluslararası sosyalist harekette, gerekse Türkiye'de başarısız olan bu oldu.»

Soru: «Uluslararası sosyalist harekette ağabey parti, küçük kardeş parti ilişkilerini Üçüncü Enternasyonal'e kadar dayandıran görüşler var. Daha sonra bu geleneğin Sovyet, Çin, Arnavutluk partileri etrafında sürdüğü tespiti için ne diyorsunuz?»

Baydar: «Üçüncü Enternasyonalin ilk yılları dünya devriminin yakın olduğuna inanılan yıllardı. Bütün ülkelerin işçilerinin birliğinin somutlanması, bir dünya partisi olan Üçüncü Enternasyonal, içinde doğduğu koşulların ve beklentilerin ürünüydü. Bu koşullar değiştiğinde ve beklentilerin gerçekleşmediği görüldüğünde, hareketin birliğini biçimsel olarak, böyle olduğu için de yukarıdan direktifçi yöntemlerle sağlamaya çalışma eğilimleri egemen oldu. özellikle 1930' ların ikinci yarısından sonraki yılların, Enternasyonal'in tarihinin acı dönemleri olduğunu düşünüyorum. Sosyalizmin iktidara geldiği ülkelerin partilerinin, bunlar arasında Sovyet ve Çin partileri gibi güçlü partilerin 'ağabey parti' konumunda oldukları, yakın zamanlara kadar –ve belki de hâlâ– bir gerçektir. Ancak bu olayı tek taraflı görmemek gerektiği kanısındayım. Diğer ülke partileri de 'küçük kardeşliği' benimsemişlerdi ve **görece güçsüzlüklerini ağabeyden güç alarak telafi etmek yoluna gidiyorlardı,** özellikle kendi ülkelerinde kitleselleşemeyen, toplumsal meşruiyeti sağlayamayan partilerde bu durumu vurguyla görmek mümkündür. Örneğin, SBKP'nin herhangi bir seksiyon sorumlusunun sohbet ederken söylediği bir sözü 'emir' telâkki etme anlayışı, itiraf edelim ki, özellikle güçsüz küçük partiler arasında bir hayli yaygındır, istisnalar var tabii ama az. Marksist partiler arasındaki ilişkinin, aynı yolda yürüyenlerin birbirilerine desteği, birbirlerinin deneyimlerinden idealist, düşünsel düzeylerinden yararlanmaları biçiminde gelişmesi gerektiği kanısındayım.»

ASKERÎ MÜDAHALELERE KARŞIYIM

Soru: «Varşova Paktı ordularının Çekoslovakya'ya, Sovyet ordusunun Afganistan'a askeri müdahalesini bugün nasıl görüyorsunuz?»

Baydar: «Varşova Paktı ordularının Çekoslovakya'ya girişi sırasında, kafamda sorular belirmiş olmakla birlikte, 'sosyalizmin yüce çıkarları' için, olmaması gereken böyle bir olayı bile, itiraf edeyim ki, 'utangaçça' da olsa savunmuştum. Afganistan'a girildiğinde, 'Sovyetlerin Vietnam'ı olabilir' diye düşündüm. Ama bu görüşümü, ancak çok yakın çevreme söyleyebilme cesaretini gösterdim. Çokları gibi ben de suskunluğa sığındım. Şimdi, sosyalist kalarak sosyalizm konularından eleştirel tutumun, bireysel özgürlük ve cesaretin belirtisi olduğu kadar genel olarak sosyalizmin yararına olacağı kanısındayım.»

Soru: «Bulgaristan'da Türklerin isimlerinin değiştirilmesi olayı sizin eski çevrenizde pek tartışılmıyor. Bu konuda tutumunuz nedir?»

Baydar: «Bulgaristan'daki Türk azınlık üzerindeki baskılar, ad değiştirme, kütüklerdeki adları kazıma v.s. eğer doğruysa (ben yer yer doğru olduğunu ama özellikle Türkiye ve Batı kaynaklarınca olduğundan çok fazla abartıldığını düşünüyorum) sosyalizmin özünü, değerleriyle ve hedefiyle bağdaştırmadığım, üstelik ne amaçla yapıldığı da kavramadığım bir yöntem. Yine bir ihtiyat payı bırakarak 'eğer doğruysa' diyorum. Bu olay ve benzerleri konusunda suskunluğa bürünmek değil, aksine sosyalizm konularında kalarak sosyalizmin özüne dönerek açık bir tartışma ve bilgilenme sürecini teşvik etmek, derinleştirmek gerekir. Sosyalizm, kendini ancak sosyalizm içi sapmaları, yanlışları, eksikleri, bugün Sovyetlerde Stalin dönemine ilişkin olarak yapılmaya çalışıldığı gibi, büyük bir cesaretle irdeleyerek, ders çıkararak aşabilir. Hareketimiz yıllarca tek seslilik adına suskunluğu erdem bildi. Şimdi herkesin kendi şarkısını cesaretle, uyumlu bir koro içinde söylemesinin, çok sesliliğin görkemli uyumunu yaşamanın zamanıdır.»

GLASTNOST, BÜYÜK VE UMUTLU BİR OLAY

«Soru: «Daha önceki yazılarınızdan, Gorbaçov reformlarına ilişkin bazı tereddütleriniz olduğu anlaşılıyor. Glasnost ile perestroykayı birbirinden ayırma ihtiyacını neden duyuyorsunuz?»

Baydar: «Sosyalist ülkelerde bir süredir gözlenen, özellikle ekonomik reform girişimleriyle, o reform, girişimlerine de yol açan, kendilerini ve yürünen yolu sorgulama, eleştirel gözle değerlendirme, kendilerine bakma, sosyalizmin özünde var olan yolları ve değerleri yeniden keşfetme, bugüne kadar tabu sayılan konuları tartışma, insanın düşünsel ve yaratım özgürlüğünü geliştirme çabalarını, ben, birbirinden bir ölçüde ayırıyorum. **Yeniden yapılanmanın (perestroyka)** parçaları olan tek tek reformlar konusunda bugünden bir şey söyleyebilme durumunda değilim. Kimilerinin, doğru ve yararlı yani yolu açıcı ve hedefi yaklaşıtııcı olduğu, kimilerininse sosyalizmin sırtına yeni yükler yükleyebileceği görüşündeyim. Tıpkı eskiden yaptığımız gibi, şimdi de bu olup bitenlere övgüler düzmenin, bu reformları tartışmasız ye mutlak doğrular kabul etmenin yeni bir yanlış olduğuna inanıyorum. Reformlar yeni arayışa yeni cevaplar, bir bakıma yeni denemelerdir. Başarılı olmalarını içten diliyorum ama tümü mutlaka başarılı olacaktır diyemiyorum. 'Glasnost' kavramında toplanan büyük arayışa gelince. Bunun, amacımız olan sosyalizme, oradan yepyeni bir çağa, 'uygarlık çağına' götüreceğ yolun aslında ayrılmaz parçası olması gereken bilimsel kuşkunun, eleştirinin, kendini sorgulamanın, bu anlamda düşünce ve yaratma özgürlüğünün, toplumun harekete geçmesi, donukluktan kurtulmasının, bütün bunların yaşanmaya başlanmasının, 1917'den bu yana sosyalizmin yaşadığı en büyük ve umutlu olay olduğunu düşünüyorum.»

Soru: «Bazı sol çevreler, Polonya'daki Dayanışma olayını değerlendirirken, olayı 'CIA parmağı' ile açıklama eğilimindedir. Siz nasıl bakıyorsunuz?»

Baydar: «Polonya'da olup bitenler, ilk günden beri kafamda sorular doğurdu. **Sosyalist bir ülkede işçi sınıfının ezici çoğunluğu ve en geniş kitleler partiye veya yönetime karşı yıllarca direniyor, karşı koyuyor, ters düşüyorlarsa, bunu eskiden yaptığımız gibi sadece CIA parmağıyla açıklama ve bir çeşit rahatlama alışkanlığından kurtulmak gerek.** Bunun nedenlerini, yapılmış ve yapılmakta olan hataları araştırmak, bulmak, üstüne gitmek gerek.»

Soru: «Sosyalist hareketler içinde Marks ve Engels dışında hemen tüm liderler; Lenin, Stalin, Troçki, Mao, Enver Hoca, Kastro gibi yeniden tartışma konusu yapılıyor. Siz liderler konusuna nasıl yaklaşıyorsunuz?»

Baydar: «Sosyalist liderlerin tümünün kısacık zaman dilimlerinde değil, yürünmekte olan uzun yol perspektifinden, o yolun daha acısız ve daha hızlı gidilmesine yaptıkları katkılarla ve kendi koşulları içinde değerlendirilmelerinden yanayım. Her anlamda, putlaştırmalardan kurtulmak gerektiğini düşünüyorum.»

SOSYALİZM KRİZDE DEĞİL

Soru: «Bugün sosyalizmin krizde olduğundan söz ediliyor. Size göre sosyalizm krizde mi?»

Baydar: «Üçüncü Dünya ülkelerindeki Marksist hareketi gelişmiş Batı ülkelerinin Marksist partileriyle kıyaslamaktan yana değilim. Ama sosyalist ülkeler dışında kalan dünyada Marksist hareketin bir durgunluk döneminde olduğu görüşünü paylaşıyorum. **Ancak, 'sosyalizmin krizde olduğu'nu düşünmüyorum.** Aksine, sosyalizm bence yeni bir atılımın eşiğinde. Bu atılım öncesinde yeni yanlışlar, hatta gerilemeler bile olabilir diye düşünüyorum. Ama sosyalizm, en başta da anlatmaya çalıştığım gibi, birkaç on yıl içine hapsolmuş pratikler toplamı olarak değil, insanın kendi elleriyle yarattığı tarihinin zorunlu aşaması, geleceğin toplumuna, insanlık çağına geçiş aşaması olarak düşünürsek, o zaman, son dönemlerde yaşanmaya başlananların, 1917'lerden sonraki en. önemli dönemeci işaret ettiklerini de kavrarız. Sosyalizm, çok karmaşık bir dünya ortamında, dünyanın ve kendi sorunlarının çözümünü, bence yine kendi içinde, kendi kaynaklarında, kendini sorgulayıp kaynakları da aşabilme potansiyeli bulacaktır.»

Soru: «Mültecilerin dönüşü için ne diyorsunuz?»

Baydar: «Yurt dışındaki sosyalistlerin dönmeleri gerektiğini, bu dönüşün çok ileri atılmaması gerektiğini, dönüşün bir 'kahramanlık gösterisi' değil, rejimi zorlayıcı, demokrasinin gelişmesinde adım atırcı, bu amaçla da mümkün olduğunca toplu, birlikli, (nicel ve nitel olarak) güçlü, iyi planlanmış, yurt içi ve yurt dışı desteklerinin güçlüce sağlanmış olması gerektiği kanısındayım.»

Soru: «Son bir söz...»

Baydar: «Düşündükçe daha iyi kavradığım bir şey var, bunu da belirtmek istiyorum: Gerek dünyada, gerekse Türkiye'de sosyalizm adına ve sosyalizm adı altında birçok hatalar yapıldığı bir gerçek. Ama sosyalizmin, ilerlemeler, durgunluklar ve hatta gerilemelerle, adım adım gelişecek, yüzyılları alacak bir süreç, insanı gerçek uygarlık çağına aşırarak bir köprü olduğunu düşünürsek, tüm bu hatalarla birlikte ve bu hatalara rağmen, yine de çok yol alındığını anlarız. Varılan noktadan baktığım zaman, **yaşamakta olduğumuz çağı ve yakın geleceği, Marksizmin en iyi ve en işlevsel açıkladığını, insanın kendi tarihini kendi elleriyle değiştirmesinin en sağlam ipuçlarını, yürümemiz gereken yolun kabataslak da olsa iyi bir planını verdiğini görüyorum.** Yapılan hatalar, yolu inşa ederken ve bir yandan inşa edip, bir yandan yürürken, kimi kaçınılmaz olan, kiminden ise korunabilecekken korunamadığımız hatalardır. **Öte yandan, Marksizmin kendisinin de, bir bilim olarak, tabulaştırılmaması, Kuranlaştırılmaması, mutlaka ilerletilmesi ve tartışılmasının zararlı değil ufuk açıcı olduğu kanısındayım.»**

Kasım 1988 Batı Almanya

ATILLA COŞKUN («GELENEKSEL SOL» ÇEVREDEDEN)

ATILLA COŞKUN

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken, gençlik hareketleri içinde aktif olarak yer aldı. Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) yönetim organlarında görev aldı. 1969-70 yıllarında TİP üyesi olarak siyasal çalışmalara katıldı. Aynı yıllarda, işçi basınıni geliştirmeyi amaçlayan **Emekçi Basın Birliği**'nin kurucuları arasında bulundu. Birliğin genel sekreterliği görevini üstlendi. 12 Mart darbesinden sonra tutuklandı ve sıkıyönetim mahkemelerinde çeşitli davalarda yargılandı. 1974 affıyla salıverildi ve İstanbul Barosu'na bağlı olarak avukatlığa başladı. **12 Eylül'den sonra ise, başta Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın TBKP davası olmak üzere pek çok siyasi örgütün davasında avukat olarak savunma yaptı.** Barış Derneği ve Kutlu-Sargın davasına sanık olarak dahil edildi. Hukuk, siyasal ve sosyal konulara ilişkin ya-yırılanmış kitap ve makaleleri var. «Geleneksel sol» diye tanımlanan çevreden bilinir.

Soru: «Solun geçmişinin muhasebesiyle ilgili olarak tespitleriniz nelerdir?»

Coşkun: «Öncelikle sosyalist solun hiçbir zaman ülke yönetimini üstlenmediğini belirtmek isterim. Bu nedenle, ülkemizin ve halkımızın bugün içinde bulunduğu olumsuz koşulların doğrudan sorumluluğunu taşımıyor. Sosyalist sol, örgütlenme olanaklarının genişlediği 1961 sonrasında TİP ile birlikte açık siyasal örgütlenmesini oluşturarak parlamentoya girebildi. TİP, etkili muhalefet sorumluluğunu yerine getirdi. Ülkenin politik gündemine taraf olabildi ve halkın önüne yeni bir perspektif açtı. TİP'in etkili politikası karşısında tutucu çevrelerin aldığı önlemler ve nihayet 12 Mart darbesi, sosyalist solu yeni bir sürecin eşiğine getirdi. 1971 yılından sonra sosyalist sol siyaal bir etkinlik oluşturamadı. Çünkü bölünmüştü ve sekte, dogmatik, uzlaşmaz tutumlar, birleşebilmenin önündeki engelleri oluşturdu.»

Soru: «Solda 20 yıllık bir parçalanma sürecinden sonra tekrar birlik tartışmaları gündeme geldi. Durumu nasıl görüyorsunuz?»

Coşkun: «Son birkaç yıldır sosyalist sol içinde daha realist ve özgür düşünebilme çabalarının yanı sıra, birlik düşüncesinin ve ülkenin siyasal gündemine taraf olabilme isteklerinin geliştiği görülüyor. Sosyalist solun bölünmüşlüğüne kaçınılmaz olduğuna ilişkin yargılara katılmıyorum. Yaşanmış ve yaşanmakta olan bir gerçek var. Güncel politik sorunların çözümüne ilişkin politikalar üretmek yerine, on yıllar sonrasının olası sorunlarının bugünkü tartışmaların başına konulması, bölünmelerin önemli nedenleri arasında geliyor. Hatta, kimi hallerde bölünmeleri kaçınılmaz kılıyor.»

Soru: «Peki, birlik nasıl olacak?»

Coşkun: «Bugün sosyalist solun partisel düzeyde birliğe ihtiyacı var. Bana göre, siyasal mücadelede yasal bir parti ile yer almak isteyen sosyalist solun çeşitli kollarının ve örgütsüz kadroların birleşebilmeleri mümkündür. Ama, sosyalist solda yer alan çeşitli yapılanmalardan hangilerinin bir partide birleşebileceklerini bugünden adlandırabilmek oldukça zordur. Üstelik, böyle bir çaba içine girmek doğru da değildir. Çünkü böyle bir tavır, kendinden menkul bir yetkiyle, kimi siyasal çizgi ya da partileri Marksist saymayı ve birliği böyle bir çerçevede ele almayı gerektiriyor.»

Soru: «Birlik için bir sınır çizmek mümkün mü?»

Coşkun: «Kendisini Marksist sayan ve sosyalizm özlemini taşıyan herkesin, her partinin birlik sürecine katılmaya ve politika üretmeye hakkı vardır. Kimse bu hakka karşı çıkmamalı, tersine bunu bir olanak olarak görmelidir. Birlik sürecinde, daha gerçekçi, daha esnek ve her tür dayatmacı anlayıştan uzak, daha demokrat olmak gerekiyor.»

Soru: «Türkiye solu bugün size göre nasıl bir partiye ihtiyaç duyuyor?»

Coşkun: «Marksist parti anlayışını çağdaş gelişmeler ışığında değerlendiriyorum. Stalinist parti anlayışım benimsemiyorum. Siyasi mücadelede parti amaç değil, araçtır. Bu bakımdan, her ülke, her çalışma biçimi ve her mücadele koşulu, kendi parti standartlarını belirleyecektir. Marksist partilerin ideolojik yapısını somutlayacak ölçü, partinin nihai amacıdır. Partinin programatik ve tüzüksel yapısı, her zaman demokratik yöntemlerle oluşur, zamanla değişir ve gelişir. Partinin nihai amacını, programatik ve tüzüksel yapısını benimseyen çevre ve eğilimlerle değişik yorum biçimlerinin aynı parti çatısı altında yer almasını, partinin demokratik niteliğinin gereği görüyorum. Kanımca Türkiye'deki mücadelenin ihtiyacı olan parti, yasal, demokratik, yığınsal Marksist bir partidir.»

YASAL PARTİ İSTEYENLER BİRLEŞSİN

Soru: «Solda birlik için bir model öneriniz var mı?»

Coşkun: «Birliği, bugünden belli modellere bağlamanın doğru olmadığına inanıyorum. Ancak, sosyalist solun birleşik partisine ulaşacak süreci, yasallaşma mücadelesinden ayrı görmüyorum. Bugün ülkemizdeki demokratik gelişme, sosyalist solun açık siyasal kimliği ile partileşebilmesinin olanaklarına gebe görünüyor. Bu bakımdan, parti düzeyindeki birleşmenin yasal süreçte gelişmesi gerektiğini ve sağlıklı bir birleşik partinin ise ancak böyle mümkün olduğunu düşünüyorum.»

Soru: «Solda en çok tartişılan bir diğer konu da sosyalist demokrasi. Siz ne dũřünüyorsunuz?»

Coşkun: «Sosyalist demokrasi, insan hak ve özgürlüklerini ve demokrasinin evrensel değerlerini korur ve onun üzerinde yükselir. Sosyalist demokrasi, sınıflı toplumlardaki yasallıkların tersine, **en geniş ölçülerde katılımcı, çoğulcu** ve genel seçimler temeline dayalı, kelimenin gerçek anlamında demokratik bir siyasal rejimdir. Bu nedenle düşünce, inanç, örgütlenme, toplanma, seçme ve seçilme gibi temel hakların özgürce kullanılmasını amaçlar, öte yandan, belirtmek gerekiyor ki, sosyalizm insan içindir, insanın özgürce gelişmesini iamaçlar. Bunun için, şiddetin maddi temellerini ortadan kaldırarak toplumun dışına çıkarmayı başlıca hedef edinir. Bu nedenle, sosyalist demokrasi ve onun anayasası, hak ve özgürlüklerin terör ve silahlı eylemlerle yani şiddete dayalı yöntemlerle kullanılmasına izin vermez.»

Aralık 1988 istanbul

ZİYA YILMAZ (GELENEKSEL SOL ÇEVREDEDEN)

ZİYA YILMAZ

1933'te Ordu'nun Fatsa ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu bu ilçede, liseyi Zonguldak'ın Karabük ilçesinde bitirdi. Yüksek öğrenimini Ankara'da tamamladı. Fakülte öğrenciliği sırasında TİP saflarında politikaya atıldı. 1964'te fakülteyi bitirdi, bir yıl sonra da askere gitti. Askerlik dönüşü Fatsa'ya yerleşti. Burada TİP örgütünde görev aldı. özellikle Karadeniz'deki fındık üreticilerinin örgütlenmesinde ve bunların yürüyüş ve mitinglerinde yöneticilik yaptı. TİP içindeki faaliyetini 1971'e kadar sürdürdü. Mahir Çayan'ın önderliğinde THKP-C kurulunca, genel komite üyeliğine getirildi. Bu örgütün hemen tüm eylemlerine katıldı. 1971 Mayıs ayında yakalandı. 29 Kasım 1971'de Kartal-Maltepe askeri cezaevinden Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna ile birlikte kaçtı. 1972 Şubatında tekrar yakalandı. Yargılamalar sonucu idama mahkum oldu. 1974 affıyla cezası 30 yıla indirildi. 14 yıl 10 ay hapis yattıktan sonra tahliye oldu. Halen İstanbul'da oturan Yılmaz, «geleneksel sol» çevrenin görüşlerini benimsiyor.

Soru: «Türkiye sosyalist solunun 1960'tan sonraki geçmişiyle ilgili bir muhasebe yapacak olsanız, 'aktif ve 'pasif hanelerine neleri yazarsınız?»

Yılmaz: «Soru, 1960'larda hakim kılınmaya çalışılan bir yanılgıyı vurguluyor: Sosyalist hareketin 1960 sonrasını, öncesinden ayrı tutmak. Oysa, 1960 sonrası sosyalist hareket, günahı ve sevabıyla 1960 öncesi birikimin üzerinde yükseldi. Onun damgasını taşıdı. Bu ayırıcı yaklaşımın 1960 sonrası sosyalist hareketin gelişmesinde önemli etkileri oldu. Bunlar şöyle özetlenebilir: **Sosyalist hareketin 1960'lardan sonraki yükselişi, geçmişinden ayrı tutulmaya çalışıldığı için, işçi sınıfının politik örgütlülüğünün tarihselliği ile kucaklaşamadı, yeni bir nitelikte işçi sınıfını hareketi sosyalist hareketle bütünleşemedi. 15-16 Haziran büyük işçi direnişinin gösterdiği gibi, başını işçi sınıfının çektiği toplumsal muhalefet ile sosyalist hareket ayrı kanallarda akmayı sürdürdü.** Demokrasi mücadelesinin özü kavranamadı, içi doldurulamadı. Sosyalist hareketi 1960 öncesinden koparmak, aynı zamanda enternasyonalist zeminden kopmayı da beraberinde getirdi. Bir taraftan milliyetçiliği güçlendirirken, enternasyonalist öğretiden kopuş ve sosyalizmin kabalaştırılmasını, popülist anlayışları teşvik etti. Bölünmelerde de önemli yeri oldu. 'Eski tüfekleri' legal mücadeleden uzak tutmak anlayışları, kimi bölünmeler bakımından öznel koşulları elverişli kıldı, birikmiş deneyimlerin yeni kuşaklara aktarılmasının önünü tıkadı.»

Soru: «Bu açıklamalarınızdan sonra, 1960 sonrası için neler düşündüğünüzü özetleyebilir misiniz?»

Yılmaz: «1960'lı yılların ortalarından başlayarak, çok değişik siyasetlerin yürüttüğü, ancak TİP'in ağırlıklı olarak başını çektiği sosyalizm için mücadele, en azından bir istem olarak politika sahnesinde yerini aldı; işçilerden, köylülerden, aydınlardan ve toplumun diğer geniş kesimlerinden destek buldu, benimsenmeye başladı. 1960'lı yıllardan başlayarak, emperyalizme karşı mücadele bilinci yığınlarda yeniden uyandırıldı. Ancak bu süreçte, sosyalistler ile devrimci demokratlar arasındaki ilişkilerin doğru geliştirilmemesi, tartışmaları, bağlaşıklar arasındaki dostluk sınırlarını aşarak düşmanlık sınırına vardırdı. TİP'in 15 milletvekili ile TBMMde yer alması, bir yandan **sosyalizmin yığınlar gözünde meşruiyet kazanması** bakımından önemli kazanımlar getirirken, öte yandan, kimi sosyalistlerde parlamentarizm ve legalizm eğilimlerinin ağır basmasında etkili oldu. Yine bu dönemde, barışçı olmayan mücadele biçimlerinin Leninci özü boşaltılarak, her birini bir başka siyasetin mutlaklaştırmasıyla savrulmalar hızlandı. Ayrıca örgütlenmede, derinlemesine ve yaygın örgütlenme, birbirlerine eklenmesi gereken yanlar değil de, karşıtlık gibi sunulmaya başlandı.»

Soru: «Olumlu faktörler olarak özellikle nelerin altını çizmek istersiniz?»

Yılmaz: «Özellikle '70'li yıllarla birlikte işçi sınıfının enternasyonalist konumlardaki örgütlenme geleneğinin güçlen-mesiyle 1960'lara özgü eğilimlerin aşılmaya başlanması, en önemli gelişmedir. Birkaç başlık altında kısaca özetlemeye çalıştığım kadarıyla da görüleceği gibi, ülkemiz sosyalist hareketi 1960-80 arasında çocukluk döneminin hastalıklarını birbiri üstüne yaşadı. Ancak bu süreçte biriken Marksizm-Leninizm bilgisi ve işçi sınıfının örgütlü mücadele pratiği, günümüzde sağlıklı bir zeminde sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketini kaynaştırmayı olanaklı kılacak olgunluğa geldi. 1960'tan günümüze yaşananların hepsi elbette yaşanmayabilirdi. Ancak, yaşanmış olmasından çıkartılacak dersler, bugün daha üst bir düzlemde mücadele etme olanaklarını da açtı.»

Soru: «Solda bu kadar bölünme kaçınılmaz mıydı?»

Yılmaz: «**İşçi sınıfı damgasını vurmadığı sürece sosyalist harekette bölünme kaçınılmazdır.** Marksizm-Leninizm, sınıl savaşımının felsefi silahı ise, işçi sınıfı da onun maddi gücüdür, ikisinin toplumsal pratikte bütünleşmesiyle sosyalist hareketteki bölünmelerin önü alınabilir.»

Soru: «Birlik deyince siz, hangi grupların bir araya gelmesini anlıyorsunuz?»

Yılmaz: «Birlik girişimini, Marksist-Leninistlerin birliği açısından değerlendirmek için, bu girişimle yaratılmak istenen örgütlenmenin Leninci yeni tipte parti anlayışına ne denli uyduğuna, ideolojik-politik temeline bakmak gerekir. Hangi toplumsal dinamiğe dayandığına bakmak gerekir. Birlik, soyut programatik tartışmalarla sağlanamaz. Bu alanda ideolojik tartışma yükseltilirken, işçi sınıfı içinde inatçı bir örgütlenme mücadelesine hız vermek, birliği kazanmanın en sağlıklı yoludur. Marksist-Leninist bilimin izleyicisi ve dünya devrim hareketinin enternasyonalist ilkelerine kendini bağlı gören her siyasetin birlik için mücadele etmesi temel görevidir. Hiçbir siyaset, bir başkası için önceden karar vermek hakkına sahip değildir. Birliği odaklayan her siyasi hareket, kendini toplumsal pratiğini yargısından kaçırmamalıdır. Aksi takdirde, işçi sınıfının zafere giden mücadele sürecinde, birlik için düşünceler arasındaki tartışma, düşünce sahipleri arasındaki çatışmaya dönüşür. Hareketimiz bu zaafı hep taşıdı»

Soru: «Birlik için önereceğiniz bir modeliniz var mı? TBKP ve SP girişimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Yılmaz: «Hiçbir siyasi kuruluşu görmezlikten gelmek, birliğe hizmet etmez. Bu anlamda, TBKP, SP ve diğer kuruluşlar program ve oturdukları toplumsal dinamiğe uygun, sosyalist hareketin birliği sürecini etkileyeceklerdir. Ancak, toplumsal pratiğin gerisinde oluşan her birliğin, sınıf savaşımının önderliğini yapacak, toplumsal muhalefeti iktidara taşıyacak bir etkinlik göstermesi düşünülemez. Bugün tek başına hiçbir siyasi hareket, Marksistlerin birliği için ortak bir zemin değildir. Birlik, tüm siyasi hareketlerin katkısıyla çözüm bekleyen bir sorun olarak sosyalist hareketimizin gündeminde duruyor. Leninci görüş doğrultusunda, dünya devrimci sürecinin biriktirdiği deneyimi özümleyip ülkemiz somutunda uygun süreci başlatmadan, iradi dayatmalarla birlik arayışları birliği kazanmaktan çok uzaktır. Böylesi girişimlerle, ülkemizde tarihsel koşulların önümüze koyduğu birlik sorununu slogan düzeyinden gerçeklik katına çıkaramayız.»

Soru: «Sosyalist demokrasi, parti içi demokrasi ve bunlara bağlı olarak da Stalin meselesi için siz ne düşünüyorsunuz?»

Yılmaz: «Demokrasi kavramı sınıflı toplumda, başka bir deyişle eski Yunan'dan bu yana siyasi düşüncenin odağında yer aldı. Ve hep bir devlet biçimi olarak yer aldı. Burjuva demokrasisi de, sosyalist demokrasi de, iktidarda bulunan örgütlü sınıfın niteliklerine uygun bir devlet biçimidir. Kapitalist gelişme süreci, burjuva demokrasisinin sınırlarını sosyalist demokrasiye devrimci dönüşün koşullarını yaratacak kadar genişletirken, sosyalist kuruculuğun gelişmesi, sosyalist demokrasiyi proletarya diktatörlüğünden bütün halkın devletine, yeni toplumun devletine doğru evrimleştirir. Egemen sınıf olarak örgütlenmiş işçi sınıfı halkın ezici çoğunluğunu yanına alarak, sınıfsal farklılıkların maddi temelini sosyalist kuruculukla yok ederken, buna bağlı olarak devletin –demokrasinin– inkarının koşullarını oluşturur. Bu süreçte, önce işçi sınıfı partisinde yeni koşullara uygun **parti içi demokrasi ve yaşam biçiminin şekillenmesi** de kaçınılmazdır. Tüm bunlar, gelişmenin canlı dinamiğinin bir ifadesidir.»

Soru: «Bugünden geriye doğru baktığımızda, uluslararası sosyalist harekette Çin-Sovyet kutuplaşması şeklinde ortaya çıkan bölünmede kimi haklı görüyorsunuz?»

Yılmaz: «Dünya devrim süreci tek bir süreçtir, işçi sınıfının enternasyonal öğretisi, her ulusal müfrezenin önüne öncelikle enternasyonal görevini koyar. Bu anlamda kutuplaşmadan sözedilemez. Ama bu süreçte değişik görüşlerin boy atmasını yadsımak, onu toplumsal pratiğin eylem klavuzu olmaktan çıkartıp dogmalar yumağı haline getirir. Bugün dünya devrimci hareketinin eriştiği düzey, bu canlı pratiğin çeşitliliği içinde geçmiş bir mücadelenin sonucudur.»

Soru: «Sosyalist ülkelerde başlatılan reform hareketleri sizce hangi ihtiyaçtan doğdu? Olumlu gelişmeler mi?»

Yılmaz: «Bugün Sovyetler Birliği'ndeki yeniden yapılanmayı, sosyalist demokrasinin gelişmesi doğrultusunda, yani devletin devlet olarak, demokrasinin demokrasi olarak aşılması yönünde, halkın özyönetimine doğru atılmış yeni adımlar, kanımca bundan yüzyıl önce Marksizmin kurucularının bilimsel ifadelerinin ete-kemiğe bürünmesi şeklinde değerlendirmek gerekiyor. Sovyetler Birliği ve Çin halklarının sosyalizm kuruculuğunda, dünya devrim hareketinin yükselmesinde ve dünya barışının kazanılması yönünde büyük kazanımlara sahip olduğuna inanıyorum. Bu anlamda yürütülecek tüm reform hareketlerinde iki liderin, Gorbaçov ve Deng Siao-ping, başarılı olmasını diliyorum.»

Aralık 1988 istanbul

PAŞA GÜVEN (ESKİ GENÇLİK LİDERLERİNDEN)

PAŞA GÜVEN

1955'te, Erzincan'ın Refahiye ilçesinde bir işçi ailesinin çocuğu olarak doğdu. 3 yaşında İstanbul'a geldi. Atatürk Erkek Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde okudu. Politikaya ilk kez 1969 TÖS boykotu sırasında ilgi duydu, İstanbul Dev-Lis'in çalışmalarına katıldı. 1972'de üniversiteye girdiğinde artık bir THKP-C sempatizmanı idi. 1973 sonunda İYÖKD (İstanbul Yüksek öğrenim Kültür Derneği) oluşumu içinde yer aldı. Resmi yöneticiler tutuklanınca, derneği fiilen yönetenler arasında bulundu. İYÖKD çalışamaz hale gelince **1976'da İYOD'ün kuruluşunda görev aldı. Derneğin ilk ve son genel başkanı oldu. 1976 1 Mayıs gecesi, silahla yakalandığı için ilk kez tutuklandı. 40 gün yattı. 1977'de ikinci kez silahla yakalandı ve 8 ay kadar hapiste kaldı. Hakkında, İYÖKD adına yayınlanan bildiriler ve yapılan toplantılardan dolayı 40'a yakın dava açıldı. 1979'da bunların 5-6 tanesinden 6'şar ay hapse mahkûm oldu. Diğerlerinin sonucunu bilmiyor. 1977'de Devrimci Yol ile Devrimci Sol arasındaki ayrımında **Devrimci Sol safında** yer aldı. **1980 Temmuz'unda yurt dışına çıktı.** Ortadoğu ve Avrupa'da bulundu. **1983'ten beri Fransa'da mülteci.** **1985 başında Devrimci Sol'dan ayrıldı. Şimdi hiç bir hareket içinde olmadığını söylüyor. Evli ve bir çocuk babası.****

Soru: «Bütün gruplarda solda birlik konusu tartışılıyor. Ancak, görebildiğim kadarıyla radikal gruplar birlik konusuna fazla önem vermiyorlar. Neden?»

Güven: «Birlik, bana göre de solun önündeki en can alıcı sorun. Bunun tartışılması doğal, özellikle de gelinen bu aşamada. Ben Türkiye'deki somut durumu yakından bilmiyorum. Ancak yayın düzeyinde izleyebiliyorum. Bu seviyede bile durumun pek iç açıcı olmadığı görülüyor.»

Soru: «Ama, 12 Eylül öncesinde Türkiye'de idiniz. O zaman birlik konusuna nasıl yaklaşıldığını bilirsiniz?»

Güven: «12 Eylül'den önce radikal sol grupların önünde birlik diye bir mesele yoktu ki, bunun tartışılması yapılsın. Radikaller için birlik, sol grupların tek tek eylemlerde güç-birliği yapmalarından ibaretti. Yürüyüş ya da miting sona erince, birlik de bitiyordu.»

Soru: «Radikal sol gruplar yurt dışında birlik konusuna nasıl yaklaşıyorlar?»

Güven: «Yaşanan onca olumsuzluktan sonra bazı radikal gruplarda 'birlik önemlidir' tartışması şüphesiz yapılıyor. Ama her radikal grup sadece kendisini Marksist saydığı için, aklına diğer gruplarla bir parti çatısı altında birleşmek gelmiyor. Birlikten, diğer grupların kendisine katılmasını anlıyor. Çünkü kendisi Marksist, diğerleri ise ya revizyonist ve oportünist ya da küçük burjuva. Kendisinin de yanlış olabileceği aklına bile gelmiyor. Bu, aslında kökü çok eskilere dayanan bir hastalık. Rusya'da Ekim Devrini'nden beri hep bir doğru çizgi, onun karşındakiler ise hep yanlış sayıla geldi.»

Soru: «Türkiye'de iktidarı ele geçirmek, devrim yapmak gibi büyük iddialar taşıyan insanlar nasıl olur da birliğe ihtiyaç duymazlar?»

Güven: «Yurt dışındaki durumu anlatmak istiyorum. Radikal sol grupların buradaki durumlarını tasvir edersem, konu daha iyi anlaşılır. **Birincisi, Türkiye'den kopuklar, ikincisi Avrupa'daki vatandaşlarımızla bağları yok. Üçüncüsü de, buldukları toplumla bir bağa sahip değiller.** Böylesine tecrit durumundaki bu insanlardan birlik gibi ciddi bir konuda esnek ve sağlıklı bir tutum beklenemez. En fazla, **'gelin bana katılın'** derler. Zaten buradaki radikal mülteci çevrelerde birbirini anlamak ve kazanmak diye bir mesele yok. Burada ve Türkiye'de yaptıkları bazı eylemlerle 'en güçlü biziz' ya da 'ayakta yalnızca biz kaldık' övünmesi içindeler. Örneğin, Dev-Sol ile TKP/ML arasında son dönemin en hararetli tartışma konusu, 'cezaevlerinde en iyi açlık grevini kim yaptı' üzerinde dönüyor. Oysa, yayınlardan anlaşıldığı kadarıyla her grubun taraftarlarının açlık grevlerine katılması konusunda söylenecek pek bir şey yok.»

ÖRGÜTLER CILIZLAŞTI

Soru: «Buradaki grupların kitle ile bağı olmadığını söylediniz. Oysa, Paris'te bir gruba ait derneğin lokaline gittim. Hayli kalabalıktı içerisi...»

Güven: «Ben Avrupa'ya 12 Eylül'den önce geldim. Henüz bir mülteci akını yoktu. Birçok radikal sol grubun küçümsenmeyecek düzeyde potansiyeli vardı, örneğin Almanya'da bir yürüyüşte TKP/ML 2 bin kişiyi, Devrimci Yol 3 bin kişiyi yürütebiliyordu. Solun 12 Eylül'den hemen sonra yaptığı protesto yürüyüşlerine 20 bin kadar insan katılıyordu. Ama şimdi tüm gruplar birleşiyor, 2-3 bin kişi ancak bir araya getirilebiliyor. Ne yazık ki, bunların da büyük çoğunluğunu mülteciler oluşturuyor. Bugün radikal sol gruplardan bazıları yurt dışında yalnızca mültecilerden ibaret hale geldi. (PKK hariç). Sizin o dernekte gördüklerinizin çoğunluğu sanırım mültecilerdir.»

Soru: «Peki, o 20 bin kişi nereye gitti?»

Güven: «Hayal ve düş kırıklığı içinde evlerinde oturuyorlar.»

Soru: «Anlattıklarınızdan, yurt dışındaki durumunuzla ilgili hayli karamsar olduğunuzu çıkarıyorum. Neden?»

Güven: «Daha da acısı, şunu söyleyebilirim. Bugün yurt dışında bırakalım birliği, mücadeyi, insanların devrimci kişiliklerini bile koruması güçleşti. Şuna inanıyorum. Kimse yurt dışından Türkiye devrimini ben yönetiyorum iddiasında bulunmasın. Birliği dışarıdan gerçekleştireceğiz hayaline kapılmasın. Yurt dışında yüzlerce önemli kadro bulunmasına rağmen, bunların Türkiye'deki gelişmelerin çok gerisinde kaldıklarına inanıyorum. Türkiye'deki sosyalistlere şunu hatırlatmak isterim; yurt dışı bir umut değildir, olmamalıdır da. Ne yapılırsa Türkiye'de yapılacak.»

Soru: «Peki, size göre birlik konusu nasıl ele alınmalı?»

Güven: «Sol gruplar, görünüşte çok derin görüş ayrılıkları belirtmesine karşın, ben durumun gerçekte böyle olmadığını düşünüyorum. Ama şüphesiz ciddi zorluklar var. Bir defa, 'birlik'ten aynı şeyi anlamıyorlar. Bana göre birlik, adı üzerinde bir uzlaşmadır. Asgari müşterekler oluşturulmalı. Bütün sol gruplar, 'ben Marksistim' diyen herkes birliğin kapsamı içindedir. Kapı kimseye kapalı tutulmamalı. Halkın da, şu anda bir grup içinde olsun ya da olmasın, tüm devrimcilerin de özlemi bu. Birlik isteği bugün tabandan geliyor. Tabandaki bu istek, yukarıdakileri düşünmeye itecektir.»

TBKP VE SP GİRİŞİMLERİ OLUMLU

Soru: «TBKP ve SP girişimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Güven: «Programları ne olursa olsun, her iki girişimi de olumlu bir çaba olarak görüyorum. Demek ki, isteyince birlik yönünde adım atılabiliyormuş. Birbirine yakın o kadar çok grup var ki, bunların neden ayrıldığını bile anlamak güç. Öncelikle bunlar birleşmenin yolunu bulmalı. TIKKO, THKP-C kökenli birçok grup var. Bunlar kendi aralarında bir araya gelebilirler. Aynı şekilde TBKP'ye yakın gruplar da, bunu daha kolayca yapabilirler.»

Soru: «Sol gruplar arası ilişkilerden umutlu musunuz?»

Güven: «Umudumu yitirmiş değilim. Artık, 'birlik olmaz demek', ne kadar keskin gözükürse gözüksün, aslında mücadeleye yan çizmektir. Ama birliğin akşamdan sabaha gerçekleşebileceği gibi bir hayal içinde de değilim. O kadar çok olumsuz örnek yaşadım ki. Birini anlatayım. Almanya'da sadece idamları protesto etmek amacıyla bütün gruplara bir çağın yapıldı. Birçok grup geldi. Amaç belli: idamları protesto etmek. Ne yazık ki, bazı gruplar öylesine şartlarla geldiler ki, biz orada sanki parti kuracağız ve devrim programı hazırlıyoruz. Örneğin, Halkın Kurtuluşu'nun şartları arasında iktidarın nasıl ele geçirileceği gibi hususlar vardı. Onlara göre, devrim programından ayrı bir şekilde idamlara karşı çıkmak, reformizm olacaktı. Her şeyi bir yana bırakıp devrimciler reformlar için mücadele eder mi, etmez mi diye bir yığın teorik tartışmaya geçtik. Başka bir toplantıda 'Anadolu' kelimesi tam 7 saat tartışıldı. Acılcılar 'Anadolu' kelimesinin bildiri metninde mutlaka yer almasını istedi. **PKK ise, 'Anadolu neresidir? Önce sınırları belli olsun' diye itiraz etti.** Sonradan öğrendik ki, Acılcılar Anadolu Komünist Partisi diye bir parti kurmak istedikleri için böylesine ısrarlı olmuşlar. Yurt dışında 12 Eylül'ü nasıl protesto edelim toplantılarına Mayıs ayı sonunda başlar, zor yetiştirirdik. Üstelik, bazı grupları da ikna edemezdik.»

Soru: «Sosyalist demokrasi tartışmaları için ne diyorsunuz?»

Güven: «Bence de Türkiye solunun demokrasiyi tartışmaya ihtiyacı var. Çünkü, birakalım sol gruplar arasında, her grubun kendi içinde demokrasiye ihtiyaç büyük. Bu tartışmalar, birliğin yolunun açılmasında sanıyorum önemli bir atmosfer yaratabilir. Demokrasi anlayışı geliştikçe, farklı fikirlere rağmen, birbirine tahammül olayı da yerleşecek.»

Soru: «Çok partili sosyalizm için düşünceniz nedir?»

Güven: «Tartışmaları ilgiyle izliyorum. Henüz net bir sonuca varamadığım için, bir şey söylemek istemiyorum.»

Soru: «Öğrenci gençlikte tekrar hareketlenmeler var. Birçok çevre, '12 Eylül öncesi geri mi geliyor' sorusunu soruyor. Eski bir öğrenci lideri olarak gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?»

Güven: «Hareketlenmenin gençlik içinde başlaması doğal. Çünkü, öğrenci gençlik, toplumun dinamik bir kesimi olagelmıştır. Gençliğin hareketlenmesinden endişeye kapılmamak gerekiyor. Gençliğin siyasal mücadele içinde yer almasını yadırgamayalım. Ama, siyasal mücadeleyi gençliğin sırtına bindirme yanlışını da yapmayalım. Bugün görünen o ki, birçok sol grup, tüm siyasi faaliyetini gençlik üzerinden yürütüyor. Kadrolarının çoğunu öğrenci gençlikten alıyor. Örgütlenme alanı olarak ağırlıkla gençliğe dayanıyor. Dolayısıyla her türlü mücadelede gençlik ön planda oluyor. Bu söylediklerime şu tür itirazlar yapılacağını biliyorum. 'Mücadele yaşla ölçülmez', 'gençler de mücadele içinde yer almalı' gibi. Benim anlatmak istediğim şu: Elbette gençler siyasi mücadele içinde yer almalı. Ama bir bütün olarak öğrenci gençlik kendi okuma, barınma, beslenme ve örgütlenme hakkı için mücadele etmeli. Bunu ülkedeki siyasal mücadele ile birleştirmeli.»

Soru: «Birçok sol grup, geçmişteki öğrenci hareketlerini 'terör' olarak değerlendirdi. Geçmişe bakınca siz ne diyorsunuz?»

Güven: «Kesinlikle katılmıyorum. Gençlik, giremediği okullarda neyin mücadelesini yapacaktı? Öncelikle okullara girebilme ve can güvenliği sorununu çözmek zorundaydı. Biz onu yaptık. Gençlik faşizme karşı onurlu bir direniş verdi. Bunun içinde yer almaktan da onur duyuyorum.»

Soru: «Peki, komuoyunun bugünkü gençlik hareketleri karşısındaki kaygısı haksız mı?»

Güven: «Gençlik kendini anlatamadığı müddetçe bu tür kaygılar olacak. Gençliğin seçtiği mücadele metodlarının kitleler nezdinde meşruluğu kabul edilmedikçe kaygılar sürecek.»

Aralık 1988 Fransa